

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร

นางสาววลัยลักษณ์ พุกษาพร

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1471-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR BORDER TOWNS
: A CASE STUDY OF MUANG MUKDAHAN

MISS WALAILAK PRUKSATORN

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1471-8

วลัยลักษณ์ พุกษาทร : การวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร (DEVELOPMENT GUIDELINES FOR BORDERTOWNS : A CASE STUDY OF MUANG MUKDAHAN) อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ ,177 หน้า. ISBN 974-17-1471-8.

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและบทบาทของเมืองมุกดาหารและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองให้รองรับกับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางในภูมิภาคนี้ โดยมุกดาหารเป็นเป้าหมายที่คาดว่าจะเป็นประตูส่งออกที่สำคัญ และเป็นช่องทางเชื่อมโยงการค้ากับกลุ่มประเทศอินโดจีนในอนาคต

จากการศึกษาพบว่า มุกดาหารเป็นเมืองชายแดนที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง คือ มุกดาหารได้เปรียบในเชิงที่ตั้งเนื่องจากอยู่ตรงข้ามกับแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแขวงที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบกับนโยบายความร่วมมือในกลุ่มอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ คือ ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า และประเทศจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) ทำให้เกิดการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ที่มุกดาหาร และการปรับปรุงถนนหมายเลข 9 ซึ่งในอนาคตจะทำให้มุกดาหารเป็น “ศูนย์กลางด้านการคมนาคมระหว่างประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง” และยังเป็น “ประตูการค้าสู่อินโดจีน” เป็นเมืองหน้าด่านการค้าไปยังประเทศลาวและเวียดนาม ซึ่งเส้นทางนี้จะเป็นการเชื่อมภาคตะวันออกและภาคตะวันตกเข้าด้วยกันเปรียบเสมือนเป็น “สะพานบก” นอกจากนั้นจากโครงการพัฒนาทางหลวง 4 ช่องจราจรเชื่อมพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจากท่าเรือแหลมฉบัง สระแก้ว สิ้นสุดที่มุกดาหารยังจะเป็นการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาของเมืองมุกดาหารที่มีใช้แต่เฉพาะในบทบาทของการเป็นเมืองที่เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มประเทศอินโดจีนเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นเมืองที่มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าภายในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่ภาคตะวันออกได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่แนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหาร ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาการค้าชายแดน การท่องเที่ยว สาธารณูปโภค สาธารณูปการ การคมนาคม และการเสนอแผนพัฒนาเมืองทั้งระยะสั้น (5 ปี) และระยะยาว (20 ปี) เพื่อให้เมืองมุกดาหารสามารถพัฒนาเป็นเมืองการค้าชายแดนและเมืองท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอินโดจีนได้ในอนาคต

ภาควิชา	การวางแผนภาคและเมือง	ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา	การวางผังเมือง	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา	2545	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4274158025 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD: BORDERTOWNS / MUANG MUKDAHAN

WALAILAK PRUKSATORN: DEVELOPMENT GUIDELINES FOR BORDERTOWNS: A CASE STUDY OF MUANG MUKDAHAN. THESIS ADVISOR: ASSISTANT PROFESSOR SIRIWAN SILAPACHARANAN, Ph.D., 177 pp. ISBN 974-17-1471-8.

The Objective of this research is to study the potential and roles of the city of Mukdahan and to propose the development guidelines for the city in order to respond to the government ' s policy that aimed to develop Thailand as the Center for this region. Mukdahan is planned as the target for important exporting gate and as the channel for commercial trade connection with Indochina countries in the future.

As the result of study, Mukdahan is a very highly potential bordertowns that can be developed. Mukdahan has an advantage of its location since it is situated opposite to Kwang Sawan Naket where it is the second largest city from Vientiane, the republic of Lao. Also with the collaboration policy between the six countries around the Khong river which are Thailand, Lao, Cambodia, Vietnam, Burma and South of china (Yunan), helping them achieve the plan of constructing the second Khong's river bridge at Mukdahan. Together with the improvement of highway number 9, which will make Mukdahan as the Center of International Transportation in Khong' s subregion. Moreover the city can be the Commercial Gate to Indochina, the front door to Lao and Vietnam. This route will connect the east with the west like a land bridge. Furthermore, the construction project of the highway to be 4 lanes will facilitate the transport from Laem Cha Bang port pass through Sra Kaew and end the route at Mukdahan, this project would be a big advantage to the development of the city. Not only Mukdahan can be the connection city to the Indochina countries but also now it can be the center of trade contribution from the north east to the east domestically

The recommendation of this study is the guidelines to develop Mukdahan including to develop border trades, tourism, public utility, transportation and short-term urban development (5 years), long-term (20 years) to build Mukdahan as the Trade Border Town and Tourism town which can connect well to Indochina Countries in the future.

Department of...Urban and Region Planning.... Student's signature.....

Field of study.....Urban Planning..... Advisor's signature.....

Academic year2002..... Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ก็ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายๆ ท่าน ซึ่งข้าพเจ้าก็ต้องขอขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ อาทิ

- สองท่านแรกก็คงจะเป็นคุณพ่อ กับคุณแม่ ที่ช่วยอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมให้ลูกคนนี้ได้เรียนจบปริญญาโทได้สำเร็จ ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง

- ผศ.ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่น่ารักคอยให้คำแนะนำ ตรวจทาน แก้ไข และเป็นกำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ อาจารย์ท่านอื่นๆ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของภาควิชาผังเมือง ซึ่งกรุณาให้ข้อมูลด้านต่างๆ เกี่ยวข้องที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้เรียนจบได้ ข้าพเจ้าก็ต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

- ท่านเลขานุการกรมการปกครอง (นายพรศักดิ์ เจียนนัย), นางนงนุช บุญจรัส หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ และพี่ทรงศักดิ์ วัลย์ใจ หัวหน้างานผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ กรมการปกครองที่อนุญาตให้ข้าพเจ้าลาราชการเพื่อทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จ, เพื่อนที่อยู่ในฝ่ายประชาสัมพันธ์ ซึ่งช่วยทำงานแทนระหว่างที่ข้าพเจ้าลางาน

- คุณพ่อณฑล สาริบุตร นายอำเภอเมืองมุกดาหาร, พี่กำพล สีกา นักผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร, หัวหน้าสุรศักดิ์ หัวหน้าฝ่ายนโยบายและแผน สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, พี่ณาพร เปรินทร์, ส.ต.ท. สิวิรัตน์ กุลสุวรรณ, ร.ต.ท. วุฒินันท์ บำรุง, ร.ต.ท. คมสรรค์ รัตนแสง, น้องสุจิตตา สรศิลป์, ปลัดทินกร พลเยี่ยม, ปลัดเอกวิวัฒนา คงคาน้อย และเจ้าหน้าที่อีกหลายคนที่ยังจังหวัดมุกดาหารที่คอยให้ความช่วยเหลือในการหาข้อมูลและเป็นกำลังใจให้ตลอดเวลา

- นายฐิติวัฒน์ อักษรศรี ซึ่งเป็นที่ปรึกษาด้านเทคนิคการใช้คอมพิวเตอร์, นายสมนึก ไชยสมชาย ที่กรุณาให้ยืมคอมพิวเตอร์ และท่านผู้อื่นอีกเป็นจำนวนมากที่ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะกล่าวนามไว้ในนี้ได้ทั้งหมด รวมทั้งเพื่อนๆ ในภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกคนที่คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันเวลามีปัญหาจนทำให้พวกเราทุกคนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ได้ด้วยดี

ผู้วิจัย

นางสาววลัยลักษณ์ พุกษาท

3 พฤษภาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาไทย.....	ง.
บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ.....	จ.
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ.
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนที่.....	ฐ
สารบัญรูปภาพ.....	ฌ
สารบัญแผนภูมิ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	4
1.4 วิธีการศึกษา.....	6
1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ความหมายของคำว่า “ชุมชน”	8
2.2 ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับเมืองและวิวัฒนาการของเมือง.....	9
2.2.1 ความหมายของคำว่า “เมือง”.....	9
2.2.2 กำเนิดและวิวัฒนาการของเมือง.....	11
2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการขยายตัวของเมือง.....	12
2.2.4 บทบาทและหน้าที่ของเมือง.....	16
2.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ที่ดินในเมือง.....	18
2.3.1 ความหมายของ “การใช้ที่ดิน”.....	18
2.3.2 การใช้ที่ดินภายในเมือง.....	18
2.3.3 ทฤษฎีและแนวคิดรูปแบบการใช้ที่ดินภายในเมือง.....	19
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและพัฒนา.....	23
2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับพรมแดนหรือชายแดน และงานวิจัยเกี่ยวกับเมืองชายแดน.....	25

บทที่ 3 สภาพทั่วไปของอำเภอเมืองมุกดาหาร

3.1 ประวัติความเป็นมา.....	33
3.2 สภาพทั่วไปทางกายภาพ.....	34
3.2.1 ที่ตั้ง อาณาเขต และเขตการปกครอง.....	34
3.2.2 สภาพภูมิประเทศ.....	38
3.2.3 สภาพภูมิอากาศ.....	38
3.2.4 แหล่งน้ำ.....	42
3.2.5 ทรัพยากรป่าไม้.....	43
3.2.6 ลักษณะดิน.....	44
3.2.7 การใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	45
3.3 ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ.....	57
3.3.1 การคมนาคมขนส่ง.....	57
3.3.2 ไฟฟ้า.....	64
3.3.3 ประปา.....	66
3.3.4 การสื่อสาร.....	67
3.4 ลักษณะทางประชากร.....	68
3.4.1 จำนวนประชากร.....	68
3.4.2 ความหนาแน่นของประชากร.....	70
3.4.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร.....	71
3.4.4 อัตราการเติบโตและการคาดการณ์ประชากร.....	72
3.5 ลักษณะทางสังคม.....	78
3.5.1 การศึกษา.....	78
3.5.2 ศาสนา.....	80
3.5.3 ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่นพื้นเมืองประจำจังหวัด.....	80
3.5.4 การสาธารณสุข.....	81
3.6 ลักษณะทางเศรษฐกิจ.....	84
3.6.1 สภาพเศรษฐกิจโดยรวมจังหวัดมุกดาหาร.....	84
3.6.2 การเกษตรกรรม.....	87
3.6.3 การอุตสาหกรรม.....	87

3.6.4 การพาณิชย์กรรมและการบริการ.....	88
3.6.5 สินค้าส่งออกและนำเข้าของจังหวัดมุกดาหาร.....	88
3.6.6 การค้าชายแดน.....	89
3.7 ด้านการท่องเที่ยว.....	93
3.7.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ.....	93
3.7.2 สถานการณ์ท่องเที่ยวในจังหวัด.....	95
3.8 ระบบชุมชน.....	98
บทที่ 4 บทบาท และปัญหาการพัฒนาเมืองมุกดาหาร	
4.1 บทบาทของเมืองมุกดาหาร.....	101
4.2 ปัญหาของเมืองมุกดาหาร.....	110
4.2.1 ด้านกายภาพ.....	110
4.2.2 ด้านเศรษฐกิจ.....	118
4.2.3 ด้านสังคม.....	120
บทที่ 5 ศักยภาพ โอกาส และแนวโน้มการขยายตัวของเมืองมุกดาหาร	
5.1 ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาเมืองมุกดาหาร.....	122
5.1.1 การเป็นเมืองศูนย์กลางเชื่อมโยงการค้าระหว่างประเทศ อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง.....	128
5.1.2 การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งภายในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง.....	129
5.1.3 การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวระดับโลกของ กลุ่มประเทศอินโดจีน.....	129
5.1.4 การเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก.....	130
5.1.5 เมืองชายแดนที่มีศักยภาพและวิสัยทัศน์ในอนาคต.....	131
5.2 โอกาสและสู่ทางการลงทุนใน สปป.ลาว.....	138
5.2.1 นโยบายการลงทุน.....	139
5.2.2 ปัญหา / อุปสรรค สำหรับการลงทุนใน สปป.ลาว.....	141
5.2.3 กลยุทธ์การเข้าไปลงทุนใน สปป.ลาว.....	142
5.3 แนวโน้มการขยายตัวของเมืองมุกดาหาร.....	142
5.3.1 ด้านกายภาพ.....	143

5.3.2 ด้านเศรษฐกิจ.....	152
5.3.3 ด้านสังคมและประชากร.....	152
บทที่ 6 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน	
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	154
6.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหาร.....	156
6.2.1 แนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองมุกดาหาร.....	157
6.2.2 การจัดการด้านสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ.....	158
6.2.3 ด้านเศรษฐกิจ.....	162
6.2.4 ด้านการท่องเที่ยว.....	164
6.2.5 ด้านการคมนาคมและขนส่ง.....	165
6.2.6 การจัดทำแผนพัฒนาเมืองมุกดาหาร.....	168
6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดทำวิจัยต่อไป.....	173
รายการอ้างอิง.....	174
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	177

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 พื้นที่อำเภอ จำนวนตำบล หมู่บ้าน แยกตามอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร.....	37
3.2 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ภายในเขตจังหวัดมุกดาหาร ปี 2524 และ ปี 2544.....	47
3.3 การใช้ที่ดินของเทศบาลเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2533 – 2544	47
3.4 สถานภาพการมีไฟฟ้าใช้จังหวัดมุกดาหาร ปี 2543.....	65
3.5 การจำหน่ายกระแสไฟฟ้าและจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเป็นรายอำเภอ ปี 2543.....	65
3.6 ผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำประปาในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ปี 2543.....	67
3.7 แสดงบริการโทรศัพท์ในจังหวัด ปี 2538 – 2543	67
3.8 แสดงจำนวนประชากร พื้นที่ ความหนาแน่น จำนวนเพิ่มประชากร รายอำเภอของ จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2545	69
3.9 พื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลงและอัตราการเติบโตประชากร ระดับตำบลของอำเภอเมืองมุกดาหาร และเทศบาลเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2540 – 2545....	73
3.10 การเปลี่ยนแปลงของประชากรในระดับอำเภอในจังหวัดมุกดาหาร ปี 2540 –2545.....	74
3.11 จำนวนประชากรเทศบาลเมืองมุกดาหารและอำเภอเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2531 – 2545....	75
3.12 จำนวนประชากร และอัตราการเติบโตของประชากรระดับอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร ปี 2540 – 2545.....	76
3.13 เปรียบเทียบจำนวนประชากรในขนาดภายในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร.....	77
3.14 จำนวนนักเรียน นักศึกษา จำแนกตามระดับรายอำเภอ ปีการศึกษา 2544.....	78
3.15 จำนวน วัด สำนักสงฆ์ โบสถ์คริสต์ มัสยิด พระภิกษุและสามเณร เป็นรายอำเภอ พ.ศ.2544.....	80
3.16 จำนวนสถานพยาบาล จำแนกเป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2544.....	81
3.17 จำนวนบุคลากรสาธารณสุข จังหวัดมุกดาหาร ปี 2544.....	83
3.18 แสดงการเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อหัวตามผลิตภัณฑ์จังหวัดตามราคาประจำปี เป็นรายจังหวัด ทัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2541.....	85
3.19 แสดงโครงสร้างของผลิตรวมของจังหวัดมุกดาหาร ปี 2540.....	86
3.20 รายการสินค้าที่มีการส่งออก ด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี 2543 – 2544	90
3.21 รายการสินค้านำเข้า ด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี 2543 – 2544	90
3.22 โครงสร้างสินค้าออกของไทยไป สปป.ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร.....	91
3.23 โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทยจาก สปป.ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร.....	92

สารบัญตาราง (ต่อ)

ฎ

ตาราง	หน้า
3.24 ข้อมูลการเดินทางของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดมุกดาหาร ปี 2544.....	96
4.1 มูลค่าการค้าชายแดนไทยกับ สปป.ลาว ปี 2543 – 2544.....	107
4.2 แสดงจุดผ่านแดนระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว.....	107
4.3 จำนวนคนผ่านแดน เข้า – ออก ด่านพรมแดนมุกดาหาร ในช่วง พ.ศ.2540-2544.....	109
4.4 การคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวของเมืองมุกดาหารอีก 20 ปี ข้างหน้า.....	110
4.5 อัตราการเรียนต่อ ม.1 และ ม.4 ปีการศึกษา 2541 – 2544.....	120
4.6 จำนวนและร้อยละของนักเรียนต่อประชากรวัยเรียนในจังหวัดมุกดาหาร ปีการศึกษา 2544.....	121
5.1 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของมุกดาหาร.....	133
5.2 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2544 – 2564.....	147
5.3 แสดงการประมาณขนาดของประชากรอัตราขั้นสูง (2.32%) ในอนาคต ภายในเขตผังเมืองรวมมุกดาหารเมื่อปรับปรุงขยายเขตผัง.....	148
6.1 แผนงาน / โครงการ พัฒนาเมืองมุกดาหาร.....	169

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนที่

แนที่	หน้า
1.1 แสดงที่ตั่งของจ้งหวัดที่ทำการค้กษา.....	5
3.1 เขตการปกครองจ้งหวัดมุกดาหาร.....	36
3.2 ลักษณะภูมิประเทศจ้งหวัดมุกดาหาร.....	40
3.3 เขตป่าไม้จ้งหวัดมุกดาหาร.....	44
3.4 การใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ไจกลางเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2544	48
3.5 การใช้ที่ดินพื้นที่ทางทิศเหนือของชุมชนเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2544.....	49
3.6 การใช้ที่ดินพื้นที่ทางทิศใต้ของชุมชนเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2544.....	50
3.7 การใช้ที่ดินพื้นที่ทางทิศตะวันตกของชุมชนเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2544	51
3.8 ย่านการค้าในเมืองมุกดาหาร.....	54
3.9 เส้นทางการคมนาคมเชื่อมภายในจ้งหวัด.....	60
3.10 ทางหลวงแผ่นดินที่ผ่านเทศบาลเมืองมุกดาหาร.....	62
3.11 พื้นที่ในเขตตัวเมืองมุกดาหาร.....	63
3.12 การกระจายตัวของสถานค้กษาในจ้งหวัดมุกดาหาร.....	79
3.13 ที่ตั่งของโรงพยาบาลในจ้งหวัดมุกดาหาร.....	82
3.14 แหล่งท่องเที่ยวในจ้งหวัดมุกดาหาร.....	97
3.15 ลำดับชุมชน.....	99
4.1 เส้นทางการเชื่อมระหว่างไทย – ลาว – เวียดนามตามโครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ.....	104
4.2 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.....	105
4.3 เมืองสำคัญๆ บนถนนหมายเลข 9 และหมายเลข 1 ของประเทศเวียดนาม.....	106
4.4 พื้นที่น้ำท่วมของเมืองมุกดาหาร.....	113
5.1 ประเทศในกลุ่มอินโดจีน.....	124
5.2 ความสัมพันธ์ของเขตเศรษฐกิจพิเศษและศูนย์กลางการค้า อุตสาหกรรมอื่นๆ บนเส้นทาง “สะพานบก” (Land Bridge).....	134
5.3 จุดก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2	135
5.4 ภาพถ่ายทางอากาศจุดก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2	136
5.5 ทิศทางแนวโน้มการขยายตัวของเมืองมุกดาหาร.....	144
5.6 แนวเขตขยายผังเมืองรวมมุกดาหารใหม่.....	149

5.7 ผังเมืองรวมมุกดาหาร (ฉบับปัจจุบัน).....	150
5.8 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต.....	151
6.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหาร.....	172

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพประกอบ	หน้า
3.1 แสดงย่านต่างๆ ของเมือง.....	58
3.2 สถานีขนส่งจังหวัดมุกดาหาร.....	61
3.3 ท่าเรือโดยสารข้ามฟาก และแพขนานยนต์ขนส่งสินค้า ไป สปป.ลาว ของเทศบาลเมือง มุกดาหาร.....	64
3.4 กลุ่มหินรูปต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติมุกดาหาร.....	93
3.5 อ่างเก็บน้ำประพาสห้วยซี้เหล็ก.....	93
3.6 น้ำตกตาดโตน.....	93
3.7 แก่งกะเบา.....	94
3.8 ศาลเจ้าพ่อฟ้ามงเมือง และศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง.....	94
3.9 หอแก้วมุกดาหาร ตลาดอินโดจีน	95
4.1 สภาพถนนและทางเท้า ในเมืองมุกดาหาร.....	111
4.2 รถโดยสารภายในเมืองมุกดาหาร.....	111
4.3 ทางเข้าด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร และ ท่าเรือไป สปป.ลาว.....	116
4.4 สภาพตลาดอินโดจีน.....	117
5.1 รูปแบบสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2.....	137

สารบัญแผนภูมิ

ณ

แผนภูมิที่	หน้า
3.1 สถิติคุณหมุมิเฉลี่ย คุณหมุมิสูงสุดและต่ำสุดในรอบวันของปี 2539 – 2542.....	39
3.2 สถิติเปอร์เซ็นต์ความขึ้นสัมพัทธ์ของปี 2539 – 2542.....	41
3.3 สถิติปริมาณน้ำฝนของปี 2537 – 2542.....	41
3.4 การจำหน่ายกระแสไฟฟ้าเป็นรายอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2543.....	66
3.5 กราฟแสดงจำนวนประชากรรายอำเภอของ จ.มุกดาหาร พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2545.....	69
3.6 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับอำเภอ ช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2545.....	74
3.7 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรของเทศบาลเมืองมุกดาหารและอำเภอเมืองมุกดาหาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 – 2545.....	75
3.8 แสดงจำนวนสถานพยาบาลและเตียง ปี พ.ศ.2544.....	83
3.9 โครงสร้างสินค้าออกของไทยไป สปป.ลาวด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี 2543-2544.....	91
3.10 โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทยจาก สปป.ลาวด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี 2543-2544.....	92

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยการพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่สำคัญที่สามารถติดต่อเชื่อมโยงทางด้านการค้า การลงทุนและเส้นทางคมนาคม ในลักษณะที่เป็นโครงข่ายติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงและส่งผ่านความเจริญให้กระจายออกไปยังพื้นที่ใกล้เคียง ประกอบด้วย 11 เมือง ดังนี้ เชียงราย เชียงแสน แม่สาย (เชียงราย) ห้วยโก๋น (น่าน) แม่สอ (ตาก) นครพนม มุกดาหาร ชองแม็ก (อุบลราชธานี) อรัญประเทศ (สระแก้ว) สะเดา (สงขลา) และสุโขทัย (นราธิวาส)

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่ตรงข้ามกับแขวงสะหวันนะเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศ ในอดีตเมืองมุกดาหารเป็นเพียงเมืองชายแดนขนาดเล็กด้านตะวันออกของอีสานตอนกลาง มีบทบาทเสมือนเป็นเมืองกันชนระหว่างไทยกับ สปป.ลาว อีกทั้งเคยเป็นฐานที่มั่นและสมรภูมิรบของกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลในด้านการเมือง การปกครองอย่างยาวนานเนื่องจากพื้นที่อยู่ห่างไกลจากอำนาจการปกครองของรัฐ ประกอบกับมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการหลบซ่อน ทำให้มุกดาหารเป็นเมืองล้าหลังและยากจนเนื่องจากไม่ได้รับการพัฒนามากนัก จนกระทั่งความรุนแรงในการต่อต้านความคิดด้านการเมืองการปกครองลดลงและประเทศไทยเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาประเทศโดยเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เกิดแนวความคิดเปลี่ยนสนาการเป็นสนาการค้า โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศอินโดจีนซึ่งมีพรมแดนที่สามารถเชื่อมต่อกันได้ ขณะเดียวกันกลุ่มประเทศดังกล่าวมีนโยบายการพัฒนาประเทศโดยการเปิดเสรีด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้รัฐบาลไทยมองเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอินโดจีนได้ โดยการเร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถรองรับการเชื่อมโยงในระดับประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างโครงข่ายคมนาคมและการขนส่งและการสื่อสารให้ทุกภูมิภาคสามารถติดต่อเชื่อมโยงถึงกันได้โดยสะดวก อีกทั้งเป็นการช่วยเปิดพื้นที่ที่ยังไม่มีการเข้าถึงให้มีโอกาสได้รับการพัฒนาในระดับใกล้เคียงกัน

จากจุดเด่นของมุกดาหารในเชิงที่ตั้งภูมิ - เศรษฐศาสตร์เนื่องจากตั้งอยู่ในแนวสายทางที่เชื่อมจากฝั่งทะเลตะวันออก (ทะเลจีนใต้) ไปสู่ฝั่งทะเลตะวันตก (อันดามัน) ของอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เมืองท่าดานัง/เวียดนาม - เมืองเว้/เวียดนาม - เมืองดองฮา/เวียดนาม - เมืองคันทะบุรี/ลาว - มุกดาหาร/ไทย - ขอนแก่น/ไทย - พิษณุโลก/ไทย - สุโขทัย/ไทย - อ.แม่สอด จ.ตาก/ไทย - เมืองเมียวดี/พม่า - ท่าเรือมะละแหม่ง/พม่า) ซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาเชื่อมโยงกันให้ **เป็นสะพานบก (Land Bridge)** เพื่อเชื่อมต่อกับเส้นทางเดินเรือของโลกตะวันออกกับตะวันตกที่ผ่านมายังอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซึ่งในปัจจุบันจะต้องแล่นอ้อมผ่านไปยังท่าเรือสิงคโปร์ และช่องแคบมะละกา) อันจะก่อให้เกิดเส้นทางการค้าสายใหม่ของโลก ซึ่งช่วยย่นระยะทางการขนถ่ายสินค้าให้สั้นลงและรวดเร็วยิ่งขึ้นนำมาซึ่งโอกาสของการพัฒนาให้จังหวัดมุกดาหารเป็น ศูนย์กลางเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนในซีกโลกตะวันออกของประเทศควบคู่ไปกับการพัฒนา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในซีกโลกตะวันตกของประเทศ จึงทำให้มุกดาหารจัดอยู่ในกลุ่ม จังหวัดที่ได้รับการเสนอแนะให้พัฒนาเป็นเมืองเศรษฐกิจด้านหน้าและเป็นเมืองศูนย์กลางการติดต่อ สื่อสารด้านการค้าการลงทุนรวมถึงการท่องเที่ยว เป็นเมืองท่าที่สำคัญในการค้าขายกับกลุ่ม ประเทศอินโดจีน ธุรกิจที่สำคัญและเป็นสาขาการผลิตที่มีการขยายตัวค่อนข้างสูงในปัจจุบันคือ การค้าชายแดนและธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการค้าทั่วไปของปี พ.ศ. 2544 มีมูลค่าการส่งออก 4,070.96 ล้านบาท เป็นมูลค่าการนำเข้า 801.26 ล้านบาท นักท่องเที่ยวที่เดินทางมามุกดาหารในปี 2544 มีจำนวน 628,407 คน และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี (ข้อมูลจาก บรรยายสรุปจังหวัดมุกดาหาร ปี 2544)

ศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของเมืองมุกดาหารจะมีอยู่ 2 แห่ง คือ ศูนย์กลางการค้าเก่า คือ บริเวณตลาดอินโดจีนตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงซึ่งเป็นตลาดการค้าชายแดนที่สำคัญของมุกดาหาร ในวันเสาร์ - อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากโดยเฉลี่ยประมาณ 4,000 คน ต่อวัน ทำให้สภาพเมืองมุกดาหารที่เคยเงียบเหงากลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่คึกคัก มีกระแสการค้า หมุนเวียนสะพัดถึงประมาณ 1,600 ล้านบาทต่อปี ศูนย์กลางที่สองเป็นย่านเมืองใหม่ที่ขยายตัวมาทาง ทิศตะวันตกออกเมือง ศูนย์กลางแห่งใหม่นี้เริ่มจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นเพราะข้อจำกัดทางด้าน กายภาพของศูนย์กลางเก่าที่ไม่สามารถขยายได้จึงทำให้ปัจจุบันมีสภาพค่อนข้างที่จะแออัด

จากการที่เมืองมุกดาหารมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีการเพิ่มจำนวนประชากรทำให้เมือง เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การขยายตัวของการใช้ที่ดินในเมืองและการขยายตัวของเมืองเป็นไป อย่างไร้ทิศทางหรือตามยถากรรม โดยปราศจากการเตรียมการวางแผน ทำให้เมืองมุกดาหารมีปัญหา ต่างๆ เช่น ปัญหาคารจวกร, การบำบัดน้ำเสีย, ขยะมูลฝอย, แหล่งเสื่อมโทรม, ความไม่พอเพียงของ สาธารณูปโภค-สาธารณูปการในบางพื้นที่ เป็นต้น นอกจากนี้การมีโครงการก่อสร้างสะพาน

มิตรภาพแห่งที่ 2 ในอนาคตจะช่วยส่งผลให้เมืองมุกดาหารมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมาก เพราะจะทำให้เมืองมุกดาหารเป็นศูนย์กลางคมนาคมเชื่อมโยงอินโดจีน ศูนย์กลางการค้าด้านชายแดนและเป็นเมืองหน้าด่านการค้าไปยัง สปป.ลาว และประเทศเวียดนามเนื่องจากเมืองมุกดาหารมีชายแดนติดกับแขวงสะหวันเขตของ สปป.ลาว ซึ่งมีประชากรมากที่สุด (ประมาณ 700,000 คน) และรัฐบาลลาวได้กำหนดให้แขวงสะหวันเขตเป็นเขตการค้าเสรีและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกับเทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นศูนย์กลางทางการค้าชายแดนและเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางหมายเลข 9 ของกลุ่มประเทศอินโดจีนที่เชื่อมต่อตอนกลางของประเทศเวียดนาม ตลอดไปถึงชายทะเลเข้าบรรจบกับเส้นทางหมายเลข 1 ระยะทางประมาณ 400 กิโลเมตรโดยมีเมืองเว้ (เมืองหลวงเก่า) และเมืองท่าดานังซึ่งเป็นท่าเรือที่สำคัญของเวียดนามที่สามารถรองรับเรือขนาด 27,000 ตันได้¹ และในอดีตเส้นทางนี้คือเส้นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในสมัยสงครามอินโดจีน แต่ในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเป็น “เส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญ” สำหรับการค้าขายระหว่างประเทศไทย ลาว เวียดนาม กัมพูชา และประเทศจีนตอนใต้ จากสภาพความเหมาะสมทางภูมิประเทศที่ทำให้มุกดาหารเป็นเมืองท่าที่สำคัญและการค้าขายกับกลุ่มประเทศอินโดจีนและประเทศจีนตอนใต้ จึงทำให้รัฐบาลมีโครงการก่อสร้างทางหลวง 4 ช่องทางจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมายังจังหวัดมุกดาหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมของประเทศพม่า, ประเทศจีนตอนใต้, ประเทศไทยและกลุ่มประเทศอินโดจีนเข้าด้วยกัน โดยมีประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง ตามโครงการประสานความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (โครงการพัฒนาหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ) ที่ประกอบด้วย 6 ประเทศ คือ ประเทศจีนตอนใต้, ประเทศเวียดนาม, ประเทศพม่า, ประเทศลาว, ประเทศกัมพูชาและประเทศไทย โครงการดังกล่าวจะสำเร็จได้จะต้องมี “สะพานข้ามแม่น้ำโขง” จึงได้มีโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ แห่งที่ 2 ขึ้นที่มุกดาหารเพื่อเชื่อมต่อเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยและของกลุ่มประเทศอินโดจีนเข้าด้วยกันเป็นการขจัดอุปสรรคในการค้าระหว่างกัน และย่นระยะเวลาของการขนส่งได้

ดังที่กล่าวมานั้นจะเห็นว่าการวางแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหารจึงมีความสำคัญอย่างมากเพื่อให้เมืองมีการพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่อย่างเป็นระบบและสามารถรองรับกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่จะมีขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะไม่เช่นนั้นแล้วเมืองมุกดาหารจะเป็นเมืองที่มีการเติบโตที่ไร้ทิศทาง โดยไม่สามารถที่จะควบคุมอะไรได้อย่างที่กรุงเทพมหานครกำลังประสบอยู่ การศึกษานี้จึงเป็นการวิเคราะห์สภาพของเมืองมุกดาหารและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหารให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

¹ กรมการผังเมือง, รายงานการประเมินผลผังเมืองรวมเมืองมุกดาหาร, มุกดาหาร, 2543

โดยจะเป็นการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองเพื่อที่จะสามารถรองรับกับการขยายตัวของเมืองในอีก 20 ปีข้างหน้า

1.2 วัตถุประสงค์

1) วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการค้าชายแดน ปัญหาของเมือง ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองในด้านต่างๆ ตลอดจนแผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเทศในกลุ่มอินโดจีนในการที่จะพัฒนา ส่งเสริมการค้าชายแดนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2) ศึกษาแนวโน้มในการพัฒนาและศักยภาพของการตั้งถิ่นฐานในเมืองทางด้านการค้า การท่องเที่ยว

3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองมุกดาหารให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และบทบาทการเป็นเมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับ สปป.ลาว โดยเป็นการเสนอแนะการวางแผนพัฒนาเมือง เพื่อรองรับกับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางในภูมิภาคนี้ โดยมุกดาหารเป็นเป้าหมายที่คาดว่าจะป็นฐานการผลิต และประตูส่งออกที่สำคัญในภูมิภาคนี้

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1) พื้นที่ศึกษา

- เขตเทศบาลเมืองมุกดาหารทั้งหมด มีพื้นที่ประมาณ 35.55 ตารางกิโลเมตร

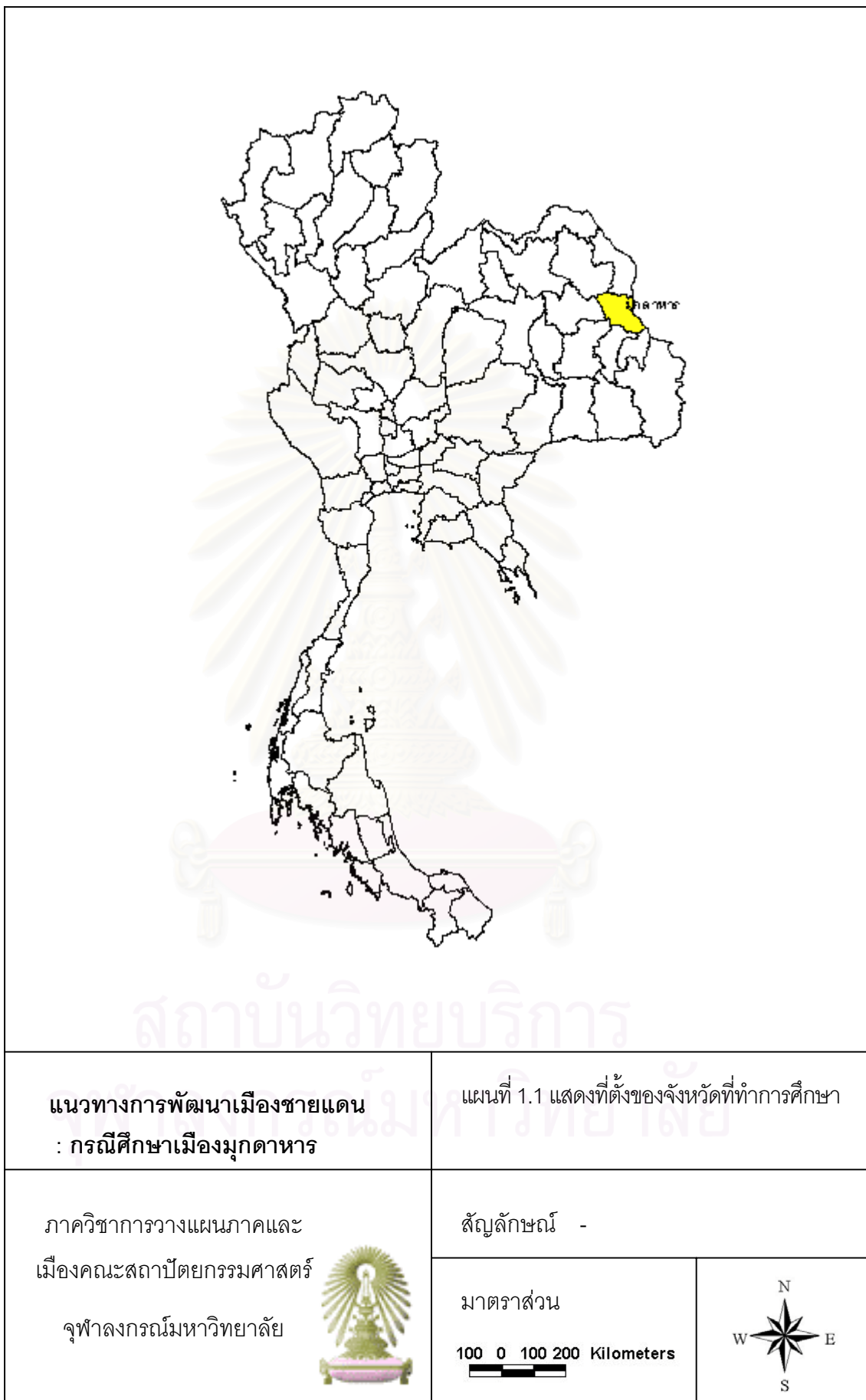
2) ขอบเขตเนื้อหา

- บทบาทของเมืองมุกดาหารในด้านการค้าชายแดน และการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการพัฒนาเมือง

- ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเมือง สภาพการพัฒนาเมืองมุกดาหารในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร การใช้ที่ดิน โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม

- นโยบายของรัฐในการพัฒนาเมืองชายแดน ตลอดจนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประเทศอินโดจีนและสหประชาชาติซึ่งเป็นประโยชน์ในการกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองมุกดาหาร

- การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหาร โดยการกำหนดแนวทางและกลยุทธ์ในการพัฒนาเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและรองรับการเติบโตในด้านต่างๆ ของเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.4 วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยโดยอาศัยข้อมูลทางเอกสารหรือห้องสมุด (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1) ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง รายงานการวิจัย หรือแผนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ตลอดจนนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องจากเอกสารวิชาการต่างๆ ข้อมูลทางราชการและส่วนบุคคล เพื่อนำไปเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์

2) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของพื้นที่ศึกษาทั้งในระดับภาพรวมของจังหวัดโดยสังเขป และระดับเมือง ในด้านลักษณะทางกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนวิวัฒนาการของเมือง และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านในการที่จะพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (กัมพูชา – จีน – พม่า – ลาว – ไทย – เวียดนาม)

3) เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ข้อเท็จจริงในพื้นที่ โดยการสำรวจ สังเกตการณ์ การสัมภาษณ์กับบุคคลต่างๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและนโยบายที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการแสดงผลของการศึกษาวิเคราะห์ในรูปแบบของการบรรยายสรุปผล ตาราง แผนภูมิ และแผนที่

4) สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะในอันที่จะพัฒนาเมืองในอนาคตเพื่อรองรับกับความเติบโตทางเศรษฐกิจที่จะมีขึ้นในอีก 20 ปี ข้างหน้า

1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

- 1) ข้อมูลสถิติ เอกสาร จากหน่วยราชการและสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น
 - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 - กรมแผนที่ทหาร
 - กรมการผังเมือง
 - หน่วยราชการในจังหวัดมุกดาหาร เช่น อำเภอเมืองมุกดาหาร เทศบาลเมืองมุกดาหาร สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น
- 2) แผนที่และภาพถ่าย
- 3) ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม และการสังเกตการณ์

- สํารวจข้อมูลภาคสนาม เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของพื้นที่ การใช้ที่ดิน กิจกรรมในพื้นที่
- ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ นักลงทุน ผู้ประกอบการ ชาวบ้าน เป็นต้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และวิวัฒนาการของ เมืองมุกดาหาร ตลอดจนสถานภาพ บทบาท ทางด้านการค้า และการท่องเที่ยวชายแดนของ เมืองมุกดาหาร
- 2) ทราบถึงสภาพปัญหาต่างๆ ของเมืองมุกดาหาร และพื้นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวทางที่ เหมาะสมในการพัฒนาเมืองมุกดาหารเพื่อรองรับกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่จะมีขึ้นใน อนาคต
- 3) ผลของการศึกษา เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมือง การจัดทำผังเมืองรวม และการ พัฒนาทางกายภาพของเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านการกำหนดแนวทางการพัฒนาโครงข่าย บริการพื้นฐานของเมือง สามารถใช้เป็นแนวทางการศึกษาในการพัฒนาเมืองชายแดนใน จังหวัดอื่นๆ ที่มีลักษณะโครงสร้างคล้ายคลึงกับจังหวัดมุกดาหาร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดนกรณีศึกษาเมืองมุกดาหารนั้น เพื่อให้เข้าใจโครงสร้าง องค์ประกอบ ของเมือง และลักษณะที่สำคัญของเมืองชายแดนต่างๆ จำเป็นต้องศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่จะนำไปเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ศึกษา และเป็นประโยชน์เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอื่นๆ ต่อไป ทฤษฎี และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนี้

- 2.1 ความหมายของคำว่า “ชุมชน”
- 2.2 ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับเมือง และวิวัฒนาการของเมือง
- 2.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ที่ดินในเมือง
- 2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนและพัฒนา
- 2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับพรมแดนหรือชายแดน และงานวิจัยเกี่ยวกับเมืองชายแดน

2.1 ความหมายของคำว่า “ชุมชน”

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ชุมชน” (Community) ไว้มากมายพอจะสรุปความหมาย ได้ดังนี้

ชุมชน หมายถึง สถานที่ซึ่งคนใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือน ทำมาหากิน เลี้ยงดูบุตรหลานและกระทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ในชีวิต ในแง่สังคมวิทยา ชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญสามอย่าง คือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Areas) การปะทะสัมพันธ์กันทางสังคม (Social Interaction) และความผูกพันร่วมกันในสิ่งใด สิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง¹

ชุมชน หมายถึง การมารวมกันอยู่เป็นกลุ่ม ตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้านไปจนถึงกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น เมือง ประเทศ หรือหมายถึงอาณาบริเวณท้องถิ่นหนึ่งๆ ซึ่งผู้คนใน

¹ Hillery, George A. Definitions of Community : Areas of Agreement, Rural Sociology, 20 (June), 1955

ท้องถิ่นนั้นมีภาษาพูดเดียวกัน มีจารีตประเพณีอย่างเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นแบบเดียวกัน และมีการกระทำไปตามทัศนคติซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกัน²

Poplin บอกว่า ชุมชนสามารถพิจารณาได้ในสามลักษณะ คือ เป็นหน่วยของถิ่นที่อยู่ (Territorial Unit) หน่วยของการจัดระเบียบสังคม (Social Organization Unit) และหน่วยของจิตใจและวัฒนธรรม (Psychocultural Unit) ในแง่ของหน่วยของถิ่นที่อยู่ โดยทั่วไปแล้วชุมชนมักจะเกิดขึ้นในที่ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติ และมีเส้นทางคมนาคมผ่าน ในขณะที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของคนในชุมชน มนุษย์ก็จะปรับและดัดแปลงสภาพทางกายภาพของชุมชนตามความต้องการของตน ตามกฎหมาย ค่านิยม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน³

2.2 ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับเมืองและวิวัฒนาการของเมือง

2.2.1 ความหมายของคำว่า “เมือง”

เมือง (Urban หรือ City) มีความหมายได้หลายอย่าง เช่น เมืองอาจจะหมายถึงกลุ่มของอาคารที่ค่อนข้างถาวรซึ่งอยู่รวมกันอย่างแออัด หรือเป็นศูนย์กลางที่มีประชากรขนาดใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่น หรือเป็นอาณาบริเวณที่ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง นั่นคือมีรัฐบาลท้องถิ่นหรือเทศบาลเมือง นอกจากนี้ในฐานะที่เป็นระบบสังคม เมืองถือได้ว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนของโครงสร้างและหน้าที่ของชุมชนทางการผลิต การบริโภค ตลอดจนการกระจายสินค้าและบริการ การอบรมสมาชิกใหม่ให้รู้ระเบียบสังคม การมีส่วนร่วมในสังคม การควบคุมทางสังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิก ถึงแม้ว่าเมืองจะมีความหมายแตกต่างกันไปตามแง่มุมของการมองและระดับของการมอง อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว การให้คำจำกัดความของเมืองในประเทศต่างๆ มักจะใช้หลักของจำนวนและความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่เพื่อความสะดวกในเรื่องของการเก็บข้อมูล⁴

เมือง เป็นสถานที่ที่มีเนื้อที่จำกัดซึ่งได้นำเอาคนจำนวนมากมาอยู่รวมกัน และทำให้ผู้คนเหล่านั้นไปมาหาสู่กัน มีการจัดการในเรื่องระบบการติดต่อสื่อสารกันภายนอก และยังมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีลักษณะสังคมเป็นแบบพึ่งพาอาศัยร่วมกัน นอกจากนี้ยัง

² เสาวคนธ์ สุดสวาท, สังคมวิทยาชุมชน, กรุงเทพฯ, 2524

³ Poplin, Dennis E. Communities : A survey of Theories and Method of Research. New York : Macmillan, 1972

⁴ ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศไทย, กรุงเทพฯ, 2541

มีการปกครองที่ทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาและจัดระเบียบต่างๆ ของคนในสังคม รวมถึงจัดเตรียมการให้บริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนในเมือง ดังนั้น “เมือง” จึงเปรียบเสมือนโลกใบเล็กๆ ที่มีการจัดองค์ประกอบต่างๆ ขึ้นเป็นรูปเป็นร่าง และสะท้อนออกมาให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพ (WURSER 1969 :73)

เมือง นอกจากการพิจารณาจำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรแล้ว “หน้าที่ของเมือง” (City function) เป็นประเด็นที่สำคัญในการกำหนดเป็นเกณฑ์พิจารณา เพราะเมืองเป็นแหล่งที่มีการรวมตัวกันอย่างถาวรของประชากรจำนวนไม่น้อยในเขตพื้นที่และการรวมตัวกันนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญยิ่ง ก็คือ การพยายามให้ได้มาซึ่งมาตรฐานความเป็นอยู่ที่สูงขึ้น โดยเปรียบเทียบกับการอยู่อย่างโดดเดี่ยวลำพัง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการแบ่งงานกันทำและความชำนาญเฉพาะอย่าง รวมทั้งความหลากหลายของประเภท ชนิดของสินค้าและบริการที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีการรวมตัวของประชากร นอกจากนี้การสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Easy Access) เป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของเมือง คนงานที่อยู่ในเขตเมืองจะอยู่ใกล้หน่วยผลิต เข้าถึงแหล่งจ้างงานได้ง่าย และหน่วยผลิตในเขตเมืองจะอยู่ใกล้หน่วยผลิตอื่นๆ ทั้งในอุตสาหกรรมเดียวกันและต่างกัน จึงสามารถได้รับประโยชน์จากความสัมพันธ์เชิงพึ่งพา (interdependence) และการประหยัดภายนอก (external economics) เมืองจึงเป็นพาหนะของการสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย (a vehicle of accessibility) โดยนำของผู้ผลิตและผู้บริโภคมาติดต่อสัมพันธ์กันอยู่ใกล้ชิด (ประจักษ์ สกฤตตะลักษณะ 2532:403)

เมือง ตามเกณฑ์การบริหารประเทศของไทย จะกำหนดว่า “เมือง” คือ เขตเทศบาลซึ่งเป็นชุมชนหนาแน่นที่สามารถมีการปกครองท้องถิ่นสนองความต้องการของประชาชนได้ เขตเทศบาลแบ่งออกได้ 3 ระดับ คือ

- เทศบาลนคร
- เทศบาลเมือง
- เทศบาลตำบล

ตัวอย่างเช่น “เทศบาลเมือง” ได้แก่ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎร ตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป โดยราษฎรเหล่านั้นอยู่หนาแน่น เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าสามพันคนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร ทั้งมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง และพระราชกฤษฎีกานั้นได้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย” (ราชกิจจานุเบกษา มาตรา 10 อ่างโนนมิติ ตั้งพานิช, 2533)

ในทัศนะคติของนักประวัติศาสตร์ บริเวณ “เมือง” ที่น่าสนใจนั้นจะเป็นบริเวณเฉพาะแห่งซึ่งส่วนมากเป็นเมืองใหญ่ๆ ทั้งนี้เพราะมุ่งหมายเพื่อจะพิสูจน์ความเป็นมาในอดีต โดยอาศัยประวัติศาสตร์ของเมืองหรือเพื่อที่จะอธิบายถึงเมืองนั้นตามทฤษฎีทางประวัติศาสตร์

ในทัศนะคติของนักบริหาร “เมือง” หมายถึง ขอบเขตการปกครอง ควบคุมตามกฎหมายหรือแบบลักษณะขององค์การปกครองบริหาร ทั้งนี้เพราะมุ่งหมายเพื่อวางนโยบายในการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขปัญหาของชุมชนเท่าที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ

ในทัศนะคติของนักปรัชญา “เมือง” เป็นแต่เพียงการบรรยายความรู้สึกที่มีต่อชุมชนว่า ดี เลว ดังเช่นที่นักปราชญ์ อริสโตเติล กล่าวไว้ว่า “The good life can only be lived in the city” หรือที่นักประพันธ์ Shelly กล่าวไว้ในบทประพันธ์ของตนว่า “Hell is a city much like London”

ในทัศนะของนักภูมิศาสตร์ หรือ มานุษยวิทยา คำว่า “เมือง” หมายถึง เฉพาะการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมของชุมชน ซึ่งนิยามคำว่า “เมือง” คือ เป็นจุดศูนย์กลางของมนุษย์ ในการครอบครอง อยู่อาศัยและการพัฒนาที่ดินโดยเฉพาะในด้านทำเลที่ตั้ง การจำแนก แจกแจงพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงขนาดที่ตั้งและสถานะในชุมชนและ “เมือง” เป็นคำแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันระหว่างมนุษย์กับท้องถิ่น

2.2.2 กำเนิดและวิวัฒนาการของเมือง

เมืองที่เกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่งนั้น มิใช่เกิดขึ้นตามบุญตามกรรม แต่มีเหตุผลหรือปัจจัยหลายประการ ซึ่งทำให้บริเวณนั้นมีที่ตั้งของเมือง ปัจจัยที่ว่านี้อาจมีปัจจัยหนึ่งที่เด่น หรือมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยอื่น หรือทุกปัจจัยมีความสำคัญเท่ากัน ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ (สุวัฒนา ธาดานิติ, 2527)

1) แหล่งอุปโภคบริโภค เมืองบางเมืองตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ใกล้แหล่งน้ำ หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมแล้ว ทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต่างไปจากเดิม การคิดค้นเครื่องจักร แทนแรงงานคน และสัตว์ ทำให้ได้ผลผลิตเป็นจำนวนมาก จึงเกิดเมืองท่า เมืองศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง เมืองอุตสาหกรรม และศูนย์กลางการบริการต่างๆ เกิดการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมือง ภายในเมืองเองก็เกิดอาชีพการให้บริการที่แปลกแตกต่างไปกว่าครั้งโบราณ เช่น อาชีพที่เกี่ยวกับสถาบันการเงิน อันประกอบด้วยธนาคาร ตลาดหุ้น แหล่งสะสมการเงินเพื่อการส่งเสริมการลงทุน ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนอย่างชัดเจนในลักษณะกายภาพและขนาดของเมือง นับเป็นผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่เปลี่ยนโฉมหน้าของเมืองไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด

2) เส้นทางคมนาคม บริเวณที่สะดวกในการคมนาคมขนส่ง หรือเป็นจุดตัดของเส้นทางคมนาคมหลายสาย เหมาะแก่การเป็นที่ตั้งของเมือง เช่น เมืองท่าต่างๆ ที่ตั้งอยู่ริมทะเล เมืองที่เป็นศูนย์กลางการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ เมืองที่เป็นจุดพักแรมของเส้นทางการเดินทางระยะยาว เป็นต้น ตัวอย่างของเมืองประเภทนี้ เช่น สิงคโปร์ ชิดนีส์ ซิดาโก เป็นต้น

3) ทรัพยากรธรรมชาติ บริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทางเศรษฐกิจ สามารถดึงดูดให้มนุษย์มาตั้งถิ่นฐานและวิวัฒนาการเป็นเมือง เช่น เมืองที่เป็นเหมืองถ่านหินมาก่อน และต่อมากลายเป็นเมืองอุตสาหกรรมหรือชุมชนเมืองที่เกิดจากการตื่นทอง ตลอดจนเมืองเหมืองแร่อื่นๆ เมืองที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่เกิดจากความงดงามของภูมิประเทศก็ถือว่ามียุทธูปผลมาจากทรัพยากรธรรมชาติเช่นกัน ตัวอย่างได้แก่ เมืองกูเกิ้ล เมืองคาลกูลลี (Kalgoolie) ซึ่งเป็นแหล่งเหมืองทองใหญ่ในออสเตรเลียตะวันตก

4) ภัยธรรมชาติ บริเวณที่ปลอดภัยจากภัยธรรมชาติจะดึงดูดให้มนุษย์มาชุมนุมตั้งถิ่นฐานและเติบโตเป็นเมืองต่อไป เช่น บริเวณที่สูงซึ่งรอดพ้นจากภัยน้ำท่วม หรือบริเวณริมอ่าวที่พ้นจากพายุ เป็นต้น เมืองหลายเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ตั้งอยู่บริเวณเนินเพื่อให้อันจากน้ำท่วม เช่น เมืองเรณูนครในจังหวัดนครพนม

5) ที่ตั้งที่ช่วยในการป้องกันตัว ในสมัยโบราณมนุษย์ต้องการความปลอดภัยจากการรุกรานของข้าศึกศัตรู จึงเลือกสร้างเมืองในที่สามารถป้องกันตัวเองได้ เช่น เนินเขาแนวโค้งแม่น้ำ ซึ่งทำให้เกิดความยากลำบากแก่ข้าศึกศัตรูในการเข้าโจมตี และสามารถป้องกันตนเองได้ง่าย โดยการสร้างคูเมืองล้อมรอบจนจรดแนวแม่น้ำ เช่น พระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร หรือเมืองป้อมบนเขาของกรีกโบราณ และเมืองบนยอดเขาในอิตาลี

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการขยายตัวของเมือง

Trewartha (1960) ได้กล่าวถึง วิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เริ่มจากการรวมตัวกันเป็นชุมชนขนาดเล็ก ระดับหมู่บ้าน จากหมู่บ้านขนาดเล็กกลายเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ หลายหมู่บ้านรวมกันเป็นตำบล จากตำบลกลายเป็นเมือง จากเมืองเล็ก กลายเป็นเมืองใหญ่ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์แต่เดิมไม่ได้มีการวางแผนหรือกำหนดรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน แต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างของสภาพพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการคมนาคม ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน มี 3 ประการ คือ

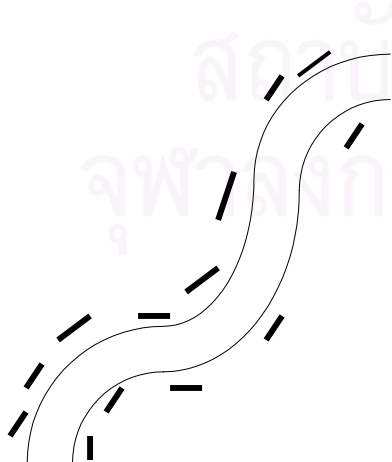
- ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพทางธรรมชาติ (Natural Factors) ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ อากาศ ดิน แร่ธาตุ และแหล่งน้ำ เป็นต้น
- ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural Factors) ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทัศนคติ
- ปัจจัยเกี่ยวกับประชากร (Demographic Factors) ได้แก่ ความแตกต่างของประชากรทั้งภาวะการเกิด การตาย และการย้ายถิ่น

Clarke (1972) ได้กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกระจายของประชากรและการตั้งถิ่นฐาน คือ อิทธิพลจากธรรมชาติ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประวัติความเป็นมาของประชากร และอิทธิพลของสังคม เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดลักษณะและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่สำคัญ 4 รูปแบบ คือ

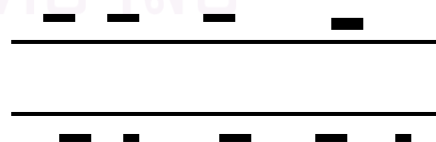
1) การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement)

การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว จะพบอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำลำคลองหรือตามชายทะเล เรียกว่า “River Linear Settlement” เนื่องจากในอดีตแม่น้ำลำคลอง มีบทบาทสำคัญในการประกอบอาชีพทั้งการกสิกรรมและปศุสัตว์รวมทั้งใช้ในการอุปโภค - บริโภค ตลอดจนเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญซึ่งต่อมา มีการตั้งถิ่นฐานตามเส้นทางรถไฟ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมในระยะต่อมา และในปัจจุบันจะตั้งถิ่นฐานกระจายไปตามเส้นทางรถยนต์ เรียกว่า “Road Linear Settlement” ซึ่งเป็นการคมนาคมที่สำคัญในปัจจุบัน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว

River Linear Settlement

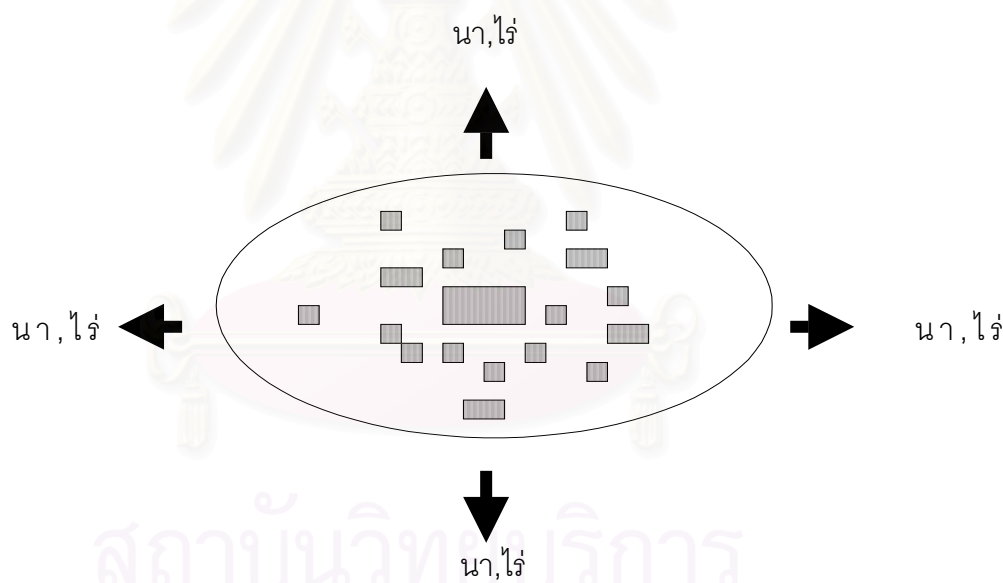

Road Linear Settlement

2) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement)

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบนี้เกิดขึ้นตามความสะดวกของธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ แหล่งแร่และพื้นที่เพาะปลูกที่อุดมสมบูรณ์ หรือตามเส้นทางคมนาคม เช่น ลำน้ำ ทางรถยนต์ หรือบริเวณทางแยก หรือจุดตัดของเส้นทางคมนาคม ประชากรจะกระจายตัวอยู่รอบๆ ศูนย์บริการ ชุมชน เช่น บ่อน้ำ วัด โรงเรียน ตลาด หรือบ้านผู้นำชุมชน และเริ่มหนาแน่นเพิ่มขึ้น ส่วนบริเวณรอบๆ หมู่บ้านจะเน้นแหล่งเพาะปลูกไม่มีขอบเขตที่แน่นอน อาศัยปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา สันเขา ร่องน้ำ หรือ แนวป่า เป็นต้น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นตัวดึงดูดให้ประชากรมาตั้งถิ่นฐาน ชุมชนที่เกิดขึ้นในลักษณะเช่นนี้จะมีความถาวรหรือไม่ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ ถ้ามีความอุดมสมบูรณ์มากจะมีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรและส่งผลให้มีกิจกรรมการค้าและบริการตามมาจนกลายเป็นเมืองถาวรในที่สุด

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว

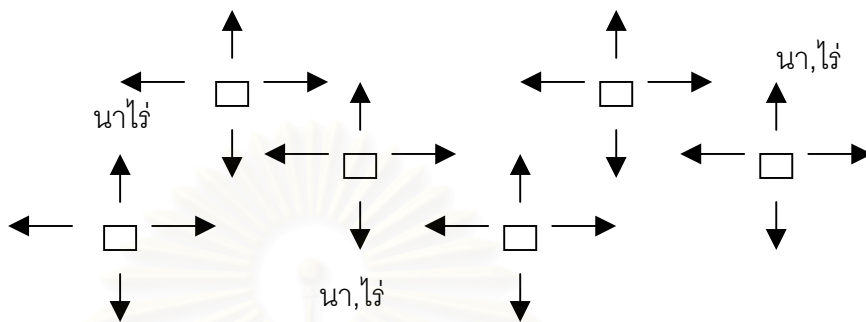

3) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย (Scatter Settlement)

การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายเป็นการตั้งถิ่นฐานในลักษณะตัวบ้านอยู่ห่างกันโดดๆ ส่วนมากกระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมหรือในพื้นที่บุกเบิกใหม่ และบริการชุมชนจะอยู่ห่างออกไป หมู่บ้านแบบกระจายเกิดขึ้นในสังคมที่นิยมการสร้างบ้านเรือนแยกกันอย่างเป็นอิสระ เพราะบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรอยู่ในทุกทิศทาง ดังนั้นจึงสร้างบ้านเรือนกระจายอยู่

ในที่ทำกิน เพื่อสะดวกในการประกอบอาชีพและยังสามารถขยายพื้นที่กิจกรรมได้โดยสะดวก และทำการเลี้ยงสัตว์ได้มากขึ้น

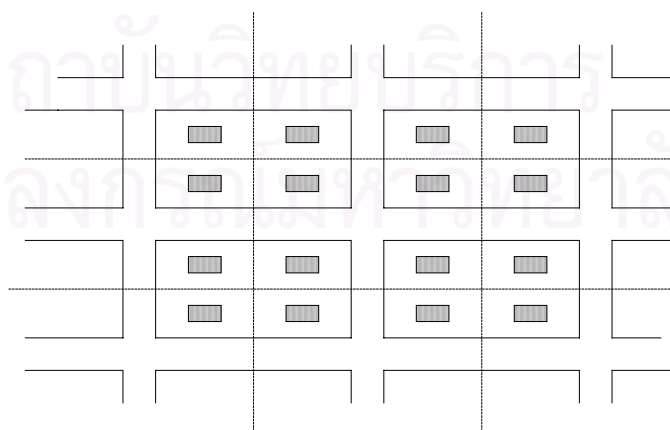
รูปแสดงการตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย

4) การตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement)

เป็นการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่มีการกระจายและการคมนาคมไม่แตกต่างกันมากนัก ทำให้พื้นที่ที่ถูกจัดสรรให้มีขนาดและระยะห่างเท่าๆ กัน มีถนนตัดผ่านเป็นตารางซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีการจัดสรรโดยหน่วยงานราชการ เช่น นิคมสร้างตนเอง เป็นต้น

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ

2.2.4 บทบาทและหน้าที่ของเมือง

เมือง เป็นสถานที่ศูนย์กลางในการรวบรวมสินค้าและกิจกรรมบริการต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบริการสินค้าและกิจกรรมบริการเหล่านั้นให้แก่ประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง และที่อาศัยอยู่บริเวณทุ่งเกษตรกรรมโดยรอบตัวเมือง เมืองทุกเมืองจะมีหน้าที่เช่นนี้เหมือนกัน นอกจากนี้อาจมีเมืองบางเมืองยังทำหน้าที่เฉพาะประเภทอีกด้วย หน้าที่เฉพาะจะไม่มีเหมือนกันในทุกๆ เมือง โดยแบ่งหน้าที่เฉพาะของเมืองออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ (เบญจวรรณ อารีสมาน 2530 : 35-36)

“เมือง” ที่ทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง เมืองที่มีหน้าที่นี้จะมีกิจกรรมต่างๆ เช่น สถานที่ราชการที่เป็นสำนักงานใหญ่ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ที่มีข่ายงานครอบคลุมอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีสถานที่ราชการที่เป็นศูนย์รวมในการบริหารประเทศในด้านอื่นๆ อีก เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบประธานาธิบดีหรือรัฐสภาแห่งชาติ เป็นต้น ตัวอย่างของเมืองที่มีหน้าที่ในการบริการและการปกครอง เช่น กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครของออสเตรเลีย กรุงลอนดอนของสหราชอาณาจักร กรุงเคซอนซิตีของฟิลิปปินส์ เป็นต้น

“เมือง” ที่ทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม เช่น ศูนย์กลางทางศาสนา ศูนย์กลางทางการศึกษา ศูนย์กลางศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น เมืองที่มีหน้าที่ดังกล่าวจะมีกิจกรรมที่ปรากฏในตัวเมืองเป็นตัวชี้ให้เห็นหน้าที่ของเมือง เช่น เมืองที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนา จะมีกิจกรรมที่ปรากฏในด้านปูชนียวัตถุทางศาสนา ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของศาสนานั้นๆ เมืองที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของโลก ได้แก่เมือง เมกกะ ในประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของศาสนาอิสลาม นครวาติกันในกรุงโรมของอิตาลี ซึ่งมีวิหารใหญ่โต เป็นศูนย์กลางทางศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เป็นต้น

ส่วนเมืองที่มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษานั้น จะมีกิจกรรมของคนในเมืองที่เด่นเพื่อเสริมหน้าที่นี้คือ สถานศึกษาใหญ่ ๆ เช่น มหาวิทยาลัย และสถานศึกษาในรูปแบบของสถาบันต่างๆ เมืองในลักษณะนี้ในประเทศสวีเดน แลนด์ ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหราชอาณาจักร มีเมือง อ็อกฟอร์ด ซึ่งมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางในการศึกษาอย่างชัดเจน

“เมือง” ที่ทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางในการคมนาคมขนส่ง เมืองที่ทำหน้าที่นี้ จะมีทำเลที่มีเส้นทางคมนาคมหลายสายมาบรรจบกัน เป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่ง ศูนย์รวมที่เรียกว่า ชุมทาง เช่นเมือง ชุมทางทุ่งสง กิจกรรมของประชากรในเมืองที่แสดงออกมา เช่น มีโกดังสำหรับเก็บสินค้า หรือสำหรับพักสินค้าเพื่อส่งต่อไปยังพื้นที่อื่นๆ และจะมีคนในเมืองจำนวนหนึ่งทำงานด้านการคมนาคมขนส่ง

“เมือง” ที่ทำหน้าที่ในการผลิต คือ เมืองที่มีการผลิตทางอุตสาหกรรม เป็นเมืองที่มีผลผลิตหลักในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ผลิตรถยนต์ ผลิตเหล็กและเหล็กกล้า ผลิตภัณฑท์ทางเคมี ผลผลิตหลักในด้านต่างๆ ที่กล่าวมานี้จะเป็นตัวชี้ถึงหน้าที่ในการผลิตของเมืองนั้นๆ ได้แก่ เมืองพิทสเบิร์กในสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะมีผลผลิตหลักทางอุตสาหกรรม เป็นเมืองสำคัญในการผลิตเหล็กและเหล็กกล้า เมืองดีทรอยต์ ที่มีอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ เป็นที่เชิดหน้าชูตาของเมือง

“เมือง” ที่ทำหน้าที่ในการป้องกันภัย เมืองที่ทำหน้าที่ในการป้องกันภัย ในอดีตอาจหมายถึงเมืองหน้าด่านก็ได้ ปัจจุบันเมืองที่มีหน้าที่หลักในด้านการป้องกันภัยนั้น จะมีกิจกรรมที่เด่นชัด คือ ค่ายทหารหรือฐานทัพประเภทต่างๆ เช่น ฐานทัพเรือ ฐานทัพอากาศ กองทัพอากาศ เป็นต้น อย่างเช่น เมืองสตัทเทิม ที่รู้กันว่าเป็นฐานทัพเรือ และเมืองสตัทเทิมจะมีสวนเสริมให้เป็นที่ยอมรับว่ามาจากการก่อตัวของฐานทัพเรือ ฐานทัพอากาศ ซึ่งเสริมให้เมืองสตัทเทิมมีหน้าที่พิเศษในการป้องกันภัยทางอากาศ ในอดีตเมืองพิษณุโลก เคยถูกกำหนดให้เป็นเมืองหน้าด่านของไทย

“เมือง” ที่ทำหน้าที่เป็นเมืองที่พักอาศัย ลักษณะเด่นของเมืองประเภทนี้คือการที่พื้นที่ส่วนใหญ่ของเมืองถูกใช้เป็นที่สร้างอาคารบ้านเรือนสำหรับพักอาศัยโดยตรง ในตัวเมืองจะมีร้านค้าและบริการส่วนหนึ่ง สำหรับบริการให้แก่ประชาชนในตัวเมือง ในเวลากลางวันจะมีประชาชนเบาบางเพราะประชากรส่วนใหญ่มักจะออกเดินทางไปทำงานในเขตเมืองอื่นๆ แต่ในเวลากลางคืนจะมีประชากรหนาแน่นเพราะกลับจากทำงานแล้ว ในประเทศไทยยังไม่ค่อยมีเมืองประเภทนี้เด่นชัดนัก แต่ที่พอจะเห็นได้บ้าง คือ เมือง นนทบุรี ปทุมธานี ซึ่งประชากรส่วนหนึ่งเดินทางไปทำงานในกรุงเทพฯ และกลับมาเพื่อพักผ่อนหลับนอน สำหรับในประเทศอื่นๆ เช่น ญี่ปุ่น มีเมือง Tama ซึ่งอยู่ใกล้กับมหานครโตเกียว นั้น ได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองพักอาศัย ประชากรส่วนใหญ่ของเมือง Tama ทำงานอยู่ในกรุงโตเกียว ดังนั้นเวลากลางวันคนส่วนใหญ่จึงมิได้อยู่ในตัวเมือง Tama แต่ในเวลากลางคืนผู้คนจะเดินทางกลับไปยังเมือง Tama เพื่อการพักผ่อนหลับ

2.2.5 พื้นที่เมือง

F. Stuart Chapin Jr. ได้แบ่งพื้นที่เมือง ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) ที่ทำงาน ประกอบด้วยพื้นที่บางส่วนของเมืองที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรม ที่ทำการค้า การบริการและศูนย์ราชการ เป็นต้น

2) ที่อยู่อาศัย ประกอบด้วยบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมทั้งสาธารณูปการของชุมชน ได้แก่ ร้านค้าชุมชน สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะท้องถิ่น โรงเรียนชั้นประถมศึกษา เป็นต้น

3) ที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์ หอสมุด สนามกีฬา สวนสาธารณะขนาดใหญ่ สนามกอล์ฟ และบริเวณที่เป็นสถานที่อนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น

(F. Stuart Chapin Jr. 1975 : 291)

2.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ที่ดินในเมือง

2.3.1 ความหมายของ “การใช้ที่ดิน”

“ การใช้ที่ดิน ” หมายถึง การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดินที่มีอยู่ในแต่ละชนิดนั้น ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เกิดผลตอบแทนมากที่สุด โดยไม่เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (ชูศักดิ์ คงคานนท์ 2522:)

“ การใช้ที่ดิน “ หมายถึง การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง การใช้ที่ดินในตัวเมืองกับการใช้ที่ดินในชนบทมีความแตกต่างกัน โดยการใช้ที่ดินในชนบทมุ่งใช้เพื่อการผลิตทางการเกษตร เช่น การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ส่วนการใช้ที่ดินในเมืองเพื่อกิจกรรมทางธุรกิจ การค้า การอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ ถนนโรงเรียน หรือสาธารณะสถานต่างๆ (เบญจวรรณ อารีสมาน 2530 : 28)

2.3.2 การใช้ที่ดินภายในเมือง

ปกติเมืองต่างๆ มักมีการใช้ที่ดินหลายรูปแบบปะปนกัน เมืองที่มีกิจกรรมหลากหลายยิ่งมีการใช้ที่ดินมาก แต่โดยปกติอาจแบ่งการใช้ที่ดินภายในตัวเมือง ออกเป็น 6 ประเภท คือ

- 1) การใช้ที่ดินเพื่อเป็นบริเวณที่อยู่อาศัย (Residential Land Use)
- 2) การใช้ที่ดินเพื่อเป็นย่านการค้า (Commercial Land Use)
- 3) การใช้ที่ดินเพื่อเป็นโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Land Use)
- 4) การใช้ที่ดินเพื่อเป็นถนนหนทางในการคมนาคมขนส่ง (Road & Highway Land Use)
- 5) ที่ว่างเปล่าที่อาจใช้ประโยชน์ได้ (Vacant Land)
- 6) การใช้ที่ดินเพื่อเป็นสถานสาธารณะ (Public Land Use)

(สมชาย เตชะพรหมพันธ์ 2522 : 49)

2.2.3 ทฤษฎีและแนวคิดรูปแบบการใช้ที่ดินภายในเมือง

ทฤษฎีผังโครงสร้างเมือง (Model of Urban Structure) ที่จะกล่าวถึงนี้ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์ของนักวิชาการในด้านตัวเมือง ศึกษาผังโครงสร้างร่วมกับนักสังคมศาสตร์เป็นแนวทางให้สามารถศึกษาโครงสร้างของเมืองในแง่มุมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ได้พยายามวางหลักเกณฑ์ ศึกษาปรากฏการณ์ของเมืองและการขยายตัวของเมือง ซึ่งทฤษฎีผังโครงสร้างของเมืองที่ศึกษากันแพร่หลายมี อยู่ 3 แบบ ได้แก่

- ทฤษฎีวงแหวนร่วม (Concentric Zone Theory)
- ทฤษฎีแบ่งส่วน (Radial Sector Theory)
- ทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Theory)

CONCENTRIC ZONE THEORY

แนวความคิดนี้เสนอโดย E.W. Burgess ในปี ค.ศ. 1923 เป็นที่รู้จักกันในนามของ Zonal หรือ Concentric Theory รูปแบบของเมืองเป็นการขยายตัวออกจากศูนย์กลางเมืองในลักษณะวงแหวนรอบศูนย์กลางเมือง การใช้ที่ดินแต่ละชนิดของตัวเมืองจัดตัวเองเป็นวงแหวนเรียงซ้อนกัน (Concentric Zone) รวม 5 วงด้วยกัน แต่ละวงที่เรียงซ้อนกันนั้นจะเริ่มจากใจกลางเมืองออกมา หรือจากศูนย์กลางเมือง (Central Business District) ในวงแหวนแต่ละวงจะแสดงถึงการใช้ที่ดินแต่ละชนิดอย่างชัดเจน พัฒนาการของชุมชนตามแบบนี้จะขยายตัวออกไปรอบนอกเรื่อยๆ มีปัจจัยผลักดันจากราคาที่ดินและความแออัดของพื้นที่รอบในเป็นปัจจัยสำคัญ (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย 2542 : 12)

รูปแบบการใช้ที่ดินนี้อยู่ภายในสมมุติฐานที่ว่าสภาพความอุดมของที่ดินในเมืองเท่ากันหมด ภูมิประเทศรอบตัวเมืองเหมือนกัน ค่าขนส่งในทุกเส้นทางรอบตัวเมืองเท่ากัน และพื้นที่ทุกแห่งสามารถพัฒนาเป็นบริเวณพักอาศัยได้เท่ากัน โดย Burgess ได้แบ่งเมืองออกเป็น 5 เขต คือ

- 1) ย่านธุรกิจการค้าของเมือง หรือศูนย์กลางเมือง (Central Business District) ทั่วไปเรียกว่า C.B.D หรือ Down Town โดยกำหนดให้เมืองมีศูนย์กลางเดียว บริเวณศูนย์กลางเมืองนี้เป็นศูนย์ธุรกิจการค้า (Central Business District) การบริหาร ศูนย์วัฒนธรรมและศูนย์กลางการขนส่งทุกประเภท การใช้ที่ดินในย่านนี้ประกอบไปด้วยศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ โรงละคร โรงแรม ธนาคาร ร้านค้าและอาคารที่ทำการต่างๆ ย่านนี้มักเป็นจุดกำเนิดเริ่มแรกของเมือง

2) ย่านการเปลี่ยนแปลง (Transition Zone) เป็นเขตผสมระหว่างย่านธุรกิจกลางและย่านพักอาศัยของผู้ใช้แรงงาน บริเวณนี้มักเป็นเขตเสื่อมโทรม เนื่องจากเป็นย่านที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานหรือที่พักอาศัยดั้งเดิม มีการใช้ที่ดินเป็นตลาด อาคารร้านค้าส่ง โกดังเก็บสินค้า และโรงงานขนาดเล็ก

3) เขตพักอาศัยของผู้มีรายได้น้อย (Zone of Independent Workingman's Home) เป็นพวกกรรมกรที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งระยะทางสัญจรไปมาไม่ห่างจากสถานที่ทำงาน

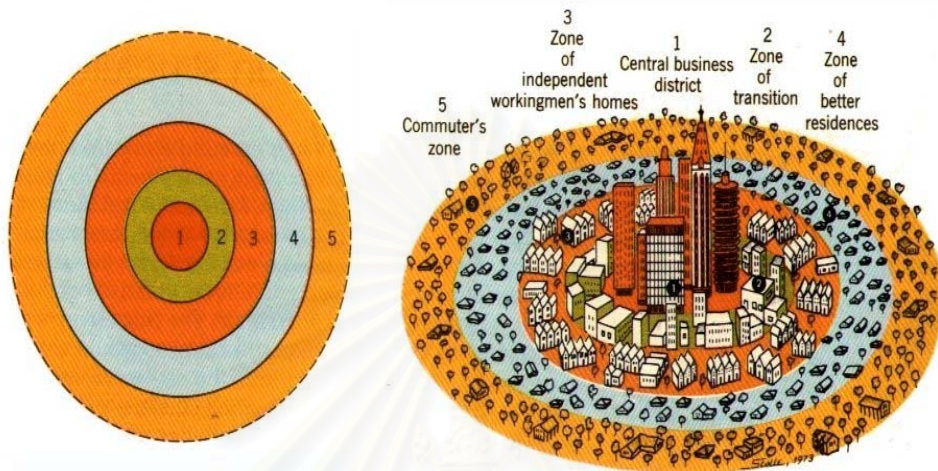
4) เขตที่อยู่อาศัยชั้นดี (Zone of Better Class Residences) เป็นบริเวณที่พักอาศัยของผู้มีรายได้ระดับปานกลางที่อพยพออกมาเพื่อแสวงหาสภาพแวดล้อมที่ดีกว่า ที่พักอาศัยมักเป็นบ้านเดี่ยว มีสภาพดี บางแห่งมีร้านค้าย่อยที่แยกตัวออกจากบริเวณศูนย์กลางการค้าในเมือง

5) เขตสัญจรเช้า - เย็น (Commuters Zone) บริเวณรอบนอกสุด เป็นย่านพักอาศัยของชุมชนนอกเมือง เนื่องจากเป็นที่พักอาศัยของผู้มีรายได้สูง เป็นบ้านเดี่ยวมีบริเวณกว้าง คนเหล่านี้ส่วนใหญ่ทำงานในบริเวณใจกลางเมือง ติดต่อธุรกิจการค้า และซื้อสินค้าอุปโภคต่างๆ ภายในตัวเมือง จึงต้องมีการเดินทางไปมาระหว่างที่พักกับที่ทำงานเป็นประจำ ซึ่งใช้ระบบขนส่งระยะสั้นเชื่อมโยงกับส่วนอื่นๆ ย่านนี้จึงได้ชื่อว่า Commuters' Zone หรือย่านเคลื่อนย้ายการเดินทางจากบริเวณนี้เข้าสู่ศูนย์กลางเมืองไม่ควรใช้เวลาเกิน 1 ชั่วโมง หรือภายในระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร (Johnson, 1975)

เขตทั้ง 5 เขต ที่ Burgess ได้เสนอขึ้นนี้ ไม่ได้มีรูปแบบที่คงที่เช่นนี้ตลอดไป แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามการพัฒนาของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเวลาที่เมืองขยายตัว ไชนชั้นในจะถูกไล่ไชนชั้นนอกและถัดๆ กันออกไป จึงเกิดอาการกระเพื่อมคล้ายกับละรอกน้ำเมื่อเราโยนก้อนหินลงไปเหนือน้ำ ซึ่งการขยายตัวของเมืองแบบ Concentric Zone นี้ถือเอาระยะทางของการเดินทางจากย่านที่อยู่อาศัยไปยังศูนย์กลางเมืองในระยะเวลาไม่แตกต่างกันไปตามระยะทางที่มุ่งเข้าสู่ศูนย์กลางเมือง ที่ดินแปลงใดอยู่ใกล้ศูนย์กลางเมืองจะมีราคาที่ดินแพงกว่าที่ดินที่อยู่ไกลออกไป รูปแบบของการขยายตัว (Physical Growth) สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน เมืองจะขยายออกไปเป็นวงรอบเขตที่อยู่ภายใน (Inner Zone) ไปยังเขตที่อยู่ภายนอก (Outer zone)

รูปแบบการใช้ที่ดินดังทฤษฎีที่กล่าวมาน่าเชื่อถือแต่บางครั้งมันสั้นจนทำให้คาดการณ์ผิด ซึ่งในปัจจุบันการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงจึงมีการแบ่งส่วนและมีหลายศูนย์กลางขึ้น ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงเป็นการบรรยายให้เห็นถึงรูปแบบการใช้ที่ดินซึ่งไม่แน่นอน แต่มีความ

โน้มเอียงว่าจะมีการพัฒนารูปแบบการใช้ที่ดินเป็นแบบนี้ (F. Stuart Chapin , Jr. 1972 : 17) ด้วยเหตุนี้ทฤษฎีของ Burgess ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย หรือไม่สามารถนำมาวิเคราะห์กับเมืองสมัยใหม่ได้ถูกต้องนัก

Concentric Zone Theory

(Ernest W. Burgess, 1925)

RADIAL SECTOR THEORY

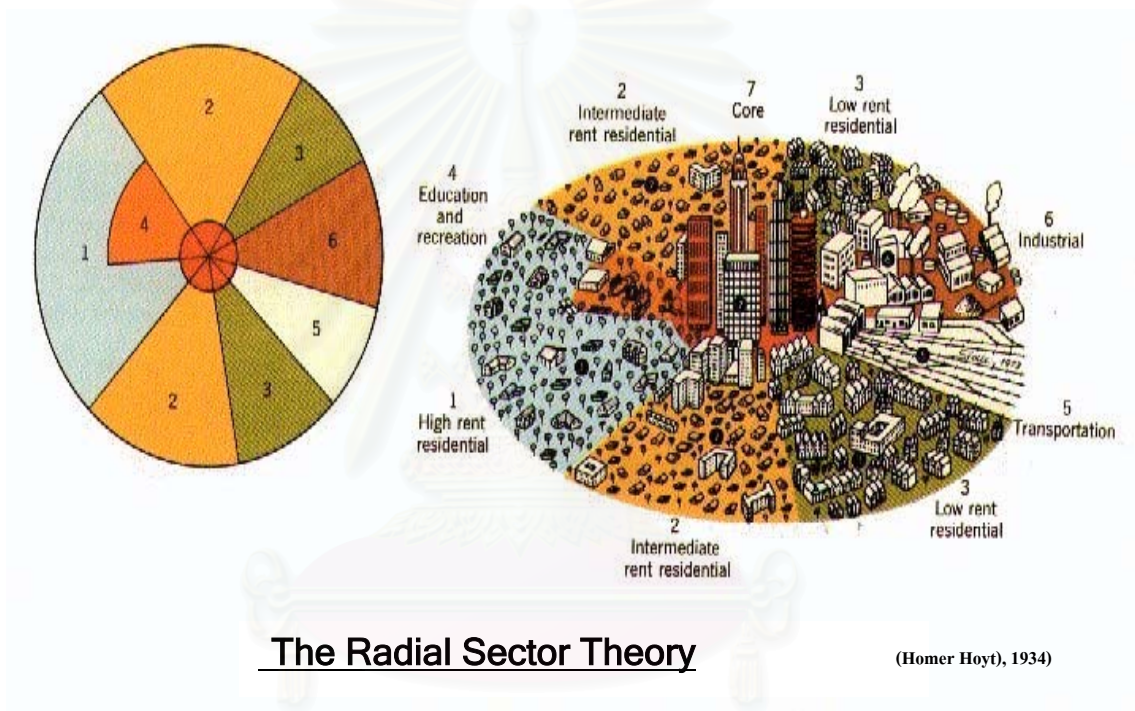
Homer Hoyt ได้พัฒนาทฤษฎี Concentric ด้วยการนำเอาเศรษฐกิจเมืองมาประยุกต์ใช้ โดยถือว่า เส้นทางคมนาคมจะเป็นตัวกำหนดการขยายตัวของเมือง เขาได้สร้างทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า Radian Sector Theory ในปี ค.ศ. 1939 เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบแยกส่วนในพื้นที่วงกลมจากพื้นที่ศูนย์กลาง เมืองในลักษณะนี้จะถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ โดยขยายตัวออกไปตามเส้นทางคมนาคมในลักษณะเป็นเส้นหรือรูปโค้ง และเป็นกาขยายตัวของบริเวณที่พักอาศัยราคาแพง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบคมนาคม และการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในเมือง คือ

การขยายตัวของบริเวณที่พักอาศัยราคาแพง ย่อมเกิดขึ้นโดยมากบนสองฟากถนนใหญ่ที่เชื่อมระหว่างศูนย์การค้าแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งของเมือง หรือขยายตัวตามบริเวณที่มีภูมิประเทศสวยงามเป็นที่เนินน้ำไม่ท่วม หรือที่ติดริมฝั่งแม่น้ำ และทะเลสาบ และย่อมขยายตัวต่อเนื่องกันไปตลอดในทิศทางเดิม หรือขยายตัวออกไปตามแนวสองข้างทางคมนาคม เช่น บริเวณสองฟากถนนในเมือง ถนนเชื่อมระหว่างเมืองหรือสองข้างทางด่วน เป็นต้น

สถานที่ตั้งที่เหมาะสมสำหรับอาคารที่พักอาศัยแบบหลายชั้น และมีค่าเช่าสูงควรเป็นบริเวณที่ใกล้กับศูนย์การค้า หรือใกล้บริเวณที่พักอาศัยเก่าแก่ของเมือง

นายทุนเจ้าของที่ดิน อาจมีส่วนเบี่ยงเบนทิศทางการขยายตัวของบริเวณที่พักอาศัยราคาแพงได้

แนวโน้มของการขยายตัวของศูนย์การค้า ธนาคาร ร้านค้า และสถานที่ทำงาน ย่อมเป็นแนวโน้มของการขยายตัวของบริเวณที่พักอาศัยราคาแพงด้วย เช่นกัน

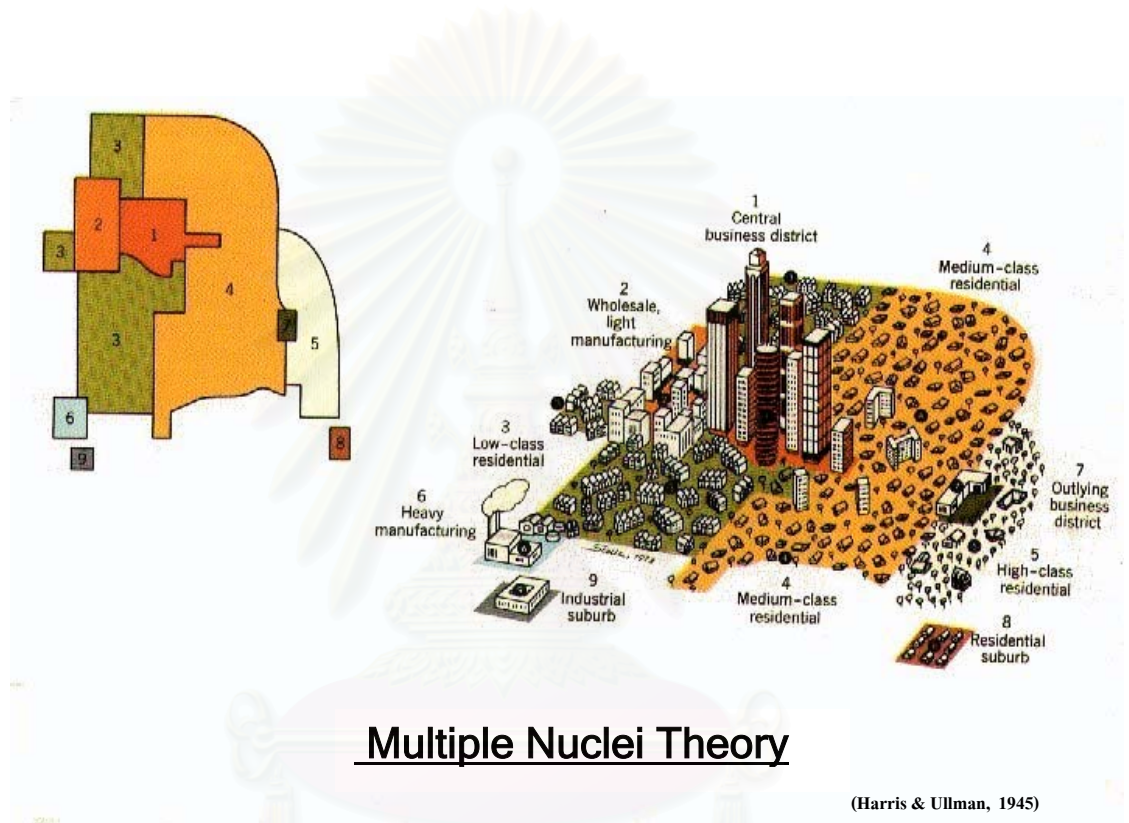
MULTIPLE NUCLEI THEORY

C.D. Harris และ E. Ullman ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองที่มีจุดศูนย์กลางหลายแห่ง เป็นการรวมเอาระบบพื้นที่ในวงแหวนรอบพื้นที่ศูนย์กลางและระบบแยกส่วนในพื้นที่วงกลมจากพื้นที่ศูนย์กลางเข้าด้วยกันเป็นระบบเดียว สำหรับการกระจายตัวของกิจกรรมต่างๆ พิจารณาตามความต้องการโดยเฉพาะของแต่ละบริเวณและเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ ดังนี้

กิจกรรมแต่ละอย่างต้องการความสะดวกสบาย และที่ตั้งเหมาะสม เช่น บริเวณพาณิชยกรรมจะต้องตั้งอยู่ในใจกลางเมือง และตรงจุดที่มีการเข้าถึงที่สะดวกที่สุด

กิจกรรมบางอย่างอาจต้องรวมอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลกำไรทางเศรษฐกิจสูงสุด เพื่อการประหยัดค่าขนส่ง ประหยัดแรงงาน และมีอำนาจต่อรอง เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ประเภทเดียวกันตั้งอยู่ใกล้กัน เป็นต้น

กิจกรรมบางอย่างอาจต้องแยกจากกันโดยเด็ดขาด ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการแยกการใช้ที่ดินแต่ละประเภทของเมือง เช่น บริเวณอุตสาหกรรม ควรอยู่ห่างจากบริเวณที่พักอาศัย ราคาแพง เป็นต้น

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนและพัฒนา

มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับ การวางแผนไว้มากมาย แต่อาจจะเลือกใช้ความหมายที่ง่าย ๆ ว่า “การพัฒนา” (Development) หมายถึง การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (กรมพัฒนาชุมชน 2522 : 77) สำหรับคำว่า “การวางแผน” ก็คือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร เมื่อไหร่ และใครเป็นผู้กระทำ การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างจากปัจจุบันไปสู่อนาคต ตามที่ต้องการ และทำให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นตามต้องการ ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ในอนาคตเป็นสิ่งที่ยากต่อการคาดหมาย แต่ก็ดีกว่าปล่อยให้เกิดขึ้นตามยถากรรม (O-Donnell 1968 :)

องค์ประกอบของการวางแผนจึงประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอนาคต เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิด และการตัดสินใจ และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติ

เพราะฉะนั้น การวางแผนจึงมีประโยชน์ที่จะทำให้เราสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีทิศทาง ประหยัด และมีโอกาสเลือกวิถีทางที่ดีที่สุด ช่วยให้การดำเนินงานเป็นระบบ มีการควบคุมตรวจสอบอย่างถูกต้อง ขจัดงานซ้ำซ้อน ลดการขัดแย้ง หลีกเลียงปัญหาการแย่งงานกันทำ ความล้มเหลวของผู้ปฏิบัติ และทำให้การบริหารการพัฒนามีประสิทธิภาพสูงขึ้น
(ไพรัตน์ เดชะนันท์ 2528 : 29)

การวางแผนเป็นขบวนการและวิธีการที่มีระบบ สามารถตรวจสอบติดตามได้ทุกช่วงต่อนั้น เรียกว่า “**ขั้นตอนการวางแผน**”⁵ ต้องเริ่มต้นด้วยการวางแผนขบวนการทำงานวางแผน (Planning Process and Metrology) ในขบวนการวางแผนทุกขบวนการสามารถอธิบายเป็นขบวนการง่ายๆ คือ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและชี้ปัญหา วางแผนแก้ปัญหา (กำหนดทางเลือก) เลือกทางเลือก และนำไปปฏิบัติ ขบวนการเหล่านี้จะต้องกระทำต่อเนื่องและกลับไปกลับมา จึงมักเรียกว่า “**ขบวนการต่อเนื่อง**” (Cyclic order) (มานพ พงศ์ทัต 2528 : 13)

ขบวนการวางแผน อาจกำหนดขั้นตอนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- บ่งชี้ปัญหา (Diagnosis)
- วางแผน (Plan formulation)
- วางโครงการ (Active programme formulation)
- วางแผนปฏิบัติ (Implementation planning)

ในขบวนการวางแผนพัฒนาจังหวัดและอำเภอนั้น มีขั้นตอนการวางแผน 7 ขั้นตอน ดังนี้ (MPCD, OP. Cit 1977 :)

ขั้นตอนที่ 1	การบ่งชี้ประเด็นปัญหาหลัก (Vital problem)
ขั้นตอนที่ 2	การสร้างกรอบการพัฒนา (Macro – Framework building)
ขั้นตอนที่ 3	การวางแผนรายสาขา/รายพื้นที่ (Sectoral planning)
ขั้นตอนที่ 4	การประสานแผนรายสาขา/รายพื้นที่ (Intersectoral coordination)
ขั้นตอนที่ 5	การสรุปแผนพัฒนา (Plan finalization)
ขั้นตอนที่ 6	การกำหนดแผนงานและโครงการ (Action programme formulation)
ขั้นตอนที่ 7	การวางแผนการปฏิบัติ (Planning for implementation)

⁵ Mpcrd project term, "Method of comprehensive regional development : Consolidation of unread experiences, Draft report , 1977

โดยทั่วไป การวางแผนการพัฒนาอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การวางแผนจากเบื้องล่าง (Top-down planning) หรือการวางแผนจากส่วนกลาง กำหนดให้ส่วนท้องถิ่น หรือระดับล่างปฏิบัติตามการวางแผนจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน (Bottom-up planning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สะท้อนความต้องการ และปัญหาของท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับแผนของส่วนกลาง แต่การวางแผนที่สมบูรณ์และเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ควรเป็นแผนพัฒนาสมบูรณ์แบบ (Comprehensive development planning) หรือเป็นการวางแผนแบบผสมผสาน (Integrative planning) ซึ่งคำนึงถึงการประสานแนวทางการพัฒนาจากเบื้องบนกับเบื้องล่าง การประสานการพัฒนาระหว่างสาขาการพัฒนาและการประสานการพัฒนาระหว่างพื้นที่

แผนพัฒนาที่ดี นอกจากมีการผสมผสานด้านต่างๆ ในการวางแผนแล้วจะต้องมีความเหมาะสม (Appropriated plan) กับสภาพ ศักยภาพ ข้อจำกัด ปัญหา การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ปัญหาและความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับระบบและระเบียบการบริหารงานพัฒนาในปัจจุบัน นอกจากนี้ จะต้องเป็นแผนพัฒนาที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (Multidisciplinary term)

ดังนั้นการวางแผนพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงความต้องการในการพัฒนาของรัฐ (Government aspiration) ปัญหาและความจำเป็นของประชาชน (People problems and needs) และขีดความสามารถหรือข้อจำกัดในการพัฒนา (Development capacity & constraints)

2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับพรมแดนหรือชายแดน และงานวิจัยเกี่ยวกับเมืองชายแดน

แนวความคิดดังกล่าว เริ่มมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้น ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 เป็นต้นมา เมื่อความคิดเรื่องรัฐ ประเทศ ได้ขยายตัวขึ้น ความสำคัญของพรมแดนก็เด่นชัดขึ้น เพราะพรมแดนเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองอำนาจอธิปไตย พื้นที่และประชาชนภายในรัฐ โดยพรมแดนมีลักษณะเป็นเส้นที่แสดงอาณาเขตของรัฐ เป็นเส้นที่รัฐเอกราชสองรัฐหรือมากกว่าสองรัฐมาประชิดกันอยู่

Presott 1965) ได้นิยามคำว่าพรมแดน (Frontier) และชายแดน (Border) ว่ามีความหมายเหมือนกัน กล่าวคือ พรมแดนการเมือง (Political frontier) เป็นดินแดนที่ตั้งอยู่บริเวณเขตแดนระหว่างประเทศที่ทั้งสองประเทศนั้น ยังไม่กำหนดแน่นอนว่า บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ของใคร ทั้งนี้เนื่องจากการปักปันเขตแดนยังไม่สมบูรณ์ บริเวณดังกล่าวจึงถือได้ว่า อยู่ในระยะการเปลี่ยนแปลง (Transitional Zone) พรมแดนการเมือง มักเป็นพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาทาง

เศรษฐกิจต่ำ ขาดความปลอดภัย มีการตั้งถิ่นฐานที่เบาบาง ทั้งนี้เพราะสภาพทางกายภาพของบริเวณพรมแดนมักจะเป็นพื้นที่ทางทะเลทราย ภูเขา แม่น้ำ หรือพื้นที่ป่าไม้ เป็นต้น

ส่วนคำว่า เขตแดนระหว่างประเทศนั้น จะปรากฏขึ้นก็ต่อเมื่อการปักเขตแดนได้กระทำลงไปแล้ว เขตแดนระหว่างประเทศมักจะยึดเอาตามสันปันน้ำ สันเขา หรือตามลักษณะทางกายภาพอย่างอื่น หรืออาจจะใช้ลักษณะความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรมมาเป็นเครื่องแบ่งก็ได้ ทั้งนี้ก็แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่นั่นเอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า พรมแดนหรือชายแดนนั้นเกิดขึ้นก่อนเขตแดน และมีลักษณะที่เป็นโซน (Zone) ในขณะที่เขตแดนนั้นเกิดขึ้นหลังจากที่มีการปักเขตแดนแล้ว โดยเขตแดนจะทำหน้าที่เป็นจุดสิ้นสุดของอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจการปกครองของรัฐ ลักษณะเป็นแนวเขตไม่ใช่เป็นโซนแต่อย่างใด

Raj Bala และ Gopal Krishan (2524) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Urbanization in a border region : A case study of India's Border Districts Pakistan โดยได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนเมืองชายแดนไว้ว่า ธรรมชาติและระดับความสำคัญของพรมแดนนานาชาตินั้น จะขึ้นอยู่กับพรมแดน ลักษณะภูมิประเทศที่ถูกแบ่งแยกออกจากกัน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง Bala และ Krishan ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า การเจริญเติบโตของชุมชนเมืองบริเวณชายแดนนั้น จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ชายแดนเป็นสำคัญ กล่าวคือ เมื่อประเทศทั้งสองมีความขัดแย้งกันแล้ว จะส่งผลทำให้นักลงทุนด้านอุตสาหกรรมใหม่ๆ ไม่มั่นใจในความปลอดภัยในการทำงานเดียวกัน นักธุรกิจการค้า หรือแม้แต่การก่อสร้างอาคารบ้านเรือนในบริเวณชายแดนก็จะชะงักลง ส่วนนักลงทุนที่มีกิจการอยู่ในบริเวณนั้นแล้ว ก็จะพยายามหาที่ตั้งแห่งใหม่ที่มีความปลอดภัยมากกว่า จึงส่งผลกระทบต่อให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุนพร้อมกับการอพยพของผู้ใช้แรงงานออกจากพื้นที่ชายแดนนั้น กิจการต่างๆ ก็จะชะงักลง เพราะไม่สามารถขยายพื้นที่บริการ (Service Zone) เข้าไปยังบริเวณชายแดนของอีกประเทศหนึ่งได้ ลักษณะการทรุดตัวของชุมชนเมืองนั้น เมืองใหญ่จะทรุดตัวมากกว่าเมืองเล็ก และเมืองอุตสาหกรรมจะขยายตัวช้ากว่าเมืองการค้า วิฤตการณ์เกี่ยวกับชายแดนจะมีผลกระทบมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับระยะทางห่างจากชายแดน เมืองที่ตั้งอยู่ใกล้เขตแดน ย่อมจะได้รับผลกระทบกระเทือนมากกว่าเมืองที่อยู่ในรัศมีที่ห่างไกลออกไป ความเสียหายทางเศรษฐกิจอันใหญ่หลวงที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัญหาวิฤตการณ์ชายแดนจะเกิดขึ้นกับพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ส่วนวิฤตการณ์ชายแดนนั้นจะมีความรุนแรงมากที่สุด ในชุมชนเมืองที่อยู่ในรัศมี 40 - 100 กิโลเมตร เมืองที่มีฐานเศรษฐกิจ

หลักจากกิจการที่ให้บริการแก่ลูกค้าระดับท้องถิ่นใกล้เคียงอย่างกว้างขวาง จะมีฐานะที่มั่นคงกว่าเมืองที่มีฐานเศรษฐกิจจากลูกค้าที่อยู่ในภูมิภาคกว้างไกลออกไป

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ โดยการพัฒนาพื้นที่และชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ ซึ่งตอนหนึ่งกล่าวถึงการพัฒนาพื้นที่อนุภาคและพื้นที่ชายแดน เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งและโอกาสทางเศรษฐกิจของพื้นที่ เมืองชุมชนและคนในพื้นที่โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับเมืองที่เป็นชุมชนศูนย์กลาง ของอนุภาคและเมืองชายแดน ซึ่งมีศักยภาพที่จะเป็นประตูการค้าติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ ให้สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ และเปิดติดต่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียนและนานาชาติได้มากขึ้น อันจะเป็นการพัฒนาฐานการผลิตใหม่ของประเทศในระยะยาวต่อไป

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (กัมพูชา – ลาว – พม่า – ไทย – เวียดนาม – มณฑลยูนนาน : จีน) เพื่อเป็นการสนับสนุนการสร้างอาชีพ และการมีงานทำของคนที่ย้ายอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและภาคตะวันตกของประเทศ เป็นการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของอนุภาคและกลุ่มจังหวัดต่างๆ เพื่อกระจายความเจริญไปยังเมืองศูนย์กลางและเมืองชายแดน ซึ่งจะเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดผลการพัฒนาไปยังพื้นที่โดยรอบ รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการติดต่อ และร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านการลงทุนการค้า การท่องเที่ยว และโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐาน

แนวความคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน⁶ เป็นการกำหนดให้พื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นมีระบบการจัดการเศรษฐกิจเป็นพิเศษแตกต่างจากพื้นที่พัฒนาอื่นๆ และมีการบริหารจัดการในรูปแบบเฉพาะตัว ซึ่งนับเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นประตูการค้า ฐานการผลิต และระบายสินค้าของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยวัตถุดิบและแรงงานจากพื้นที่โดยรอบทั้งภายในและประเทศเพื่อนบ้าน

ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องเกิดจากการผสมผสานกัน 3 มิติ คือ

- มิติด้านกายภาพ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

⁶ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สาระสำคัญของโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จ. เชียงราย, กรุงเทพฯ 2546

1) พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษในภาพรวมเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และแผนงานสนับสนุนอื่นๆ

2) การพัฒนาเขตการลงทุน (เขตย่อย) ที่จะเป็นพื้นฐานการผลิตหลักของเขตเศรษฐกิจซึ่งผู้ประกอบการจะได้รับสิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกสูงสุดภายใต้กฎหมายที่มีในปัจจุบัน

- มิติด้านการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายสนับสนุน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1) ปรับปรุงกฎระเบียบในประเทศ ปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการลงทุนให้แตกต่างไปจากการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่อื่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน มุ่งเน้นด้านการปรับปรุงสิทธิประโยชน์ทั้งด้านภาษีและไม่ใช่ภาษี การอำนวยความสะดวกแบบ One Stop Service การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าว และการทำธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ

2) นโยบายการส่งเสริมการลงทุนระหว่างประเทศ เจรจากับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อปรับปรุงด้านกฎระเบียบด้านการค้า การผ่านแดน การใช้แรงงานต่างด้าวให้เอื้อต่อการลงทุน

- มิติด้านกลไกบริหารจัดการ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1) จัดตั้งคณะทำงานระดับชาติ เพื่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษารายละเอียดและผลักดันการพัฒนา ทั้งการกำหนดการปรับปรุงและการร่างกฎหมายใหม่ การควบคุมกลไกบริหารจัดการ และผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) จัดตั้งองค์กรปกครองพิเศษ จัดตั้งองค์กรที่มีเอกภาพสามารถควบคุมการบริหารจัดการในลักษณะเบ็ดเสร็จในระดับพื้นที่ โดยมีอำนาจหน้าที่ งบประมาณ และบุคลากรของตนเอง

3) หน่วยงานบริหารจัดการเขตประกอบการย่อย องค์กรหลักที่จะเข้ามาบริหารจัดการพื้นที่เขตประกอบการเพื่อควบคุมและกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ

วาริน สุขเสมอ (2537) ได้เสนอวิทยานิพนธ์ เรื่องการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กรณีศึกษา ผลกระทบของชุมชนการค้าชายแดนไทย - กัมพูชา พื้นที่ชุมชนที่ศึกษา คือ พื้นที่ชุมชนเทศบาลตำบลอรัญประเทศ เป็นพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยด้านตะวันออกติดต่อกับประเทศกัมพูชา พื้นที่ของชุมชนมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อเกิดสันติภาพขึ้นในประเทศกัมพูชาซึ่งเริ่มมีการพัฒนาประเทศ ความต้องการสินค้าทุนและวัตถุดิบในการก่อสร้าง ตลอดจนสินค้าเพื่ออุปโภค - บริโภคมีมาก ในฐานะของเมืองชายแดนที่มีความเจริญ สามารถให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบรวมทั้งให้บริการแก่ประเทศเพื่อนบ้านได้ ชุมชนเมืองอรัญประเทศจึงเกิดการพัฒนาและการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว ใน

ช่วงปี 2532–2536 สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของประชากรเริ่มดีขึ้นเนื่องจากการค้าขายเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะการค้าชาย ญ ตลาดการค้าชายแดน ที่เป็นจุดสนใจและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุด มีนักท่องเที่ยวจากทั่วประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวและซื้อสินค้า ตลาดชายแดน เป็นจำนวนมากทุกวัน รวมทั้งพ่อค้าส่งรายย่อยจากประเทศกัมพูชาที่มาซื้อสินค้าเพื่อนำไปขายต่อในประเทศกัมพูชาอีกเป็นจำนวนมากในทุกๆ วัน เศรษฐกิจการค้าขายขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้มีประชาชนจากท้องถิ่นๆ ในประเทศไทยที่อพยพเข้ามาทำมาหากินในชุมชนเมืองอรัญประเทศอย่างมาก

ผลจากการพัฒนาและการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการอพยพของประชากรจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาแก่ชุมชนเมืองอรัญประเทศหลายประการ ได้แก่ ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน การรुक้าที่สาธารณะ เกิดสภาพที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรมหรือชุมชนแออัดมากขึ้น สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเสื่อมโทรม เช่น มลพิษจากฝุ่นละออง กลิ่น เสียง น้ำเสีย เป็นต้น การขาดแคลนถนนสายรองที่เชื่อมโยงกับถนนสายหลักอย่างมีระบบ เกิดการจราจรหนาแน่นภายในชุมชนเมือง ขาดถนนเลียยมือง

เจษฎา สุวดี (2537) ได้เสนอวิทยานิพนธ์ เรื่องแนวทางการพัฒนาเมืองหนองคายเพื่อรองรับผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ จากกรณีศึกษาพบว่า ผลกระทบของสะพานมิตรภาพที่มีต่อเมืองหนองคาย ในระดับต่างๆ ทั้งในระดับเมืองและในระดับภูมิภาค สรุปได้ว่าเมืองหนองคาย จะได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสะพานมิตรภาพแห่งนี้เป็นอย่างมากจากการที่เมืองหนองคายมีบทบาทและหน้าที่ของเมืองซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับเมืองจนกระทั่งถึงระดับนานาชาติ เมืองหนองคายได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา ซึ่งได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาเมืองหนองคายเพื่อรองรับผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและขีดจำกัดทางด้านข้อมูล เท่าที่จะมีหลักฐานยืนยันเพียงพอที่จะพิสูจน์ให้เห็นได้ในทางกายภาพว่าจะเกิดขึ้นกับเมืองหนองคายอย่างแน่นอนเท่านั้น ส่วนผลกระทบจากสะพานมิตรภาพที่จะเกิดขึ้นกับเมืองหนองคาย แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันว่าจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนหรือไม่นั้น ยังคงมีอยู่อีกมาก ได้แก่

- จำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้น นั้นหมายถึงความต้องการใช้ระบบสาธารณูปโภคและระบบโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานที่เพิ่มสูงขึ้น ความต้องการน้ำใช้ ปริมาณน้ำเสีย และปริมาณขยะที่จะเพิ่มมากยิ่งขึ้น เมืองหนองคายจะดำเนินการจัดการอย่างไรกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้
- รูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งภายหลังจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพแล้ว นักท่องเที่ยวชาวไทยซึ่งมีกว่า 80% ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดของ

เมืองหนองคาย มีแนวโน้มที่จะเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลและรถบัสโดยสารนำเที่ยวมากยิ่งขึ้น เมืองหนองคายและสถานที่ท่องเที่ยวของเมืองหนองคาย มีความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นได้

อัญชญา หรินทรเวช (2541) ได้ทำการศึกษาสุขภาพิบาลแม่สาย พบว่ามีศักยภาพและปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการที่ส่งผลให้สุขภาพิบาลแม่สายมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เช่น ศักยภาพด้านที่ตั้ง ด้านความมั่นคงของประเทศ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ การค้าชายแดนและการท่องเที่ยว นอกจากนี้สุขภาพิบาลแม่สายยังมีโอกาสสำคัญ ได้แก่ โอกาสการเป็นศูนย์กลางคมนาคมระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน การเป็นเมืองหน้าด่านประตูการค้าชายแดน การขยายการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน การขยายฐานการผลิตด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในอนาคต อย่างไรก็ตาม จากผลการขยายตัวของสุขภาพิบาลแม่สาย ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจุกตัวในสุขภาพิบาลเพิ่มมากขึ้น จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนความหนาแน่นของประชากรอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของเมืองทำให้เกิดปัญหามากมายในปัจจุบัน ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาการจราจรคับคั่ง ปัญหาการระบายน้ำทำให้เกิดน้ำท่วมขัง ปัญหาการกักตุนขยะมูลฝอย เป็นต้น

จอมใจ สวรรค์ (2541) ศึกษาแนวทางการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง โดยศึกษาสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา เปรียบเทียบระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับอนุภาคที่เกี่ยวข้องและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาและส่งผลกระทบต่อศักยภาพของจังหวัดมุกดาหารและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารในลักษณะบูรณาการกับพื้นที่เกี่ยวเนื่องให้สามารถพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมุกดาหารมีสถานภาพเป็นเมืองชายแดนที่กำลังมีการเติบโตและขยายตัวสูงเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาค ทั้งด้านกำลังคนและระบบเศรษฐกิจ มีสาขาการผลิตที่มีความสามารถแข่งขันในระดับภาคและจังหวัด โดยมีความได้เปรียบด้านที่ตั้งมากกว่ากลุ่มจังหวัดในพื้นที่เกี่ยวเนื่องของอนุภาค มีบทบาทเป็นเมืองชายแดนที่มีความสำคัญเป็นเมืองเศรษฐกิจด่านหน้าของภูมิภาค ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย ความเหมาะสมด้านที่ตั้งที่เป็นจุดเชื่อมโยงได้หลายทิศทาง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหนาแน่นของการตั้งถิ่นฐานมีน้อย ที่ดินและค่าจ้างแรงงานมีราคาถูก มีบริการด้านไฟฟ้าและพลังงานที่สามารถให้บริการได้เพียงพอ แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการพัฒนาได้หลายแห่ง และมีแนวโน้มการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง เนื่องจากสามารถเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว และ

เวียดนามในอนาคต แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเมือง ที่ขยายตัวตามไม่ทัน จึงเกิดปัญหาหลายประการ ที่สำคัญคือ ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่จะมีมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากไม่สามารถรองรับการขยายตัวของเมืองได้ การขยายและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ให้สามารถรองรับการเติบโตขยายตัวของเมือง พร้อมกับปรับปรุงโครงข่ายเมืองในอนาคต จึงเป็นข้อเสนอแนะที่จำเป็นต่อการวางแผนพัฒนาเมืองมุกดาหาร

ชำนาญ พินศรี (2541) ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนชายแดนเมืองมุกดาหารเพื่อรองรับผลจากสะพานมิตรภาพ แห่งที่ 2 พบว่า สะพานมิตรภาพได้ส่งผลกระทบต่อทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การค้า การบริการ การท่องเที่ยว การลงทุนภาคเอกชน และราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น การขยายตัวของเมืองมุกดาหารว่าจะเติบโตออกไปทางถนนสายหลักและทางทิศเหนือของตัวเมืองมุกดาหารสู่บริเวณที่ตั้งของโครงการสร้างสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโต ได้แก่ สถานการณ์ความมั่นคงตามแนวชายแดนไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ความได้เปรียบด้านที่ตั้งของเมืองมุกดาหาร ความแตกต่างและการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจ การบริการทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความคล้ายคลึงทางด้านภาษา การนับถือศาสนาและชาติพันธุ์ พบว่าเมืองมุกดาหารมีข้อจำกัดทางด้านกายภาพที่สำคัญคือ ปัญหาตลิ่งพังบริเวณริมแม่น้ำโขง และพื้นที่ด้านทิศใต้กับทิศตะวันตกมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง

ผลการศึกษา ได้เสนอผังการขึ้นนำแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหารและพื้นที่ต่อเนื่องเพื่อรองรับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 เสนอแนะการใช้ที่ดินเมืองมุกดาหารและชุมชนชายแดน วางแนวโครงข่ายคมนาคมและขนส่ง เพื่อรองรับทิศทางการขยายตัวของชุมชน

ชญญา พจนธารี (2542) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน ที่ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน จากการศึกษาพบว่า ห้วยโก๋นเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความใกล้ชิดทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีบทบาทเป็นจุดเชื่อมโยงทางการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และจากการที่ห้วยโก๋นเป็นพื้นที่ชายแดน ที่อยู่ในโครงการพัฒนาเมืองชายแดนของรัฐบาลในแผนฯ 8 ซึ่งมีความสำคัญ คือ เป็นเมืองหน้าด่านและประตูการค้าของไทย จึงทำให้ห้วยโก๋นจะได้รับประโยชน์จากการเร่งรัดพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ซึ่งจะดึงดูดให้เอกชนเข้ามาลงทุนประกอบกิจการในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เป็นการสร้างงานและโอกาสทางเศรษฐกิจอื่นๆ รวมถึงการ

ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในที่สุด อย่างไรก็ตาม พื้นที่ชายแดนห้วยโก๋นยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาด้านกายภาพ เนื่องจากพื้นที่ที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตลอดจนกำลังความสามารถของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทางเศรษฐกิจที่จะพัฒนาพื้นที่ชายแดนเชื่อมต่อกับห้วยโก๋นยังมีค่อนข้างต่ำ

จากผลการศึกษา ชัญญา พจนานันท์ จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดน โดยวางแผนให้พื้นที่ที่มีความพร้อมในสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต สามารถทำหน้าที่เป็นประตูการค้าที่สมบูรณ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชื่อมโยงกับเมืองหลวงพระบาง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีการพัฒนาโครงข่ายชุมชนเมืองในบริเวณใกล้เคียง เชื่อมโยงกับโครงข่ายเมืองของจังหวัดอย่างเป็นระบบและให้ประชาชนในพื้นที่สามารถปรับตัว เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเต็มที่ตามศักยภาพ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาจึงเป็นการวางผังพื้นที่บริเวณด่านและชุมชนไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเชื่อมโยงระหว่างด่านชายแดน ชุมชนที่จะเกิดขึ้นใหม่และชุมชนเดิม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสมดุล ทั้งนี้ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศทั้งสอง

จากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองชายแดนที่กล่าวมา ทำให้สามารถมองเห็นภาพของเมืองชายแดนในพื้นที่ต่างๆ ทั้งสภาพการพัฒนาและสภาพของปัญหา ทำให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาถึงเมืองมุกดาหารและการวางแผนพัฒนาเมืองในอนาคต ซึ่งก็เป็นเมืองชายแดนเมืองหนึ่งที่กำลังมีความเจริญเติบโตและยังเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคอินโดจีนอีกด้วย ซึ่งจะได้ทำการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

ในการวางแผนพัฒนาเมืองนั้น การศึกษาลักษณะทั่วไปในทุกด้านของเมืองไม่ว่าจะเป็น ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นเพราะการที่เข้าใจสภาพของเมืองได้ย่อมจะทำให้สามารถวางแผนพัฒนาเมืองได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ในบทนี้จึงเป็นการศึกษาถึงสภาพโดยทั่วไปโดยจะเป็นในระดับจังหวัด อำเภอเมืองมุกดาหาร และในระดับเมืองซึ่งเป็นเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารเพราะเป็นพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้

3.1 ประวัติความเป็นมา

มุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนเล็กๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากหนังสือ วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดมุกดาหาร ที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ได้สรุปความเป็นมาของจังหวัดเอาไว้ว่าบริเวณพื้นที่แห่งนี้มีประวัติศาสตร์และความเป็นมายาวนานมากสืบค้นไปถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ ราว 3,000 – 2,000 ปี มีผู้คนอาศัยอยู่แถบอำเภอดอนตาล อำเภอเมืองมุกดาหาร ดำเนินชีวิตตามแบบสังคม บรรพกาล นับถือผีสง่า เทวดา ยังไม่มีการนับถือศาสนา จนเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 5 – 12 บริเวณแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรโคตรบูรณ (พูนัน) พุทธศาสนาแบบมหายานและวัฒนธรรมทวารวดีได้แพร่หลายเข้ามาสู่ดินแดนแถบนี้ ต่อมาตกอยู่ใต้อิทธิพลของอาณาจักรเจนละในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 – 14 และอาณาจักรขอมระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15 – 18 จวบจนล่วงเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์บริเวณแถบที่ลุ่มแม่น้ำโขงนับแต่เวียงจันทน์ลงไปถึงแก่งหลี่ฝัดตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรล้านช้างในประมาณพุทธศตวรรษที่ 19 – 22

ในปี พ.ศ. 2434 สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เริ่มปรับปรุงการปกครองประเทศออกเป็นมณฑล เมืองมุกดาหารขึ้นกับมณฑลลาวพวน ต่อมาในปี พ.ศ. 2443 ได้มีการปรับปรุงการปกครอง เพื่อให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ระยะนี้ได้มีการจัดรวมเมืองต่างๆ ในมณฑลออกเป็น 5 บริเวณ คือ บริเวณธาตุพนม น้ำเหือง พาศี และสกลนคร เมืองมุกดาหารถูกจัดรวมอยู่ในบริเวณธาตุพนม การจัดการปกครองภายในเมืองได้รับการจัดให้เป็นในลักษณะที่เหมือนกับเมืองในภาคอื่นๆ ของประเทศ คือ เมืองมีฐานะ

เท่าเทียมกัน ตำแหน่งเจ้าเมือง อุปราชา ราชวงศ์ ราชบุตร ซึ่งมีอยู่เดิมถูกยุบเลิกไป ตำแหน่งเจ้าเมืองเปลี่ยนเป็นผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งระยะนี้ราชวงศ์แสง บุตรท้าวสุวรรณสาร ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็นพระจันทรเทพสุริยวงษา ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองคนแรก ระหว่าง พ.ศ. 2442 - 2449 มุกดาหารมีฐานะเป็นเมืองมีเจ้าเมืองและผู้ว่าราชการเมืองปกครองมาเป็นเวลา 137 ปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2450 เมืองมุกดาหารได้ถูกยุบลงเป็นอำเภอขึ้นกับเมืองนครพนม และเมื่อถึงปี พ.ศ. 2459 มีการเปลี่ยนเมืองนครพนมเป็นจังหวัดนครพนม มุกดาหารก็ยังคงเป็นอำเภอในเขตการปกครองของจังหวัดนครพนมเรื่อยมา

ในปี พ.ศ. 2518 ได้เริ่มมีความพยายามที่จะขอจัดตั้งจังหวัดมุกดาหารขึ้น โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครพนมได้ร่วมกับสมาชิกสภาจังหวัดนครพนมเขตมุกดาหาร กรมการสุขาภิบาลมุกดาหารและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้เข้าพบ ฯพณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี และยื่นหนังสือของจังหวัดตั้งจังหวัดมุกดาหาร แต่สภาได้ถูกยุบเสียก่อน แผนที่จะขอจัดตั้งจังหวัดมุกดาหารยังคงมีอยู่ และได้ดำเนินการเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2524 กระทรวงมหาดไทยจึงได้เสนอขอจัดตั้งจังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2524 และได้มีการเสนอร่าง พ.ร.บ. จัดตั้งจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งกำหนดให้เขต อำเภอมุกดาหาร อำเภอดงหลวง อำเภอคำชะอี อำเภอดอนตาล อำเภอนิคมน้ำอ้อม กิ่งอำเภอดงหลวง และกิ่งอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดนครพนม ตั้งเป็นจังหวัดมุกดาหารไปยังคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2525 คณะรัฐมนตรีรับหลักการเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2525 และส่งร่าง พ.ร.บ. ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา จากนั้นร่าง พ.ร.บ. จัดตั้งจังหวัดมุกดาหาร ได้เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา โดยสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญ ครั้งที่ 16/2525 เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 และวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2525

วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยใน พ.ร.บ. จัดตั้งจังหวัดมุกดาหารและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 99 ตอนที่ 121 เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2525 ซึ่งมีผลทำให้มุกดาหารมีฐานะเป็นจังหวัดเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2525

3.2 สภาพทั่วไปทางกายภาพ

3.2.1 ที่ตั้ง อาณาเขต และเขตการปกครอง

3.2.1.1 จังหวัดมุกดาหาร

เป็นจังหวัดที่ตั้งในลำดับที่ 73 ของประเทศไทยและเป็นจังหวัดที่ 17 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและเป็นจังหวัดชายแดน

มีพิกัดระหว่างเส้นรุ้งที่ 16 – 17 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 104 – 105 องศาตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 4,339 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,713,394 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ ระยะทางประมาณ 642 กิโลเมตร

อาณาเขตจังหวัดมุกดาหารมีอาณาเขตติดกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้
ทิศเหนือ ติดกับอำเภอนาแก อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และ
อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร
ทิศใต้ ติดกับอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร อำเภอชานุมาน จังหวัด
อำนาจเจริญ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันออก ติดกับแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอเขาวง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และ
อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดมุกดาหารแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 52 ตำบล มี ดังนี้

- 1) อำเภอเมืองมุกดาหาร แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล ประกอบด้วย
ตำบลมุกดาหาร ตำบลบ้านโคก ตำบลบางทรายใหญ่ ตำบลโพหนองทราย ตำบลผึ้งแดด ตำบลนาโสก
ตำบลนาสีนวน ตำบลคำป่าหลาย ตำบลคำอาฮวน ตำบลดงเย็น ตำบลดงมอน และตำบลกุดแซ่
- 2) อำเภอคำชะอี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 ตำบล ประกอบด้วย
ตำบลบ้านซ่ง ตำบลคำชะอี ตำบลหนองเอี่ยน ตำบลบ้านค้อ ตำบลบ้านเหล่า ตำบลโพนงาม
ตำบลเหล่าสร้างถ่อ ตำบลคำบก และตำบลน้ำเที่ยง
- 3) อำเภอดอนตาล แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล ประกอบด้วย
ตำบลดอนตาล ตำบลโพธิ์ไทร ตำบลป่าไร่ ตำบลเหล่าหมี ตำบลบ้านบาก ตำบลสะเม็ง และ
ตำบลบ้านแก้ง
- 4) อำเภอนิคมคำสร้อย แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 7 ตำบล ประกอบด้วย
ตำบลนิคมคำสร้อย ตำบลนาออก ตำบลหนองแวง ตำบลกกแดง ตำบลนาอุดม ตำบลไชคชัย
และตำบลร่มเกล้า
- 5) อำเภอดงหลวง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล ประกอบด้วย
ตำบลดงหลวง ตำบลหนองบัว ตำบลกกตูม ตำบลหนองแคน ตำบลชะโนดน้อย และตำบลพังแดง
- 6) อำเภอหว้านใหญ่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล ประกอบด้วย
ตำบลหว้านใหญ่ ตำบลปงขาม ตำบลบางทรายน้อย ตำบลชะโนด และตำบลดงหมู
- 7) อำเภอหนองสูง แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 6 ตำบล ประกอบด้วย
ตำบลหนองสูง ตำบลโนนยาง ตำบลภูวง ตำบลบ้านเป่า ตำบลหนองสูงใต้ และตำบลหนองสูงเหนือ

ในเขตการปกครองทั้ง 7 อำเภอ อำเภอเมืองมุกดาหารเป็นเขตการปกครองที่ใหญ่ที่สุด รองลงมา ได้แก่ อำเภอดงหลวง ส่วนเขตการปกครองที่เล็กที่สุด ได้แก่ อำเภอหว้านใหญ่ อำเภอที่อยู่ห่างจากที่ตั้งศาลากลางจังหวัดมากที่สุด คือ อำเภอดงหลวง 55 กิโลเมตร รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 พื้นที่อำเภอ จำนวนตำบล หมู่บ้าน แยกตามอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน บ้าน	ระยะห่างจาก ตัวจังหวัด (กม.)
เมืองมุกดาหาร	1,235	12	135	19,951	-
คำชะอี	646	9	84	9,165	35
ดอนตาล	511	7	62	7,853	33
นิคมคำสร้อย	377	7	79	7,668	27
ดงหลวง	1,076	6	51	7,193	55
หว้านใหญ่	84	5	43	4,055	30
หนองสูง	410	6	44	4,566	50
รวม 7 อำเภอ	4,339	52	498	73,819	-

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดมุกดาหาร (ข้อมูล พ.ศ. 2544)

ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 4 แห่ง คือ เทศบาลเมืองมุกดาหาร เทศบาลตำบลคำชะอี เทศบาลตำบลนิคมคำสร้อย และเทศบาลตำบลดอนตาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 50 แห่ง และสภาตำบล 2 แห่ง

3.2.1.2 อำเภอเมืองมุกดาหาร

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยโดยสุดเขตแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงเป็นแนวกัน ที่ตั้งของอำเภอเมืองมุกดาหาร มีพื้นที่ทั้งหมด 1199.51 ตารางกิโลเมตร (ไม่รวมพื้นที่เขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร) มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอดอนตาล และอำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร และแขวงสะหวัน
นะเขตประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอดำชะอี และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

อำเภอเมืองมุกดาหาร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 135 หมู่บ้าน มีการบริหาร
ราชการส่วนท้องถิ่น 2 หน่วย คือ เทศบาลเมืองมุกดาหาร และ องค์การบริหารส่วนตำบล 12 แห่ง

3.2.1.3 เทศบาลเมืองมุกดาหาร

เทศบาลเมืองมุกดาหาร มีพื้นที่ 35.55 ตร.กม. หรือประมาณ 22,218.75 ไร่
ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลมุกดาหาร และตำบลศรีบุญเรือง ในเขตอำเภอเมือง
มุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

อาณาเขตใกล้เคียงของเทศบาลเมืองมุกดาหาร มีจังหวัดอยู่ใกล้เคียง 6 จังหวัด
คือ นครพนม, สกลนคร, กาฬสินธุ์, ร้อยเอ็ด, ยโสธร, อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี อยู่ห่างจาก
กรุงเทพมหานคร ประมาณ 642 กิโลเมตร

3.2.2 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดมุกดาหาร ทางทิศเหนือและทิศใต้เป็นที่ราบสูงอยู่
ในเขตอำเภอดำชะอี อำเภอหนองสูง อำเภอดงหลวง และอำเภอนิคมน้ำคำสร้อย มีความสูงตั้งแต่
200 เมตร ถึงมากกว่า 400 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลภูมิประเทศเป็นที่ราบ อยู่ในเขตอำเภอเมือง
มุกดาหาร อำเภอห้วยน้ำใหญ่ อำเภอดอนตาล มีความสูงน้อยกว่า 200 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล
ทางทิศตะวันตกมีเทือกเขาภูพาน (Phu Phan Range) เป็นแนวต่อเนื่องมาจากจังหวัดสกลนคร
แยกออกเป็นสี่แถวคล้ายนิ้วมือไปทางทิศตะวันออก แบ่งพื้นที่ของจังหวัดออกเป็นลุ่มแม่น้ำเล็กๆ
เอียงลาดลงสู่แม่น้ำโขง ได้แก่ ลุ่มน้ำห้วยมุก ห้วยบังอี ห้วยบางทราย ห้วยชะโนด ห้วยทราย
เป็นต้น ที่ราบระหว่างหุบเขาของลุ่มน้ำเหล่านี้มีสภาพเป็นที่ราบลูกคลื่น (Pone Plain) ยกเว้น
บริเวณปากน้ำ ในช่วงที่ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำโขงจะมีสภาพเป็นคันดินธรรมชาติ (Natural
Levee) แคบๆ ซึ่งเกิดจากการทับถมของแม่น้ำขนานไปกับน้ำโขง

3.2.3 สภาพภูมิอากาศ

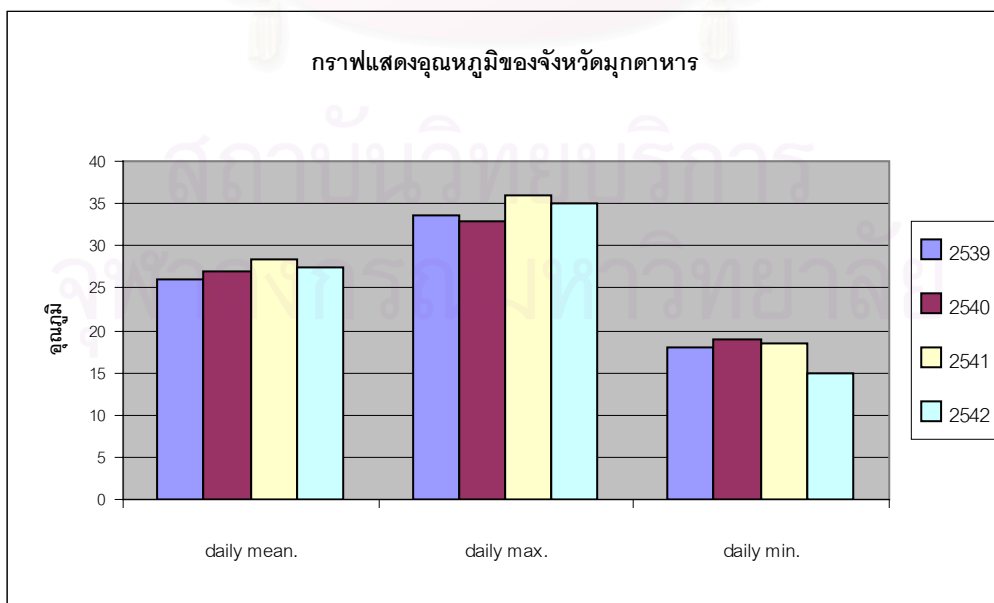
มุกดาหารมีลักษณะภูมิอากาศใกล้เคียงกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
แต่จะมีปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าเฉลี่ยของภาค กล่าวคือ มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ
1,438 มิลลิเมตร ต่อปี

จังหวัดมุกดาหาร มีสภาพลมฟ้าอากาศคล้ายคลึงกับจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทั่วไป คือ ฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด ฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัด อากาศจะแห้งแล้งกว่าภาคอื่นๆ เพราะอยู่ห่างจากทะเล และสภาพดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินชั้นล่างเป็นหินตะกอน ซึ่งไม่ดูดซับน้ำและเก็บน้ำไม่ได้เลย มีภูเขาที่กั้นจนลมทะเลพัดเข้ามาไม่ถึง หน้าหนาวจึงหนาวมาก เพราะอยู่ใกล้ต้นทางลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดมาจากแผ่นดินใหญ่ของจีน ฝนจะเริ่มตกในเดือนเมษายน และสิ้นสุดประมาณเดือนกันยายนหรือเดือนตุลาคม ฝนจะตกหนักในช่วงเดือนกรกฎาคมหรือสิงหาคม

ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดมุกดาหาร มีการกระจายที่ค่อนข้างสม่ำเสมอทั่วทั้งจังหวัด โดยที่บริเวณที่ฝนตกมากกว่าบริเวณอื่นๆ ได้แก่ บริเวณทิศใต้ของจังหวัด บริเวณอำเภอนิคมคำสร้อย และบริเวณที่ฝนตกน้อยกว่าบริเวณอื่นๆ ได้แก่ บริเวณทิศตะวันตกของจังหวัดบริเวณอำเภอคำชะอี แนวโน้มของปริมาณน้ำฝนจะลดลงบ้างเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายค่อนข้างมาก ฝนตกชุกมากที่สุดเดือนสิงหาคม ไม่มีระยะฝนทิ้งช่วง ดังนั้นมีฝนเพียงพอต่อการเพาะปลูก จะอยู่ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน ปริมาณน้ำฝนตลอดปีเฉลี่ยประมาณ 1,438 มิลลิเมตร

อุณหภูมิของจังหวัดมุกดาหาร เฉลี่ยทั้งปีประมาณ 26.7 องศาเซลเซียส มีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดเดือนธันวาคม ประมาณ 21.2 องศาเซลเซียส เฉลี่ยสูงสุดเดือนเมษายน ประมาณ 33 องศาเซลเซียส

แผนภูมิที่ 3.1 - 3.3 เป็นกราฟแสดงสถิติในรอบ 4 ปี (ระหว่าง พ.ศ. 2539 - 2542) ของอุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ และปริมาณฝนของจังหวัดมุกดาหารตามลำดับ

แผนภูมิที่ 3.1 สถิติอุณหภูมิเฉลี่ย อุณหภูมิสูงสุดและต่ำสุดในรอบวันของปี 2539 - 2542

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

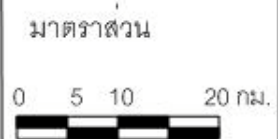
แสดง : ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดมุกดาหาร

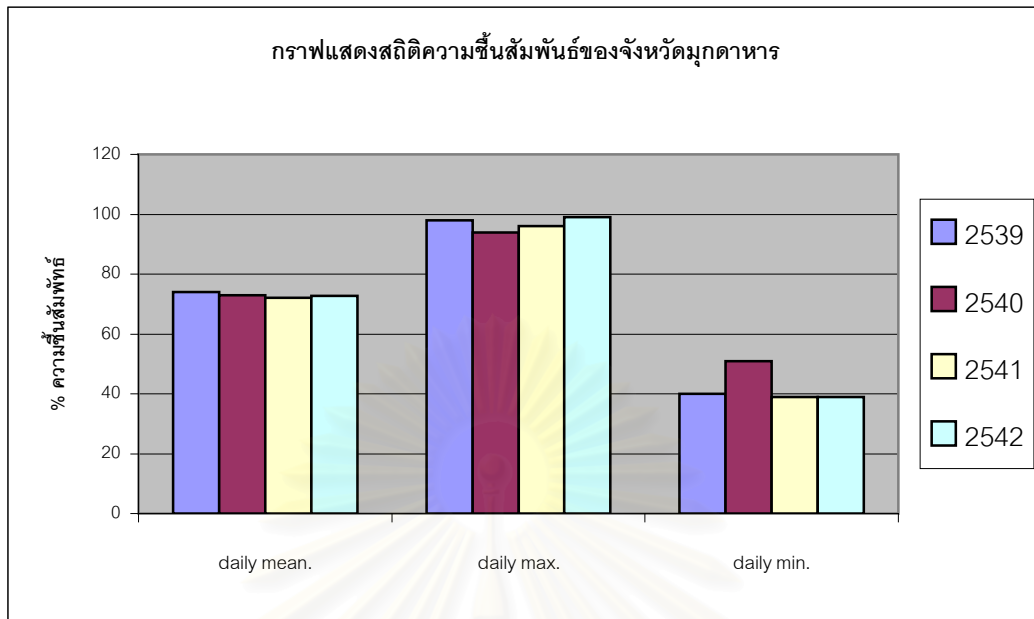
แผนที่ 3.2

สัญลักษณ์

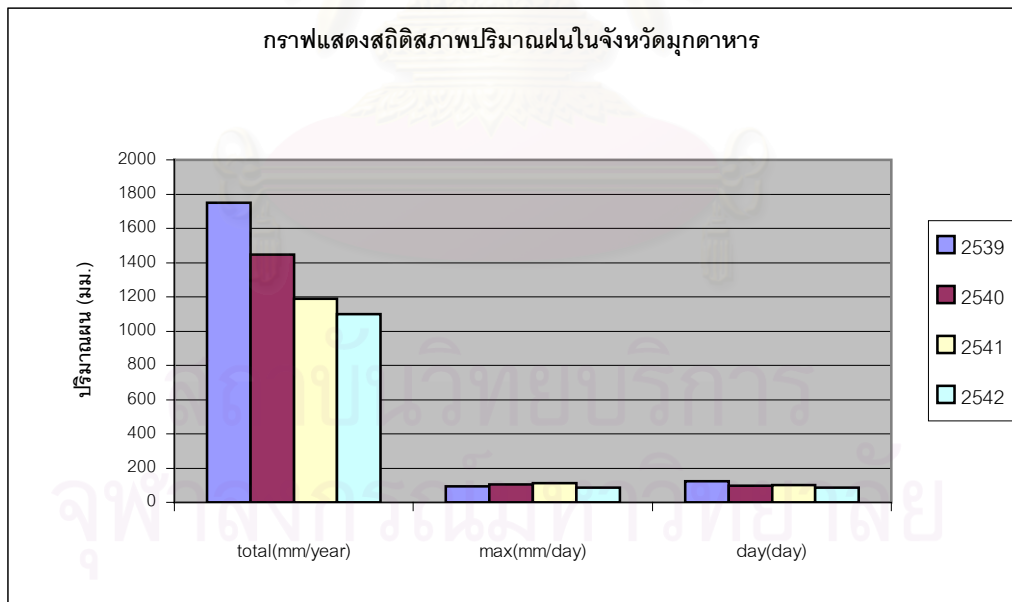
- เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- ทางหลวงแผ่นดิน
- แม่น้ำ
- เส้นชั้นความสูง
- ที่ตั้งอำเภอ

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.2 สถิติเปอร์เซ็นต์ความชื้นสัมพัทธ์ของปี 2539 – 2542

แผนภูมิที่ 3.3 สถิติปริมาณน้ำฝนของปี 2537 – 2542

3.2.4 แหล่งน้ำ

มีแหล่งน้ำที่สำคัญ 3 แหล่ง ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำชลประทาน และแหล่งน้ำใต้ดิน มีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์แตกต่างกัน

แหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำผิวดิน ที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแนวกันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแม่น้ำสายสำคัญของภูมิภาคแถบนี้ โดยไหลผ่านตลอดพื้นที่ด้านตะวันออกมีระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร แม่น้ำโขงช่วงนี้มีความกว้างเฉลี่ยประมาณ 500 เมตร ซึ่งไหลผ่านพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอห้วยใหญ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอดอนตาล นอกจากนี้ยังมีลำห้วยสายสำคัญได้แก่

ห้วยชะโนด อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดมุกดาหาร มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพาน อยู่ในเขตอำเภอดงหลวงและอำเภอห้วยใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี ใช้อุปโภค-บริโภค มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรน้อย น้ำไหลลงสู่แม่น้ำโขง มีความยาวประมาณ 52 กิโลเมตร

ห้วยบางทราย มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพานในเขตท้องที่อำเภอดงหลวง น้ำไหลไปทางทิศตะวันออกลงสู่แม่น้ำโขงบริเวณระหว่างอำเภอห้วยใหญ่และอำเภอเมืองมุกดาหาร มีน้ำไหลเกือบตลอดปี ส่วนมากใช้ในการอุปโภค-บริโภค มีการใช้น้ำเพื่อการเกษตรน้อย เป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดของจังหวัดมุกดาหาร โดยยาวประมาณ 126 กิโลเมตร

ห้วยบังอี่ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาทางตอนเหนือของอำเภอหนองสูง ไหลผ่านพื้นที่อำเภอนิคมน้ำอ้อยและพื้นที่ตอนเหนือของอำเภอดอนตาลลงสู่แม่น้ำโขง มีน้ำไหลตลอดปี ใช้ในการอุปโภค-บริโภค มีการใช้เพื่อการเกษตรน้อยมาก ยาวประมาณ 145 กิโลเมตร

จังหวัดมุกดาหารมีแหล่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร อุปโภค-บริโภค ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน 8 แห่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยชะโนด อ่างเก็บน้ำห้วยไร่ อ่างเก็บน้ำหินลับ อ่างเก็บน้ำบ้านสวนแก้ว อ่างเก็บน้ำปากซ่อง อ่างเก็บน้ำห้วยคำแม่่น ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอดงหลวง รวมเนื้อที่ชลประทาน 17,450 ไร่ บริเวณพื้นที่เกษตรประมาณ 14,053 ไร่ อ่างเก็บน้ำห้วยมุกตั้งอยู่ในอำเภอคำชะอี เนื้อที่ชลประทานประมาณ 1,656 ไร่ บริการพื้นที่เกษตรได้ประมาณ 1,656 ไร่ อ่างเก็บน้ำห้วยชีเหล็ก ตั้งอยู่ในอำเภอนิคมน้ำอ้อย มีเนื้อที่ประมาณ 8,625 ไร่ บริการพื้นที่เกษตรได้ประมาณ 7,550 ไร่ และมีโครงการอ่างเก็บน้ำที่มีโครงการสร้างต่อที่อำเภอหนองสูง อ่างเก็บน้ำคันเทใหญ่ โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กมีกระจายอยู่ทั่วไปในเขตพื้นที่ทุกอำเภอ รวมทั้งหมด 58 แห่ง

3.2.5 ทรัพยากรป่าไม้

เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญประเภทหนึ่งของจังหวัดมุกดาหาร ลักษณะของป่าจะผสมผสานกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ โดยทั่วไปแล้วประเภทป่าที่สำคัญ ได้แก่ ป่าแดง ซึ่งคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดและป่าเบญจพรรณ พบในแถบเทือกเขาภูพานบริเวณป่าดงภูพานและป่าดงภูสีฐาน การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดมุกดาหารเป็นไปอย่างรวดเร็วเมื่อ พ.ศ. 2531 มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 1,001,875 ไร่ ปี พ.ศ. 2535 มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 845,468 ไร่ จะเห็นว่ามี การบุกรุกทำลายป่าไม้เฉลี่ยประมาณปีละเกือบ 40,000 ไร่ ปี พ.ศ. 2539 มีป่าไม้ประมาณ 338,863 ไร่ จะเห็นว่ามี การบุกรุกทำลายป่าเฉลี่ยปีละ ประมาณ 12,000 ไร่ ป่าไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ไม้พยูง ไม้ชิงชัน ไม้ทะค่าโมง แดง ไม้ตะเคียนทอง ไม้ยาง ไม้กระบก เป็นต้น

จังหวัดมุกดาหารมีป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 13 แห่ง ได้แก่

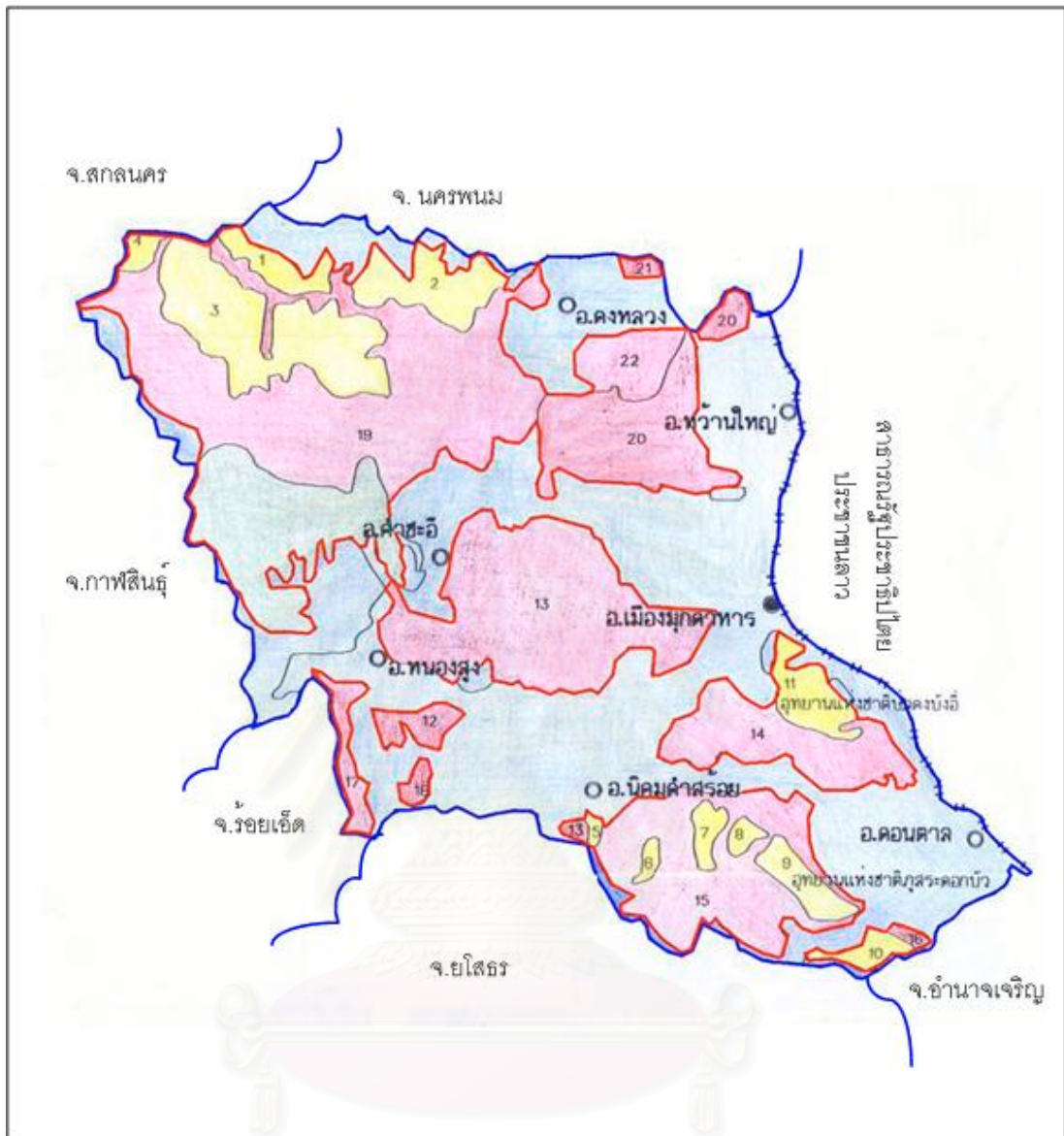
- ป่าดงบังอี แปลง 1 – 7 รวมเนื้อที่ 655,715 ไร่ ท้องที่อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอคำชะอี อำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอหนองสูง และอำเภอดอนตาล
- ป่าดงหมู่ 4 แปลง รวมเนื้อที่ 243,491 ไร่ ท้องที่อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอดงหลวง
- ป่าดงภูพาน เนื้อที่ 377,438 ไร่ ท้องที่อำเภอดงหลวง
- ป่าดงภูสีฐาน เนื้อที่ 407,518 ไร่ ท้องที่อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอคำชะอี และอำเภอดงหลวง

นอกจากนี้มีอุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง

- อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ) ท้องที่อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอดอนตาล เนื้อที่ 30,312 ไร่
- อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว ท้องที่อำเภอนิคมน้ำอ้อย เนื้อที่ 63,750 ไร่
- อุทยานแห่งชาติห้วยหวด ท้องที่อำเภอดงหลวง อำเภอคำชะอี เนื้อที่ 301,968 ไร่

3.2.6 ลักษณะดิน

ลักษณะดินเป็นดินปนทรายโดยเฉพาะในระดับผิวดิน และจะเหนียวขึ้นตามระดับความลึกโดยแบ่งสภาพธรณีสัณฐาน ได้ 3 ประเภท คือ สภาพสันดินริมน้ำเก่าและที่ราบน้ำท่วมถึงซึ่งจะพบตามแนวลำน้ำ แม่น้ำ มีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย สภาพดินดาน จะพบอยู่ถัดจากพื้นที่ที่ราบน้ำท่วมถึง เกิดจากดินตะกอนที่น้ำพัดมาถมทับมีลักษณะเป็นดินปนทราย และสภาพดินเชิงเขา ซึ่งจะอยู่ทางตอนเหนือ ตอนกลาง และตอนใต้ ด้านทิศตะวันตกของจังหวัด สภาพดินเป็นดินลูกรัง

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

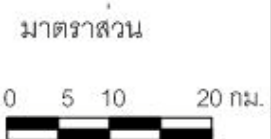
แสดง : เขตป่าไม้จังหวัดมุกดาหาร

แผนที่ 3.3

สัญลักษณ์

- ที่ตั้งจังหวัด
- ◎ ที่ตั้งอำเภอ
- อุทยานแห่งชาติ
- ป่าสงวนแห่งชาติ
- เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.7 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

3.2.7.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน

จังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่โดยรวมประมาณ 4,339.83 ตารางกิโลเมตร โดยมีเขตพื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัย มีพื้นที่ประมาณ 61.15 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1.41 ของพื้นที่โดยรวมทั้งจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยเขตพื้นที่เทศบาลเมืองมุกดาหาร เทศบาลตำบลดอนตาล เทศบาลตำบลคำชะอี และเทศบาลตำบลนิคมคำสร้อย เขตพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม มีพื้นที่ประมาณ 1,142.10 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 26.32 ของพื้นที่โดยรวมทั้งจังหวัด โดยแบ่งเป็นพื้นที่ทำนา มีประมาณ 853.30 ตารางกิโลเมตร และทำไร่ มีประมาณ 288.80 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 19.66 และ 6.65 ตามลำดับ เขตพื้นที่ป่าไม้ มีพื้นที่ประมาณ 1,553 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 35.78 ของพื้นที่โดยรวมทั้งจังหวัด และเขตพื้นที่อื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และพื้นที่รกร้างว่างเปล่า มีพื้นที่ประมาณ 1,583.58 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 36.49 ของพื้นที่โดยรวมทั้งจังหวัด

ในส่วนของพื้นที่ที่เป็นชุมชนและที่อยู่อาศัย ภายในเขตจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วยพื้นที่ภายในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร มีพื้นที่ประมาณ 35.55 ตารางกิโลเมตร มีประชากรโดยรวมประมาณ 35,285 คน และมีความหนาแน่นประชากรประมาณ 992.55 คนต่อตารางกิโลเมตร เทศบาลตำบลดอนตาล มีพื้นที่ประมาณ 4.50 ตารางกิโลเมตร มีประชากรโดยรวมประมาณ 4,301 คน และมีความหนาแน่นประชากรประมาณ 955.78 คนต่อตารางกิโลเมตร เทศบาลตำบลคำชะอี มีพื้นที่ประมาณ 8.10 ตารางกิโลเมตร มีประชากรโดยรวมประมาณ 4,100 คน และมีความหนาแน่นประชากรประมาณ 506.17 คนต่อตารางกิโลเมตร และเทศบาลตำบลนิคมคำสร้อย มีพื้นที่ประมาณ 13.00 ตารางกิโลเมตร มีประชากรโดยรวมประมาณ 8,775 คน และมีความหนาแน่นประชากรประมาณ 675 คนต่อตารางกิโลเมตร

จากสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดมุกดาหารในปีปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต (ปี 2524) พบว่า การใช้ที่ดินในเขตชุมชนและที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของพื้นที่น้อย คือ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอยู่ประมาณร้อยละ 0.006 ต่อปีของพื้นที่โดยรวมทั้งจังหวัด และในส่วนของพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มีสัดส่วนของการเพิ่มขึ้นมาก คือ มีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นอยู่ประมาณร้อยละ 0.513 ต่อปีของพื้นที่โดยรวมทั้งจังหวัด แต่ในทางกลับกัน การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่อื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และพื้นที่รกร้างว่างเปล่า กลับมีสัดส่วนที่ลดลง คือ มีสัดส่วนลดลงประมาณร้อยละ -0.247 และ -0.314 ต่อปีของพื้นที่โดยรวมทั้งจังหวัด จากสภาพข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยภาพรวมของจังหวัดมุกดาหารว่า เริ่มมีความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเขตชุมชนที่อยู่อาศัย และพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม เพิ่มสูงขึ้น โดยมีแนวโน้มที่จะเข้าไป

บุกรุกเอาพื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่อื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และพื้นที่กร้างว่างเปล่า นำมาพัฒนานั้น คาดว่าในอนาคต หากไม่มีมาตรการใดที่จะป้องกัน หรือควบคุม โดยเฉพาะ ในกรณีของการบุกรุกเขตพื้นที่ป่าไม้ เพื่อนำพื้นที่ไปใช้ทางด้านเกษตรกรรม ย่อมจะส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดโดยรวมหมดสิ้นไป ดังนั้น เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ประเภทของจังหวัดมุกดาหารโดยภาพรวม เป็นไปอย่างมีระบบ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทางจังหวัดจึงควรนำเอามาตรการทางผังเมือง มาเป็นกรอบหรือแนวทางอีกทางหนึ่ง เพื่อใช้พัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยภาพรวมของจังหวัด ให้เกิดประสิทธิภาพ

3.2.7.2 การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

บริเวณตัวเมืองมุกดาหารปัจจุบัน อยู่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร มีสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบ ด้านตะวันออกของตัวเมืองติดแม่น้ำโขงตลอดทำให้มีชุมชนหนาแน่น และมีอาคารพาณิชย์และเดิมเป็นศูนย์ราชการ ต่อมาเมื่อมีทางแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 สายอุบลราชธานี - นครพนม และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 จากจังหวัดมุกดาหาร - อําเภอดงคำชะอี ทำให้เกิดชุมชนตรงบริเวณทางแยกดังกล่าวเพิ่มหนาแน่นขึ้น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2029 แยกเข้ามุกดาหารปากใต้เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ส่วนปากเหนือเป็นตลาดสด เรียกว่า “ตลาดเมืองใหม่” มีอาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นทำให้เกิดชุมชน และเริ่มจะแออัดขึ้น

จากข้อมูลการสำรวจภาคสนามของสำนักผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร พบว่าระหว่างปี พ.ศ. 2533 - 2544 ชุมชนเมืองมุกดาหารมีการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรวมเพิ่มขึ้น 2,489 ไร่ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทจะพบว่าพื้นที่การเกษตรถูกบุกรุกเพื่อใช้เป็นที่ดินในด้านอื่นๆ ถึง 2,489 ไร่ ได้แก่ ที่พักอาศัย (998 ไร่) พาณิชยกรรม (35 ไร่) สถาบันราชการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (188 ไร่) อุตสาหกรรม (132 ไร่) คลังสินค้า (100 ไร่) พื้นที่นันทนาการ (211 ไร่) ศาสนา (8 ไร่) รวมทั้งถนนและซอย (817 ไร่)

การใช้ที่ดินของเมืองมุกดาหารในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา จะเห็นว่าเริ่มมีการก่อสร้างที่พักอาศัยของเมืองมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การเพิ่มขึ้นของพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ แสดงให้เห็นถึงการเจริญและการขยายตัวของเมืองในด้านต่างๆ มีการตัดถนน และซอย เพิ่มมากขึ้น นั่นเป็นการแสดงถึงการเตรียมพื้นที่ของเมืองเพื่อที่จะรองรับการขยายตัวของเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 3.2 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ภายในเขตจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ.
2524 และ ปี พ.ศ. 2544

การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท	ปี พ.ศ. 2524*		ปี พ.ศ. 2544**		อัตราการเปลี่ยนแปลง ร้อยละต่อปี
	ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ	
1. เขตชุมชนและที่อยู่อาศัย	55.80	1.29	61.15	1.41	0.006
- เทศบาลเมืองมุกดาหาร	35.55	0.82	35.55	0.82	0.000
- เทศบาลตำบลคอนตาล	4.50	0.10	4.50	0.10	0.000
- เทศบาลตำบลคำชะอี	2.75	0.06	8.10	0.19	0.006
- เทศบาลตำบลนิคมคำสร้อย	13.00	0.30	13.00	0.30	0.000
2. เพื่อการเกษตรกรรม	696.7	16.05	1,142.10	26.32	0.513
- ทำนา	565.50	13.03	853.30	19.66	0.332
- ทำไร่	131.20	3.02	288.80	6.65	0.182
3. พื้นที่ป่าไม้	1,767.00	40.72	1,553.00	35.78	-0.247
อื่นๆ (แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และพื้นที่รกร้างว่างเปล่า)	1,855.88	42.76	1,583.58	36.49	-0.314
รวม	4,339.83	100	4,339.83	100	-

* จากรายงานผังจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2527 สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

** จากข้อมูลสถิติจังหวัดมุกดาหาร ฉบับ พ.ศ. 2544

ตารางที่ 3.3 การใช้ที่ดินของเทศบาลเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2533 – 2544

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2533			พ.ศ. 2544			การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ (ไร่) พ.ศ. 2533 - 2544
	ไร่	ตร.กม.	ร้อยละ	ไร่	ตร.กม.	ร้อยละ	
1) รวมการใช้ที่ดินนอกการเกษตร	4,930	7.888	22.19	7,419	11.870	33.39	2,489
1.1 ที่อยู่อาศัย	2,205	3.527	9.92	3,203	5.125	14.42	998
1.2 พาณิชยกรรม	166	0.265	0.74	201	0.322	0.90	35
1.3 สถาบันราชการ	976	1.561	4.39	1,164	1.862	5.24	188
1.4 อุตสาหกรรม	195	0.313	0.88	327	0.523	1.47	132
1.5 คลังสินค้า	140	0.224	0.63	240	0.384	1.08	100
1.6 ศาสนา	326	0.522	1.47	334	0.534	1.50	8
1.7 ที่โล่งเพื่อนันทนาการ	127	0.204	0.57	338	0.541	1.52	211
1.8 สถาบันการศึกษา	239	0.382	1.08	239	0.382	1.08	0
1.9 ถนน - ซอย	556	0.889	2.50	1,373	2.197	6.18	817
2) ชนบท และ เกษตรกรรม	17,289	27.662	77.81	14,800	23.680	66.61	-2,489
รวมพื้นที่ทั้งหมด	22,219	35.55	100	22,219	35.55	100	-

ที่มา : สำนักงานผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

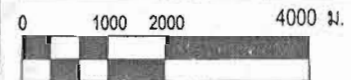
แสดง

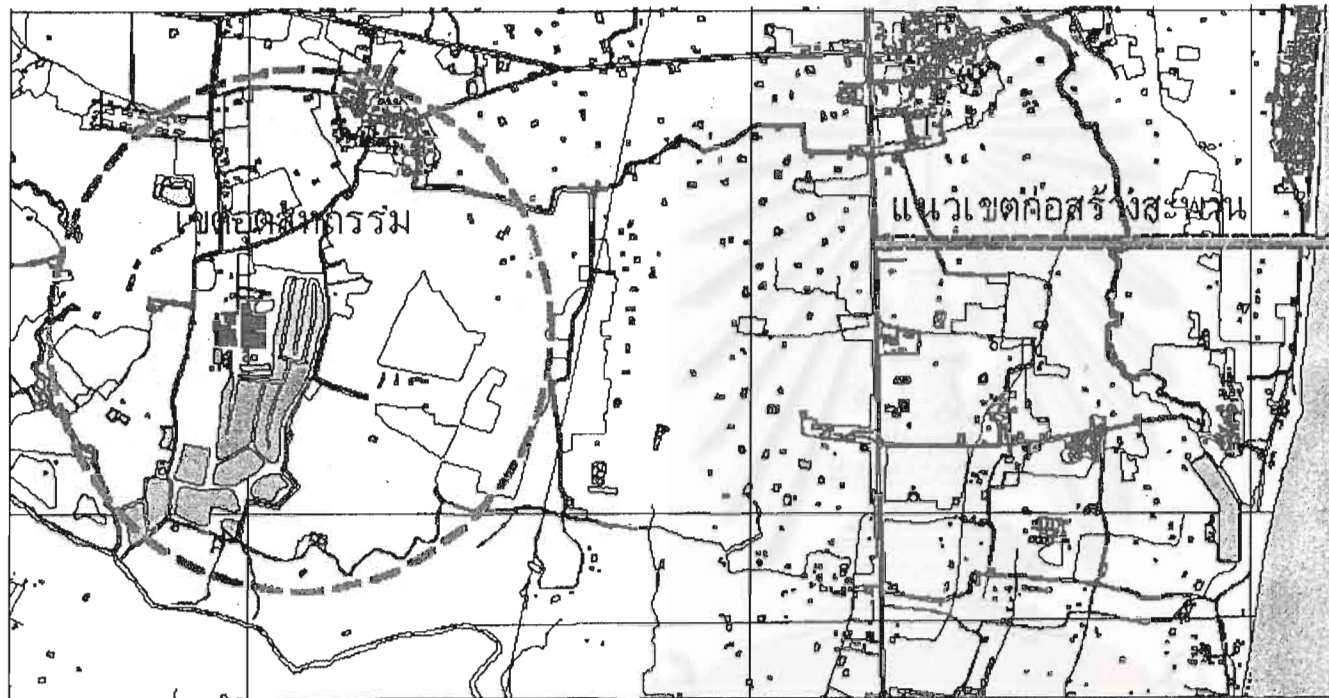
การใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ใจกลางเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2544

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.4

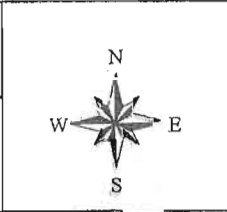
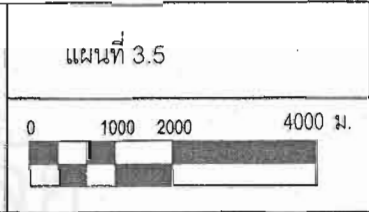
สัญลักษณ์

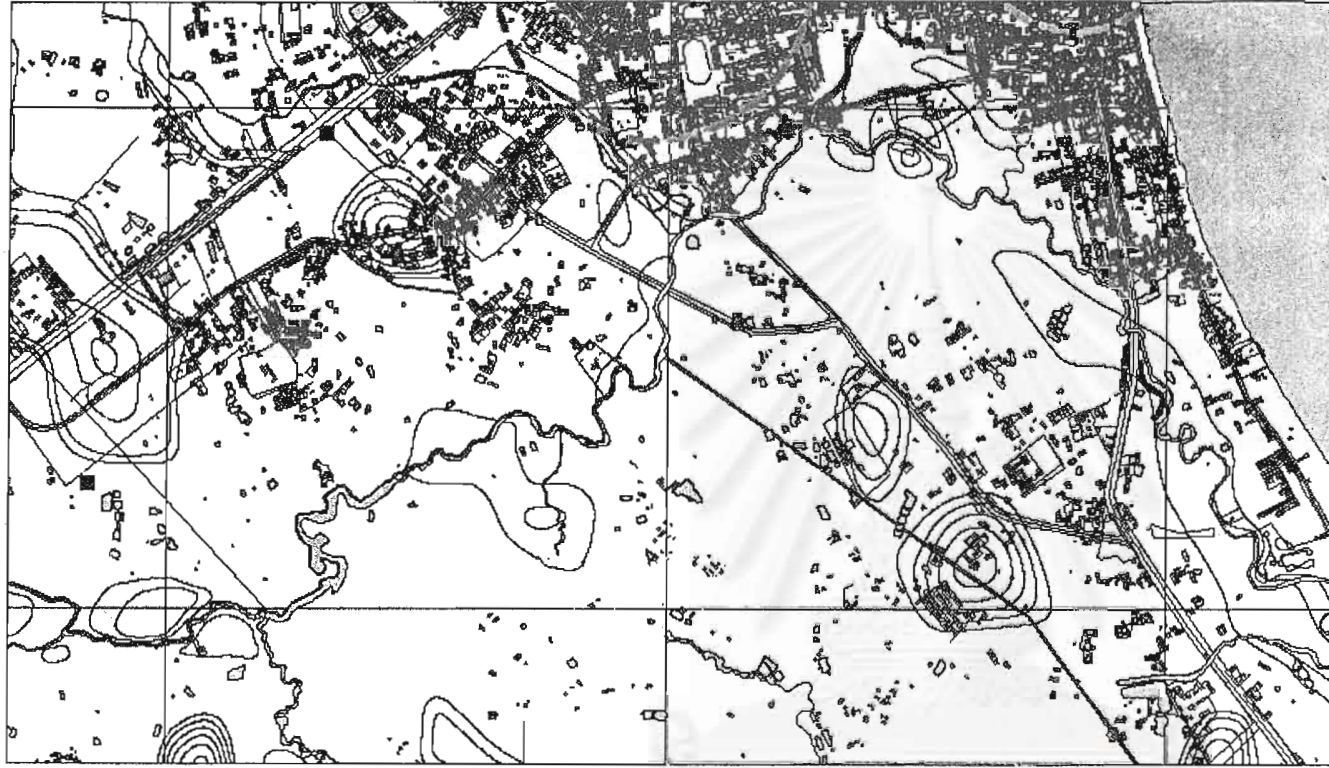
- ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
- ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม
- ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม
- ที่ดินประเภทคลังสินค้า
- ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
- ที่ดินประเภทนันทนาการ
- ที่ดินประเภทสถานการศึกษา
- ที่ดินประเภทสถานศาสนา
- ที่ดินประเภทสถาบันราชการ
- บริเวณเขตอุตสาหกรรม
- แนวก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

แสดง
การใช้ที่ดินพื้นที่ทางทิศเหนือของชุมชนเมืองมุกดาหาร
พ.ศ. 2544

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์

- ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
- ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม
- ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม
- ที่ดินประเภทคลังสินค้า
- ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
- ที่ดินประเภทนันทนาการ
- ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
- ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
- ที่ดินประเภทสถาบันราชการ
- บริเวณเขตชุมชนเมืองมุกดาหาร

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

แสดง

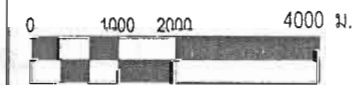
การใช้ที่ดินพื้นที่ทางทิศใต้ของชุมชนเมืองมุกดาหาร

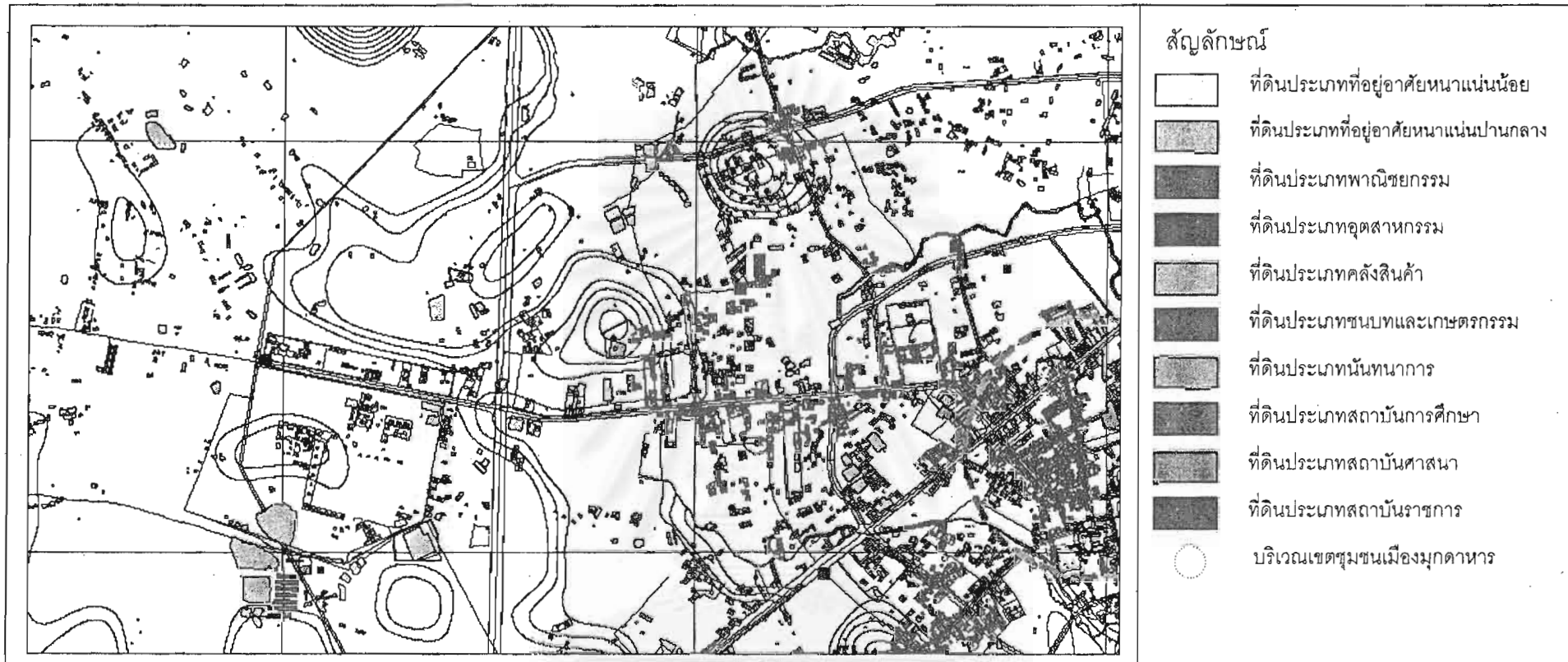
พ.ศ. 2544

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

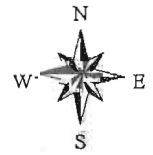

แผนที่ 3.6

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

<p>แสดง การใช้ที่ดินพื้นที่ทางทิศตะวันตกของชุมชนเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2544</p>	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> 	<p>แผนที่ 3.7</p> 	
---	---	---	---

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีลักษณะผสมผสานกันไม่มีการแยกประเภทการใช้ที่ดินประเภทเดียวกันในโซนใดโซนหนึ่งของเมืองโดยเฉพาะ ซึ่งการกระจายกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ รวมทั้งลักษณะอาคารสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในชุมชนเทศบาลเมืองมุกดาหาร มีรายละเอียดดังนี้

1) **ย่านการค้าและพาณิชยกรรม** อาคารร้านค้า ตลาดสด สถานบริการ ธนาคาร และสถาบันการเงิน จะมีการกระจุกตัวอยู่ในบริเวณเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ซึ่งมีย่านต่างๆ ดังนี้

ก. **ย่านการค้าเมืองเก่า** จะอยู่สองข้างทางของถนนสมุทรศักดิ์ราษฎร์ ถนนสองนางสถิตย์ ถนนวิจิตรสุการ และถนนพิทักษ์สันติราษฎร์ สภาพการใช้ที่ดินบริเวณนี้เป็นร้านค้า และบริษัท ห้างร้านต่างๆ และอาคารพาณิชย์ ที่ประกอบธุรกิจทางการค้าและบริการ เคยเป็นย่านธุรกิจใจกลางเมืองแห่งเดียวของมุกดาหาร ลักษณะอาคารบริเวณนี้จึงมีสภาพค่อนข้างเก่า เป็นห้องแถวไม้ ซึ่งถือได้ว่า บริเวณนี้ เป็นย่านใจกลางเมือง

ข. **ย่านตลาดอินโดจีน** จะอยู่บริเวณถนนสำราญชายโขงใต้ เป็นตลาดที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีทั้งร้านค้าที่เป็นแผงลอย และอาคารพาณิชย์ ปัจจุบันเทศบาลเมืองมุกดาหารมีการปรับปรุงอาคารพาณิชย์ และจัดระเบียบร้านค้าแผงลอย และขยายถนนบริเวณย่านนี้เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมมากยิ่งขึ้น สินค้าที่ขายที่ตลาดอินโดจีนจะมีหลากหลาย มีทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้า เสื้อผ้า ลินค้าพื้นเมือง เครื่องประดับ เครื่องสำอาง สมุนไพร ตลอดจนมีร้านอาหารอยู่เป็นจำนวนมาก

ค. **ย่านตลาดเทศบาล 1** อยู่ในชุมชนเมืองใหม่ ซึ่งอยู่ห่างจากย่านการค้าเก่าไปทางด้านตะวันตกตามแนวถนนพิทักษ์พนมเขต โดยมีตลาดเทศบาล 1 ที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนพิทักษ์พนมเขต ถนนพุทธเจริญ และถนนประคองพันธ์ ล้อมรอบไปด้วยอาคารพาณิชย์เป็นจุดศูนย์กลาง สินค้าที่ขายบริเวณนี้ส่วนมากเป็นสินค้าอุปโภค - บริโภค วัสดุก่อสร้าง และสินค้าเบ็ดเตล็ด และจะมีตลาดนัดขายสินค้าเบ็ดเตล็ด ทุกเช้าวันอาทิตย์ ซึ่งจะมีประชาชนนิยมมาซื้อเป็นจำนวนมาก เพราะราคาค่อนข้างถูก ลักษณะอาคารจะมีตลาดสด 1 แห่ง และล้อมรอบไปด้วยอาคารพาณิชย์กึ่งกลางเก่า กลางใหม่

ง. **ย่านตลาดเทศบาล 2** เป็นย่านพาณิชยกรรมที่เติบโตต่อเนื่องจากตลาดเทศบาล 1 มีตลาดสด 1 แห่ง ซึ่งเป็นตลาดเช้าที่มีกิจกรรมค้าขายพืชผัก ผลไม้ และอาหารสดที่คึกคักมากที่สุด บริเวณโดยรอบมีอาคารพาณิชย์สร้างใหม่ เป็นลักษณะร้านขายของชำ

จ. **ย่านร้านค้าบริเวณสี่แยกเมืองใหม่** และตลาดทรัพย์สินมุกดาหารอยู่บริเวณสี่แยกจุดตัดระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 (มุกดาหาร - คำชะอี) กับทางหลวง

แผ่นดินหมายเลข 212 (ถนนชยางกูร) เป็นอีกหนึ่งบริเวณที่มีการประกอบธุรกิจ ลักษณะอาคารเป็นตึกแถว และห้องแถวไม้สภาพค่อนข้างเก่า อาคารสำนักงาน โชว์รูมขายรถยนต์ สถานีบริการน้ำมัน ภายในพื้นที่ยังเป็นที่ตั้งของสถานีขนส่งจังหวัดมุกดาหาร และมีโรงพยาบาล 1 แห่ง บริเวณโดยรอบเป็นอาคารพาณิชย์ 3 ชั้น สภาพค่อนข้างใหม่

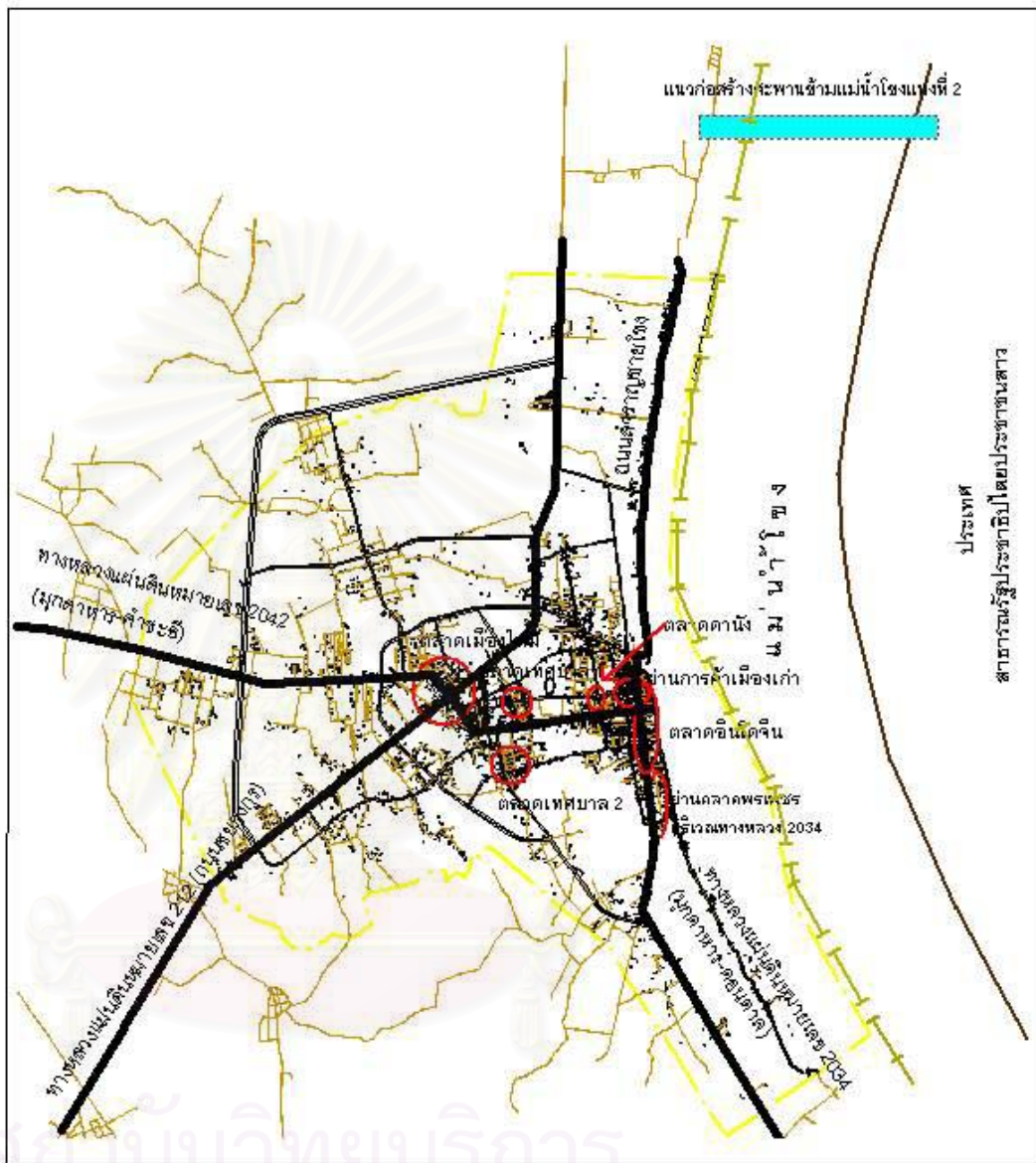
จ. ย่านริมทางหลวงแผ่นดินหลายเลข 2034 ตั้งแต่กิโลเมตรที่ 0 ถึงหอนกั้ว มีลักษณะการใช้ที่ดินเป็นอาคารพาณิชย์ อยู่ตลอดแนวสองข้างทาง โดยมีตลาดพรเพชร เป็นจุดศูนย์กลางของย่านนี้ เป็นตลาดที่มีความคึกคักของกิจกรรมในช่วงเวลาเย็น ซึ่งจะมีผู้คนไปจับจ่ายใช้สอยกันมากทั้งสินค้าประเภทอาหาร ผัก ผลไม้ และเครื่องอุปโภค บริโภคต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดยมีอาคารตลาดสด 1 แห่ง และมีอาคารตึกแถว 2 – 3 ชั้น อยู่บริเวณรอบๆ ตลาดสด

ข. ย่านตลาดดานัง เป็นย่านการค้าแห่งใหม่ที่ตั้งอยู่ระหว่างถนนสองนางสถิติย์ และถนนพิทักษ์พนมเขต สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภค และมีร้านอาหารอยู่หลายแห่ง ไม่มีตลาดสด แต่มีอาคารห้างสรรพสินค้า 1 แห่ง และมีโรงแรม 3 แห่ง คือ โรงแรมพลอยพาเลซ โรงแรมมุกดาหารแกรนด์ไฮเทล และโรงแรมมุกดารัตน์

ข. ย่านพาณิชย์กรรมบริเวณอื่นๆ ได้แก่ ร้านค้าและสถานบริการริมทางหลวงสายต่างๆ บริเวณที่มีสถานประกอบการมาก ได้แก่ ริมถนนชยางกูร ซึ่งมีประเภชโชว์รูมจำหน่ายรถยนต์ วัสดุก่อสร้าง ริมถนนมุกดาหาร – คำชะอี จะมีการจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ร้านอาหารส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนสำราญชายโขง

2) ย่านที่พักอาศัย บริเวณพักอาศัยพบกระจายอยู่ทั่วไป และอยู่ปะปนกับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะในย่านการค้าพาณิชย์กรรม บ้านพักในสถานที่ราชการ และบ้านร้านราษฎรในชุมชนดั้งเดิม รวมทั้งย่านพักอาศัยในลักษณะบ้านจัดสรรที่เกิดขึ้นใหม่ในบริเวณชานเมือง ซึ่งสามารถจำแนกย่านพักอาศัย ได้ดังนี้

ก. ย่านที่พักอาศัยในเขตเมืองเก่า เป็นย่านชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิม โดยปะปนอยู่กับย่านการค้าและมีบ้านพักอยู่ในย่านราชการ โดยมีลักษณะเกาะกลุ่มอยู่ในย่านชุมชนเมืองเก่าซึ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่มีความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้างค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในบริเวณชุมชนร่วมพัฒนาศรีมงคล ชุมชนวัดศรีมงคลใต้ ชุมชนวัดยอดแก้ว ชุมชนศรีสุมังค์ ลักษณะอาคารเป็นอาคารพาณิชย์ในชุมชนดั้งเดิม และเป็นอาคารบ้านพักราชการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวไม้สองชั้น สภาพค่อนข้างเก่า บริเวณที่พักข้าราชการตำรวจมีลักษณะเป็นแฟลตและบ้านแถวสองชั้น ส่วนบริเวณโดยตลอดเป็นที่พักอาศัยในลักษณะบ้านไม้ ส่วนใหญ่มีสองชั้นปลูกในบริเวณซึ่งต่อเนื่องกันหนาแน่น

ประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

แสดง : ย่านการค้าในเมืองมุกดาหาร แผนที่ 3.8

- สัญลักษณ์**
- เขตแดนประเทศ
 - เขตเทศบาล
 - ถนน, ทางหลวง
 - แม่น้ำ, คลอง, ฝาย
 - ย่านการค้า

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตราส่วน

0 2.5 5
kilometers

ข. ย่านพักอาศัยในชุมชนเมืองใหม่ ได้แก่ ย่านที่พักอาศัยที่อยู่ปะปนกับย่านการค้า ในตลาดดำเนิน ตลาดเทศบาล 1 ตลาดเทศบาล 2 บริเวณสี่แยกเมืองใหม่และตลาดทรัพย์สินมุกดา โดยมีย่านที่พักอาศัยของราษฎรสลับอยู่เป็นระยะๆ สภาพอาคารมีลักษณะหลากหลายประเภทคือ นอกเหนือจากอาคารพาณิชย์ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นบ้านไม้ทั้งหนึ่งชั้นและสองชั้น ส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว จะมีบ้านแถวอยู่บริเวณริมถนน โดยภาพรวมพบว่าบริเวณนี้เป็นย่านที่พักอาศัยที่มีความหนาแน่นปานกลาง

ค. ย่านที่พักอาศัยในบริเวณด้านเหนือของชุมชน ได้แก่ บ้านเรือนราษฎรทั้งสองฝั่งถนนลำราญชายโขง ที่ขนานไปกับแม่น้ำโขง ซึ่งชุมชนบริเวณนี้คือ ชุมชนศรีมงคลเหนือ ชุมชนนาโปน้อย ชุมชนนาโปกลางต่อเนื่องไปถึงชุมชนนาโปใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นย่านที่พักอาศัยดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยกันมานาน ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวไม้สองชั้น บางหลังชั้นล่างก่อคอนกรีต ส่วนที่เหลือบ้านไม้ชั้นเดียว บ้านก่ออิฐฉาบปูนชั้นเดียว และพบบ้านที่สร้างด้วยวัสดุก่อสร้างอิฐฉาบปูนแบบบ้านสมัยใหม่อยู่บ้างแต่ไม่มากนัก นอกจากนี้ยังพบย่านที่พักอาศัยเกาะตัวไปตามถนนชยางกูรอยู่บ้าง แต่ค่อนข้างเบาบาง และเริ่มมีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในบริเวณด้านเหนือของชุมชนเมืองมุกดาหารบ้างแต่ยังไม่มากนัก ภาพโดยรวมพบว่าบริเวณย่านที่พักอาศัยด้านเหนือนี้ยังมีลักษณะเบาบาง

ง. ย่านที่พักอาศัยด้านใต้ของชุมชน ได้แก่ ย่านที่พักอาศัยบ้านเรือนราษฎรที่อยู่ถัดจากชุมชนตลาดบริเวณเมืองเก่าต่อเนื่องไปตามถนนลำราญชายโขงด้านใต้ที่ขนานไปตามริมแม่น้ำโขง ย่านที่พักอาศัยในบริเวณนี้ได้แก่ชุมชนศรีบุญเรือง ชุมชนศรีบุญเรืองใต้ ชุมชนอนุรักษ์บำรุง ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิม ลักษณะบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวไม้สองชั้นสภาพค่อนข้างเก่า รองลงมาเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว สภาพค่อนข้างเก่า บางหลังเป็นบ้านเดี่ยวก่ออิฐ นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านจัดสรรเพชรมุกดาวิลล่า 1 แห่ง ที่ประกอบด้วยป่า บ้านเดี่ยว และทาวน์เฮ้าส์สองชั้นสภาพใหม่ นอกจากนี้ยังมีที่พักอาศัยเบาบางในเขตชุมชนหินเรือ เขามโนรมย์ ชุมชนคำภูเงิน และชุมชนอนุรักษ์บำรุง ซึ่งมีทั้งบ้านเดี่ยวในเขตที่ดินจัดสรร และหมู่บ้านชนบทดั้งเดิมที่กระจายตัวอยู่ค่อนข้างเบาบาง

จ. ย่านที่พักอาศัยด้านตะวันตก เป็นย่านที่พักอาศัยไม่หนาแน่นนัก บางส่วนเกาะตัวไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (ถนนชยางกูร) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 ชุมชนที่ประชากรอยู่มาก คือชุมชนตาดแคน ส่วนที่เหลือเป็นบ้านเรือนที่กระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม

3) ย่านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า อุตสาหกรรมในเทศบาลเมืองมุกดาหารยังคงมีไม่มากนัก จำแนกเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการแปรรูปวัสดุ อุตสาหกรรมที่มีมากที่สุด ได้แก่ โรงสี รองลงมาคือ โรงงานที่ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับ

ผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์อาหาร และผลิตภัณฑ์โลหะ แต่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วไปในชุมชน

4) สถาบันราชการ การใช้ที่ดินประเภทหน่วยราชการนี้จะมีการกระจุกตัวมากที่สุดที่สุดในบริเวณชุมชนเมืองเก่า ได้แก่ ศูนย์ราชการจังหวัดมุกดาหารบริเวณถนนวิวิธสุรการ ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด จึงมีหน่วยงานระดับจังหวัดทุกหน่วยงานตั้งอยู่ในบริเวณศาลากลางและบริเวณใกล้เคียงในเขตศูนย์ราชการ บริเวณถนนพิทักษ์พนมเขต จะเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเมืองมุกดาหาร และก็เป็นที่ตั้งของหน่วยงานในระดับอำเภอเมือง

ส่วนบริเวณอื่นที่สำคัญคือ ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 209 และบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 เกือบสุดเขตเทศบาลในเขตตำบลคำอาฮวน ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานโครงการชลประทานมุกดาหาร และแขวงทางมุกดาหาร ส่วนบริเวณทิศตะวันตกจะมีการใช้ที่ดินค่อนข้างใหญ่มาก ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานีทดลองพืชไร่มุกดาหาร สถาบันวิจัยหม่อนไหม และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 สุดเขตเทศบาลด้านตะวันตก นอกจากนี้บริเวณตะวันตกเฉียงเหนือบนถนนตาดแคน – หนองหอย ซึ่งมีที่ตั้งของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดมุกดาหารที่มีพื้นที่ค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน สำหรับบริเวณตอนเหนือและตอนใต้ของชุมชนเมืองมุกดาหารมีการใช้ที่ดินประเภทนี้ไม่มากนัก

5) ศาสนสถาน ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารมีศาสนสถาน 19 แห่ง เป็นวัดทางพุทธศาสนา 18 แห่ง และโบสถ์คริสต์ 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพนับถืออีก 2 แห่ง คือ ศาลเจ้ามุงเมือง ตั้งอยู่ที่ถนนสองนางสถิตย์ ซึ่งภายในบริเวณศาลมีเสาหลักเมืองประดิษฐานอยู่ด้วย อีกแห่งหนึ่งคือ ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงติดกับท่าด่านตรวจคนเข้าเมือง ชาวชุมชนเมืองถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่กับศาลเจ้าพ่อฟ้ามุงเมือง สำหรับการกระจายตัวของศาสนสถานตั้งอยู่หลายแห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในเขตย่านชุมชนที่พักอาศัย โดยเฉพาะในเขตชุมชนเมืองเก่าที่มีวัดเก่าแก่ตั้งอยู่หลายแห่ง ศาสนสถานที่สำคัญได้แก่ วัดศรีมงคลใต้ เป็นสถานที่ประดิษฐานพระเจ้าองค์หลวง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง วัดศรีบุญเรืองเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสองที่เป็นพระพุทธรูปทองสำริดที่เป็นพระคู่บ้านคูเมืองอีกองค์หนึ่ง วัดอื่นๆ ได้แก่ วัดศรีมงคลเหนือ วัดยอดแก้ว วัดศรีสุมังควนาราม วัดศรีบุญเรือง เป็นต้น

6) สถานศึกษา จากข้อมูลของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ พบว่าเทศบาลเมืองมุกดาหารมีสถานศึกษาตั้งอยู่ทั้งสิ้น 14 แห่ง ดำเนินงานโดยรัฐบาล 10 แห่ง และเอกชน 4 แห่ง มีการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอาชีวศึกษา ตั้งกระจายอยู่ทั่วไปในย่านชุมชนต่างๆ

ในเขตเมือง ซึ่งสถานศึกษาขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนมุกดาหาร โรงเรียนมุกดาลัย โรงเรียนอนุบาลมุกดาหาร วิทยาลัยเทคโนโลยีมุกดาหาร โรงเรียนเมืองใหม่ โรงเรียนนวมินทราชูทิศอีสาน โรงเรียนศรีบุญเรือง เป็นต้น

7) **สถานที่พักผ่อนและนันทนาการ** ที่ดินประเภทนี้ ได้แก่ สนามกีฬา และสวนสาธารณะต่างๆ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชน ในเขตชุมชนเทศบาลเมืองมุกดาหารมีสนามกีฬาจังหวัด 1 แห่ง บริเวณถนนสองนางสถิตย์ด้านเหนือ และด้านตรงข้ามกับสนามกีฬาจังหวัด ด้านทิศใต้เป็นสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ นอกจากนี้ยังมีสถานที่พักผ่อนในบริเวณแนวเขื่อนกั้นตลิ่งพังริมถนนลำราญชายโขง และยังมีหอแก้วมุกดาหาร ซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจด้วยการขึ้นไปชมวิวทิวทัศน์บริเวณแม่น้ำโขงและฝั่งสุวรรณเขต

8) **พื้นที่เกษตรกรรมและที่ว่าง** ได้แก่ พื้นที่นอกเหนือจากกิจกรรมต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ที่นา สวน และที่รกร้างว่างเปล่า รวมถึงพื้นที่ป่าละเมาะต่างๆ

3.3 ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

3.3.1 การคมนาคมขนส่ง

3.3.1.1 ทางถนน

การคมนาคมและขนส่งทางรถยนต์เป็นที่นิยมใช้มาก ทั้งในระดับชุมชนเมืองและระดับจังหวัดทางหลวงจังหวัดที่ผ่านพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งทำให้สามารถติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงนั้นประกอบด้วยเส้นทางคมนาคมที่สำคัญได้แก่

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดนครพนม และจังหวัดหนองคายตอนบนของถนนเส้นนี้ ผ่านเทศบาลเมืองมุกดาหาร ซึ่งเป็นถนนสายประธานของเมืองที่เรียกว่า ถนนชยางกูร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2029 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 ผ่านตัวเมืองมุกดาหาร และไปบรรจบถนนพิทักษ์พนมเขตถือถือว่าเป็นถนนสายหลักของเมืองมีชื่อเรียก 2 ชื่อ คือ ถนนพิทักษ์พนมเขต และถนนวิจิตรสุรการ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2034 หรือ “ถนนมุกดาหาร-ดอนตาล” เป็นถนนสายหลักที่ใช้เชื่อมโยงการเดินทางระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับอำเภอข้างเคียง ได้แก่ อำเภอดอนตาล และอำเภอนานูมาน จังหวัดอำนาจเจริญ

การใช้ที่ดินชุมชนเมือง

ที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนเมืองเดิม

พาณิชยกรรมบริเวณ ถ.พิทักษ์พนมเขต

ตลาดอินโดจีน

สวนสุขภาพ

ย่านธุรกิจธนาคาร

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

แผนภาพ ที่ 3.1 แสดงย่านต่างๆ ของเมือง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 หรือ “ถนนมุกดาหาร-คำชะอี” เป็นถนนสายหลักในการเดินทางจากจังหวัดมุกดาหาร ไปสู่จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดขอนแก่น ในขณะนี้ถนนดังกล่าว ถูกกำหนดให้เป็นแนวถนนที่ใช้เชื่อมโยงกับเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 9 (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) โดยผ่านทางโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เพื่อผ่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไปสู่ประเทศเวียดนาม เส้นทางหลวงดังกล่าวนี้ ถูกจัดให้เป็นแนวถนน East West Economic Corridor ที่สำคัญของภูมิภาคนี้

สำหรับถนนภายในตัวเมืองมุกดาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นถนนสายรอง ตรอก และซอย เช่นถนนดำรงมุกดา ถนนพิทักษ์พนมเขต และถนนสองนางสถิตย์ ซึ่งถนนทั้งสามสายนี้จะเชื่อมต่อการขนส่งในแนวทิศตะวันออก – ตก ส่วนถนนประคองพันธ์ ถนนแก้วกินรี ถนนวิวิธสุรการ ถนนพิทักษ์สันติราษฎร์ ถนนสำราญชายโขง จะเชื่อมต่อการเดินทางในแนวทิศเหนือ – ใต้ เป็นต้น ถนนสายรองเหล่านี้จะทำหน้าที่กระจายปริมาณการจราจรจากถนนสายหลักไปสู่ถนนสายรอง ตรอก และซอย เพื่อเข้าถึงจุดหมายปลายทางในที่สุด

โครงข่ายถนนในตัวเมืองมุกดาหารมีลักษณะเป็นแบบตาราง (Grid Network) ซึ่งขนาดของช่องห่างระหว่างตารางจะมีขนาดแตกต่างกัน โดยที่บริเวณที่อยู่ติดกับถนนสำราญชายโขงใต้จะเป็นตารางขนาดเล็ก ส่วนด้านนอกถัดออกไปทางทิศตะวันตกของถนนเส้นนี้จะมีลักษณะเป็นตารางใหญ่ขึ้น ซึ่งบริเวณนี้เป็นย่านธุรกิจ การค้า สถานที่ราชการ และยานพาหนะที่หนาแน่น สำหรับโครงข่ายถนนสายหลัก (ทางหลวงแผ่นดิน จะมีลักษณะเป็นโครงข่ายถนนแบบรัศมีออกจากจุดศูนย์กลาง (Radial Network)

ลักษณะกายภาพถนนของเมืองมุกดาหารและชุมชนส่วนมากสภาพผิวจราจรเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กซึ่ง และส่วนใหญ่จะเป็นถนนที่มีความกว้างเขตทางและผิวจราจรที่คับแคบ ความกว้างของถนนในบริเวณตลาดอินโดจีน และย่านสำคัญๆ ของเมืองไม่เหมาะสม หลายสายไม่มีทางเท้าสำหรับคนเดินเท้า หรือมีทางเท้าแต่แคบและขาดความต่อเนื่อง ปัญหาที่สำคัญอีกประการ ได้แก่ มีการนำเอาสินค้า ป้ายโฆษณา และอุปกรณ์อื่นๆ มาตั้ง ณ บริเวณทางเท้า นอกจากนั้นลักษณะของอาคารระบายน้ำ และฝาปิดมีสภาพไม่แข็งแรง หรือชำรุด ซึ่งยังผลให้ประสิทธิภาพของการให้บริการของถนนลดลง

สำหรับสถานีขนส่งจังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร บริเวณถนนทางหลวงหมายเลข 212 ห่างจากสำนักงานขนส่งจังหวัดไปทางทิศใต้ประมาณ 1 กม. ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2539 มีขนาดพื้นที่ประมาณ 7 ไร่ มีช่องจอดรถบัสได้ประมาณ 20 ช่อง สภาพโดยทั่วไปมีความสะอาดเรียบร้อยดี สถานีขนส่งแห่งนี้ดำเนินการโดยเอกชน ซึ่งได้รับอนุญาตจากสำนักงานขนส่งจังหวัดแล้ว ปัจจุบันยังไม่มีโครงการปรับปรุงขยายหรือก่อสร้างใหม่

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน :
กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร

แสดง :
เส้นทางคมนาคมเชื่อมภายในจังหวัด

- สัญลักษณ์
- เขตจังหวัด
 - เขตอำเภอ
 - ทางหลวงแผ่นดิน
 - ที่ตั้งอำเภอ

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.9

0 10 15 20 25 กม.

เนื่องจากยังมีความสามารถในการรองรับผู้โดยสาร และจำนวนรถได้ และยังไม่พบปัญหาด้านการจราจรในบริเวณถนนโครงข่ายใกล้เคียง สถานีขนส่งของเทศบาลเมืองมุกดาหาร อยู่ในสภาพดี ไม่แออัด การจราจรเข้าออกสะดวกไม่มีปัญหาใดๆ เกี่ยวกับการจราจร และการเข้าออกของรถยนต์มีความพร้อมในด้านการบริการแก่รถยนต์โดยสารที่เข้ามาใช้บริการ

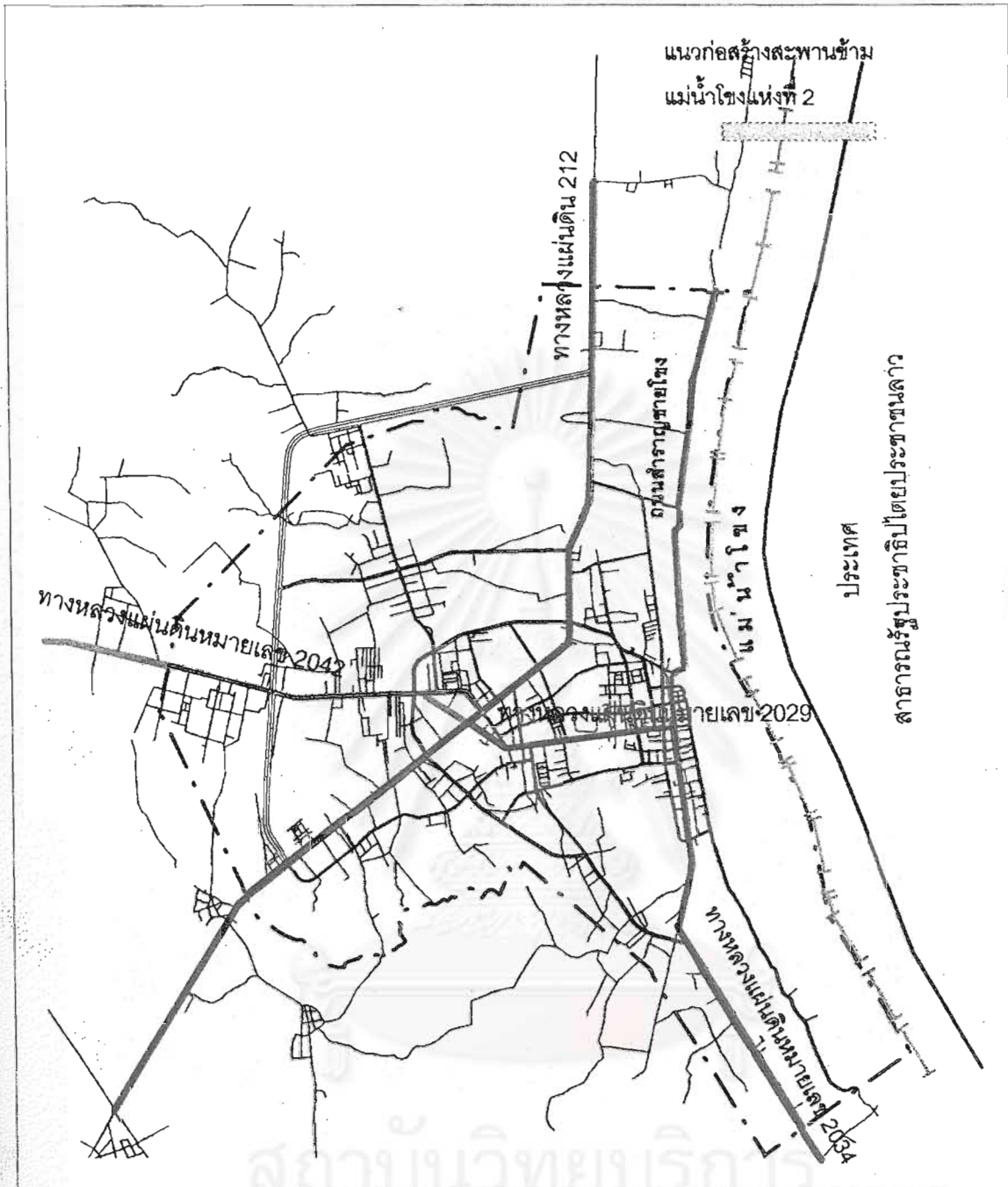
ภาพที่ 3.2 สถานีขนส่งจังหวัดมุกดาหาร

3.3.1.2 ทางน้ำ

แม่น้ำโขงเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดมุกดาหารเพียงสายเดียว เส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่จะใช้ในการข้ามฟากจาก อำเภอเมือง อำเภอดอนตาล และอำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร ไปยังฝั่งตรงข้ามซึ่งเป็นประเทศ สปป.ลาว ด้านแขวงสะหวันนะเขต ใช้ในการคมนาคมระหว่างหมู่บ้านต่างๆ ในเขตอำเภอที่ติดกับแม่น้ำโขงบ้างเล็กน้อย

โดยจังหวัดมุกดาหารมีท่าเทียบเรือเพื่อการส่งสินค้าระหว่างไทย กับ สปป. ลาว จำนวน 1 ท่า ตั้งอยู่ที่บ้านนาโปกกลาง ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหาร และท่าเรือโดยสารข้ามฟากของประชาชนทั้งสองประเทศ จำนวน 1 ท่า ตั้งอยู่ที่ ถนนสำราญชายโขง (ใกล้วัดศรีมงคลใต้) อำเภอเมืองมุกดาหาร การคมนาคมติดต่อไปมาระหว่างกันตลอดจนขนส่งสินค้าใช้การคมนาคมทางน้ำได้เพียงอย่างเดียว

เรือโดยสารข้ามฟาก สำหรับการเดินทางไปมาของคนไทยและคนลาวรวมทั้งการขนสินค้าจำนวนเล็กน้อยที่นำติดตัว ทั้งนี้ เรือโดยสารมีทั้งเรือของไทยและเรือของลาว ท่าเทียบเรือแห่งนี้มีบริษัทนำเที่ยวมาเปิดบริการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร และที่ประสงค์จะข้ามฟากไป สปป.ลาว

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

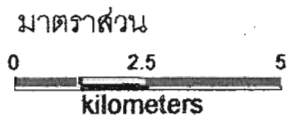
แสดง : ทางหลวงแผ่นดินที่ผ่านเทศบาลเมืองมุกดาหาร

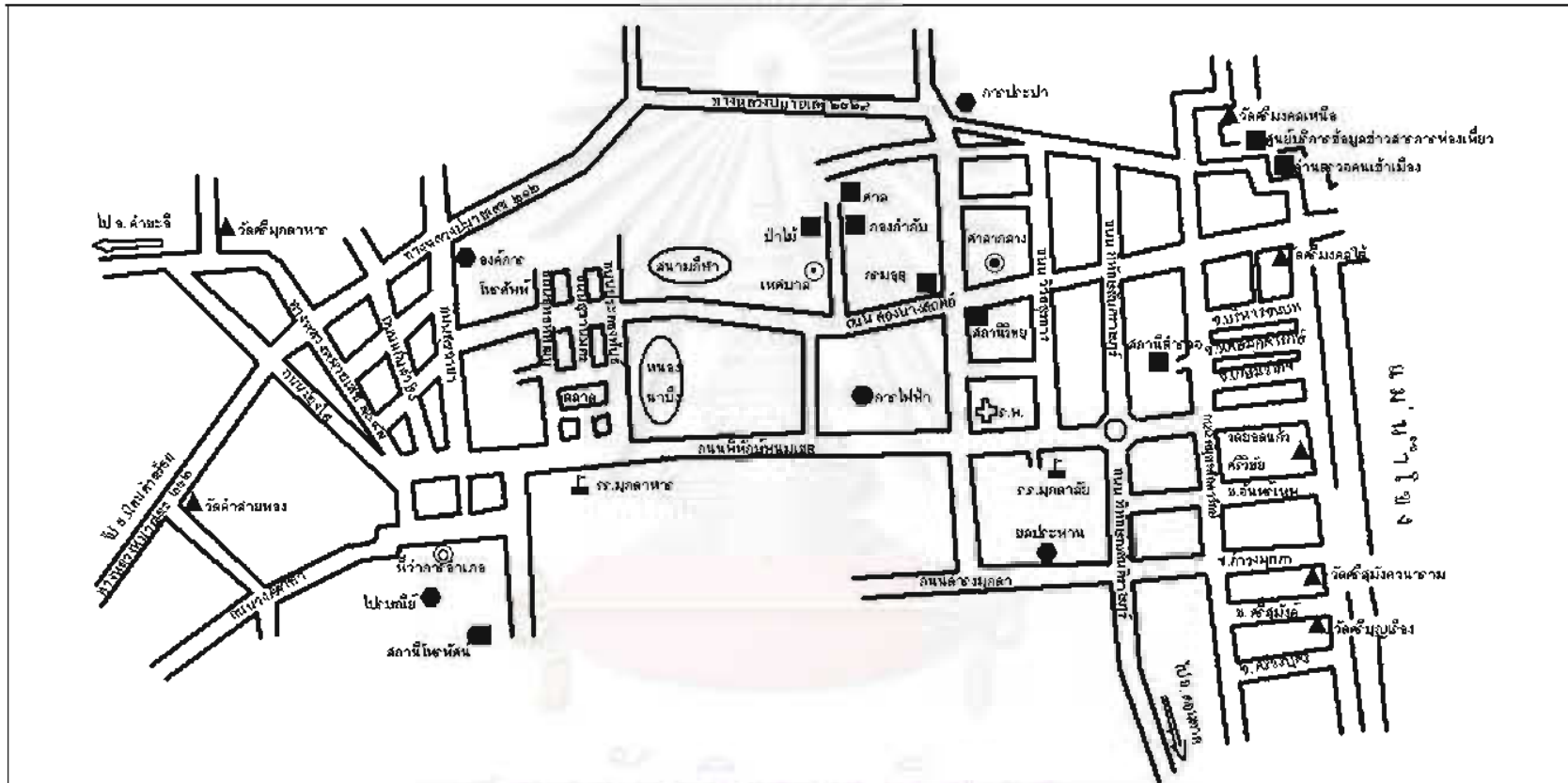
แผนที่ 3.10

สัญลักษณ์

- | — เขตแดนประเทศ
- - - เขตเทศบาลเมืองฯ
- ==== ทางหลวง, ถนน
-) (สะพาน
- ~ แม่น้ำ คลอง ห้วย

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<p>แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา : เมืองมุกดาหาร</p>	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> 	<p>แผนที่ 3.11</p>	
<p>แสดง : พื้นที่ในเขตตัวเมืองมุกดาหาร</p>		<p>มาตราส่วน -</p>	

แพขนานยนต์ขนส่งสินค้า เป็นท่าเทียบเรือเพื่อการขนส่งสินค้าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ตั้งอยู่ที่บ้านนาโปกลาง ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหาร บริเวณจุดบรรจบของ ถนนสำราญชายโขง กับถนนท่าเรือ ห่างจากตัวเมืองมุกดาหารไปทางทิศเหนือประมาณ 2 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นถนนคอนกรีตกว้างประมาณ 6 เมตร สร้างเป็นทางลาดยื่นลงไปริมตลิ่งของ แม่น้ำโขงบริเวณข้างเคียงมีโรงเรียนบ้านนาโปกลางน้อยตั้งอยู่ และเหนือขึ้นไปประมาณ 500 เมตร มีวัดโพธิ์ศรีแก้ว ท่าเทียบเรือนี้อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองมุกดาหาร ปัจจุบันแพขนานยนต์เป็นของผู้ประกอบการของไทยฝ่ายเดียว และขนส่งสินค้าของทั้งสองประเทศโดยมีแพขนานยนต์จำนวนทั้งหมด 4 ลำ ที่มีขนาดบรรทุก 150 ตัน และ 250 ตัน 1 ลำ สินค้าส่วนใหญ่ที่ขนจะเป็นสินค้าที่ส่งออกไปขายยัง สปป.ลาว และที่ สปป.ลาว ส่งมาขายยังประเทศไทย เช่น วัสดุก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องแต่งกาย ยานยนต์ อะไหล่ ไม้ท่อน ไม้แปรรูป เป็นต้น จำนวนเที่ยวที่ขนส่งสินค้าต่อวันนั้นไม่มีจำนวนเที่ยวที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับจำนวนสินค้าเพราะทางผู้ประกอบการจะต้องรอให้สินค้าเต็มแพถึงจะออกแพ ซึ่งแพหนึ่งลำ จะรับบรรทุก (คอนเทนเนอร์) ได้ ประมาณ 6 คัน

ภาพที่ 3.3 ท่าเรือโดยสารข้ามฟาก และแพขนานยนต์ขนส่งสินค้า ไป สปป.ลาว ของเทศบาลเมืองมุกดาหาร

3.3.2 ไฟฟ้า

จังหวัดมุกดาหารมีจำนวนการไฟฟ้าทั้งหมด 8 แห่ง ดำเนินการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดมุกดาหาร มีการโอนกระแสไฟฟ้ามาจากเขื่อนลำโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี โดยรับกระแสไฟฟ้า 3 เฟส ระบบ 22,000 โวลต์ จากการผลิตแห่งประเทศไทย ที่สถานีไฟฟ้าย่อยมุกดาหาร จ่ายไฟฟ้าแก่ประชาชน ธุรกิจ และอุตสาหกรรม ในระบบ 3 เฟส 4 สาย แรงต่ำ 380/220 โวลต์ มีหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้แล้ว ในปี 2543 จำนวน 493 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 100 ของหมู่บ้านทั้งหมด มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 58,283 ราย โดยมีกระแสไฟฟ้าที่ใช้ทั้งสิ้น 83,280,758.28 หน่วย สำหรับในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองมุกดาหารนั้นมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหลังคาเรือนแล้ว

ตารางที่ 3.4 สถานภาพการมีไฟฟ้าใช้จังหวัดมุกดาหาร ปี 2543

อำเภอ	ตำบล		หมู่บ้าน		
	ทั้งหมด	มีไฟ	ทั้งหมด	มีไฟ	%
เมืองมุกดาหาร	12	12	131	131	100
ดอนตาล	7	7	62	62	100
นิคมคำสร้อย	7	7	79	79	100
คำชะอี	9	9	83	83	100
หนองสูง	6	6	44	44	100
ห้วยน้ำใหญ่	5	5	43	43	100
ดงหลวง	6	6	51	51	100
รวม	52	52	493	493	100

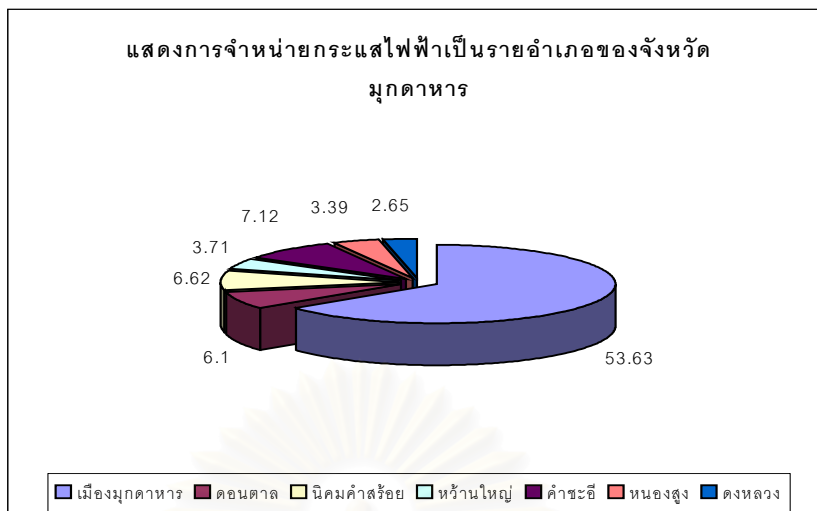
ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 3.5 การจำหน่ายกระแสไฟฟ้าและจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเป็นรายอำเภอ

ปี พ.ศ. 2543

อำเภอ	การจำหน่ายกระแสไฟฟ้า (1,000,000 หน่วย)					จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า (ราย)
	รวม	ที่อยู่อาศัย	สถานธุรกิจและอุตสาหกรรม	สถานที่ราชการและสาธารณะ	อื่นๆ	
รวมยอด	83.28	58.10	15.69	9.49	0.00	58,283
เมืองมุกดาหาร	53.63	31.80	15.61	6.22	0.00	22,936
ดอนตาล	6.1	5.45	0.02	0.63	0.00	7,387
นิคมคำสร้อย	6.62	5.79	0.63	0.76	0.00	7,335
ห้วยน้ำใหญ่	3.71	3.40	-	0.31	0.00	4,050
คำชะอี	7.12	6.45	-	0.73	0.00	8,347
หนองสูง	3.39	2.99	-	0.39	0.00	4,756
ดงหลวง	2.65	2.22	-	0.44	0.00	3,472

ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดมุกดาหาร

แผนภูมิที่ 3.4 การจำหน่ายกระแสไฟฟ้าเป็นรายอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2543

3.3.3 ประปา

การประปาในจังหวัดมุกดาหาร เขตเทศบาลเมืองมุกดาหารนั้นจะใช้น้ำจากแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแหล่งน้ำดิบ กำลังการผลิต 480/ลบ.ม./ชม. และมีเขตจำหน่ายน้ำในความรับผิดชอบของการประปาอีก จำนวน 4 แห่ง มีผู้ใช้น้ำในปี 2543 รวมทั้งสิ้น 50,262 ราย (เฉพาะในเขตเมือง) ปริมาณการผลิต 2,368,028 ลบ.ม. ปริมาณน้ำจำหน่าย 1,726,93.2 ลบ.ม. และปริมาณน้ำสูญเสีย ร้อยละ 27.07

เขตการจำหน่ายในความรับผิดชอบ ได้แก่

- เขตจำหน่ายน้ำอำเภอนิคมน้ำคำสร้อย อัตราการผลิต 40 ลบ.ม./ชม. แหล่งน้ำดิบ คือ อ่างเก็บน้ำห้วยขี้เหล็ก
- เขตจำหน่ายน้ำอำเภอคำชะอี อัตราการผลิต 40 ลบ.ม./ชม. แหล่งน้ำดิบ คือ ห้วยมุก
- เขตจำหน่ายน้ำอำเภอดงหลวง อัตราการผลิต 50 ลบ.ม./ชม. แหล่งน้ำดิบ คือ ห้วยชะโนด
- เขตจำหน่ายน้ำอำเภอดอนตาล อัตราการผลิต 40 ลบ.ม./ชม. แหล่งน้ำดิบ คือ แม่น้ำโขง

สำหรับในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารได้รับการบริการน้ำประปาจากสำนักงานประปาภูมิภาคมุกดาหาร มีโรงสูบน้ำ 1 โรง อยู่บริเวณบ้านนาโป ตำบลมุกดาหาร และมีโรงกรองน้ำ 3 แห่ง จำแนกได้เป็น โรงกรองน้ำการประปาเมืองเก่า 2 โรง มีกำลังการผลิตขนาด 40 ลบ.ม./ชม. และ 80 ลบ.ม./ชม. ส่วนโรงกรองน้ำการประปาเมืองใหม่ มีโรงกรองน้ำ 1 โรง กำลังการผลิต 460 ลบ.ม./ชม. ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารมีผู้ใช้น้ำประปาจำนวน 7,522 ราย ปริมาณการใช้น้ำ 172,081 ลบ.ม.

ตารางที่ 3.6 ผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำประปาในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ปี 2543

ประเภท	จำนวน (ราย)	ปริมาณการใช้น้ำ
1. ที่อยู่อาศัย	5,965	94,902
2. โรงแรม	13	1,752
3. อุตสาหกรรม	15	2,628
4. สถานพยาบาล	10	8,259
5. สถานศึกษา	25	6,664
6. วัด	26	2,057
7. ธุรกิจ, ร้านค้า, บริษัท	1,308	36,502
8. ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ	160	19,317
รวม	7,522	172,081

ที่มา : สำนักงานประปามุกดาหาร

3.3.4 การสื่อสาร

ในด้านการสื่อสารของจังหวัดมุกดาหารมีไปรษณีย์โทรเลข และโทรศัพท์ ในส่วนของไปรษณีย์โทรเลข มีจำนวน 30 แห่ง เป็นของการสื่อสารแห่งประเทศไทย 7 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของเอกชน 23 แห่ง สำหรับโทรศัพท์ภายในจังหวัดมุกดาหาร ในปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนเลขหมายโทรศัพท์ทั้งสิ้น 5,853 เลขหมาย เป็นเลขหมายที่มีผู้เช่า 5,222 เลขหมาย ในจำนวนนี้ บ้าน เป็นประเภทของผู้เช่าที่เช่าเลขหมายมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สาธารณะ ธุรกิจ ราชการ และ ท.ศ.ท. ตามลำดับ

ตารางที่ 3.7 แสดงบริการโทรศัพท์ในจังหวัด ปี 2538 – 2543

ปี พ.ศ.	จำนวนเลขหมายที่มี	จำนวนของเลขหมายที่มีผู้เช่า					
		รวม	บ้าน	สาธารณะ	ธุรกิจ	ราชการ	ท.ศ.ท.
2538	2,944	2,922	1,750	156	563	352	101
2539	2,944	2,926	1,753	132	566	348	127
2540	3,145	3,038	1,755	275	548	350	110
2541	5,335	3,459	2,027	387	554	373	118
2542	5,853	4,093	2,264	687	599	414	129
2543	5,853	5,222	3,006	1,041	599	439	137

ที่มา : กองสถิติและรายงาน องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

3.4 ลักษณะทางประชากร

3.4.1 จำนวนประชากร

ในปี พ.ศ. 2540 จังหวัดมุกดาหาร มีประชากร รวมทั้งสิ้น 326,188 คน แยกเป็นชาย 163,437 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.11) หญิง 162,751 คน (คิดเป็นร้อยละ 49.89) ความหนาแน่นประชากร 75 คน ต่อตารางกิโลเมตร ส่วนในปี พ.ศ. 2545 พบว่ามีประชากรรวมทั้งสิ้น 337,549 คน แยกเป็นชาย 169,266 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.15) เป็นหญิง 168,283 คน (คิดเป็นร้อยละ 49.85) มีความหนาแน่นประชากร 78 คน ต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งจะเห็นว่าประชากรจังหวัดมุกดาหาร ในปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2540 รวม 11,361 คน

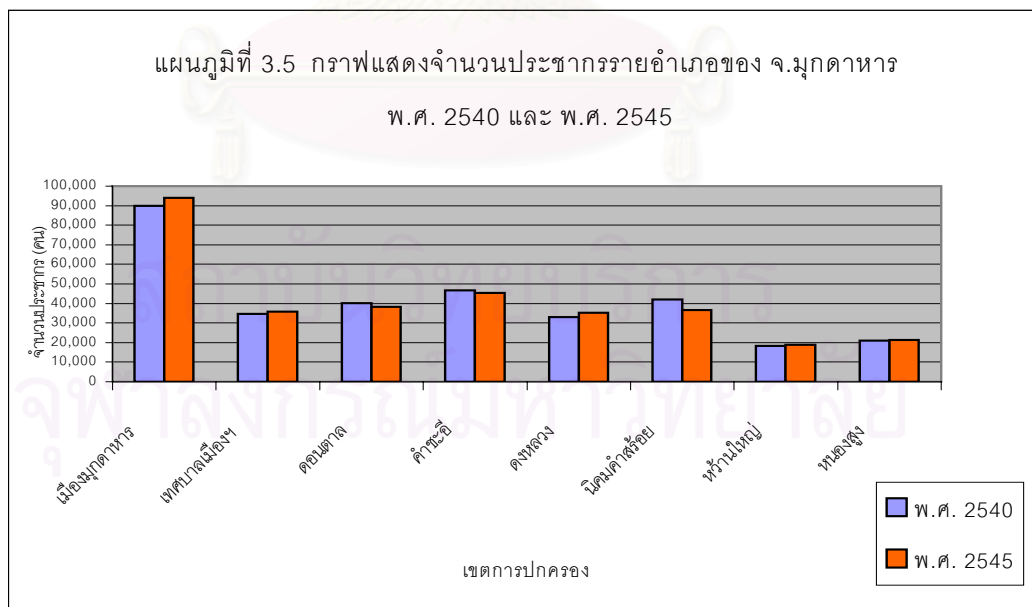
เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรรายอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร ในปี พ.ศ. 2540 พบว่า อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองมุกดาหาร รองลงมาได้แก่ อำเภอดงหลวง อำเภอคำชะอี อำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอดอนตาล อำเภอหนองสูง และอำเภอหว้านใหญ่ ตามลำดับ ส่วนในปี 2545 อำเภอเมืองมุกดาหารก็ยังคงมีจำนวนประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอดงหลวง อำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอคำชะอี อำเภอหนองสูง อำเภอหว้านใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาจำนวนการเปลี่ยนแปลงของประชากร ในปี พ.ศ. 2545 จะพบว่า อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ อำเภอหนองสูง มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2540 แต่อำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอดอนตาล อำเภอคำชะอี มีจำนวนประชากรลดลงซึ่งการที่อำเภอนิคมน้ำอ้อยมีจำนวนประชากรลดลงมากนั้น สาเหตุก็เนื่องมาจากเป็นอำเภอขนาดเล็ก ประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร การจ้างงาน ในอำเภอน้อย จึงทำให้ประชาชนต้องออกไปหางานทำยังอำเภอหรือจังหวัดอื่น และการที่อำเภอเมืองมุกดาหารมีจำนวนประชากรเพิ่มมากที่สุด เนื่องจากเศรษฐกิจเมืองเริ่มมีการขยายตัว โดยเฉพาะการค้าชายแดนจึงทำให้ประชากรมีการขยายเข้ามาทำงานกันมากขึ้น

จากตารางที่ 3.9 ซึ่งแสดงเกี่ยวกับ พื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลงและอัตราเพิ่มประชากรระดับตำบลของอำเภอเมืองมุกดาหาร และเทศบาลเมืองมุกดาหาร พ.ศ. 2540 - 2545 เมื่อพิจารณาเฉพาะจำนวน ประชากรแต่ละตำบลของอำเภอเมือง พบว่าในปี พ.ศ. 2540 ประชากรตำบลคำป่าหลายมากเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีจำนวน 11,310 คน รองลงมาได้แก่ ตำบลคำอาฮวน ตำบลดงเย็น มีจำนวน 10,855 และ 9,299 ตามลำดับ ส่วนในปี พ.ศ. 2545 ตำบลที่มีจำนวนประชากรมาก 3 อันดับแรก ก็ยังคงเป็น ตำบลคำป่าหลาย ตำบลคำอาฮวน และตำบลดงเย็น โดยมีจำนวนประชากร 11,695 คน 11,251 คน และ 9,644 คน ตามลำดับ ซึ่งมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 385 คน 396 คน และ 345 คน การที่ตำบลคำป่าหลายมีจำนวนประชากรมากที่สุด เป็นเพราะว่าพื้นที่ของตำบลมีขนาดใหญ่กว่าตำบลอื่นๆ

ตารางที่ 3.8 แสดงจำนวนประชากร พื้นที่ ความหนาแน่น จำนวนเพิ่มประชากร รายอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2545

เขตการปกครอง	จำนวนประชากร (คน)		จำนวนเพิ่ม (คน)	พื้นที่ (ตร.กม.)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	
	พ.ศ. 2540	พ.ศ. 2545			พ.ศ. 2540	พ.ศ. 2545
จังหวัดมุกดาหาร	326,188	337,549	11,361	4,330.783	75	78
เมืองมุกดาหาร	89,820	94,085	4,265	1235.066	73	76
เทศบาลเมืองฯ	34,807	35,702	895	35.55	979	1,004
ดอนตาล	40,095	38,185	-1,910	501.910	80	76
คำชะอี	46,674	45,345	-1,329	645.690	73	70
ดงหลวง	33,129	35,133	2,004	1,076.158	31	33
นิคมคำสร้อย	42,163	36,617	-5,546	377.158	112	97
ห้วยน้ำใหญ่	18,333	18,830	497	84.453	217	223
หนองสูง	21,167	21,429	262	410.348	52	52

ที่มา : ส่วนกลางทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ประกอบกับระยะทางไม่ห่างจากตัวเมืองมากนักจึงทำให้มีประชากรอาศัยอยู่มาก นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรแต่ละตำบลของอำเภอเมืองมุกดาหารระหว่างปี พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2545 โดยเกือบทุกตำบลจะมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ยกเว้นประชากรของตำบลมุกดาหารเท่านั้นที่มีจำนวนลดลง (ตำบลมุกดาหารมีทั้งพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองฯและเทศบาลเมืองมุกดาหาร) ซึ่งในปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนประชากร 4,905 คน ส่วนในปี พ.ศ. 2545 มีจำนวน 4,325 คน ลดลง 580 คน สำหรับเทศบาลเมืองมุกดาหารนั้น จะมีตำบลที่อยู่ในเขตการปกครอง 2 ตำบล คือ ตำบลมุกดาหาร และตำบลศรีบุญเรือง ซึ่งในตำบลมุกดาหาร จะมีจำนวนประชากรมากกว่าตำบลศรีบุญเรือง ทั้งใน พ.ศ. 2540 และ 2545 โดยในปี พ.ศ. 2540 ตำบลมุกดาหารมีถึงร้อยละ 80.01 ขณะที่ตำบลศรีบุญเรืองมีประชากรร้อยละ 19.99 ของประชากรในเขตเทศบาลทั้งหมด ในปี 2545 ตำบลมุกดาหารมีประชากรร้อยละ 79.77 ตำบลศรีบุญเรืองมีประชากรร้อยละ 20.23 ของประชากรทั้งเทศบาล การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของทั้งสองตำบลก็เพิ่มขึ้น โดยตำบลมุกดาหารเพิ่มขึ้น 630 คน ตำบลศรีบุญเรืองเพิ่มขึ้น 265 คน ซึ่งถ้าพิจารณาที่ประชากรของตำบลมุกดาหารในเขตอำเภอเมืองลดลง แต่ประชากรตำบลมุกดาหารในเขตเทศบาลเมืองฯ เพิ่มขึ้นนั้นอาจแสดงว่า มีการย้ายประชากรเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลเพิ่มมากขึ้น

3.4.2 ความหนาแน่นของประชากร

จากตารางที่ 3.8 เมื่อพิจารณาถึงความหนาแน่นของประชากรจังหวัดมุกดาหารจะเห็นว่า ในปี 2540 ค่าเฉลี่ยความหนาแน่นประชากรจังหวัดมุกดาหาร เท่ากับ 75 คนต่อตารางกิโลเมตร และเมื่อดูรายอำเภอจะเห็นว่าอำเภอหว้านใหญ่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคือ 217 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่อำเภอนิคมน้ำอ้อยคือ 112 คนต่อตารางกิโลเมตร แต่อย่างไรก็ตามเมื่อดูในส่วนของเทศบาลนั้นจะเห็นว่าเทศบาลเมืองมุกดาหารซึ่งเป็นชุมชนเมืองที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดมุกดาหารมีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคือเท่ากับ 979 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประชากรทั้งจังหวัดถึงประมาณ 13 เท่า สำหรับในปี พ.ศ.2545 จังหวัดมุกดาหารมีค่าเฉลี่ยความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 78 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดก็ยังคงเป็นอำเภอหว้านใหญ่ เท่ากับ 223 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่อำเภอนิคมน้ำอ้อย เท่ากับ 97 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรน้อยกว่าในปี 2540 สำหรับเทศบาลเมืองมุกดาหารนั้นมีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 1,004 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งสูงกว่าในปี พ.ศ. 2540 ถึง 25 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยความหนาแน่นของประชากรทั้งจังหวัด 12.87 เท่า

จากตารางที่ 3.9 เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรระดับตำบลของอำเภอเมืองมุกดาหารจะเห็นว่าในปี พ.ศ. 2540 ตำบลที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดได้

แก่ตำบลฝั่งแดง คือ 180 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ตำบลบางทรายใหญ่ คือ 165 คนต่อตารางกิโลเมตร อันดับ 3 ได้แก่ ตำบลลุดแซ่ 105 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2545 ตำบลฝั่งแดงยังคงมีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือ 184 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาเป็นตำบลบางทรายใหญ่ 170 คนต่อตารางกิโลเมตร ลำดับที่ 3 ตำบลลุดแซ่ 108 คนต่อตารางกิโลเมตร

สำหรับในเขตเทศบาลนั้น จะเห็นว่าตำบลมุกดาหารจะมีความหนาแน่นของประชากรมาก ในปี พ.ศ. 2540 สูงถึง 8,215 คนต่อตารางกิโลเมตร และ พ.ศ. 2545 เท่ากับ 8,401 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงมาก ในขณะที่ตำบลศรีบุญเรือง มีความหนาแน่นของประชากรน้อยกว่า ซึ่งมีแค่เพียง 216 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2540 และ 225 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2545 ทั้งนี้ที่จำนวนประชากรของทั้ง 2 ตำบลมีความหนาแน่นที่แตกต่างกันมาก เพราะพื้นที่เกือบทั้งเทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นพื้นที่ของตำบลศรีบุญเรือง คือ 32.16 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่เป็นพื้นที่ของตำบลมุกดาหารแค่เพียง 3.39 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่นี้อยู่ในเขตเมืองเก่าซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรสูงอยู่แล้ว

3.4.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

การเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เกิดจากการเพิ่ม - ลด ประชากร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุ การเกิด - ตาย - ย้ายถิ่นฐาน เข้า - ออก จากตารางที่ 3.11 จะเห็นว่าประชากรในระดับอำเภอของจังหวัดมุกดาหารนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งเพิ่มขึ้นและลดลง อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรเพิ่มมากที่สุดก็ได้แก่ อำเภอดงหลวง ร้อยละ 6.05 ต่อปี รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองมุกดาหาร ร้อยละ 4.75 ต่อปี อำเภอหว้านใหญ่ ร้อยละ 2.71 ต่อปี และอำเภอหนองสูง ร้อยละ 1.24 ต่อปี ส่วนอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรลดลงมากที่สุด ได้แก่ อำเภอนิคมน้ำอ้อย ลดลงร้อยละ 13.15 ต่อปี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นับว่าค่อนข้างสูงทีเดียว อำเภอดอนตาล ลดลงร้อยละ 4.75 ต่อปี อำเภอคำชะอี ลดลงร้อยละ 2.85 ต่อปี สำหรับเทศบาลเมืองมุกดาหารมีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.57 ต่อปี และเมื่อพิจารณาประชากรในระดับตำบลของอำเภอเมืองมุกดาหารจากตารางที่ 3.9 พบว่า ในเกือบทุกตำบลของอำเภอเมืองมุกดาหารนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น ยกเว้นตำบลมุกดาหารเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลง

จากข้อมูลตารางที่ 3.11 แสดงถึงจำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากรของอำเภอเมืองมุกดาหารและเทศบาลเมืองมุกดาหาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2545 จะเห็นว่าในช่วง 15 ปีนี้ทั้งเทศบาลเมืองมุกดาหารและอำเภอเมืองมุกดาหารมีการเปลี่ยนแปลงประชากรที่เพิ่มขึ้นยกเว้นบางปีเท่านั้น คือ ในปี พ.ศ. 2543 เทศบาลเมืองมุกดาหารมีอัตราการลดลงของประชากร คือลดลงร้อยละ 0.66 ซึ่งก็ไม่ได้ลดลงมากนักเพราะเมื่อดูการลดลงของจำนวนประชากร

ในปี พ.ศ. 2543 เทียบกับปี พ.ศ.2542 จะเห็นว่าลดลงเพียงแค่ 200 กว่าคน ส่วนอำเภอเมืองมุกดาหารนั้น ในปี พ.ศ. 2535 มีการลดลงของประชากร ร้อยละ 4.53 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของประชากรโดยรวมในช่วง 15 ปี ของทั้งเทศบาลเมืองมุกดาหารและอำเภอเมืองมุกดาหาร จะพบว่าเทศบาลเมืองมุกดาหารจะมีอัตราการเพิ่มของประชากรที่สูงกว่าซึ่งเป็นการแสดงว่าเทศบาลเมืองมุกดาหารมีการขยายตัวของชุมชนเกิดขึ้นเพื่อรองรับความเจริญเติบโตของเมืองที่มากขึ้น

3.4.4 อัตราการเติบโตและการคาดการณ์ประชากร

3.4.4.1 อัตราการเติบโต

ระหว่าง พ.ศ. 2540 – 2545 อัตราการเติบโตของประชากร 7 อำเภอ ในจังหวัดมุกดาหารเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 0.69 ต่อปี อำเภอที่มีอัตราการเติบโตที่สูงได้แก่ อำเภอดงหลวงมีอัตราการเติบโต ร้อยละ 1.18 ต่อปี รองลงมา คือ อำเภอเมืองมุกดาหาร เท่ากับร้อยละ 0.93 ต่อปี และอำเภอหว้านใหญ่เท่ากับร้อยละ 0.54 ต่อปี ส่วนอำเภอที่มีอัตราการเติบโตติดลบ ได้แก่ อำเภอนิคมน้ำอ้อย เท่ากับร้อยละ -2.78 ต่อปี ดอนตาลร้อยละ -0.97 ต่อปี และ คำชะอีร้อยละ -0.58 ต่อปี ส่วนเทศบาลเมืองมุกดาหารมีอัตราการเติบโตของประชากรเท่ากับร้อยละ 0.51 ต่อปี

จากตารางที่ 3.9 จะเห็นว่าอัตราการการเติบโตในระดับตำบลของอำเภอเมืองมุกดาหาร และเทศบาลเมืองฯ ระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2545 มีอัตราการเติบโตของประชากรเพิ่มมากขึ้น ยกเว้นตำบลมุกดาหารในเขตอำเภอเมืองเท่านั้น ที่ลดลง แต่ตำบลบ้านโคกมีอัตราการเติบโตของประชากรมากที่สุด คือ ร้อยละ 4.90 ต่อปี โดยเฉลี่ยอัตราการเติบโตของประชากรระดับตำบลของอำเภอเมืองมุกดาหาร เท่ากับ ร้อยละ 0.93 ต่อปี ในขณะที่ระดับตำบลของเขตเทศบาลเมืองฯ เท่ากับ ร้อยละ 0.51 ต่อปี

3.4.4.2 การคาดการณ์ประชากร

จากตารางที่ 3.13 เป็นการเปรียบเทียบการคาดการณ์ประชากรในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยใช้วิธี Exponential ซึ่งคิดอัตราการเติบโตของประชากร 1.05% 1.66% และ 2.32% ต่อปี ทำให้เห็นการเติบโตของประชากรในอนาคตในอัตราการขยายตัวที่แตกต่างกัน อัตราการขยายตัวแต่ละระดับนี้คำนวณตามเกณฑ์ของกรมการผังเมืองที่กำหนดใช้สำหรับการวางผังเมืองรวมทั่วประเทศ

ตารางที่ 3.9 พื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลงและอัตราการเติบโตประชากรระดับตำบลของอำเภอเมืองและเทศบาลเมืองมุกดาหาร พ.ศ.2540-2545

ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม)	จำนวนประชากร		ความหนาแน่น (คน/ตร.กม)		การเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2540 - 2545)		อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
		พ.ศ 2540	พ.ศ.2545	พ.ศ. 2540	พ.ศ. 2545	จำนวน	ร้อยละ	
อำเภอเมืองมุกดาหาร	1199.51	89,820	94,085	74.88	78	4,265	4.75	0.93
มุกดาหาร	68.97	4,905	4,325	71.12	62.71	-580.00	-11.82	-2.49
บ้านโคก	108.57	7,825	9,941	72.07	91.56	2,116	27.04	4.90
บางทรายใหญ่	48.28	7,945	8,218	164.57	170.23	273	3.44	0.68
โพนทราย	80.46	7,721	7,950	95.96	98.81	229	2.97	0.59
ฝั่งแดด	30.17	5,443	5,555	180.40	184.11	112	2.06	0.41
นาโสก	161.92	9,265	9,561	57.22	59.05	296	3.19	0.63
นาสีนวน	67.39	6,485	6,897	96.24	102.35	412	6.35	1.24
คำป่าหลาย	182.04	11,310	11,695	62.13	64.24	385	3.40	0.67
คำอาฮวน	158.91	10,855	11,251	68.31	70.80	396	3.65	0.72
ดงเย็น	178.18	9,299	9,644	52.19	54.13	345	3.71	0.73
ดงมอน	80.46	5,198	5,367	64.60	66.70	169	3.25	0.64
กุดแซ่	34.17	3,569	3,681	104.45	107.73	112	3.14	0.62
เทศบาลเมืองมุกดาหาร	35.55	34,807	35,702	979.10	1,004	895	2.57	0.51
มุกดาหาร	3.39	27,849	28,479	8215.04	8,401	630	2.26	0.45
ศรีบุญเรือง	32.16	6,958	7,223	216.36	225	265	3.81	0.75

ที่มา : ส่วนกลางทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ตารางที่ 3.10 การเปลี่ยนแปลงของประชากรในระดับอำเภอในจังหวัดมุกดาหาร
ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2545

เขตการปกครอง	จำนวนประชากร (คน)		การเปลี่ยนแปลงประชากร ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 – 2545 (%ต่อปี)
	พ.ศ.2540	พ.ศ. 2545	
เมืองมุกดาหาร	89,820	94,085	4.75
เทศบาลเมืองฯ	34,807	35,702	2.57
ดอนตาล	40,095	38,185	-4.76
คำชะอี	46,674	45,345	-2.85
ดงหลวง	33,129	35,133	6.05
นิคมคำสร้อย	42,163	36,617	-13.15
ห้วยน้ำใหญ่	18,333	18,830	2.71
หนองสูง	21,167	21,429	1.24
รวมทั้งจังหวัด	326,188	337,549	3.48

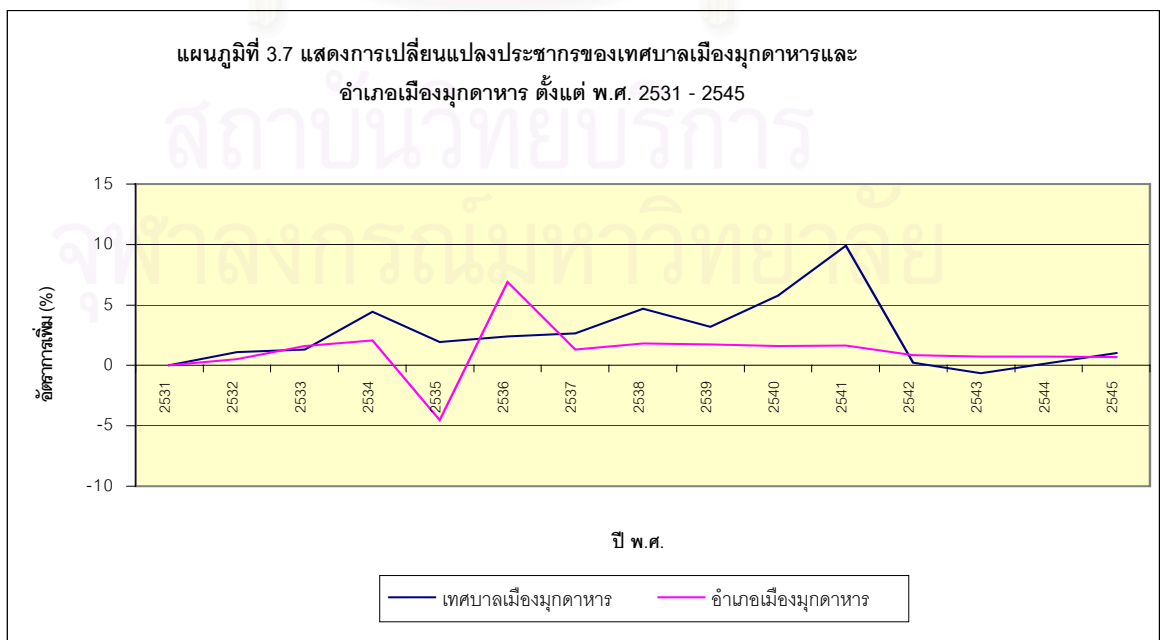
ที่มา : ส่วนทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ตารางที่ 3.11 จำนวนประชากรเทศบาลเมืองมุกดาหารและอำเภอเมืองมุกดาหาร
ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 - 2545

ปี	เทศบาลเมืองมุกดาหาร		อำเภอเมืองมุกดาหาร	
	จำนวน (คน)	อัตราการเพิ่ม (%)	จำนวน (คน)	อัตราการเพิ่ม (%)
2531	24,631	-	79,178	-
2532	24,905	1.11	79,601	0.53
2533	25,230	1.30	80,878	1.60
2534	26,354	4.46	82,544	2.06
2535	26,859	1.92	78,806	-4.53
2536	27,504	2.40	84,240	6.90
2537	28,227	2.63	85,333	1.30
2538	29,549	4.68	86,895	1.83
2539	30,490	3.18	88,405	1.74
2540	32,248	5.77	89,820	1.60
2541	35,443	9.91	91,315	1.66
2542	35,518	0.21	92,093	0.85
2543	35,285	-0.66	92,775	0.74
2544	35,348	0.18	93,437	0.71
2545	35,702	1.00	94,085	0.69

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ตารางที่ 3.12 จำนวนประชากร และอัตราการเติบโตของประชากรระดับอำเภอ
ของจังหวัดมุกดาหาร ช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2545

เขตการปกครอง	จำนวนประชากร (คน)		อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
	พ.ศ.2540	พ.ศ. 2545	
เมืองมุกดาหาร	89,820	94,085	0.93
เทศบาลเมืองฯ	34,807	35,702	0.51
ดอนตาล	40,095	38,185	-0.97
คำชะอี	46,674	45,345	-0.58
ดงหลวง	33,129	35,133	1.18
นิคมคำสร้อย	42,163	36,617	-2.78
ห้วยน้ำใหญ่	18,333	18,830	0.54
หนองสูง	21,167	21,429	0.25
รวมทั้งจังหวัด	326,188	337,549	0.69

ที่มา : ส่วนกลางทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

ตารางที่ 3.13 เปรียบเทียบจำนวนประชากรในอนาคต ภายในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร

ปี พ.ศ.	อัตราการขยายตัวในระดับต่ำ 1.05 % ต่อปี	อัตราการขยายตัวในระดับกลาง 1.66 % ต่อปี	อัตราการขยายตัวในระดับสูง 2.32 % ต่อปี
2544	36,662	36,662	36,662
2545	37,049	37,276	37,523
2546	37,440	37,900	38,403
2547	37,835	38,534	39,305
2548	38,235	39,179	40,227
2549	38,638	39,835	41,171
2550	39,046	40,502	42,138
2551	39,458	41,180	43,127
2552	39,875	41,869	44,139
2553	40,296	42,570	45,175
2554	40,721	43,282	46,235
2555	41,151	44,007	47,320
2556	41,585	44,743	48,431
2557	42,024	45,492	49,568
2558	42,468	46,254	50,731
2559	42,916	47,028	51,922
2560	43,369	47,815	53,141
2561	43,827	48,615	54,388
2562	44,289	49,429	55,664
2563	44,757	50,257	56,971
2564	45,229	51,098	58,308

การหาค่าประชากรใช้ฐานข้อมูล 10 ปี (2535-2545) คำนวณค่าประชากรในอนาคตโดยวิธี
Exponential ที่มา : ผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร

3.5 ลักษณะทางสังคม

จังหวัดมุกดาหารมีอาณาเขตติดต่อกับ สปป.ลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน จึงทำให้มีการเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างคนไทย และคนลาวเป็นประจำ ซึ่งมีคนลาวจำนวนไม่น้อยได้ข้ามมาอาศัยอยู่ในจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะที่อำเภอเมืองมุกดาหารเนื่องจากเป็นอำเภอที่ใกล้กับพรมแดนมากที่สุด นอกจากนี้จะมีคนลาวอาศัยอยู่ในจังหวัดมุกดาหารเป็นจำนวนมากแล้ว ยังมีคนเวียดนามอีกจำนวนไม่น้อยที่เข้ามาทำมาหากินในอำเภอเมืองมุกดาหาร โดยส่วนมากจะมาประกอบอาชีพค้าขาย แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีประชากรหลายเชื้อชาติมาอาศัยอยู่ร่วมกันแต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติ หรือวัฒนธรรมแต่อย่างใด นอกจากนี้การมีจุดผ่านแดนไทย – ลาว ยิ่งทำให้การติดต่อระหว่างชาวไทยและชาวลาวที่จังหวัดมุกดาหารเป็นไปอย่างใกล้ชิด ซึ่งทั้งสองประเทศก็มีการจัดประเพณีร่วมกันเป็นประจำทุกปี เช่น ประเพณีการแข่งขันเรือมิตรภาพไทย – ลาว ซึ่งจัดในช่วงเทศกาลออกพรรษาของทุกปี หรือแม้แต่การจัดการประเพณีของแต่ละประเทศก็จะมีการเชิญแขกของอีกประเทศหนึ่งมาร่วมงานด้วยเป็นประจำ จึงทำให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของทั้งสองประเทศเป็นไปอย่างปกติทุกวัน

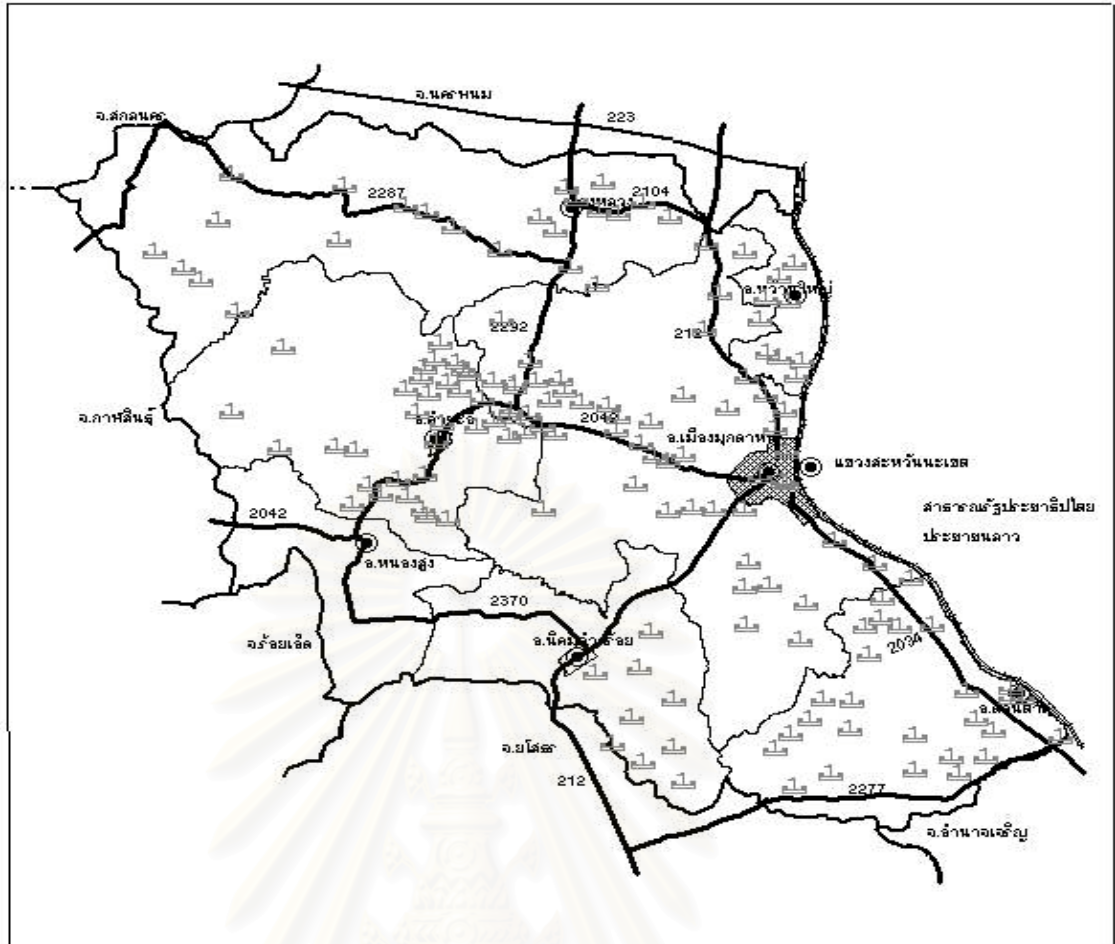
3.5.1 การศึกษา

ในปี พ.ศ. 2544 จังหวัดมุกดาหาร มีสถานศึกษาทั้งสิ้น 282 แห่ง (ไม่รวมการศึกษานอกระบบ) มีครู/อาจารย์ 3,129 คน และนักเรียน นิสิต นักศึกษา 72,920 คน อัตราส่วนครู/อาจารย์ ต่อ นักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็น 1 : 24 จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา (ปวส.) อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1) ร้อยละ 98

ตารางที่ 3.14 จำนวนนักเรียน นักศึกษา จำแนกตามระดับรายอำเภอ ปีการศึกษา 2544

ระดับ อำเภอ	ก่อน ประถม	ประถม ศึกษา	มัธยมต้น	มัธยมปลาย		อุดมศึกษา (ปวส.)	รวม
				สามัญ	อาชีพ		
เมืองมุกดาหาร	4,777	13,283	6,114	3,746	1,505	1,646	31,071
คำชะอี	1,345	4,167	1,963	1,530	-	-	9,005
ดอนตาล	1,706	4,200	1,951	1,157	-	-	9,014
นิคมคำสร้อย	1,335	3,982	2,109	959	459	74	8,918
ดงหลวง	1,212	3,820	1,588	639	-	-	7,259
หว้านใหญ่	710	1,878	679	211	-	-	3,478
หนองสูง	623	1,893	902	757	-	-	4,175
รวม	11,708	33,223	15,306	8,999	1,964	1,720	72,920

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร		
แสดง : การกระจายตัวของสถานศึกษาในจังหวัดมุกดาหาร		แผนที่ 3.12
สัญลักษณ์ - - - - - เขตประเทศ ● ที่ตั้งอำเภอ - - - - - เขตจังหวัด 🏫 ที่ตั้งสถานศึกษา - - - - - เขตอำเภอ ——— ถนน, ทางหลวง [Hatched Box] เขตเทศบาลเมือง [Diagonal Box] เขตเทศบาลตำบล		มาตรการส่วน
	ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพการศึกษาในจังหวัดมุกดาหารส่วนมากประชากรจะจบการศึกษาเฉพาะภาคบังคับ อัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาค่อนข้างน้อย และส่วนใหญ่จะเป็นสายวิชาชีพ นอกจากนี้ในจังหวัดยังไม่มีสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ ซึ่งทำให้ต้องไปศึกษาที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น อุบลราชธานี มหาสารคาม ขอนแก่น หรือเดินทางมากรุงเทพฯ เป็นต้น

3.5.2 ศาสนา

ประชากรในจังหวัดมุกดาหารนับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนประมาณร้อยละ 91.2 ของประชากรทั้งหมด ถือได้ว่าประชากรส่วนใหญ่ยึดถือหลักธรรมของพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แม้จะมีพิธีกรรมบางอย่างที่มีแนวความคิดของศาสนาอื่นผสมอยู่บ้าง ในปี พ.ศ. 2544 ศาสนสถานของจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย วัด จำนวน 318 แห่ง สำนักสงฆ์ จำนวน 151 แห่ง โบสถ์คริสต์ จำนวน 7 แห่ง และมัสยิด จำนวน 1 แห่ง

ตารางที่ 3.15 จำนวนวัด สำนักสงฆ์ โบสถ์คริสต์ มัสยิด พระภิกษุและสามเณร เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2544

อำเภอ	วัด	สำนักสงฆ์	โบสถ์คริสต์	มัสยิด	พระภิกษุ	สามเณร
เมืองมุกดาหาร	101	50	1	1	354	289
ดอนตาล	38	8	-	-	144	97
คำชะอี	63	40	-	-	159	27
ดงหลวง	24	11	1	-	151	50
นิคมคำสร้อย	42	20	2	-	253	70
หว้านใหญ่	18	10	3	-	53	35
หนองสูง	32	12	-	-	189	24
รวมยอด	318	151	7	1	1,303	592

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร

3.5.3 ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองประจำจังหวัด

จังหวัดมุกดาหาร มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองที่สำคัญ ที่นิยมปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน คือ

3.5.3.1 งานรวมเผ่าไทยมุกดาหาร มะขามหวานชายโขง

จะจัดระหว่างวันที่ 9 – 15 มกราคม ของทุกปี ประเพณีนี้จัดขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์ของดีของท้องถิ่น และส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยว ในงานจะมีขบวนแห่ของผู้คนที่แต่งกายประจำ 8 เผ่า คือ ผู้ไทย ย้อ ข่า กระโซ่ กะเลิง แสก และไทยอีสาน นอกจากนี้ในงานก็จะแบ่งออกเป็น

4 ส่วน คือ นิทรรศการ (แสดงประวัติความเป็นมาของเมืองมุกดาหาร และวัฒนธรรม ประเพณี) การสาธิตความเป็นอยู่ (เป็นการจำลองหมู่บ้าน 8 ฝา สาธิตความเป็นอยู่และการละเล่นพื้นเมือง) การบันเทิงและมหรสพ การจัดตลาดนัดและประกวดมะขามหวาน

3.5.3.2 ประเพณีการแข่งขันเรือ เป็นประเพณีสืบทอดกันแต่โบราณ จัดขึ้นในลำน้ำโขงช่วงเทศกาลออกพรรษาของทุกปี การแข่งขันเรือแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การแข่งขันเรือเร็ว และการแข่งขันเรือมิตรภาพไทย - ลาว

3.5.4 การสาธารณสุข

ในปี พ.ศ. 2544 จังหวัดมุกดาหาร มีจำนวนสถานพยาบาลแผนปัจจุบัน ที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนทั้งสิ้น 8 แห่ง มีจำนวน 630 เตียง ในจำนวนนี้เป็นสถานพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั้งสิ้น 7 แห่ง มีจำนวนเตียง 480 เตียง เอกชน 1 แห่ง มีจำนวน 150 เตียง ส่วนบุคลากรทางสาธารณสุขที่สำคัญ คือ แพทย์และพยาบาลนั้น มีจำนวนแพทย์ 49 คน คิดเป็นอัตราส่วนแพทย์ : ประชากร เท่ากับ 1 : 6,810 ทันตแพทย์ 15 คน อัตราส่วนต่อประชากร 1 : 22,246 สำหรับพยาบาลนั้น เป็นพยาบาลวิชาชีพ 271 คน อัตราส่วนต่อประชากร 1 : 1,231 พยาบาลเทคนิค 166 คน อัตราส่วนต่อประชากร 1 : 2,010 เจ้าหน้าที่พยาบาล 16 คน อัตราส่วนต่อประชากร 1 : 20,855 เมื่อพิจารณาจากจำนวนสถานพยาบาลและอัตราส่วนของบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรแล้วจะเห็นว่า จังหวัดมุกดาหาร ยังค่อนข้างที่จะขาดแคลนในด้านนี้ โดยเฉพาะโรงพยาบาลและเครื่องมือทางการแพทย์ ดังนั้นจะมีประชากรไปใช้บริการยังจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางภาค เช่น ขอนแก่น อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ เนื่องจากมีความพร้อมทั้งด้านการแพทย์มากกว่า

ตารางที่ 3.16 จำนวนสถานพยาบาล จำแนกเป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2544

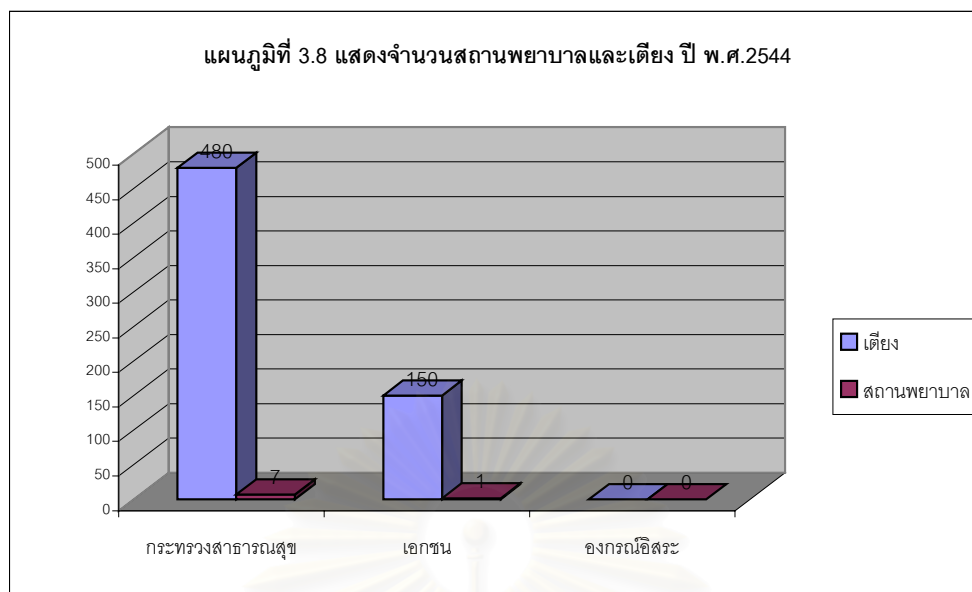
อำเภอ	โรงพยาบาล รัฐบาล	โรงพยาบาล เอกชน	สถานี อนามัย	คลินิกทุก ประเภท
เมืองมุกดาหาร	1	1	22	24
ดอนตาล	1	-	13	1
คำชะอี	1	-	12	6
ดงหลวง	1	-	9	-
นิคมคำสร้อย	1	-	11	3
หว้านใหญ่	1	-	6	2
หนองสูง	1	-	6	1
รวมยอด	7	1	79	37

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร

แนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหาร : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

แสดง : ที่ตั้งของโรงพยาบาลในจังหวัดมุกดาหาร		แผนที่ 3.13	
สัญลักษณ์ เขตประเทศ เขตจังหวัด เขตอำเภอ ถนน, ทางหลวง เขตเทศบาลเมือง เขตเทศบาลตำบล	ที่ตั้งอำเภอ ที่ตั้งโรงพยาบาล	N 0 15 30 kilometres	ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.17 จำนวนบุคลากรสาธารณสุข จังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2544

บุคลากร	จำนวน (รัฐ/เอกชน)	อัตราส่วน/ประชากร
แพทย์	46/3	6,810
ทันตแพทย์	15/-	22,246
เภสัชกร	23/-	13,904
พยาบาลวิชาชีพ	266/5	1,231
พยาบาลเทคนิค	166/-	2,010
เจ้าหน้าที่พยาบาล	16/-	20,855
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน	191/-	1,747
เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข	85/-	3,926
นักวิชาการสาธารณสุข	47/-	7,099
นักวิทยาศาสตร์การแพทย์	12/-	25,668
ทันตภิบาล	16/-	20,855

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมุกดาหาร

3.6 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

3.6.1 สภาพเศรษฐกิจ โดยรวมจังหวัดมุกดาหาร

จังหวัดมุกดาหารมีประชากรประกอบอาชีพด้านการเกษตรประมาณร้อยละ 84 การประกอบอาชีพทางการเกษตรในจังหวัดยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เพราะมีแหล่งน้ำขนาดกลางที่สามารถนำน้ำมาใช้ทางการเกษตรได้เพียง 2 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยขี้เหล็ก อ่างเก็บน้ำห้วยชะโนด อ่างเก็บน้ำห้วยชะโนด อ่างเก็บน้ำห้วยชะโนด นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำขนาดเล็กกรองลงมาอีกได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยไร่ อ่างเก็บน้ำห้วยมุก อ่างเก็บน้ำห้วยมุก อ่างเก็บน้ำห้วยมุก อ่างเก็บน้ำห้วยมุก อ่างเก็บน้ำห้วยมุก ฉะนั้นราษฎรโดยทั่วไปจึงมีฐานะค่อนข้างยากจน เนื่องจากประกอบอาชีพได้บางฤดูเท่านั้น

ลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหาร ในปี พ.ศ. 2541 เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมุกดาหาร กับจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ประมาณ 8,638 ล้านบาท ถือได้ว่า เป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมมากเป็นลำดับที่ 18 ซึ่งน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยกเว้น จังหวัดอำนาจเจริญ เพียงจังหวัดเดียว แต่เมื่อเปรียบเทียบรายได้ประชากรเฉลี่ยต่อหัวตามมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดกับจังหวัดอื่นๆ พบว่า จังหวัดมุกดาหาร มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนต่อปี ประมาณ 29,993 บาท ถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนค่อนข้างสูง คือ สูงเป็นลำดับที่ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองจากจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนต่อปี ประมาณ 40,420 บาท และ 36,232 บาท ตามลำดับ (ตามตารางที่ 3.18)

เมื่อมาพิจารณาโครงสร้างการผลิตของจังหวัดมุกดาหาร ในปี พ.ศ. 2540 พบว่า จังหวัดมุกดาหาร มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัด ประมาณ 8,456,452,000 บาท และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว ประมาณ 29,568 บาท โดยมีภาคการเกษตรเป็นภาคการผลิตที่มีมูลค่าสูงสุดถึง 5,188,432,000 บาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 61.35 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์โดยรวมทั้งจังหวัด โดยมีสาขาการบริการเป็นสาขาที่มีการผลิตมากที่สุดรองลงมาคือภาคปฐมนิคม 1,699,493,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 20.10 ของมูลค่าการผลิตโดยรวม ในส่วนของภาคปฐมนิคมนั้น การผลิตทางด้านกิจกรรม จะมีมูลค่าการผลิตสูงสุด ส่วนในภาคปฐมนิคม มีมูลค่าการผลิต 1,568,527,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.55 ซึ่งสาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาที่มีการผลิตมากที่สุดในภาคการผลิตนี้

(รายละเอียดตามตารางที่ 3.19)

ตารางที่ 3.18 แสดงการเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อหัวตามผลิตภัณฑ์จังหวัด ตามราคาประจำปี เป็นรายจังหวัด ทัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. 2541

จังหวัด	มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (ล้านบาท) (GPP)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)	เรียงลำดับรายได้ เฉลี่ยต่อคนต่อปี
ขอนแก่น	71,463	40,420	1
นครราชสีมา	93,949	36,232	2
มุกดาหาร	8,638	29,993	3
อุดรธานี	42,066	28,991	4
เลย	16,562	28,458	5
ชัยภูมิ	29,407	27,053	6
หนองคาย	21,137	24,129	7
อุบลราชธานี	39,874	23,763	8
ร้อยเอ็ด	28,841	23,544	9
กาฬสินธุ์	21,396	23,358	10
บุรีรัมย์	33,501	22,636	11
มหาสารคาม	21,353	22,336	12
สกลนคร	22,525	21,891	13
นครพนม	14,066	20,686	14
สุรินทร์	26,880	20,363	15
ยโสธร	11,634	20,304	16
ศรีสะเกษ	28,315	20,283	17
อำนาจเจริญ	6,911	19,413	18
หนองบัวลำภู	8,974	18,753	19

ที่มา : สมุดรายนงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร ฉบับ พ.ศ. 2543 สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.19 แสดงโครงสร้างของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมุกดาหาร ในปี พ.ศ.

2540

สาขาการผลิต	มูลค่าการผลิต (บาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
ภาคปฐมภูมิ	1,699,493,000	20.10
- สาขาการสีกรรม	1,242,977,000	14.70
- สาขาปศุสัตว์	211,118,000	2.50
- สาขาประมง	23,473,000	0.28
- สาขาป่าไม้	204,000	0.002
- สาขาบริการทางการเกษตร	86,582,000	1.02
- สาขาแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	135,139,000	1.60
ภาคทุติยภูมิ	1,568,527,000	18.55
- สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน	103,814,000	1.23
- สาขาอุตสาหกรรม	686,603,000	8.12
- สาขาการก่อสร้าง	679,870,000	8.04
- สาขาการไฟฟ้าและการประปา	98,240,000	1.16
ภาคตติยภูมิ	5,188,432,000	61.35
- สาขาการคมนาคมและการขนส่ง	369,804,000	4.37
- สาขาการค้าส่งและค้าปลีก	1,593,709,000	18.85
- สาขาธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์	407,634,000	4.82
- สาขาที่อยู่อาศัย	304,022,000	3.60
- สาขาการบริการและป้องกันประเทศ	659,875,000	7.80
- สาขาการบริการ	1,853,388,000	21.92
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	8,456,452,000	100
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	29,568	-
ประชากร (คน)	286,000	-

ที่มา : สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ. 2543 สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร

จากข้อมูลที่น่ามากกล่าวในข้างต้น ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงโครงสร้างทางการผลิตของจังหวัดมุกดาหารต่อไปอีก คือ สัดส่วนของสาขาการผลิตทางการบริการ การเกษตรกรรม และการค้าส่งและค้าปลีก มารวมกัน จะมีมูลค่าการผลิตมากถึง 5,146,590,000 บาท

หรือคิดเป็นร้อยละ 60.87 ของมูลค่าการผลิตโดยรวมทั้งจังหวัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บทบาททางด้านการผลิตหรือโครงสร้างหลักของการผลิตของจังหวัดมุกดาหาร ขึ้นอยู่กับ 3 สาขาการผลิตนี้ เป็นหลักสำคัญ และเมื่อนำเอามูลค่าของสาขาการผลิตทางด้านบริการ มารวมกับมูลค่าของสาขาการผลิตทางด้านการค้าส่งและค้าปลีก จะมีมูลค่าถึง 3,447,097,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 40.77 ของมูลค่าการผลิตโดยรวมทั้งจังหวัด และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ มูลค่าของสาขาการผลิตทางด้านเกษตรกรรม จะเห็นได้ว่า มูลค่าการผลิตทั้ง 2 สาขาที่รวมกัน มีมูลค่ามากกว่าเป็น 2 เท่าตัวของมูลค่าการผลิตทางด้านสาขาเกษตรกรรม จากที่กล่าวมา ทำให้สรุปได้ว่า โครงสร้างการผลิตของจังหวัดมุกดาหารโดยภาพเล็ก ได้ว่า สาขาการผลิตทางด้านบริการ และสาขาการผลิตทางด้านการค้าส่ง และค้าปลีก เป็นสาขาการผลิตที่มีบทบาทสำคัญในการขึ้นนำการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร หรือขึ้นนำการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัด โดยที่มีสาขาการผลิตทางด้านเกษตรกรรม เป็นตัวส่งเสริมช่องว่างของการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด ให้มีการพัฒนาไปอย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่อง

ในส่วนของสาขาการผลิตทางด้านอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น เมื่อดูตามตารางที่ 3.22 จะพบว่า ไม่มีสาขาการผลิตใดๆ เลย ที่มีมูลค่าการผลิต เกินร้อยละ 10 ของมูลค่าการผลิตโดยรวมทั้งจังหวัด แสดงให้เห็นว่า สาขาการผลิตดังกล่าวนี้ ไม่ได้มีบทบาทที่สำคัญในการขึ้นนำทางด้านการผลิต หรือการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ของจังหวัด ที่มากมายนัก

3.6.2 การเกษตรกรรม

จังหวัดมุกดาหารมีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรประมาณ 1,134,415 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 38.10 ของพื้นที่ทั้งหมด มีครุว์เรือนเกษตรทั้งสิ้น 46,308 ครุว์เรือน คิดเป็นร้อยละ 65.25 ของครุว์เรือนทั้งจังหวัด รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรคนละประมาณ 9,500 บาทปี พืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย น้ำตาล ถั่วลิสง และในปัจจุบันพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ที่เริ่มมีบทบาททางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร คือ ยางพารา ซึ่งขณะนี้ได้เริ่มมีการกรีดเอาน้ำยางมาขายบ้างแล้ว

3.6.3 การอุตสาหกรรม

การลงทุนด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดมุกดาหารที่สำคัญส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตรหรืออุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก คงมีเพียงโรงงานน้ำตาลสหเรืองเพียงแห่งเดียวที่เป็นโรงงานขนาดใหญ่ โดยมีกำลังการผลิต 6,000 ตัน/วัน ทั้งนี้ การลงทุนของภาคเอกชนในจังหวัด ปี พ.ศ. 2544 มีผู้มาจดทะเบียนรับอนุญาตจำนวน 2 ราย ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 85.71 จำนวนเงินลงทุน 10.55 ล้านบาท ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 66.06 โดยอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการใหม่นี้ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ใช้เงินลงทุนไม่มาก ได้แก่ อุตสาหกรรมดูดทราย อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมบริการ

จำนวนโรงงานที่ยังคงเปิดดำเนินการในจังหวัดมุกดาหาร (ณ มี.ค 2545) มีจำนวน 390 แห่ง จำนวนเงินทุนจดทะเบียน 2,140 ล้านบาทเศษ เป็นกิจการอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับการเกษตร 208 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 53.33

3.6.4 การพาณิชย์กรรมและการบริการ

ธุรกิจที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ธุรกิจขนส่งและขายสินค้าอุปโภค บริโภคกับต่างประเทศ สำหรับในปี พ.ศ.2544 จำนวนผู้จดทะเบียนในรูปแบบนิติบุคคล ลดลงร้อยละ 6.51 แยกเป็นจำนวนผู้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด 5 ราย ลดลงร้อยละ 44.44 ห้างหุ้นส่วนจำกัด 38 ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.70 ถ้าหากพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการจดทะเบียนนิติบุคคลในจังหวัดมุกดาหารของปี พ.ศ. 2544 ปรากฏว่าส่วนใหญ่ยังคงเป็นธุรกิจรับเหมาก่อสร้างและจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง โดยมีจำนวน 18 ราย ซึ่งคาดว่าจะเป็นการจดทะเบียนเพื่อรองรับงานการลงทุนจากภาครัฐที่มีขึ้นในแต่ละปี

3.6.5 สินค้าส่งออกและนำเข้าของจังหวัดมุกดาหาร

3.6.5.1 สินค้าส่งออก

จากโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัด ที่มีสาขาทางการเกษตรสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัดได้มากเป็นอันดับสอง และมีความสำคัญต่อประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดนั้น สินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัดจึงเป็นสินค้าทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ สินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญ เช่น ข้าวเปลือก ข้าวสาร ไร่ข้าว เส้นกวยเตี๋ยว มันเส้น ปอฝอก น้ำตาลทราย ถั่วลิสง มะม่วงแก้วดิบ ชัน สินค้าปศุสัตว์และผลิตภัณฑ์ เช่น สุกรมี่ชีวิต หนังโค – กระบือ หมักเกลือ กระดุกและเขาสัตว์ ครั่ง ฯลฯ สินค้าอุตสาหกรรม ได้แก่ สบู่ สินค้าหัตถกรรม เช่น ผ้าทอพื้นเมือง ผ้าไหม เครื่องจักสาน หวายและไม้ไผ่

3.6.5.2 สินค้านำเข้าจากต่างจังหวัด

สินค้านำเข้าภายในจังหวัดมีทั้งสินค้าอุปโภค บริโภคเกือบทุกชนิด ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการภายในจังหวัดและส่วนหนึ่งเพื่อจำหน่ายไปยัง สปป.ลาว โดยผ่านทางด่านศุลกากรจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งพอจะแยกประเภทสินค้านำเข้าและแหล่งที่มาของสินค้าได้ ดังนี้

- สินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและวัสดุก่อสร้าง นำเข้าจากกรุงเทพฯ (ยกเว้น หิน ปูน ซีเมนต์จากสระบุรี)
- สินค้าประเภทอาหารสัตว์ นำเข้าจากกรุงเทพฯ และนครราชสีมา
- สินค้าประเภทยาน้ำมันเชื้อเพลิง นำเข้าจากกรุงเทพฯ อุบลราชธานี และนครราชสีมา
- สินค้าประเภทอุปกรณ์การเกษตร นำเข้าจากกรุงเทพฯ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด และนครราชสีมา
- สินค้าประเภทอาหารสำเร็จรูป จากกรุงเทพฯ อุบลราชธานี

- สินค้าประเภทอาหารอื่นๆ เช่น ผักสด ส่วนใหญ่นำเข้าจากจังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี

3.6.6 การค้าชายแดน

เนื่องจากเมืองมุกดาหารเป็นที่ตั้งของจังหวัดชายแดนที่ติดกับแขวงสะหวันนะเขตของ สปป.ลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันเขตแดน ทั้งเป็นจังหวัดที่กำหนดให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรที่ให้มีการส่งออกและนำสินค้าเข้าระหว่างประเทศเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของลาวไม่มีพื้นที่ติดทะเล การติดต่อกับชายแดนกับประเทศต่างๆ ต้องอาศัยการขนส่งทางบกและทางอากาศเป็นสำคัญ ในลักษณะการขนส่งทางบกจะต้องอาศัยผ่านประเทศไทยเข้ามา จากสถิติข้อมูลของด่านศุลกากรมุกดาหาร ปี 2544 การค้าชายแดน – สปป.ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร มีมูลค่าการค้ารวม 4,872.22 ล้านบาท จำแนกเป็นมูลค่าการส่งออก 4,070.96 ล้านบาท การนำเข้า 801.26 ล้านบาท เปรียบเทียบกับปี 2543 ปรากฏว่ามูลค่าการค้า (รวม) การส่งออกและการนำเข้าลดลงคิดเป็นร้อยละ 24.57 20.43 และ 40.36 ตามลำดับ

3.6.6.1 การส่งออก

ปี 2544 มีการส่งออกทางด้านจังหวัดมุกดาหาร มูลค่า 4,070.96 ล้านบาท ลดลงจากปี 2543 จำนวน 1,044.95 ล้านบาท หรือร้อยละ 20.43 ทั้งนี้ แม้ว่าสินค้าหลายรายการจะส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี 2543 ก็ตาม แต่เนื่องจากสินค้ายานพาหนะและส่วนประกอบซึ่งส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์มูลค่าต่อหน่วยสูงส่งออกลดลงมากจึงทำให้มูลค่าการส่งออกโดยรวมลดลงสินค้าส่งออกที่ลดลง

3.6.6.2 การนำเข้า

ปี 2544 มีการนำเข้าสินค้าทางด้านจังหวัดมุกดาหาร มูลค่า 801.26 ล้านบาท ลดลงจากปี 2543 จำนวน 542.25 ล้านบาท หรือร้อยละ 40.36 โดยสินค้านำเข้าหลักซึ่งได้แก่ สินค้าไม้ นำเข้าลดลง 354.14 ล้านบาท หรือร้อยละ 38.84 เนื่องจากในปี 2544 สปป.ลาว ให้ส่งออกเฉพาะไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์เท่านั้น มิให้ส่งออกไม้ท่อนซุงเช่นที่เคยส่งออกในปี 2543 สำหรับสินค้ากสิกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นถั่วลิสง นำเข้าลดลง 189.84 ล้านบาท หรือร้อยละ 54.84 เนื่องจากถั่วลิสงบางส่วนขนส่งโดยทางเรือแล้วนำเข้าที่ทำเรือคลองเตยแทนการนำเข้าทางรถยนต์ผ่าน สปป.ลาว เพราะต้นทุนค่าขนส่งถูกกว่า ทั้งนี้ถั่วลิสงนำเข้าด้านจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่เป็นถั่วลิสงจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

3.6.6.3 การค้าผ่านแดน

เป็นการค้าระหว่างประเทศ สปป.ลาว กับประเทศที่ 3 โดยสินค้าทั้งหมดจะต้องผ่านด่านศุลกากรมุกดาหาร ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ประเภทของสินค้าผ่านแดนเข้าไป สปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นสินค้าจำพวกสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร เช่นบุหรี่ยี่ห้อ นมข้นหวาน ฯลฯ รองลงมาได้แก่ ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ สิ่งทอ สินค้ากสิกรรม กระดาษและผลิตภัณฑ์

โดยเป็นการนำเข้าสินค้าจากประเทศสิงคโปร์ จีน ญี่ปุ่น ฮองกง ไต้หวัน ฯลฯ และประเภทสินค้าผ่านแดนออก จาก สปป.ลาว ส่วนใหญ่ได้แก่ สิ่งทอ ไม้ ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์ สินค้ากสิกรรม โดยส่งไปประเทศอิตาลี ฝรั่งเศส เบลเยียม มาเลเซีย อินเดีย ฯลฯ

ตารางที่ 3.20 รายการสินค้าที่มีการส่งออก ด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี 2543 – 2544

มูลค่า : ล้านบาท

ลำดับ	รายการสินค้า	ปี 2543	ปี 2544	+เพิ่ม -ลด (ร้อยละ)
1	ยานพาหนะและส่วนประกอบ	2,528.67	1,043.53	-58.73
2	ของใช้ประจำวัน	1,157.20	1,228.21	+6.14
3	เครื่องใช้ไฟฟ้า	351.01	405.52	+15.53
4	สินค้าเชื้อเพลิง	246.90	316.14	+28.04
5	สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร	150.86	285.45	+89.22
6	วัสดุก่อสร้าง	147.50	141.48	-4.08
7	ผลิตภัณฑ์เวชกรรม	10.64	101.19	-7.71
8	เครื่องจักรไม่ใช่ไฟฟ้าฯ	100.84	137.43	+36.29
9	แก้วและผลิตภัณฑ์	98.21	138.45	+40.97
10	อื่นๆ	225.08	273.56	+21.54
	รวม	5,115.91	4,070.96	-20.43

ตารางที่ 3.21 รายการสินค้านำเข้า ด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี 2543 – 2544

มูลค่า : ล้านบาท

ลำดับ	รายการสินค้า	ปี 2543	ปี 2544	+เพิ่ม -ลด (ร้อยละ)
1	ไม้ ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์	961.36	607.22	-36.84
2	สินค้ากสิกรรม	346.18	156.34	-54.84
3	ยานพาหนะ(นำกลับ)	14.83	1.99	-86.58
4	เครื่องจักรไม่ใช่ไฟฟ้าฯ (นำกลับ)	5.01	9.41	+87.82
5	สิ่งทอ	3.66	1.32	-63.93
6	หนังและผลิตภัณฑ์	2.32	6.40	+175.86
7	ประมงและปศุสัตว์	1.26	6.82	+441.27
8	อื่นๆ	8.89	11.76	+32.28
	รวม	1,343.51	801.26	-40.36

ที่มา : ด้านศุลกากรมุกดาหาร

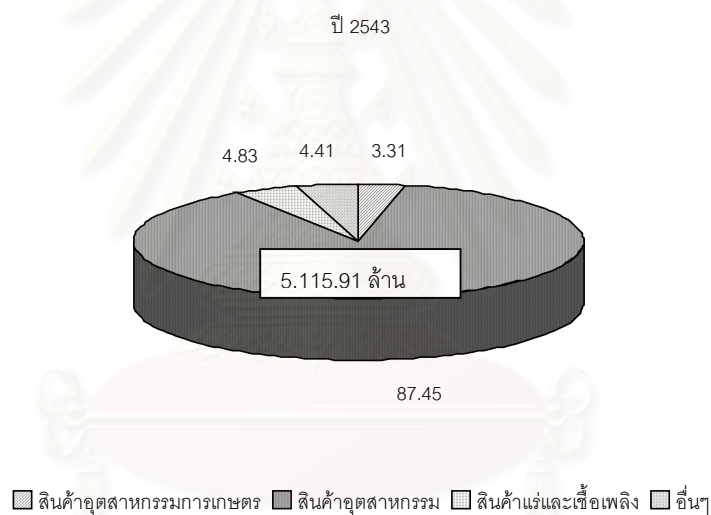
ตารางที่ 3.22 โครงสร้างสินค้าออกของไทยไป สปป.ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร

หน่วย : ร้อยละ

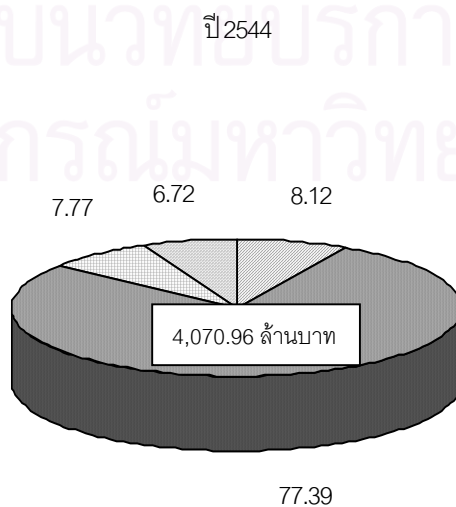
รายการ	ปี 2543	ปี 2544
สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร	3.31	8.12
สินค้าอุตสาหกรรม	87.45	77.39
สินค้าแร่และเชื้อเพลิง	4.83	7.77
อื่นๆ	4.41	6.72

ที่มา : ด้านศุลกากรมุกดาหาร

แผนภูมิที่ 3.9 โครงสร้างสินค้าออกของไทยไป สปป.ลาวด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี 2543-2544

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.23 โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทยจาก สปป.ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร

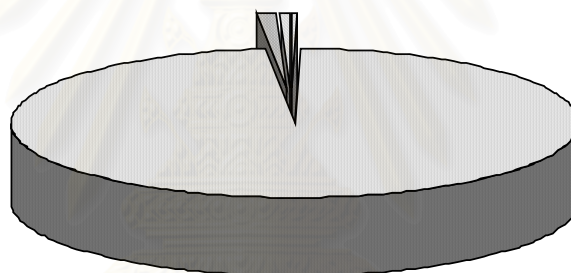
หน่วย : ร้อยละ

รายการ	ปี 2543	ปี 2544
สินค้าทุน	0.37	1.17
สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป	97.86	97.11
สินค้ายานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง	1.11	0.25
อื่นๆ	0.66	1.47

ที่มา : ด้านศุลกากรมุกดาหาร

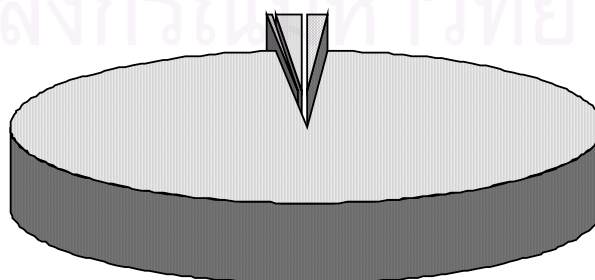
แผนภูมิที่ 3.10 โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทยจาก สปป.ลาวด้านจังหวัดมุกดาหาร
ปี 2543-2544

ปี 2543

สินค้าทุน สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป สินค้ายานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง อื่นๆ

ปี 2544

สินค้าทุน สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป สินค้ายานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง อื่นๆ

3.7 ด้านการท่องเที่ยว

3.7.1 แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหารมีอยู่หลายประเภท อาทิแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางประเพณีและศิลปกรรม ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวตามเขตฝั่งแม่น้ำโขงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ เช่น

อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ) เป็นลักษณะของหินที่เกิดจากการกัดกร่อนของกระแสน้ำ ทำให้เกิดหินซ้อนกันเป็นรูปคล้ายสัตว์เป็นรูปต่างๆ ดูสวยงาม ช้างบนเป็นลานหินกว้าง มีน้ำตกและดอกไม้สวยงามนานาชนิด

ภาพที่ 3.4 กลุ่มหินรูปต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติมุกดาหาร

อ่างเก็บน้ำประทานห้วยขี้เหล็ก เป็นอ่างเก็บน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนิคมน้ำอ้อย ไปทางสถานีตำรวจภูธรอำเภอนิคมน้ำอ้อยประมาณ 2 กิโลเมตร มักมีประชาชนไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจกันเสมอโดยเฉพาะในวันหยุดราชการ เสาร์ – อาทิตย์ จึงนับเป็นสถานที่ที่ควรหาโอกาสไปเที่ยวชมเป็นอย่างยิ่ง

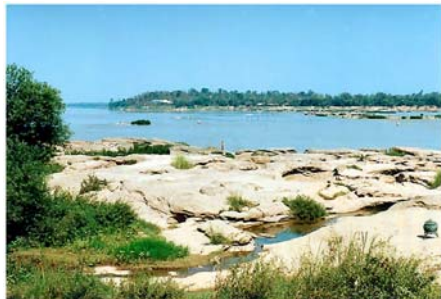
ภาพที่ 3.5 อ่างเก็บน้ำประทานห้วยขี้เหล็ก

น้ำตกตาดโตน อยู่ในพื้นที่อำเภอนองสูงอยู่ห่างจากอำเภอดำชะอีไปทางทิศตะวันตกตามเส้นทางสายคำชะอี – กุฉินารายณ์ ระยะทาง 18 กิโลเมตร ระบายน้ำตกสูง 7 เมตร กว้าง 30 เมตร มีลักษณะสวยงาม ประกอบกับบริเวณร่มรื่น ทิวทัศน์สวยงาม

ภาพที่ 3.6 น้ำตกตาดโตน

แก่งกะเบา อยู่ในพื้นที่อำเภอห้วยน้ำใหญ่ ห่างจากอำเภอห้วยน้ำใหญ่ไปทางทิศเหนือระยะทาง 8 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นแก่งหินยาวเหยียดตามลำน้ำโขง มีลานหินบริเวณกว้าง นับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สวยงามแห่งหนึ่งของจังหวัด

ภาพที่ 3.7 แก่งกะเบา

ศาลเจ้าพ่อเจ้าฟ้ามุงเมือง ศาลเจ้าพ่อเจ้าฟ้ามุงเมืองนี้ ไม่สามารถระบุสมัยสร้างแน่นอน แต่สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างเมืองมุกดาหาร ชาวเมืองมุกดาหารถือว่าศาลนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในวันแรม 11 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี จะจัดให้มีพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อเจ้าฟ้ามุงเมืองเพื่อเป็นศิริมงคลและความอยู่เย็นเป็นสุขของชาวจังหวัดมุกดาหาร

ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง ชาวจังหวัดมุกดาหารถือว่าศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่กับศาลเจ้าพ่อเจ้าฟ้ามุงเมือง ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ชาวจังหวัดมุกดาหารจะจัดให้มีพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อเจ้าฟ้ามุงเมืองและเจ้าแม่สองนางพี่น้องพร้อมกัน

ภาพที่ 3.8 ศาลเจ้าพ่อฟ้ามุงเมือง (ซ้าย) และศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง (ขวา)

หอแก้วมุกดาหาร เป็นหอสูงขนาด 65.5 เมตร ตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร โดยยอดบนสุดเป็นลูกแก้วมุกดาหาร สีขาวหมอกมัว ภายในลูกแก้วเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเงินแท้บริสุทธิ์ ชื่อ “พระพุทธรูปมิ่งมงคลมุกดาหาร” สามารถขึ้นไปนมัสการได้ที่ฐานลูกแก้วเป็นจุดชมวิวซึ่งสามารถชมทัศนียภาพของประเทศไทยและสปป.ลาว สำหรับชั้นล่างจัดเป็นพิพิธภัณฑ์จัดแสดงวิถีชีวิตของผู้คนในแถบลุ่มแม่น้ำโขง

ตลาดอินโดจีน เป็นตลาดที่เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงสงครามอินโดจีน ดิตริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งถือได้ว่า เป็นตลาดที่มีความหลากหลายของสินค้า ไม่ว่าจะเป็นสินค้าภายในประเทศ และสินค้าที่มาจากต่างประเทศ ได้แก่ สปป.ลาว เวียดนาม และจีน โดยส่วนมากจะมาจาก

ประเทศในกลุ่มอินโดจีน นอกจากนี้แล้ว จากสภาพของตลาดที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำโขง จึงเป็นตลาดที่มีทัศนียภาพที่ดี เหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นำมาจับจ่ายซื้อสินค้า เป็นอย่างยิ่ง

ภาพที่ 3.9 หอแก้วมุกดาหาร (ซ้าย) ตลาดอินโดจีน (ขวา)

3.7.2 สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัด

สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2544 มีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.42 เมื่อเทียบกับปี 2543 โดยผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.42 เมื่อเทียบกับปี 2543 ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่พักโรงแรม เดินทางมาด้วยรถส่วนตัวหรือรถเช่า ส่วนผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.45 เมื่อเทียบกับปี 2543 ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวลาวที่เดินทางเข้ามาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค สถิติการท่องเที่ยวในปี 2544 มีผู้เยี่ยมเยือนรวมทั้งสิ้น 674,053 คน จำแนกเป็นนักท่องเที่ยว 206,937 คน ร้อยละ 30.70 และนักท่องเที่ยว 467,116 คน ร้อยละ 69.30 ในจำนวนผู้เยี่ยมเยือนทั้งหมดนี้ จำแนกเป็น ชาวไทย 628,407 คน ร้อยละ 93.23 และชาวต่างประเทศ 45,646 คน ร้อยละ 6.77

ลักษณะการเดินทางของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดมุกดาหาร จำแนกเป็นเดินทางมาเอง 670 คน ร้อยละ 99.42 และเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว 3,943 คน ร้อยละ 0.58 ประเภทพาหนะที่ผู้เยี่ยมเยือนใช้เดินทางเข้ามาเยือนจังหวัดมุกดาหาร โดยเรียงจากลำดับร้อยละจากมากไปหาน้อย คือ รถส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง (ทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ) และอื่นๆ (เช่น เรือรถจักรยานยนต์ หรือรถแท็กซี่) ร้อยละ 84.63, 8.59 และ 6.78 ตามลำดับ

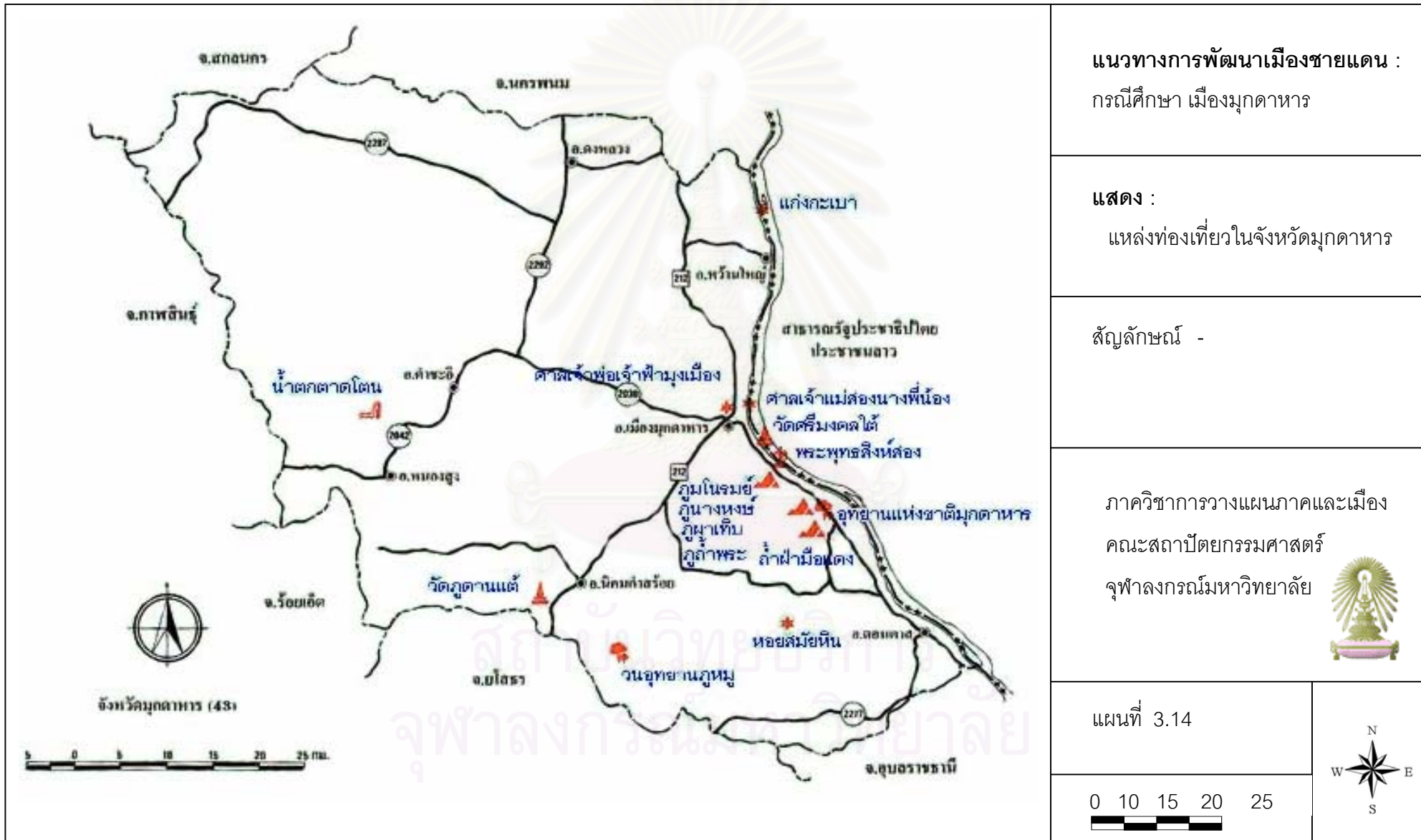
สถานการณ์การพักแรมในจังหวัดมุกดาหาร ในปี 2544 มีนักท่องเที่ยวเข้าพักโรงแรม/รีสอร์ท/เกสต์เฮาส์/บังกะโล เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.31 เมื่อเทียบกับปี 2543 ซึ่งเพิ่มขึ้นในโรงแรมทุกกลุ่มโดยนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.20 และ 22.60 ตามลำดับเมื่อเทียบกับปี 2543 ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยรถส่วนตัวหรือรถเช่า สถิติการพักแรมในปี 2544 มีโรงแรม/รีสอร์ท/เกสต์เฮาส์/บังกะโล ซึ่งเป็นสถานบริการธุรกิจประเภทที่พักแรม 12 แห่ง ห้องพัก 824 ห้อง มีนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโรงแรม/รีสอร์ท/เกสต์เฮาส์/บังกะโลรวมทั้งสิ้น 138,541 คน จำแนกเป็น นักท่องเที่ยวชาวไทย 137,087 คน ร้อยละ 98.95 และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

1,454 คน ร้อยละ 1.05 มีอัตราการพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว ร้อยละ 37.21 ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว 1.42 วันต่อคน และจำนวนคนพักเฉลี่ยต่อห้อง 1.79

ตารางที่ 3.24 ข้อมูลการเดินทางของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดมุกดาหาร ปี 2544

รายการข้อมูล	รวมทั้งหมด		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวม
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	628,407	45,646	674,053
จำนวนนักท่องเที่ยว	204,080	2,857	206,937
จำนวนนักท่องเที่ยว	424,327	42,789	467,116
จำนวนผู้เยี่ยมเยือนจำแนกตามการเดินทาง	628,407	45,646	674,053
เครื่องบิน	-	-	-
รถไฟ	-	-	-
รถโดยสารประจำทาง	57,386	516	57,902
รถส่วนตัว	569,680	751	570,431
อื่นๆ	1,341	44,379	45,720
จำนวนนักท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทที่พัก	204,080	2,857	206,937
โรงแรม/รีสอร์ท/เกสต์เฮาส์/บังกะโล	137,087	1,454	138,541
บ้านญาติ/บ้านเพื่อน	57,621	1,403	59,024
ที่พักในอุทยานแห่งชาติ	-	-	-
บ้านพักรับรอง	2,487	-	2,487
อื่นๆ	6,885	-	6,885
ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว (วัน)	2.55	1.25	2.53
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน (บาท)	695.47	1,023.27	717.67
นักท่องเที่ยว	689.89	1,547.72	696.30
นักท่องเที่ยว	698.15	988.26	724.73
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)	655.28	47.81	703.09
นักท่องเที่ยว	359.03	5.52	364.55
นักท่องเที่ยว	296.25	42.29	338.54
จำนวนครั้งเฉลี่ยของการเดินทางในรอบปี (ครั้ง)	3.91	2.29	3.80
นักท่องเที่ยว	4.76	1.45	4.72
นักท่องเที่ยว	3.50	2.35	3.40

หมายเหตุ : ผู้เยี่ยมเยือน หมายถึง นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว , นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เยี่ยมเยือนที่ค้างคืน , นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เยี่ยมเยือนที่ไม่ค้างคืน ที่มา : สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร กระทรวงมหาดไทย

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน :
กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร

แสดง :
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร

สัญลักษณ์ -

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.14

0 10 15 20 25

3.8 ระบบชุมชน¹

ชุมชนเมืองในจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วยเทศบาลเมืองมุกดาหาร 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 3 แห่ง คือ เทศบาลตำบลคำชะอี เทศบาลตำบลดอนตาล และเทศบาลตำบลนิคมคำสร้อย ชุมชนทั้ง 4 แห่ง ของจังหวัดมุกดาหาร มีบทบาท 2 ระดับ คือ

1) ชุมชนศูนย์กลางระดับจังหวัด คือ เทศบาลเมืองมุกดาหาร ซึ่งมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางด้านการบริหารราชการ เศรษฐกิจ บริการทางสังคม และกิจกรรมด้านการขนส่ง สื่อสาร และโทรคมนาคม มีพื้นที่ให้บริการครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัด

2) ชุมชนศูนย์กลางระดับอำเภอ ได้แก่ เทศบาลตำบลคำชะอี เทศบาลตำบลดอนตาล และเทศบาลตำบลนิคมคำสร้อย โดยเป็นที่ตั้งของหน่วยงานระดับอำเภอ กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนมากจะเป็นกิจกรรมค้าปลีกขนาดเล็ก และมีสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต สินค้าเพื่อการเกษตร ทางด้านสังคมมีขอบเขตการให้บริการจำกัด โดยมีโรงเรียนระดับประถม – ระดับมัธยม ส่วนโรงพยาบาลมีเพียงโรงพยาบาลขนาด 30 และ 10 เตียง ซึ่งมีขีดความสามารถในการให้บริการได้จำกัด

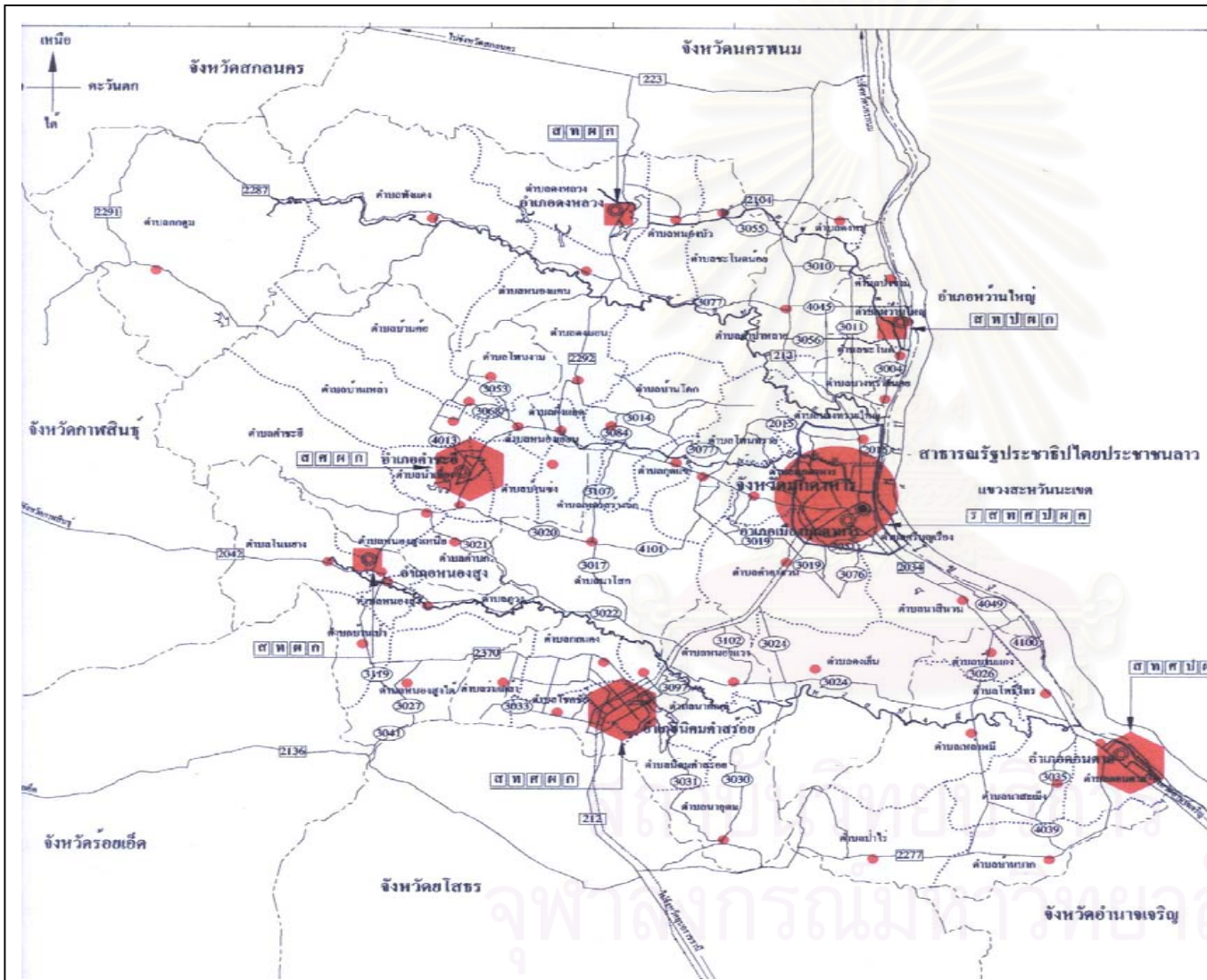
ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนนั้น เทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นศูนย์กลางการให้บริการของจังหวัด และในระดับภาคนั้นมุกดาหารอยู่ในเขตอิทธิพลของเมืองหลักขอนแก่น ซึ่งปัจจุบันมีเส้นทางติดต่อถึงกันได้สะดวก

เทศบาลตำบลทั้ง 3 แห่ง ในจังหวัดอาศัยบริการจากเทศบาลเมืองเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ การเดินทางติดต่อค่อนข้างสะดวก เนื่องจากระยะทางไม่ไกล ผู้มาใช้บริการในเทศบาลตำบล ทั้ง 3 แห่ง ส่วนมากจะเป็นประชาชนในท้องถิ่นหรือตำบลใกล้เคียง

สำหรับพื้นที่ที่ยังไม่เป็นชุมชนเมือง ได้แก่ อำเภอดงหลวง อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอหนองสูง ประชากรของอำเภอดงหลวงส่วนใหญ่มักจะใช้บริการต่างๆ ที่อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม อำเภอหว้านใหญ่ ประชาชนอาศัยบริการต่างๆ จากเทศบาลเมืองมุกดาหาร และเทศบาลตำบลธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพราะระยะทางไม่ไกลกันเท่าไรนัก ส่วนอำเภอหนองสูงประชาชนมักจะมาใช้บริการที่ชุมชนเทศบาลตำบลคำชะอี

ชุมชนชนบทในจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วยหมู่บ้านนอกเขตเทศบาล ชุมชนชนบทที่มีประชากรสูงส่วนมากจะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีวิวัฒนาการมานาน ส่วนหมู่บ้านที่มีประชาน้อยมักจะเป็นหมู่บ้านในเขตที่มีการบุกเบิกตั้งถิ่นฐานใหม่

¹ กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, บรรยายสรุปจังหวัดมุกดาหาร, 2543

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน :
 กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร

แสดง :
 ลำดับชุมชน

สัญลักษณ์	ร	ศูนย์กลางตำบลบริหารราชการ
● (Red Circle)	ว	ศูนย์กลางตำบลบริหารราชการ
● (Red Circle)	ส	ศูนย์กลางตำบลราชสงฆ์ หมู่ปลัก
● (Red Circle)	ท	ศูนย์กลางการบริการท่องเที่ยว
● (Red Circle)	ศ	ศูนย์กลางศูนย์การศึกษา
● (Red Circle)	ป	ศูนย์กลางด้านการประมง
● (Red Circle)	ศ	ศูนย์กลางควบคุมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิต
● (Red Circle)	ท	ทางสถานีการเกษตรกรรม
● (Red Circle)	ก	ศูนย์กลางด้านการเกษตรกรรม
● (Red Circle)	ค	ศูนย์กลางด้านการคมนาคมขนส่ง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.15

สรุปได้ว่าชุมชนในจังหวัดมุกดาหารสามารถ แบ่งความสำคัญ ได้ 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ศูนย์กลางจังหวัด ได้แก่ เทศบาลเมืองมุกดาหาร เป็นศูนย์กลางการบริหาร การปกครองระดับสูง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการอุตสาหกรรม การขนส่ง การสื่อสาร และการโทรคมนาคม การค้าและการบริการ การศึกษาและสาธารณสุขจังหวัด

ระดับที่ 2 ศูนย์กลางอำเภอ ได้แก่ เทศบาลตำบลคำชะอี เทศบาลตำบลดอนตาล และเทศบาลตำบลนิคมคำสร้อย เป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครอง การสื่อสารและการโทรคมนาคม การค้าและบริการการศึกษา สาธารณสุขระดับอำเภอ และการเกษตร

ระดับที่ 3 ศูนย์กลางอำเภอ ได้แก่ อำเภอดงหลวง อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอหนองสูง อำเภอเหล่านี้ยังไม่มีชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นเทศบาล อำเภอเหล่านี้มีการให้บริการเฉพาะในระดับอำเภอ เป็นศูนย์กลางการบริหารการปกครองระดับอำเภอ การสื่อสาร และการคมนาคม การค้าส่งและค้าปลีก อุตสาหกรรม การแปรรูปผลผลิตการเกษตร และศูนย์กลางทางด้านเกษตร

ระดับที่ 4 ศูนย์กลางตำบล จะเป็นบริเวณชุมชนของแต่ละตำบล ซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่นัก ศูนย์กลางระดับนี้จะมีบริการได้เฉพาะในแต่ละตำบลของตนเอง ส่วนใหญ่มักจะเป็นบริเวณองค์การบริหารส่วนตำบล หรือที่ทำการกำนัน ซึ่งจะมีร้านค้าปลีกขนาดเล็ก วัด โรงเรียน ประถม เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทบาท และปัญหาการพัฒนาเมืองมุกดาหาร

4.1 บทบาทของเมืองมุกดาหาร

มุกดาหารเป็นเมืองที่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศ สปป.ลาว มีแม่น้ำโขงเป็นแนวกั้น ในปัจจุบันบทบาทในเรื่องการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านมีความสำคัญมาก เนื่องจากในอนาคตจะมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 และถนนเชื่อมต่อไปยังประเทศเวียดนามและออกสู่ทะเลจีนใต้ตาม ถนนหมายเลข 9 ทำให้การขนส่งสินค้าผ่านเส้นทางนี้ไปเวียดนามและออกทะเลจีนใต้จะลดค่าขนส่ง ได้มาก ดังนั้นในสภาพทางภูมิศาสตร์แล้วมุกดาหารจึงมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้า สู่ สปป.ลาว เวียดนาม และทะเลจีนใต้ได้ดีที่สุด ซึ่งในการที่จะวิเคราะห์ถึงบทบาททางการค้า ที่จะเกิดขึ้นกับเมืองมุกดาหารในอนาคตจำเป็นต้องรู้ถึงลักษณะโดยทั่วไปของประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

- แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แขวงสะหวันนะเขตมีประชากรประมาณ 7 แสนคนเศษ มีเนื้อที่ประมาณ 21,774 ตารางกิโลเมตร มีความหนาแน่นของประชากร 34 คนต่อตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 55.47 แขวงสะหวันนะเขต เป็นพื้นที่ราบผืนใหญ่แห่งเดียวที่มีอยู่ใน สปป.ลาว มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงสลับที่ราบลุ่ม เริ่มต้นจากที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำโขง (เมืองคันทะบุรี) ค่อยๆ ลาดขึ้นไปสู่เชิงแนวเทือกเขาบริเวณชายแดน สปป.ลาว – เวียดนาม (ด้านลาวบาว) ถนนหมายเลข 9 ซึ่งเป็นถนนสายหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกลุ่มประเทศอินโดจีน และคาดว่าจะเส้นทางยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจการค้าที่สำคัญของกลุ่มประเทศอินโดจีน มีจุดเริ่มต้นที่เมืองคันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขต ฝั่งตรงข้ามกับจังหวัดมุกดาหาร ผ่านเขตเมือง หมูบ้าน พื้นที่กสิกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และพื้นที่ป่าละเมาะ ป่าอนุรักษ์ ป่าทดแทนพื้นที่เขตสัมปทาน โดยเฉพาะบริเวณใกล้แนวชายแดน สปป.ลาว – เวียดนาม เป็นหุบเขาที่ประกอบด้วยพื้นที่ป่าฝนเมืองร้อน มีทัศนียภาพที่สวยงาม ถ้าเดินทางตามถนนหมายเลข 9 ระยะทางที่ผ่าน สปป.ลาว จากเมืองคันทะบุรี ถึงเขตแดนประเทศ เวียดนาม ที่ด้านลาวบาว ระยะทางประมาณ 240 กิโลเมตร ระยะทางที่พาดผ่านประเทศเวียดนาม จากด้านลาวบาวถึงเมืองดองฮา จะเชื่อมกับเมืองหลักๆ ของประเทศเวียดนาม เช่น เมืองเว้ เมืองดานัง และเมืองอื่นๆ แต่ที่สำคัญถนนหมายเลข 9 นี้ จะเชื่อมโยงออกสู่ทะเลจีนใต้ได้ เป็นการลดระยะทางและลดค่าขนส่งสินค้าในกลุ่มประเทศอินโดจีน ได้เป็นอย่างมาก

แขวงสะหวันนะเขตเป็นบริเวณที่มีลักษณะพิเศษเนื่องจากเป็นจุดเชื่อมเส้นทาง คมนาคม ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดย **ทางบก** เป็นจุดเชื่อมต่ออยู่บนถนนสายหลัก 2 สาย

คือ ถนนหมายเลข 13 ซึ่งภาคเหนือ ภาคใต้ของลาว กับถนนหมายเลข 9 ซึ่งต่อจากถนนหมายเลข 13 ใกล้ชายแดนไทยไปทางทิศตะวันออกเชื่อมต่อกับจังหวัดกว๋างตรี และท่าเรือดานังของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และจะมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดมุกดาหารของไทยกับแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว (ซึ่งตามแผนของการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง คาดว่าจะเสร็จสิ้นประมาณกลางปี 2549 ส่วนถนนหมายเลข 9 ในประเทศลาวได้รับเงินกู้จาก ADB ขณะนี้ถนนอยู่ระหว่างการก่อสร้างใกล้เสร็จสมบูรณ์แล้วซึ่งเป็นถนนคอนกรีต 4 ช่องจราจร) **ทางน้ำ** มีเส้นทางเดินเรือตามลำน้ำโขง ระหว่างเวียงจันทน์ - สะหวันนะเขต โดยสามารถใช้เรือที่มีระวางบรรทุก 70-140 ตัน ซึ่งขณะนี้ถือว่าเป็นระวางบรรทุกสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางเรือในแม่น้ำโขงของลาวในจุดอื่นๆ สำหรับ **ทางอากาศ** รัฐบาลลาวมีโครงการที่จะพัฒนาสนามบินสะหวันนะเขตให้เป็นสนามบินภายในประเทศที่ทันสมัย (อีก 2 แห่ง คือ หลวงพระบาง และปากเซ) (ข้อมูลจากสถานกงสุลใหญ่ ประจำแขวงสะหวันนะเขต 4 พ.ค. 44)

- สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ภาคกลางของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีอาณาเขตติดต่อกับลาวโดยมีเส้นทางหมายเลข 9 เป็นถนนหลัก เริ่มจากแขวงสะหวันนะเขตออกชายแดนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่ด่านลาวบาว เมืองดองฮาของจังหวัดกว๋างตรี ต่อไปยังเว้และดานัง พื้นที่ของเวียดนามทั้ง 3 จังหวัดดังกล่าวเป็นตลาดสำคัญสำหรับสินค้าไทย โดยผู้ประกอบการค้าของลาวจะเป็นผู้ส่งไปขายอีกต่อหนึ่ง ซึ่งคาดว่าสินค้าที่ส่งออกทางด้านศุลกากรมุกดาหารประมาณร้อยละ 80 จะถูกส่งไปขายต่อยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในเส้นทางนี้ อย่างไรก็ตาม บางส่วนอาจลำเลียงไปขายทางด้านเหนือโดยเส้นทางหมายเลข 8 ออกไปทางเมืองวินห์ ข้อมูลพื้นฐานของแต่ละจังหวัดมีดังนี้

กว๋างตรี เป็นจังหวัดมีชายแดนติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต มีศักยภาพด้านการเกษตร พืชเกษตรสำคัญ ได้แก่ ยางพารา กาแฟ พริกไทย นอกจากนี้ยังมีสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว จังหวัดกว๋างตรีได้กำหนดให้ “ลาวบาว” ซึ่งอยู่ติดกับชายแดนสะหวันนะเขต (ระยะทางจากแขวงสะหวันนะเขตตามเส้นทางหมายเลข 9 ประมาณ 250 กม.) เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยจะมีการสร้างโรงงานผลิตพลังงานไฟฟ้า โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานรีดเหล็กฯ

เว้ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมากเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามหลายแห่ง โรงแรมทันสมัย การเดินทางสะดวก นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมสำคัญ เช่น โรงงานปูนซีเมนต์ เบียร์ เส้นด้าย รวมทั้งมีแผนขยายผลิตวัสดุก่อสร้างอื่นๆ อีก จะมีการร่วมมือกับแขวงสะหวันนะเขต ในอุตสาหกรรมแปรรูปไม้และเนื้อสัตว์ โดยต้องการส่งมาขายในประเทศไทย ด้านการท่องเที่ยว

บริษัทท่องเที่ยวของเว้ได้เคยจัดโปรแกรมท่องเที่ยวผ่านลาวมาไทยแล้ว ทั้งนี้ เว้ได้เริ่มมีการหารือกับแขวงสะหวันนะเขตเกี่ยวกับการใช้เส้นทางหมายเลข 9 ให้เอื้อประโยชน์กับการท่องเที่ยวมากที่สุด

ดานัง มีศักยภาพด้านการคมนาคมขนส่ง (ท่าเรือ สนามบินนานาชาติ ฯลฯ) ได้มีการเตรียมปรับปรุงท่าเรือเพื่อรับเรือท่องเที่ยวและมีแผนที่จะเจาะอุโมงค์ลอดเขาไฮเวิน ซึ่งจะทำให้การเดินทางขนส่งในเส้นทางหมายเลข 9 เข้าสู่เวียดนามสะดวกรวดเร็วกว่าเดิม ดานังมีนิคมอุตสาหกรรมถึง 3 แห่ง เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมากเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ คาดหวังที่จะได้มีความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยวกับจังหวัดต่างๆ ของไทย

บทบาททางด้านสังคมของเมืองมุกดาหารนั้นประชาชนของเมืองมุกดาหารและประชาชนใน สปป.ลาว ด้านสะหวันนะเขตสามารถพูดและเข้าใจภาษาลาวและไทยได้เป็นอย่างดี ทำให้สะดวกต่อการติดต่อค้าขายและทั้งสองประเทศมีประเพณีหลายอย่างที่คล้ายคลึงกัน และบางครั้งมีการจัดงานร่วมกัน เช่น การแข่งเรือ ในช่วงเทศกาลออกพรรษา เป็นประจำทุกปี

อีกบทบาทคือด้านการค้าชายแดนซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของมุกดาหารเป็นอย่างมาก โดยส่วนมากการค้าชายแดนมักจะทำอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ แต่การค้าชายแดนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีความสำคัญมากกว่าภาคเหนือ เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจุดผ่านแดนมากกว่า ประกอบกับประชาชนทั้งสองฝั่งที่จุดผ่านแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนมากกว่า ในบรรดาจุดผ่านแดนต่างๆ ที่ติดต่อกับ สปป.ลาว หนองคายเป็นจุดที่มีการค้ามากที่สุด เนื่องจากอยู่ตรงข้ามนครเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของ สปป.ลาว เป็นเขตการค้าและเศรษฐกิจที่สำคัญของ สปป.ลาว ในปี 2543 -2544 จุดผ่านแดนที่หนองคายเป็นจุดที่มีมูลค่าการค้าขายกันมากที่สุด รองลงมาคือมุกดาหาร ตรงข้ามแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแขวงที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และใหญ่เป็นอันดับสองรองจากนครเวียงจันทน์ (รายละเอียดตามตารางที่ 4.1)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน :
กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร

แสดง :
เส้นทางเชื่อมระหว่างไทย-ลาว-เวียดนาม
ตามโครงการทหเหลี่ยมเศรษฐกิจ

สัญลักษณ์

- เขตประเทศ
- ที่ตั้งเมือง
- ๑ ทางหลวงระหว่างประเทศ

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

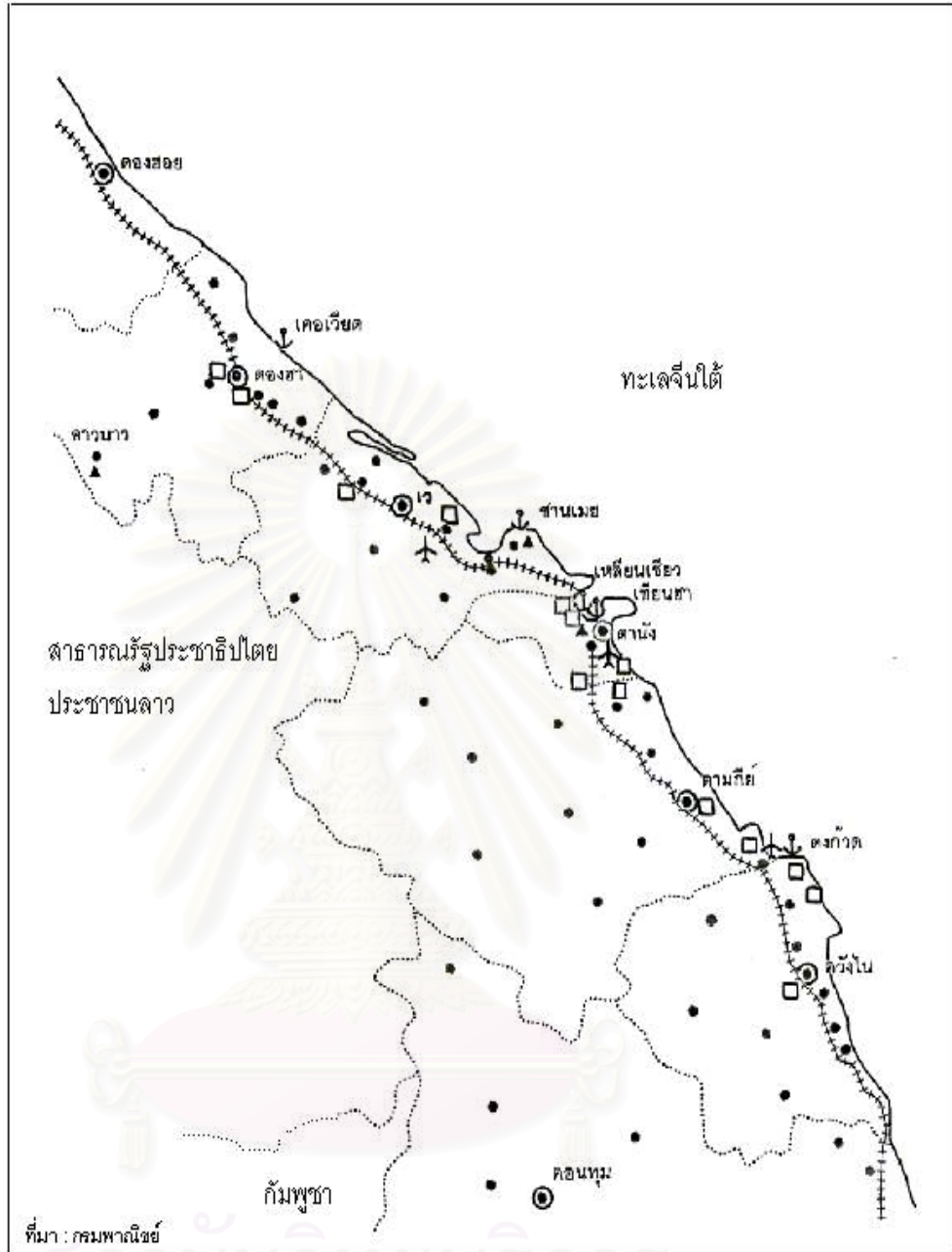

แผนที่ 4.1

มาตราส่วน -

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร		
แสดง : เมืองสำคัญๆ บนถนนหมายเลข 9 และหมายเลข 1 ของประเทศเวียดนาม		แผนที่ 4.3
สัญลักษณ์ ● จังหวัด ● เมือง □ สวนอุตสาหกรรม	† ท่าเรือ ✈ สนามบิน ▲ เขตการค้าเสรี	มาตราส่วน N ภาพวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.1 มูลค่าการค้าชายแดนไทยกับ สปป.ลาว ปี 2543 – 2544

จังหวัด	2543			2544		
	ส่งออก (ล้านบาท)	นำเข้า (ล้านบาท)	มูลค่าการค้าซื้อ-ขาย (ล้านบาท)	ส่งออก (ล้านบาท)	นำเข้า (ล้านบาท)	มูลค่าการค้าซื้อ-ขาย (ล้านบาท)
หนองคาย	8,925.36	581.20	9,506.56	10,317.27	793.16	11,110.43
มุกดาหาร	5,115.87	1,343.49	6,459.36	4,070.95	801.25	4,872.20
อุบลราชธานี	866.23	581.51	1,447.74	1,040.36	914.35	1,954.71
นครพนม	1,226.93	974.59	2,201.52	1,215.52	1,069.97	2,285.49
เขียงราย	560.31	458.34	1,018.65	607.74	512.57	1,120.31
เลย	229.27	121.96	351.23	355.66	281.43	637.09
น่าน	24.61	14.15	38.76	24.98	20.62	45.6
พะเยา	4.26	3.02	7.28	16.14	24.60	40.74
อุดรดิตถ์	7.77	3.34	11.11	7.57	2.03	9.60
รวม	16,960.61	4,081.60	21,042.21	17,656.19	4,419.98	22,076.17

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ข้อมูลเบื้องต้นสำนักงานพาณิชย์จังหวัด รวบรวมจากด่านศุลกากร

ตารางที่ 4.2 แสดงจุดผ่านแดนระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว

วัน / เดือน / ปี	ฝั่งไทย	ฝั่งลาว
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
31 เมษายน 2537	ด่าน อ.บึงกาฬ จ.หนองคาย	เมืองปากซัน แขวงบอลิไซ
	ด่านบ้านเหล่าจอมมณี อ.เมือง จ.หนองคาย	บ้านดงพูนสี เมืองหาดทรายฟอง เวียงจันทร์
29 สิงหาคม 2523	ด่านท่าเสด็จ อ.เมือง จ.หนองคาย	ท่าเตือ กำแพงนครเวียงจันทร์
	ด่านท่าแพขนานยนต์ อ.เมือง จ.หนองคาย	ท่านาแล้ง กำแพงนคร เวียงจันทร์
25 มกราคม 2532	ด่าน อ.เมือง จ.นครพนม	ท่าแขก แขวงคำม่วน
1 มีนาคม 2532	ด่านช่องเม็ก อ.สิรินทร จ.อุบลราชธานี	บ้านวังเต่า แขวงจำปาสัก
	ด่านบ้านปากแซง อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี	ปากตะพาน เมืองละคอนเพ็ง แขวงสาละวัน
29 พฤศจิกายน 2532	ด่าน อ.เมือง จ.มุกดาหาร	เมืองคันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขต
	ด่านบ้านกกไผ่ ต.ปากชม จ.เลย	บ้านวัง สานะคาม เวียงจันทร์
	ด่านบ้านเชียงคาน จ.เลย	เมืองสานะคาม เวียงจันทร์
	ด่านบ้านปากห้วย อ.ท่าลี่ จ.เลย	เมืองแก่นท้าว ไชยบุรี
	ภาคเหนือ	
25 มกราคม 2532	ด่าน อ.เชียงของ จ.เขียงราย	เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
	ด่าน อ.เชียงแสน จ.เขียงราย	เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว
	ด่านบ้านห้วยโก๋น อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน	เมืองเงิน เขียงฮ่อนหงสา

อย่างไรก็ตามแม้การค้าชายแดนจะเป็นบทบาทที่สำคัญของจังหวัดมุกดาหารแต่ก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบส่งออกและนำเข้าสินค้าชายแดน จากสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดในการลักลอบส่งออกและนำเข้าของด่านศุลกากรมุกดาหารมีรายงานจับกุมการลักลอบส่งออก คือ สินค้าอุปโภค บริโภค 0.05 ล้านบาท และการลักลอบนำเข้าสินค้าที่จับกุมได้ ได้แก่ สินค้ากสิกรรม (ส่วนใหญ่เป็นกระเทียมแห้ง) 5.76 ล้านบาท เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ 0.15 ล้านบาท สินค้าอุปโภค บริโภค 2.55 ล้านบาท สิ่งทอและผลิตภัณฑ์ 0.19 ล้านบาท สินค้าปศุสัตว์ 0.16 ล้านบาท ซึ่งการลักลอบนี้กระทำกันเป็นกระบวนกรมีการลักลอบขนถ่ายสินค้าโดยมีนายทุนเป็นผู้สนับสนุน แต่การค้าในลักษณะนี้เริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ เนื่องจากพ่อค้านายทุนทั้งหลายเริ่มหันเข้ามาค้าขายในระบบมากขึ้น เพราะสามารถเรียกคืนภาษีมูลค่าเพิ่มได้ เมื่อเทียบกับการค้านอกระบบที่เสี่ยงต่อการถูกจับดำเนินคดีแล้ว การค้าในระบบมีผลประโยชน์ใกล้เคียงกันและปลอดภัยมากกว่า

ด้านการท่องเที่ยวเป็นอีกบทบาทที่มีความสำคัญต่อมุกดาหารเพราะจากการที่ได้มีการเปิดด่านถาวรระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขตทำให้การเดินทางไป-มา ระหว่างกันเป็นไปด้วยความสะดวกมากยิ่งขึ้น มีประชาชนชาวจังหวัดมุกดาหารและแขวงสะหวันนะเขตเดินทางไปมาเป็นจำนวนมากทุกวัน นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางไปเที่ยวยังแขวงสะหวันนะเขตอยู่เป็นประจำ โดยแต่ละปีจะมีประชาชนชาวจังหวัดมุกดาหารและนักท่องเที่ยวเดินทางผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหารไปยังแขวงสะหวันนะเขต ประมาณปีละ 30,000 คน และมีประชาชนแขวงสะหวันนะเขตเดินทางมายังจังหวัดมุกดาหารประมาณปีละ 45,000 คน

ในปี พ.ศ. 2542 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวลาว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวยัง สปป.ลาวมากขึ้น แต่เนื่องจากมีขั้นตอนและข้อจำกัดเกี่ยวกับระเบียบซึ่งต้องผ่านการรับรองของการท่องเที่ยวลาว รวมถึงอัตราค่าธรรมเนียมเข้าเมืองที่เก็บสูงถึง 20 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งถ้า สปป.ลาว มีการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและการบริการที่ดีรวมถึงผ่อนผันระเบียบ ขั้นตอนต่างๆ ในการเดินทาง รวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ไม่สูงมากนัก อาจมีนักท่องเที่ยวเดินทางผ่านจังหวัดมุกดาหารเพื่อเดินทางไปเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวของแขวงสะหวันนะเขตหรือแขวงใกล้เคียงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะมีผลดีโดยตรงต่อทั้งแขวงสะหวันนะเขตและ สปป.ลาว โดยรวม

จากสถิติและจำนวนผู้เดินทางเข้า-ออกราชอาณาจักรบริเวณด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหารระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544 มีผู้เดินทางเข้าโดยเฉลี่ยประมาณ 46,000 คน และคนเดินทางออกจากประเทศ โดยเฉลี่ยจำนวนประมาณ 34,000 คน ซึ่งจำนวนผู้เดินทางเข้า-ออก

ราชอาณาจักรบริเวณด้านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหารมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ยกเว้นแต่จำนวนผู้เดินทางออกในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งน้อยกว่าในปี พ.ศ. 2543 แต่อย่างไรก็ตามก็มีความแตกต่างกันไม่มากเท่าไรนัก ส่วนจำนวนผู้เยี่ยมเยือนที่เดินทางมายังมุกดาหารซึ่งรวมทั้งนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจรในปี พ.ศ.2544 เท่ากับ 674,053 โดยเป็นชาวไทยจำนวน 628,407 คน และชาวต่างประเทศ จำนวน 45,646 คน ในตารางที่ 4.5 จะเป็นการคาดการณ์จำนวนผู้ที่เยี่ยมเยือนมุกดาหารในอนาคต โดยใช้อัตราการเพิ่มขึ้นตามคาดการณ์เท่ากับร้อยละ 15 ต่อปี ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังมุกดาหารเติบโตประมาณร้อยละ 5 ต่อปี แต่ในอนาคตนั้นเมื่อการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เสร็จสมบูรณ์การเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดมุกดาหารน่าจะเพิ่มขึ้นอย่างมากเพราะสามารถที่จะเดินทางข้ามไปเที่ยวยังแขวงสะหวันนะเขต และเดินทางต่อไปยังเวียตนามได้สะดวกยิ่งขึ้น ดังนั้นในอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2564) จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวถึง 12,621,892 คน

รายละเอียดของจำนวนคนผ่านแดนและจำนวนนักท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองมุกดาหารได้แสดงไว้ในตาราง ที่ 4.3 และ 4.4

ตารางที่ 4.3 จำนวนคนผ่านแดน เข้า-ออก ด้านพรมแดนมุกดาหาร ในช่วง พ.ศ. 2540 – 2544

พ.ศ.	จำนวนคนเดินทางเข้า	จำนวนคนเดินทางออก	จำนวนยานพาหนะ เข้า -ออก	
			ไทย	ลาว
2540	30,447	23,436	7,597	3,017
2541	38,555	28,854	7,818	2,127
2542	46,940	39,684	8,910	5,934
2543	54,556	40,231	7,382	13,727
2544	58,827	39,833	8,696	7,175

ที่มา : ด้านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร

ตารางที่ 4.4 การคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวของเมืองมุกดาหาร
อีก 20 ปีข้างหน้า

พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)
2544	628,407	2555	3,272,103
2545	730,105	2556	3,801,641
2546	848,261	2557	4,416,876
2547	985,538	2558	5,131,678
2548	1,145,032	2559	5,962,160
2549	1,330,338	2560	6,927,041
2550	1,545,632	2561	8,048,074
2551	1,795,768	2562	9,350,528
2552	2,086,385	2563	10,863,763
2553	2,424,033	2564	12,621,892
2554	2,816,325		

ที่มา : สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร

4.2 ปัญหาของเมืองมุกดาหาร

4.2.1 ด้านกายภาพ

4.2.1.1 การคมนาคมขนส่งภายในเมือง สามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้

ถนนภายในตัวเมืองมุกดาหารส่วนใหญ่จะจัดเป็นถนนสายรอง ตรอก และซอย เช่น ถนนดำรงมุกดา ถนนสำราญชายโขง (ใต้-เหนือ) ถนนวิวิทสุรการ เป็นต้น ซึ่งถนนสายรองนี้จะแยกออกจากถนนสายหลักและมีหน้าที่ให้บริการกับชุมชนเพื่อแยกการจราจรเข้าสู่ชุมชนต่างๆ ซึ่งลักษณะของตรอก (ซอย) เหล่านี้จะรองรับปริมาณการจราจรไม่สูงมากนัก อีกทั้งบางตรอก (ซอย) จะแคบมาก สภาพการจราจรในปัจจุบันของเทศบาลเมืองมุกดาหาร ไม่ได้ถือว่าเป็นปัญหาแต่อย่างใด เนื่องจากปริมาณการจราจรภายในเขตเทศบาลไม่สูงมากนัก ประกอบกับถนนในเขตเทศบาลมีความจุพอเพียงกับการจราจรในปัจจุบัน ยกเว้นถนนบางสายอาจจะติดขัดในบางช่วงเวลา ซึ่งปัญหาเนื่องมาจากความไม่เป็นระเบียบ ขาดวินัยในการใช้รถใช้ถนนตามกฎหมายจราจร และสภาพผิวทางไม่เอื้ออำนวยต่อการขับขี่ เช่น ถนน 212 และ 2042 มีผิวทางบางช่วงชำรุดและระบบควบคุมการจราจรในเขตเมืองยังไม่เพียงพอ ซึ่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 ยังถือได้ว่าเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจ ที่ถูกกำหนดให้เป็นแนวเส้นทาง East West Corridor ที่ใช้เชื่อม

โยงกลุ่มประเทศอินโดจีนกับประเทศสหภาพพม่า โดยผ่านประเทศไทย จึงสมควรที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงโดยด่วน นอกจากนี้แล้วลักษณะทางกายภาพของถนนในเขตเทศบาลยังไม่ดีนัก ความกว้างของถนนในบริเวณตลาดอินโดจีนและย่านสำคัญๆ ของเมืองไม่เหมาะสม ถนนในเมืองไม่มีทางเท้าสำหรับคนเดินเท้า หรือมีทางเท้าแต่แคบและมีการวางสินค้าเข้ามาในทางเท้า ลักษณะของอาคารระบายน้ำและฝาปิดไม่แข็งแรง ซึ่งมีผลต่อระบบการจราจรได้โดยทำให้ประสิทธิภาพของการให้บริการลดน้อยลง สมควรดำเนินการแก้ไขซึ่งจะช่วยให้การจราจรในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.1 สภาพถนนและทางเท้า ในเมืองมุกดาหาร

ปัญหาอีกประการคือในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารรถโดยสารภายในเมืองนั้นไม่มีเป็นระบบรถโดยสารประจำทางมีแต่เพียงรถสามล้อ ที่เป็นการจ้างเหมาระหว่างผู้เดินทางกับเจ้าของรถเท่านั้น ซึ่งคนเมืองมุกดาหารส่วนใหญ่จะอาศัยเดินทางด้วยรถส่วนตัว โดยส่วนมากจะใช้รถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งมีความสะดวกและรวดเร็ว เนื่องจากปริมาณรถในเมืองมีไม่มากเท่าไรนัก ประกอบกับบริเวณตัวเมืองไม่กว้างมาก แต่อย่างไรก็ตามระบบรถโดยสารแบบจ้างเหมาสามล้อนี้จะปัญหาสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังมุกดาหารและไม่มีรถยนต์ส่วนตัวมาด้วย เพราะอัตราค่ารถให้บริการนั้นขึ้นอยู่กับการที่จะตกลงราคากันระหว่างผู้ขับรถและนักท่องเที่ยวซึ่งบางครั้งก็เป็นราคาที่ไม่ยุติธรรม

ภาพที่ 4.2 รถโดยสารภายในเมืองมุกดาหาร

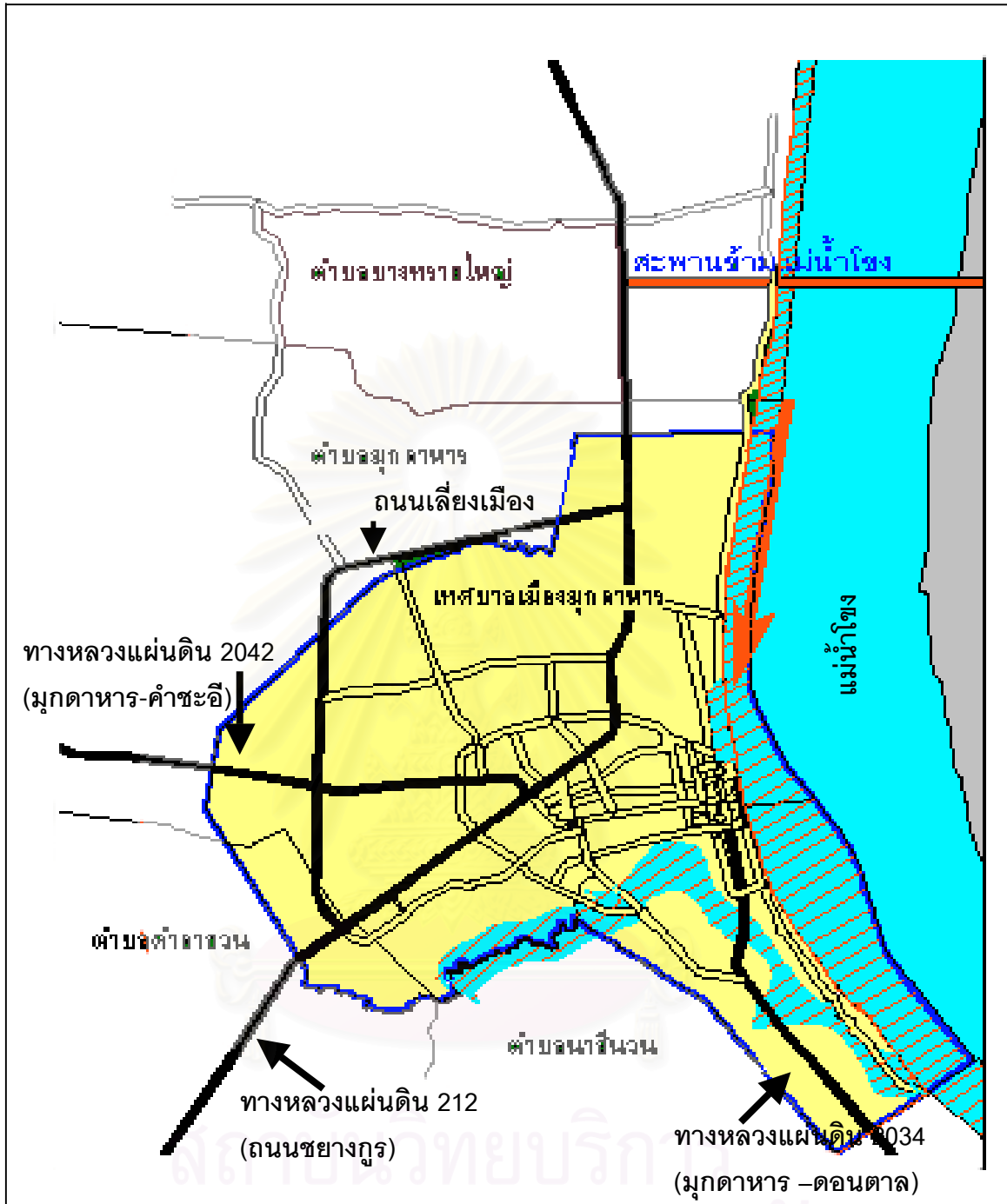
4.2.1.2 ระบบสาธารณสุขโรค / สาธารณูปการ มีปัญหาคือ

1) ระบบระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม

เมืองมุกดาหารมีลักษณะเป็นชุมชนริมแม่น้ำ โดยด้านทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำโขง พื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะเป็นที่ลุ่มต่ำ ส่วนพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของเมืองมีลักษณะเป็นพื้นที่สูง จากลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เมืองมีพื้นที่ลาดเอียงจากทางด้านทิศตะวันตกลงไปสู่ทิศตะวันออกหรือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง ทำให้บางช่วงเวลาเมืองมุกดาหารประสบกับปัญหาน้ำท่วม นอกจากนี้ การเกิดน้ำท่วมในบริเวณชุมชนเทศบาลเมืองมุกดาหาร มีสาเหตุหลักจากการที่น้ำในแม่น้ำโขงโดยเฉพาะในฤดูน้ำหลากขึ้นสูง ให้คลองต่างๆ ที่ระบายลงแม่น้ำโขงไม่สามารถระบายน้ำได้เต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้ท่อระบายน้ำต่างๆ ที่ระบายน้ำลงคลองเหล่านั้นไม่สามารถระบายน้ำออกได้หรือระบายออกได้ช้า เมื่อประกอบกับมีฝนตกหนักในพื้นที่จึงเกิดการท่วมขังทันที โดยเฉพาะพื้นที่ในเมืองตามแนวถนนสมุทราชภัฏ ด้านติดกับห้วยมุก ส่วนในพื้นที่ลุ่มต่ำน้ำจะท่วมก่อนพื้นที่ในเมือง เนื่องจากระดับพื้นดินค่อนข้างต่ำ เช่น พื้นที่ริมแม่น้ำโขงบริเวณห้วยมุกและบริเวณห้วยแซ่ อย่างไรก็ตามเมื่อระดับน้ำโขงลดลงน้ำที่ท่วมในพื้นที่ก็จะลดลงด้วย โดยมีระยะเวลาที่น้ำท่วมแต่ละครั้งประมาณ 5-7 วัน พื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ ชุมชนบริเวณที่ราบลุ่มห้วยมุก ชุมชนบริเวณที่ราบลุ่มห้วยแซ่ สำหรับความถี่ของการเกิดน้ำท่วมในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา จังหวัดมุกดาหารประสบอุทกภัยรุนแรงต่อเนื่องกัน 2 ครั้ง คือ พ.ศ. 2538 และ 2539 สำหรับในพื้นที่ชุมชนระดับเทศบาลในจังหวัดมุกดาหารนั้น พบว่ามีเพียงในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารเพียงแห่งเดียวที่ประสบปัญหาน้ำท่วมรุนแรง

2) ระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย

ปัจจุบันเทศบาลเมืองมุกดาหารยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียศูนย์กลางหรือระบบบำบัดน้ำเสียรวมสำหรับชุมชน น้ำเสียที่เกิดจากชุมชนส่วนใหญ่จะระบายลงสู่ท่อระบายน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ห้วยมุก ห้วยแซ่ และแม่น้ำโขง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้งซึ่งน้ำในแม่น้ำโขงมีน้อย ทำให้ผู้ที่ใช้น้ำจากแม่น้ำโขงช่วงทำynnน้ำได้รับผลกระทบเนื่องจากน้ำในแม่น้ำโขงปนเปื้อนด้วยน้ำเสียจากชุมชน จากการศึกษารายงานของกรมโยธาธิการในการทบทวนรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการศึกษาความเหมาะสมระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย เทศบาลเมืองมุกดาหารและพื้นที่ใกล้เคียงที่มีผลต่อการพัฒนาเมือง (กุมภาพันธ์ 2539) ปรากฏว่า ในปี พ.ศ.2538 ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารมีประชากร 33,370 คน ก่อให้เกิดน้ำเสีย 4,805 ลบ.ม./วัน และจากการคาดการณ์ปริมาณน้ำเสียในอนาคตปรากฏว่าใน 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2558) จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารจะมีประมาณ 64,925 คน จะก่อให้เกิดน้ำเสียประมาณ 11,215 ลบ.ม./วัน ในส่วนของความสกปรกที่เกิดจากน้ำเสียในปี พ.ศ. 2538 จะมีปริมาณความสกปรกประมาณ 720 กิโลกรัม BOD/วัน ในอนาคต 20 ปี (พ.ศ. 2558) จะมีปริมาณความสกปรกประมาณ 1,682 กิโลกรัม/BOD/วัน

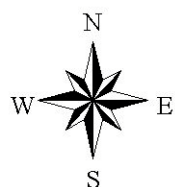
แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

แสดง : พื้นที่น้ำท่วมของเมืองมุกดาหาร

แผนที่ 4.4

- สัญลักษณ์
- พื้นที่น้ำท่วม
 - แวน้ำกัดเซาะ

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3) ระบบรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอย

พื้นที่กำจัดขยะปัจจุบันของเทศบาลเมืองมุกดาหาร ตั้งอยู่ในป่าละเมาะบริเวณ ห้วยคำฝื่อ ซอยมัฆวาน ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พื้นที่ดังกล่าว เป็นที่ดินของเทศบาลเมืองฯ อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเทศบาลเมืองฯ ไปตามทางหลวงจังหวัด มุกดาหาร – คำชะอี แยกเข้าซอยมัฆวานซึ่งอยู่ด้านขวามือของทางหลวงฯ ลี้กจากถนนเข้าไป ประมาณ 2 กิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวนี้อยู่ภายในเขตเทศบาลเมืองฯ มีพื้นที่ใช้กำจัดขยะทั้งหมด 44 ไร่ 2 งาน ขณะนี้มีการใช้พื้นที่ไปแล้วประมาณ 17 ไร่ 2 งาน เหลือที่ดินกำจัดขยะได้อีก ประมาณ 27 ไร่

การกำจัดขยะปัจจุบันทางเทศบาลใช้วิธีการเทกองบนพื้น (Open Dumping) แล้วขุดหลุมฝังเป็นคราวๆ ไป โดยขุดร่องลึกประมาณ 2 เมตร รวมทั้งมีการจุดไฟเผากลางแจ้ง (Open Burring) ด้วย และได้มีการนำรถแทรกเตอร์ดินตะขามาใช้ในการฝังกลบขยะแล้ว ปริมาณขยะที่เก็บขนเข้ามากำจัดในพื้นที่กำจัดขยะของเทศบาลเมืองมุกดาหารมีประมาณวันละ 30 ตัน/วัน การกำจัดขยะที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้เป็นวิธีที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ทำให้เกิด ปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมใกล้เคียง เช่น กลิ่นเหม็น แผลงวัน และอาจมีผลกระทบต่อน้ำใต้ดินได้ นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาความไม่เพียงพอของถังขยะในพื้นที่เขตชุมชนที่อยู่อาศัยหนาแน่น เช่น ชุมชนวัดยอดแก่น ชุมชนแก้วกีนรี ชุมชนร่วมพัฒนาศรีมงคล และบริเวณตลาดสด และได้มีถัง ขยะของประชาชนที่นำมาวางเพิ่มไว้ตามเส้นทางรถเก็บขน ซึ่งถังเหล่านี้ไม่ได้มาตรฐานและไม่มี ฝาปิด เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวัน ส่งกลิ่นเหม็น และยากต่อการยกถ่ายขึ้นรถขยะ ในบางชุมชน ยังไม่มีการจัดวางถังขยะของเทศบาลเมืองฯ เช่น บางส่วนของชุมชนหินเรือ บางส่วนของชุมชน นาไปใหญ่ บางส่วนของชุมชนตาดแคน

4) ระบบประปา

การประปามุกดาหารมีระบบผลิตน้ำประปาจากน้ำผิวดิน โดยมีแหล่งน้ำดิบ คือ แม่น้ำโขง ตั้งอยู่ที่ถนนมุกดาหาร – คำชะอี บนเนื้อที่ 22 ไร่เศษ ปัจจุบันมีขนาดกำลังผลิต 480 ลบ.ม./ชม. ซึ่งปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2536 หลังจากได้จ่ายน้ำจากระบบผลิตใหม่เชื่อมโยง เข้ากับระบบท่อจ่ายน้ำเดิม ปรากฏว่าทำให้ท่อจ่ายน้ำเดิม ซึ่งเป็นท่อ เอ.ซี. ชั้น 15 ในส่วนที่ยัง ไม่ได้ปรับปรุงแตกชำรุดบ่อยมาก เพราะแรงดันของน้ำในเส้นท่อมียากกว่าเดิม ทำให้มีน้ำสูญเสีย เป็นจำนวนมาก และทำให้การจ่ายน้ำบริการประชาชนต้องหยุดชะงักในบางโอกาส เนื่องจา การซ่อมแซม จึงทำให้น้ำประปาของเทศบาลเมืองมุกดาหารบางวันมีสีแดงสนิมไม่น่าใช้ สำหรับ กำลังการผลิตปัจจุบันการประปามุกดาหารจะสามารถให้บริการจ่ายน้ำให้ชุมชนได้เป็นเวลาไม่ น้อยกว่า 10 ปี ปัจจุบันการประปาภูมิภาค (ส่วนกลาง) มีแผนการขยายกำลังการผลิตเพิ่มเติมแล้ว

5) พื้นที่เฉพาะและอาคารพิเศษหรือระบบอื่น ๆ

เขื่อนกันตลิ่ง บริเวณเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารอยู่ในบริเวณส่วนที่เป็นคั้งน้ำของแม่น้ำโขง ในฤดูน้ำหลากกระแสน้ำโขงไหลเชี่ยวมาก จึงก่อให้เกิดการเซาะตลิ่งในบางบริเวณในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารหายไปปีละประมาณ 1-3 เมตร ริมตลิ่งบางส่วนได้มีการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งไว้แล้ว โดยเฉพาะบริเวณริมถนนสำราญชายโขงใต้ ช่วงตั้งแต่ท่าข้ามไปจนถึงบริเวณวัดศรีสุมังค์ แต่ในบริเวณริมถนนสำราญชายโขงเหนือช่วงบริเวณบ้านนาโปใหญ่ยังไม่มี การก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่ง ปัจจุบันพบว่ากระแสน้ำได้กัดเซาะตลิ่งเข้ามาจนถึงบริเวณถนนสำราญชายโขงเหนือที่เทศบาลเมืองฯ ได้ก่อสร้างใหม่ซึ่งเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก คาดว่าถนนที่สร้างใหม่นี้จะถูกกระแสน้ำกัดเซาะเสียหายในไม่ช้า

ท่าเรือ ในปัจจุบันการเดินทางไปมาระหว่างจังหวัดมุกดาหาร ประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต้องใช้การคมนาคมทางน้ำเพียงอย่างเดียว โดยบริเวณเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารมีท่าเรือ 2 ท่าอยู่ริมแม่น้ำโขง คือ ท่าข้ามและท่าแพขนานยนต์

ท่าเรือของเทศบาลเมืองมุกดาหารมีท่าข้ามขนาดเล็ก มีทั้งห้องพักผู้โดยสารและสะพานลงเรือ เกิดปัญหาแออัดในช่วงการขึ้นลงเรือ ไม่พอเพียงกับจำนวนผู้โดยสารที่ใช้บริการซึ่งมีทั้งชาวไทย – ลาว และชาวต่างชาติที่เป็นนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร รวมทั้งพ่อค้าแม่ค้าที่ต้องข้ามไปมา ซึ่งมีการนำสินค้าขนาดใหญ่มาติดตัวไปด้วย เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อาหารแห้ง เพอร์นิเจอร์ ทำให้ท่าเรือโดยเฉพาะบริเวณโปะเทียบเรือแออัดไปด้วยผู้โดยสารและสินค้า ทำให้เกิดสภาพไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะในช่วงน้ำหลาก จำนวนผู้เดินทางไปมาผ่านท่าข้ามแต่ละวันไม่น้อยกว่า 500 คน

สำหรับท่าแพขนานยนต์ เป็นท่าเทียบเรือเพื่อการขนส่งสินค้าระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปัญหาของท่าแพขนานยนต์ คือ ยังมีมาตรฐานไม่เพียงพอต่อการขนสินค้า เช่น ทางขึ้น – ลง ของท่าใช้ช่องทางเดียวกัน ซึ่งเป็นถนนคอนกรีต กว้างประมาณ 6 เมตร เป็นทางลาดยื่นลงไปริมตลิ่งของแม่น้ำโขง ทำให้การสวนกันของรถบรรทุกที่จะขึ้น – ลง ทำได้ลำบาก นอกจากนั้นยังไม่มีที่จอดรถเฉพาะสำหรับรถบรรทุกที่จะขนถ่ายสินค้าทำให้มีการจอดรถริมถนนหรือข้างทาง ก่อให้เกิดความลำบากต่อรถยนต์ที่เดินทางผ่านทางนี้

ภาพที่ 4.3 ทางเข้าด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร (ซ้าย) และ ท่าเรือไป สปป.ลาว (ขวา)

ตลาดอินโดจีน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง บริเวณริมถนนสำราญชายโขงใต้ ตั้งแต่บริเวณวัดศรีมงคลใต้เลยไปตามริมถนนย่านชอยศรีวงค์ ชอยจันทร์เทพ ชอยจางวาง จนถึงบริเวณชอยศรีสุ่มังค์ และถนนชอยต่างๆ ของถนนสำราญชายโขง เริ่มเปิดดำเนินการค้าขายมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 สภาพถนนเป็นถนนลาดยาง 2 ช่องจราจร กว้างประมาณ 6 เมตร มีทางเท้าด้านแม่น้ำโขง ความกว้างประมาณ 6 เมตร พร้อมกำแพงเขื่อน คสล.ริมตลิ่ง และวางระบายน้ำริมทางเท้า ไปจนถึงบริเวณชอยวัดศรีสุ่มังค์ สภาพชุมชนจะเป็นย่านการค้า และพาณิชย์กรรมหนาแน่นปานกลาง ถึงหนาแน่นมาก มีการตั้งร้านค้า ทั้งร้านค้าถาวร ร้านค้าแผงลอยริมฟุตบาท สำหรับร้านค้าริมฟุตบาทริมถนนสำราญชายโขงเป็นร้านค้าที่ตั้งบนที่สาธารณะของเทศบาล มีอยู่ประมาณ 200 ร้าน สินค้าที่นำมาขายมีทั้งสินค้าของประเทศไทยและที่มาจาก สปป.ลาว เวียดนาม และกลุ่มประเทศอินโดจีน ซึ่งต้องผ่านด่านศุลกากรก่อนนำมาจำหน่าย ประเภทของสินค้าที่ขายได้แก่เครื่องเซรามิก เครื่องประดับต่างๆ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงิน เครื่องหวาย เครื่องเฟอร์นิเจอร์ไม้ เครื่องใช้ไฟฟ้า ผ้าไหม ของเบ็ดเตล็ดต่างๆ ซึ่งมีราคาถูกพอสมควร ในวันเสาร์ – อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก โดยเฉลี่ยประมาณ 4000 คน/วัน ทำให้สภาพเมืองมุกดาหารที่เคยเงียบเหงากลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่คึกคัก มีกระแสการค้าหมุนเวียนสะพัดถึงประมาณ 1,500 ล้านบาท/ปี ก่อให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบที่ต่อเนื่อง ได้แก่ ศูนย์การค้า ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ และธุรกิจโรงแรมในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ตลาดอินโดจีนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของเทศบาลเมืองมุกดาหาร

จุดเด่นของตลาดอินโดจีนแห่งนี้คือ เป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร จนทำให้จังหวัดมุกดาหารเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วไปสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ บริเวณนั้นนอกจากการค้าของต่างๆ แล้ว ยังเป็นจุดชมทิวทัศน์ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง เป็นจุดที่มีการแข่งขันกีฬาทางน้ำ โดยเฉพาะการแข่งขันเรือพายระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว นอกจากนั้นหากนักท่องเที่ยวต้องการจะเดินทางข้ามไปยังแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็มีบริษัทนำเที่ยวให้บริการบริเวณใกล้เคียงกับตลาดอินโดจีน ดังนั้นเทศบาลเมืองมุกดาหารจึงจัดให้มีการก่อสร้างอ้อมจันทริมแม่น้ำโขง และปรับปรุงสภาพ

ของถนน เพื่อสนับสนุนให้บริเวณนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดและยั่งยืน เพื่อจุดชมวิว ทิวทัศน์ และกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีของแม่น้ำโขงและเพื่อรองรับกิจกรรมที่คาดว่าจะสูงขึ้น หลังจากการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 2 เสร็จเรียบร้อยแล้ว

จากการสำรวจในภาคสนาม และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของเทศบาล และ บรรดาผู้ที่ค้าขายอยู่ในตลาดอินโดจีน สามารถสรุปปัญหาของตลาดอินโดจีน ได้ดังนี้

- ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณถนนสำราญชายโขงได้ ช่วงที่ผ่านตลาดอินโดจีน ในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุด เนื่องจากถนนแคบ และอนุญาตให้จอดรถขนานกับแนว ถนนทางด้านซ้าย ดังนั้นจะเหลือช่องจราจรที่รถแล่นได้เพียง 1 ช่อง ประกอบกับมีผู้คนเดินไป มาจับจ่ายซื้อของบนพื้นที่ผิวจราจรถนนทางด้านขวามือ ซึ่งก่อให้เกิดความสับสน และขัดแย้ง (Conflict) และการจราจรติดขัด

- ปัญหาหาบแร่ แฉงลอยของพ่อค้า – แม่ค้าที่วางขายของริมถนนบนทางเท้า ในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุด เนื่องจากยังไม่มีที่วางขายสินค้าที่เหมาะสม

- ปัญหาสถานที่จอดรถไม่เพียงพอ เนื่องจากมีรถทัศนาวจรและรถยนต์ส่วนตัวเพิ่มขึ้นในช่วงวันหยุด และวันเสาร์ – อาทิตย์ ซึ่งทางเทศบาลไม่ได้จัดหาสถานที่จอดรถไว้ให้ ดังนั้นรถ ที่มาจึงต้องจอดอยู่ข้างถนนหรือตามซอยต่างๆ บริเวณใกล้เคียง

- ปัญหาขยะมูลฝอยและความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาดอินโดจีน และบริเวณริมตลิ่งแม่น้ำโขงหน้าตลาดอินโดจีนในช่วงฤดูแล้ง

ภาพที่ 4.4 สภาพตลาดอินโดจีน

สนามกีฬา ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารมีสนามกีฬาขนาดพื้นที่ประมาณ 90 ไร่ ตั้งอยู่ติดกับถนนสองนางสถิตย์ตรงข้ามกับสวนสาธารณะหนองนาบึง สนามกีฬาแห่งนี้ประกอบด้วยสนามเทนนิส 2 สนาม สนามฟุตบอล 1 สนาม พร้อมอิมโวจันท์ชมกีฬา 2 แห่ง สนามบาสเก็ตบอล 1 สนาม ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของจังหวัดมุกดาหาร สนามกีฬาของเทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นสนามกีฬาที่สร้างขึ้นใหม่เป็นสนามกีฬากลาง ส่วนภายในโรงเรียนต่างๆ ก็มีสนามกีฬาสำหรับนักเรียนและเยาวชนอยู่พร้อม จึงทำให้เทศบาลเมืองมุกดาหารไม่มีปัญหาเกี่ยว

กับสนามกีฬา จะมีปัญหาบ้างที่สนามกีฬาากลางคือ สถานที่จอดรถยนต์ไม่สะดวกในช่วงของการแข่งขันกีฬาสำคัญๆ ซึ่งจะมีที่จอดรถไม่เพียงพอ

ตลาด/ตลาดสด เทศบาลเมืองมุกดาหารมีตลาด 4 แห่ง คือ ตลาดเมืองใหม่ ตลาดศิริมงคล ตลาดพรเพชร ศูนย์การค้าตลาดดานัง จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป และมีตลาดสด 2 แห่ง คือ ตลาดเทศบาล 1 และตลาดเทศบาล 2 สภาพทั่วไปมีการตั้งร้านค้าและแผงลอยด้านหน้าตลาด สภาพปัญหาโดยทั่วไปของตลาด / ตลาดสดในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร คือ ยังไม่ได้มีการจัดระเบียบของการจอดรถและมีสถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ประกอบกับมีรถสามล้อวิ่งไปมาขวักไขว่เป็นจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อจราจรบริเวณใกล้เคียงกับตลาด โดยเฉพาะในช่วงเวลาเช้าที่มีประชาชนมาจับจ่ายซื้อของเป็นจำนวนมาก สำหรับจำนวนตลาดและพื้นที่จัดพอเพียงกับพ่อค้าแม่ค้าที่นำสินค้าและอาหารมาจำหน่าย

4.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

4.2.2.1 ภาพรวมเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมุกดาหาร (GPP) ปี พ.ศ. 2542 มูลค่า 8,710 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.64 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอันดับที่ 17 ของภาคฯ (จากทั้งหมด 19 จังหวัด) ซึ่งจะเห็นว่าต่ำมาก และเมื่อพิจารณาแยกตามภาคการผลิต ภาคการบริการจะทำรายได้ให้กับจังหวัดมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 67.76) รองลงมาคือภาคการเกษตร (คิดเป็นร้อยละ 18.66) แต่อย่างไรก็ตามประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดก็ยังคงมีอาชีพทำการเกษตรมากที่สุด ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดน้อยที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 13.58)

4.2.2.2 ภาคการบริการ

ภาคการค้าและบริการเป็นภาคการผลิตที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดมุกดาหารมากที่สุด โดยเฉพาะประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะนิยมประกอบอาชีพทางด้านการค้าและบริการกันมาก ปัญหาในการดำเนินการค้าและบริการนี้มุกดาหารคงจะไม่มีมากนัก

4.2.2.3 ภาคการเกษตร

เหตุที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคการเกษตรน้อยนั้น ก็เนื่องมาจากพืชผลหลักที่นิยมปลูก คือ ข้าว และมันสำปะหลัง ซึ่งพืชผล 2 ชนิดนี้มีราคาต่อหน่วยต่ำอยู่เสมอ ราคาข้าวสูงขึ้นด้วยอัตราค่าที่ ในขณะที่ราคาของมันสำปะหลังมักจะขึ้นลงอยู่ในอัตราเดิมในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เกษตรกรจึงต้องรับความเสี่ยงด้านราคา เนื่องจากมีช่องทางตลาดน้อย ไม่มีผู้ขงขนาดใหญ่ และขาดข้อมูลข่าวสารทางด้านตลาด และไม่มีการรวมกลุ่มทางการตลาดเพื่อปกป้องผล

ประโยชน์ของเกษตรกร เกษตรกรไม่มีโอกาสที่จะเพิ่มกำไรให้กับตนเอง ถึงแม้ว่าราคาพืชผลการเกษตรในตลาดเพิ่มสูงขึ้น พ่อค้าเป็นฝ่ายจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชและปุ๋ยให้แก่เกษตรกร จากนั้นก็ซื้อผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้โดยหักค่าใช้จ่ายดังกล่าวออก เกษตรกรมักจะต้องตกเป็นหนี้และมีปัญหาในการหาเงินมาลงทุนในการปลูกพืชไร่รุ่นใหม่

การปลูกข้าวและมันสำปะหลังเป็นกิจกรรมหลักและแหล่งรายได้สำคัญของจังหวัด การปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างอื่นเป็นไปได้ยากเนื่องจากขาดแคลนแหล่งน้ำ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และสภาพแวดล้อมไม่อำนวย ดังนั้นรายได้ของเกษตรกรจึงขึ้นอยู่กับราคาและผลผลิตของข้าวและมันสำปะหลัง ผลผลิตของมันสำปะหลังไม่เปลี่ยนแปลงในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งแสดงถึงผลผลิตทางการเกษตรหลักของจังหวัด เกือบถึงจุดอิ่มตัว ซึ่งไม่เพียงแต่ผู้กินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย

4.2.2.3 ภาคอุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรม เป็นภาคการผลิตที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดน้อยที่สุด ซึ่งจังหวัดมุกดาหารมีโรงงานอุตสาหกรรม 390 แห่ง (ธันวาคม 2544) เงินลงทุน 2,151.08 ล้านบาท มีการจ้างงาน 2,745 คน อุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตร อาหาร เครื่องดื่ม ไม้แปรรูป อุตสาหกรรมก่อสร้าง สิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม เคมีและพลาสติก โลหะและอโลหะ

มุกดาหารมีโรงงานอุตสาหกรรมน้อยมากเมื่อเทียบกับจังหวัดนครพนมและหนองคาย เนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบ อุตสาหกรรมดั้งเดิมของจังหวัดมุกดาหารที่มีจำนวนสูงคือ อุตสาหกรรมเกษตร แต่มีการจ้างงานน้อย เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมไม้แปรรูป และอุตสาหกรรมก่อสร้าง แต่ในอนาคตถ้ามีสะพานเกิดขึ้น และ สปป.ลาว มีการเปิดประเทศเป็นสากลมากขึ้นโอกาสการลงทุนต่างๆ โดยใช้วัตถุดิบจาก สปป.ลาวหรือเวียดนามก็จะมากขึ้น

ปัญหาด้านอุตสาหกรรมของมุกดาหารนอกจากจะมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่น้อยแล้ว การสนับสนุนการลงทุนด้านอุตสาหกรรมยังมีไม่มากเท่าที่ควรในขณะที่เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต และเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของ สปป.ลาว เมื่อสะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 2 สำเร็จ ดังนั้นจึงควรมุ่งเน้นในการพัฒนาโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ให้สามารถเพิ่มมูลค่าสูงขึ้น เพิ่มจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมผลิตวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้มุกดาหารเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงระหว่างประเทศในลุ่มน้ำโขงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2.3 ด้านสังคม

ในด้านปัญหาทางสังคมของเมืองมุกดาหารนั้น ถ้าเป็นปัญหาของความขัดแย้งทางเชื้อชาตินั้นไม่ค่อยมีความรุนแรงเท่าไรนัก แม้ว่าจะมีคนหลายเชื้อชาติมาอยู่ร่วมกันแต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ อาจจะไม่มีความขัดแย้งกันบ้างแต่ก็ไม่รุนแรง ปัญหาทางสังคมส่วนใหญ่ได้แก่ การบริการทางสังคมและบุคคลากรไม่เพียงพอ เช่น

4.2.3.1 ด้านการศึกษา

จากข้อมูลทางการศึกษาของจังหวัดมุกดาหารจะเห็นว่าไม่มีสถานศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยอยู่เลย จะมีสูงสุดแค่ระดับอาชีวะ (ปวส.) ซึ่งเป็นสายอาชีพ สำหรับนักเรียนที่ต้องการจะศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องไปเรียนที่จังหวัดอื่น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากสถิติอัตราการเรียนต่อ ม. 1 และ ม.4 ปีการศึกษา 2541 – 2544 ตามตารางที่ 4.6 จะเห็นว่าอัตราการเรียนต่อ ม.1 มีมากกว่าร้อยละ 90 ในขณะที่อัตราการเรียนต่อ ม.4 จะอยู่ประมาณร้อยละ 50-60 เท่านั้น ซึ่งเป็นแค่ครึ่งเดียวของจำนวนนักเรียนทั้งหมด และจากตารางที่ 4.7 ซึ่งแสดงจำนวนนักเรียนและร้อยละของนักเรียนต่อประชากรวัยเรียนในจังหวัดมุกดาหารจะเห็นว่า อัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา (ปวส.) นั้นมีน้อยมาก คือประมาณร้อยละ 14 ในขณะที่ระดับประถมศึกษา มีจำนวนนักเรียนมากกว่าประชากรที่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประชากรแฝงที่อยู่ในระดับประถมศึกษา นอกจากนี้คนมุกดาหารส่วนมากจะจบแค่การศึกษาภาคบังคับเท่านั้น ในด้านบุคลากรทางการศึกษา เมื่อพิจารณาอัตราส่วนนักเรียนต่อครูโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 20:1 นั่นก็แสดงว่าในด้านบุคลากรทางการศึกษานั้นมุกดาหารยังไม่ค่อยประสบปัญหา ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของระดับความรู้ของประชากร

ตารางที่ 4.5 อัตราการเรียนต่อ ม.1 และ ม.4 ปีการศึกษา 2541 - 2544

ปีการศึกษา	อัตราการเรียนต่อ ม.1	อัตราการเรียนต่อ ม.4
2541	93	55
2542	95	59
2543	96	68
2544	98	59

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของนักเรียนต่อประชากรวัยเรียนในจังหวัด
มุกดาหาร ปีการศึกษา 2544

ชั้น	อายุโดยเฉลี่ย (ปี)	นักเรียน (คน)	ประชากร ในวัยเรียน	ร้อยละของ นร. ต่อประชากร	ร้อยละของ นร. ต่อ นร.ทั้งหมด
ก่อนประถมฯ	3-5	11,708	16,956	69.05	16.06
ประถมฯ	6-11	33,223	31,955	103.97	45.57
มัธยมต้น	12-14	15,306	16,257	94.15	20.99
มัธยมปลาย	15-17	10,963	19,401	56.51	15.04
อุดมศึกษา (ปวส.)	18-19	1,720	12,487	13.77	2.36
รวมทั้งสิ้น	3-19	72,920	97,056	75.13	100.00

4.2.3.2 ด้านสาธารณสุข

มุกดาหารยังไม่มีความสำเร็จทางด้านนี้ สถานพยาบาลและอุปกรณ์ทางการแพทย์ไม่ทันสมัย อัตราส่วนของแพทย์ต่อประชากร เท่ากับ 1 : 6,810 ซึ่งจะเห็นว่าแพทย์หนึ่งคนต้องรับประชากรถึงหกพันกว่าคน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงแสดงให้เห็นว่าบุคลากรทางการแพทย์นี้มุกดาหารยังขาดแคลนอยู่มาก นอกจากนี้ในเรื่องด้านความรู้ทางสาธารณสุขของประชาชนยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะเรื่องอาหารการกิน และสุขลักษณะต่างๆ ดังนั้นจึงควรเร่งให้ความรู้กับประชากรในด้านนี้ และฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับสุขศึกษาให้ประชาชนได้รู้ไว้เบื้องต้นเพื่อจะได้ช่วยเหลือตนเองได้ในกรณีฉุกเฉินเนื่องจากบุคลากรทางการแพทย์ยังขาดแคลน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะทำให้เห็นถึงบทบาทของเมืองมุกดาหารในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านการค้าชายแดน การท่องเที่ยว ด้านสังคมและวัฒนธรรมของเมืองกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น รวมทั้งปัญหาของเมืองซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสของการพัฒนาเมืองต่อไปในบทที่ 5 และการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหารในบทที่ 6 ซึ่งจะทำให้ภาพของการพัฒนาเมืองมุกดาหารในอนาคตมีความชัดเจนและพัฒนาได้ถูกต้องทิศทางตามศักยภาพของเมืองได้มากขึ้น

ศักยภาพ โอกาส และแนวโน้มการขยายตัวของเมืองมุกดาหาร

5.1 ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาเมืองมุกดาหาร

มุกดาหารเป็นเมืองที่มีความสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือของอนุภูมิภาค เพราะอยู่บนแนวเส้นทางคมนาคมสายตะวันออก - ตะวันตกซึ่งเชื่อมโยงประเทศไทย กับภาคกลางของ สปป.ลาว และภาคกลางของฝั่งทะเลเวียดนาม ทางเชื่อมสายตะวันออก - ตะวันตก เส้นนี้ ผ่านเมืองขอนแก่น และพิษณุโลกของประเทศไทย ไปสิ้นสุดที่แม่สอดตรงชายแดนพม่าเป็น องค์ประกอบพื้นฐานแผนการพัฒนาภูมิภาคปัจจุบัน ทางด้านตะวันออกของมุกดาหาร ประเทศ ญี่ปุ่นกำลังให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงในส่วนของเส้นทางผ่านประเทศลาว (เส้นทางหมายเลข 9) และประเทศเวียดนามก็กำลังปรับปรุงทางส่วนของเวียดนามที่เป็นทางไปสู่ดองฮา ความสำคัญ of เส้นทางคมนาคมระดับอนุภูมิภาคเส้นนี้ได้รับการส่งเสริมจากความตกลงของกองทุนความร่วมมือเศรษฐกิจพื้นทะเล (OECF) ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินเพื่อก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่สองข้ามแม่น้ำโขง การก่อสร้างสะพานแห่งนี้คาดว่าจะเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2546 และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2549 และยังมีแผนระดับชาติที่จะก่อสร้างทางหลวงขนาด 4 ช่องจราจร เชื่อมจังหวัดมุกดาหารกับพื้นที่ทางชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย

มุกดาหารยังถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในสองเขตแรกที่เป็นเขตพัฒนาพิเศษพร้อม กับแม่สอด เห็นได้ชัดว่ามุกดาหารมีศักยภาพในการพัฒนาให้มีความเจริญในหลายด้าน ทั้งนี้เพราะมี นโยบายและโครงการต่างๆ หลายโครงการที่จะเป็นตัวส่งเสริมการพัฒนาเมืองซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) **โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ** (Greater Mekong Subregion Cooperation: GMS) ประกอบด้วยประเทศ กัมพูชา - ลาว - พม่า - ไทย - เวียดนาม - มณฑลยูนนาน

2) **โครงการก่อสร้างทางหลวง 4 ช่องจราจรเชื่อมชายฝั่งตะวันออก** จากบริเวณโครงการพัฒนาชายทะเลตะวันออกมายังจังหวัดสระแก้ว - จังหวัดสุรินทร์ - จังหวัดยโสธร สิ้นสุดที่จังหวัดมุกดาหารเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการส่งออกให้แก่สินค้าที่ผลิตได้ในเขตพื้นที่ ทั้งนี้ มีเป้าหมายการตลาดที่กลุ่มประเทศอินโดจีน และประเทศอื่นๆ ในตลาดโลก โดยผ่านการส่งออก ที่ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง ท่าเรือรำลึกมาบตาพุด ตามแนวนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ ภูมิภาค และท้องถิ่นของรัฐบาล

3) **โครงการก่อสร้างทางหลวง 4 ช่องจราจรเชื่อมตะวันออก – ตะวันตก (East –West Economic Corridor)** จากบริเวณที่จะก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมย อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มายังจังหวัดพิษณุโลก – ขอนแก่น – มหาสารคาม – กาฬสินธุ์ – มุกดาหาร – ข้ามสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่สอง ไปตามถนนหมายเลข 9 เข้าสู่แขวงสะหวันนะเขต – เว้ – ดานัง วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมของประเทศพม่า ประเทศจีนตอนใต้ ประเทศไทย และกลุ่มประเทศอินโดจีน เข้าด้วยกัน โดยมีประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง ตามโครงการประสานความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) ของโครงการพัฒนาหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 6 ประเทศ คือ ประเทศจีนตอนใต้ ประเทศเวียดนาม ประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศไทย

โครงการนี้ประกอบด้วยงานหลัก 3 ส่วน คือ

- การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมไทย-ลาว พร้อมถนนเชื่อมต่อกับสะพาน รวมทั้งด้านพรมแดนของไทยและลาว
- การก่อสร้างปรับปรุงทางหลวงหมายเลข 9 ในลาว และเวียดนาม
- การก่อสร้างปรับปรุงท่าเรือของเวียดนาม

สำหรับในส่วนของไทยกับลาวนั้น คือ การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงและถนนเชื่อมต่อกับสะพาน ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือไทยและลาวในการสำรวจและออกแบบรายละเอียดจนแล้วเสร็จ ในส่วนของการก่อสร้างนั้น ไทยและลาวจะกู้เงินจาก JBIC มาดำเนินการในส่วนของตนเองโดยการก่อสร้างร่วมกัน คาดว่าการก่อสร้างจะเริ่มได้ในปี 2546 และแล้วเสร็จในปี 2549 สำหรับถนนในลาวและเวียดนามนั้น ขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับปรุงก่อสร้าง ส่วนท่าเรือดานัง เวียดนามจะขอใช้เงินญี่ปุ่นดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ โครงการเชื่อมโยงแนวตะวันออก-ตะวันตก ได้ขยายมา ถึงพม่าด้วย โดยระยะทางรวมจากพม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม (ดานัง) ประมาณ 1,700 กิโลเมตร โดยแนวเส้นทางแม่สอด-เมียวดี-ย่างกุ้ง นั้นยังไม่มีโครงการรองรับ ซึ่งจากการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและระดับรัฐมนตรี ครั้งที่ 10 โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ ที่สหภาพพม่าเมื่อ 27-29 พฤศจิกายน 2544 ที่ประชุมเห็นว่าการพัฒนาในด้านตะวันตกยังเป็นปัญหาที่ท้าทาย ที่จะต้องพัฒนาให้แล้วเสร็จ เพื่อให้การเชื่อมโยงเป็นไปอย่างสมบูรณ์ โดยในส่วนของไทยมีความตั้งใจที่จะให้ความช่วยเหลือแก่พม่าในการปรับปรุงถนน ช่วงแม่สอด-เมียวดี-พะอ้น ระยะทางประมาณ 153 กิโลเมตร

4) **โครงการก่อสร้างสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2** ไทยและลาวได้มีการตกลงสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ขึ้นที่จังหวัดมุกดาหาร เพื่อเชื่อมต่อเส้นทางเศรษฐกิจของประเทศ

ไทยและของกลุ่มประเทศอินโดจีนเข้าด้วยกันเป็นการขจัดอุปสรรคในการขนส่งสินค้าระหว่างกัน จะทำให้สามารถย่นระยะทางและค่าใช้จ่ายของการขนส่งได้ สามารถอำนวยความสะดวกอย่าง มหาศาลต่อการค้าขายระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีน ซึ่งได้มีพิธีลงนามข้อตกลง ระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลลาว ในการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างชาติแล้ว เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2544 ณ จังหวัดมุกดาหาร

5) **โครงการวางแผนพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จบริเวณพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** เป็นโครงการที่รัฐบาลไทยได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่น ผ่านทางองค์กรไจก้า (JICA) โดยศึกษาทั้งในพื้นที่ของประเทศไทยใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดสกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร และทางด้าน สปป.ลาว ในพื้นที่แขวงคำม่วนกับแขวงสะหวันนะเขต ในการศึกษาได้มีการเสนอโครงการพัฒนาพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย คือ

จังหวัดนครพนม มีความเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางการผลิต/อุตสาหกรรม

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความเหมาะสมที่เป็น “นครอุตสาหกรรมสีเขียว” หรือศูนย์แปรรูปผลผลิตการเกษตร

จังหวัดสกลนคร เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยจัดตั้งเป็น “นครวิทยาศาสตร์การเกษตร”

จังหวัดมุกดาหาร เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางธุรกิจจัดจำหน่ายสินค้าต่างๆ หรือ “นครการค้าชายแดน”

6) การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ศึกษานโยบายที่สำคัญเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน พอสรุปได้ดังนี้

ก. นโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค

- ลดความคับคั่งของกรุงเทพมหานคร โดยการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างภาคต่างๆ โดยตรงเป็นการพัฒนาการเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือตอนล่างกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

- พัฒนาเขตเศรษฐกิจในชายฝั่งตะวันออก โดยเฉพาะการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่าเรือ พัฒนาอุตสาหกรรม ถนน ในกรณีของจังหวัดมุกดาหารนั้นจะมีการขยายถนนจากมุกดาหารไปชายฝั่งตะวันออก

- พัฒนาเมืองศูนย์กลางภูมิภาค เพื่อเชื่อมโยงชุมชนชายแดนที่มีศักยภาพ เช่น มุกดาหาร และ แม่สอด ซึ่งเป็นการเปิดประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

- นโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงระหว่างไทย – เวียดนาม – สปป.ลาว – กัมพูชา – สหภาพเมียนมาร์ และ จีน เพื่อรองรับผลกระทบจากแผนพัฒนาที่สำคัญ คือ

-- แผนพัฒนาเชิงรุก โดยการพัฒนาศูนย์กลางและเทคโนโลยี การเตรียมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ เช่น การพัฒนาเมืองชายแดน การพัฒนาเมืองศูนย์กลางต่างๆ (การผลิต การเงิน และการท่องเที่ยว) และการพัฒนาของเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (มุกดาหารและแม่สอด)

-- การปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสาขาอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การเจรจาแก้ปัญหาอุปสรรคกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านการค้าและการลงทุน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการค้า การลงทุนและการส่งออก โดยเฉพาะส่งเสริมให้เกิดการผลิตร่วมและการพัฒนาทางการเกษตร

ข. แนวทางการพัฒนาภาค / อนุภาค / ระบบชุมชนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

- กำหนดบทบาทของแต่ละพื้นที่ทั้งในระดับภาค อนุภาค หรือกลุ่มจังหวัด รวมถึงพื้นที่เศรษฐกิจเฉพาะและพื้นที่ชายแดน เช่น ภาคเหนือเป็นแหล่งการค้าชายแดน และการท่องเที่ยว ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ศูนย์กลางการท่องเที่ยวและแหล่งพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อการส่งออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นฐานเศรษฐกิจการผลิตสินค้าและอุตสาหกรรมเชื่อมโยงกับอินโดจีนและนานาชาติ ศูนย์กลางธุรกิจการค้า การวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีและการท่องเที่ยว

- แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ เน้นการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อลดข้อจำกัดการขนส่งสินค้าผ่านแดน พัฒนาความร่วมมือทางวิชาการสิ่งแวดล้อม โดยให้เอกชนเป็นแกนในการสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนระหว่างกัน

- การสร้างโอกาสให้ชุมชนศูนย์กลางและบริเวณชายแดน เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การสร้างโครงข่ายคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างชุมชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า และการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

ค. แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- นโยบายสนับสนุนการพัฒนาเมืองชายแดนมีอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว ประเด็นสำคัญอยู่ที่การกำหนดบทบาทและทิศทางของการพัฒนาเมืองชายแดนเพื่อการปฏิบัติ

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำลังดำเนินการวางแผนเค้าโครงการพัฒนาภาค รวมทั้งระบบชุมชนและเมืองชายแดน โดยมีข้อเสนอแนะและกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ สนับสนุนการสร้างเส้นทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงแม่สอด – พิชณุโลก –

มุกดาหาร – แขวงสะหวันนะเขต – ดานัง เป็นลำดับความสำคัญสูงสุด รองลงมาได้แก่ สหภาพ
เมียนมาร์ – ภาคกลางตอนบน – กัมพูชา และการพัฒนาเมืองที่มีบทบาทสนับสนุนซึ่งกันและกัน
เช่น เชียงใหม่ - ลำพูน

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (SPECIAL BORDER ECONOMIC
ZONE = SBEZ) ที่มุกดาหารมีความสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว

ศักยภาพและความเหมาะสมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ที่
มุกดาหาร พิจารณาทั้งภายในและภายนอกของพื้นที่แล้ว สรุปได้ว่าอำเภอเมืองมุกดาหารและ
อำเภอใกล้เคียงของจังหวัดมุกดาหารมีศักยภาพในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยมี
เหตุผลสำคัญ คือ

- ความได้เปรียบเชิงที่ตั้งของมุกดาหารที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกับแขวงสะหวันนะเขตซึ่งเป็น
แขวงใหญ่อันดับสองรองจากเวียงจันทน์ ซึ่ง สปป.ลาวได้ให้ความสำคัญกับแขวงนี้ในฐานะ
เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อภาวะการลงทุน การค้า และการ
พัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหารที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแขวงสะหวันนะเขตไม่ว่าจะเป็น
ด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ

- จากโครงการพัฒนาเชื่อมถนนในแนวตะวันตกและตะวันออก (ไทย – ลาว –
เวียดนาม) ตามแผนถนนหมายเลข 9 และโครงการก่อสร้างทางหลวง 4 ช่องจราจร พัฒนาชายฝั่ง
ทะเลตะวันออกจากท่าเรือแหลมฉบัง มาয়ังสระแก้ว – บุรีรัมย์- ยโสธร สิ้นสุดที่มุกดาหาร จะทำ
ให้เกิดการกระจาย – แลกเปลี่ยนสินค้าจากภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปยังภาคตะวันตกและ
ภาคตะวันออกได้สะดวกยิ่งขึ้น และยังสามารถเชื่อมไปยังท่าเรือดานังในประเทศเวียดนาม ซึ่งจะ
ทำให้มุกดาหารเป็นเสมือนประตูการค้าสู่อินโดจีน

- เมืองมุกดาหารมีความสำคัญเป็นอันดับสองในการทำการค้าชายแดน รองจาก
หนองคาย ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับนครเวียงจันทน์เมืองหลวงของประเทศ สปป.ลาว การค้าชายแดนนั้น
มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนไทยที่ติดกับ สปป.ลาว เป็นอย่างมาก โดยมีการ
พัฒนาการค้าสืบเนื่องติดต่อกันเป็นเวลานาน ปัจจัยที่เป็นตัวส่งเสริมคือความคล้ายคลึงในด้าน
วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของทั้งสองประเทศ

การกำหนดเขตย่อยของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและที่ตั้งโครงสร้างพื้นฐาน
ที่สำคัญ คือ เขตย่อยปลอดภัย เขตย่อยปลอดภัยธุรกิจการท่องเที่ยว เขตย่อยส่งเสริม
อุตสาหกรรมส่งออก เขตที่ตั้งโครงสร้างพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้

ก. เขตย่อยปลอดภาษีการค้า (DUTY FREE AREA) อยู่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารในบริเวณใกล้กับด่านท่าข้าม (ด่านต้นโพธิ์) นอกจากนี้ร้านค้าที่ได้รับอนุญาตจะให้ป็นร้านค้าปลอดภาษี (DUTY FREE SHOP)

ข. เขตย่อยปลอดภาษีธุรกิจการท่องเที่ยว ควรจะอยู่ในเขตที่เป็นที่ตั้งของธุรกิจโรงแรมหรือธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ คือ บริเวณนั้นควรอยู่ในอำเภอเมืองมุกดาหาร เป็นพื้นที่บริเวณถนนเลียยเมือง หรือบริเวณใกล้ที่ตั้งสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2

ค. เขตย่อยส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออก ที่นอกเหนือจากเขตย่อยปลอดภาษีธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจอุตสาหกรรมส่งออกนั้น ควรแยกกันตามแผนการใช้ที่ดิน (LAND USE PLAN) ของกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในผังเมืองรวมมุกดาหาร

โครงการต่างๆ เหล่านี้จะทำให้มุกดาหารมีศักยภาพและโอกาสที่จะพัฒนาในหลายด้าน ดังนี้

5.1.1 การเป็นเมืองศูนย์กลางเชื่อมโยงการค้าระหว่างประเทศอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง

รัฐบาลลาวได้กำหนดให้แขวงสะหวันนะเขตเป็นเขตการค้าเสรี และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เป็นหัวเมืองที่เป็นศูนย์กลางของการค้าขายระหว่างประเทศของลาว มีความสำคัญรองจากนครเวียงจันทน์ คือเมืองคันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขตที่อยู่ตรงข้ามกับจังหวัดมุกดาหาร และเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางหมายเลข 9 ซึ่งเชื่อมสู่ตอนกลางของประเทศเวียดนามตลอดไปถึงชายแดนทะเลเข้าบรรจบเส้นทางหมายเลข 1 ระยะทางประมาณ 300 กิโลเมตร โดยมีหัวเมืองที่สำคัญของเวียดนาม คือ เมืองกวางตรี เมืองเว้ (เมืองหลวงเก่า) และเมืองดานัง ที่สามารถรองรับเรือขนาดใหญ่ได้และในอดีตเส้นทางนี้ คือเส้นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในสมัยอินโดจีน แต่ในปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนเป็น“เส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญ” จากสภาพความเหมาะสมทางภูมิประเทศด้านที่ตั้งที่กล่าวมาข้างต้นมุกดาหารจึงมีศักยภาพในการเป็น “เมืองท่าหรือประตูที่สำคัญของการค้าขายกับกลุ่มประเทศอินโดจีน” และประเทศจีนตอนใต้ ดังนั้นจึงเป็นเมืองท่าที่ตั้งอยู่ใกล้กับประเทศคู่ค้ามากที่สุด ทำให้โอกาสของเมืองมุกดาหารสามารถเป็นเมืองนครการค้าชายแดนที่เป็นเมืองคู่แฝดกับเมืองสะหวันนะเขตที่มีการพัฒนาทางการค้าร่วมกัน นอกจากนี้เมืองมุกดาหารสามารถที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมภายใน ได้แก่ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร, การแปรรูปวัตถุดิบทางการเกษตร ซึ่งเป็นผลผลิตที่มีอยู่ในจังหวัดอยู่แล้ว

โครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่สอง ที่จังหวัดมุกดาหารเพื่อเชื่อมต่อเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยและกลุ่มประเทศอินโดจีนเข้าด้วยกัน จะทำให้

สามารถลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง และย่นระยะเวลาของการขนส่งได้ เนื่องจากในปัจจุบันต้องใช้แพขนานยนต์ หรือเรือเป็นพาหนะในการขนส่งสินค้าข้ามฝั่งแม่น้ำโขง และนำไปสู่การพัฒนาทางการค้ารูปแบบใหม่ๆ ที่เป็นสากลระหว่างกันมากขึ้น

5.1.2 การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งภายในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 และการปรับปรุงถนนหมายเลข 9 จะทำให้มุกดาหารเป็น “ศูนย์กลางด้านการคมนาคมระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง” และจะส่งผลให้เป็นประตูการค้าชายแดนและเป็นเมืองหน้าด่าน การค้าไปยังประเทศลาวและประเทศเวียดนาม ซึ่งเส้นทางนี้จะเป็นการเชื่อมภาคตะวันออกเฉียงและภาคตะวันตกเข้าด้วยกัน มีสภาพเป็นแนวเส้นทางแห่งอนุภาคเอเชียภาคเหนือตอนล่าง (Lower Northern Southeast Asian Subregion) ซึ่งมีสภาพเป็นสะพานเศรษฐกิจ ซึ่งทอดผ่าน 4 ประเทศ อันได้แก่ พม่า ไทย ลาว และเวียดนาม (International Landbridge) สามารถเป็น “สะพานบก “ (Land Bridge) เชื่อมระหว่างประเทศเอเชียใต้ในมหาสมุทรอินเดียกับประเทศ ฟิลิปปินส์ และกลุ่ม APEC ในมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนถ่ายสินค้า โดยไม่ต้องผ่านแหลมมลายูอีกต่อไป อันจะส่งผลกระทบต่อดุลย์การค้าได้เปรียบ-เสียเปรียบ ระหว่างประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศไทยอย่างแท้จริงในอนาคต และนอกจากนั้นยังมีบทบาทเป็นสะพานเชื่อมที่ใหญ่ที่สุดระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ (พม่า ไทย ลาว เวียดนาม และฟิลิปปินส์) กับจีนตอนใต้ อีกด้วยจึงสมควรขนานนามว่า สะพานเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Landbridge) อย่างแท้จริง เส้นทางดังกล่าวนี้ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อระดับชาติแล้ว ยังส่งผลต่อการพัฒนาจังหวัดมากกว่าครึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือตอนล่าง อันเป็นผลมาจากการพาดผ่านส่วนที่กว้างที่สุดของประเทศนั่นเอง

การพัฒนาเมืองมุกดาหารเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งภายในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตามโครงการคมนาคมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้มุกดาหารมีโอกาสกลายเป็นเมืองของการขนส่งและกระจายสินค้าไปยังภูมิภาคต่างๆ ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดโอกาสการสร้างธุรกิจ/อุตสาหกรรม ด้านการบรรจุหีบห่อสินค้า โกดังเก็บสินค้าเพื่อรองรับกิจกรรมการขนส่งที่จะเกิดขึ้น

5.1.3 การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว เชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวระดับโลกของกลุ่มประเทศอินโดจีน

เมื่อการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งชาติ จังหวัดมุกดาหาร – สะหวันนะเขต และโครงการด้านการคมนาคมต่างๆ สำเร็จ ย่อมจะเกิดการเปลี่ยนแปลงกับมุกดาหารอย่างแน่นอน สำหรับในด้านการท่องเที่ยวที่มุกดาหารมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้กลายเป็น

ศูนย์กลางการท่องเที่ยว ซึ่งจะเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกของกลุ่มประเทศอินโดจีนได้ เช่น นครวัด นครธม ในประเทศกัมพูชา น้ำตกหลี่ผี ในประเทศลาว และเมืองท่องเที่ยวสำคัญๆ ของประเทศเวียดนาม เป็นต้น เพราะแต่ละประเทศในภูมิภาคนี้จะสามารถเดินทางโดยรถยนต์ถึงกันได้ หรือไม่ก็สามารถที่จะมาเครื่องบินได้ เพราะถึงแม้ว่าในปัจจุบันมุกดาหารจะไม่มีสนามบินเป็นของตัวเองแต่ก็สามารถที่จะเดินทางไปขึ้น – ลง ที่จังหวัดใกล้เคียงได้ นอกจากนี้มุกดาหารยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากอยู่แล้วคือตลาดอินโดจีนหรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติก็มีอยู่หลายแห่งด้วยกัน เช่น ภูผาเทิบ แก่งกะเบา ภูมโนรมย์ ภูสระดอกบัว เป็นต้น หรือไม่เช่นนั้นนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเดินทางจากมุกดาหารไปเที่ยวยังจังหวัดใกล้เคียงได้ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดนครพนม กาฬสินธุ์ สกลนคร ฯลฯ จากการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคตดังกล่าวไว้ในบทที่ 4 ที่กล่าวมาแล้วนั้นมุกดาหารจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี และในอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2564) มุกดาหารจะมีนักท่องเที่ยวมากถึง 12,621,892 คน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่ไม่น้อย ดังนั้นมุกดาหารมีโอกาสที่จะขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และกลายเป็นเมืองการท่องเที่ยวชายแดนที่สำคัญได้อย่างสมบทบาท

5.1.4 การเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ศึกษาการพัฒนาโครงข่ายคมนาคม เพื่อพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยเสนอให้ก่อสร้างทางหลวงเชื่อมโยงภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กับท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งจะเป็นเส้นทางที่สามารถเชื่อมระหว่างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก กับประเทศในกลุ่มอินโดจีนได้ ในขณะเดียวกันจะเป็นการเปิดโอกาสให้มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับเขตอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก ซึ่งจะทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้า การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีน และรับซื้อวัตถุดิบเพื่อการผลิตจากประเทศเหล่านี้ นอกจากนี้ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่สะดวกจะช่วยให้มีการขยายตัวของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมเกษตร และการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในประเทศอินโดจีนได้อย่างสะดวก

จากการศึกษาแผนการพัฒนาระดับภูมิภาค ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และภาคตะวันออกตอนบน โดยสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2536 ภายใต้ความร่วมมือของสำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการก่อสร้างถนนสายหลัก เพื่อเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกกับพื้นที่ภาคตะวันออกตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งนอกจากจะมีความสำคัญ

อย่างยิ่งต่อระบบการขนส่งทางภาคพื้นดินระหว่างภูมิภาคทั้งสอง ยังเป็นเส้นทางที่จะเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยกำหนดแนวเส้นทางเริ่มจากแหลมฉบังพุ่งตรงไปยังสระแก้ว ผ่านแนวทางหลวงหมายเลข 348 แล้วกำหนดให้ผ่านใกล้ชุมชนเมืองสุรินทร์ – บุรีรัมย์ แล้วอาศัยเส้นทางหลวงเดิมผ่านยโสธร ไปสิ้นสุดที่มุกดาหาร โดยกำหนดให้เป็นเส้นทางระหว่างภูมิภาคขนาด 4 ช่องจราจร ที่มีความกว้างเขตทาง 60 – 80 เมตร

จากโครงการดังกล่าวจะทำให้มุกดาหารนอกจากจะมีศักยภาพและโอกาสในการเป็นศูนย์กลางด้านการค้าชายแดน การคมนาคม และการท่องเที่ยว ของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นบทบาทในระดับระหว่างประเทศแล้ว บทบาทในระดับภูมิภาคภายในประเทศก็เป็นอีกศักยภาพของเมืองที่สามารถจะเป็นได้ กล่าวคือ เมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมชายฝั่งตะวันออกผ่านสระแก้ว อยุธยาประเทศ และสิ้นสุดที่มุกดาหารแล้ว จะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการส่งออกให้แก่สินค้าที่ผลิตได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถผ่านการส่งออกที่ทำเรือพาณิชย์แหลมฉบัง ทำเรือน้ำลึกมาบตะพุดได้ นอกจากนี้การที่มุกดาหารมีศักยภาพในการพัฒนาให้กลายเป็นเมืองของการขนส่งและกระจายสินค้าก็ทำให้สามารถให้บริการแก่จังหวัดอื่นๆ ใกล้เคียงได้ เช่น อำนาจเจริญ สกลนคร ร้อยเอ็ด ยโสธร นครพนม และกาฬสินธุ์ เป็นต้น ทั้งนี้ประกอบกับนโยบายโครงการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบเบ็ดเสร็จ ดังที่กล่าวไปแล้วมุกดาหารถูกกำหนดให้เป็นเมืองแห่งการค้าชายแดนในขณะที่ยโสธร นครพนม กาฬสินธุ์ และสกลนคร ก็ถูกกำหนดให้มีบทบาทที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพของเมือง ซึ่งทั้งหมดนี้จะก่อให้เกิดการเกื้อหนุนระหว่างกันภายในภูมิภาค ยิ่งไปกว่านั้นนอกจากมุกดาหารสามารถที่จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในกลุ่มอินโดจีนแล้วยังจะมีศักยภาพในการที่จะเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกได้อีกทั้งนี้เนื่องจากเส้นทางคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างทั้งสองภูมิภาคอยู่ในระหว่างการพัฒนาดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ดังนั้นเมืองมุกดาหารมีโอกาสในการพัฒนาธุรกิจด้านโรงแรม และการบริการเพื่อรองรับกับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย

5.1.5 เมืองชายแดนที่มีศักยภาพและวิสัยทัศน์ในอนาคต

ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของเมืองมุกดาหารในอนาคตนั้น การวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนจุดแข็ง ของเมือง ตลอดจนโอกาสและอุปสรรคจากภายนอก เป็นสิ่งจำเป็นที่จะกำหนดแนวทางการพัฒนาเมืองต่อไป จากตารางที่ 5.1 จะเห็นว่าจุดแข็งของเมืองมุกดาหารอยู่ที่ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของเมืองซึ่งเป็นเสมือนประตูการค้าเชื่อมโยงไปยัง สปป.ลาว ที่เมืองใหญ่อย่างสะหวันนะเขต โดย ในระยะเวลาสี่ปี (พ.ศ. 2564) เมืองมุกดาหารจะมีประชากรโดยประมาณถึง 60,000 คน และทางสะหวันนะเขตจะมีประชากรประมาณ 1,175,725 คน (คำนวณการคาดการณ์โดยใช้วิธี *Exponential อัตราการขยายตัว 2.32 %ต่อปี* ตามเกณฑ์ขยายตัวประชากรขั้นสูงของกรมโยธาธิการ

และผังเมือง ซึ่งจำนวนประชากรของแขวงสะหวันนะเขตได้จากข้อมูลสถานกงสุลใหญ่ ประจำแขวงสะหวันนะเขต : ปี 2544) พื้นที่ชายแดนที่รวมกันจะมีประชากรหนาแน่นพอที่สามารถรับประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นความสำคัญของเมืองที่เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนก่อให้เกิดความหลากหลายในเศรษฐกิจเมือง เช่น การค้าชายแดน ธุรกิจโรงแรม การค้าปลีก ค้าส่ง การบริการ ตลอดจนอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นต้น และจุดแข็งอีกประการหนึ่งคือ มุกดาหารยังไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินในการขยายตัวทางกายภาพของเมือง เนื่องจากเมืองยังมีขนาดเล็ก สิ่งเหล่านี้จะดึงดูดให้เกิดการลงทุนในมุกดาหารในอนาคตได้ และเมื่อประกอบกับโอกาสจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2, การรวมกลุ่มของอนุภาคเพื่อลดข้อจำกัดทางการค้า การอยู่บนเส้นทางของการเชื่อมโยงการขนส่งจาก สปป.ลาว ไปจนถึงเวียดนาม ฯลฯ ก็จะทำให้มุกดาหารกลายเป็นเมืองหลักชายแดน

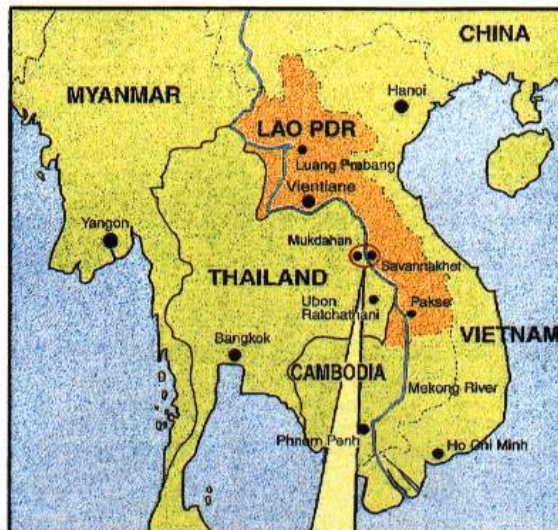
แต่อย่างไรก็ตามจุดอ่อนของเมือง และอุปสรรคจากภายนอกก็สามารถเป็นตัวขัดขวางการพัฒนาเมืองได้ กล่าวคือ การที่ขนาดของเมืองมีขนาดเล็ก และปัจจุบันความเติบโตของเมืองยังมีน้อยทำให้งบประมาณที่จะใช้ในการพัฒนามีจำกัด ซึ่งในปัจจุบันโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอที่จะรองรับการเติบโตแบบฉับพลัน นอกจากนั้นโครงการถนนเชื่อมโยงระดับอนุภูมิภาคกับเวียดนามยังไม่เป็นไปตามแผน เช่น โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ตามแผนฯ จะเริ่มก่อสร้างกลางปี 2543 (ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2541) แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่เริ่มดำเนินการก่อสร้าง และยังไม่มีการกำจัดปัญหาการกีดกันทางการค้า เพื่อไปสู่การค้าเสรีในอนุภูมิภาค สิ่งเหล่านี้จะทำให้เมืองมุกดาหารไม่สามารถพัฒนาได้เท่าที่ควร ดังนั้นการวางแผนพัฒนาเมืองมุกดาหารในอนาคตเพื่อที่จะรองรับกับความเจริญเติบโตของเมืองที่จะตามมาไม่ควรที่จะคำนึงถึงแต่ศักยภาพของเมืองในด้านบวกอย่างเดียวแต่ควรดูถึงสภาพความเป็นจริงของเมืองในปัจจุบันด้วย ทั้งนี้การปรับปรุงด้านต่างๆ ของเมืองเป็นสิ่งจำเป็น กล่าวคือ การจะเป็นเมืองหลักชายแดน และรองรับการพัฒนาจำเป็นต้องมีการปรับปรุงอาคาร ศาลากลาง สถานีอนามัย และด้านตรวจคนเข้าเมืองให้ดีขึ้น รวมทั้งการคมนาคมทางน้ำ เช่นเดียวกับ การผ่านแดนทางสะพาน อาคารตลาดชายแดนจำเป็นต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นและขยายออกไป และให้มีอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการขนส่งและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและยังเป็นโอกาสในการเพิ่มการผลิตทางอุตสาหกรรม นอกจากนี้การบริการทางการศึกษาจะต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการที่เปลี่ยนไปของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น กล่าวได้ว่ามุกดาหารมีศักยภาพในการพัฒนาในหลายๆ ด้าน ฐานทางเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่หลากหลายแต่สามารถขยายออกไปเพื่อให้รวมไปถึงการค้าเล็กๆ น้อยๆ ที่เพิ่มขึ้น การขนส่งที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานบริการต่างๆ และการผลิตบางประเภท การพัฒนาของมุกดาหารจะขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการและผู้ลงทุนภาคเอกชนชาวไทย การประกอบการเป็นสิ่งจำเป็นในการขยายตลาดการค้าและเพิ่มคู่ค้าชาวลาว

ให้มากขึ้น และยังจำเป็นต้องมีการลงทุนเพื่อส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวของมุกดาหารและกิจกรรมทางน้ำ การลงทุนด้านคลังสินค้า การขนส่งทางบก โรงแรม และศูนย์การค้า ก็เป็นสิ่งจำเป็น ผู้นำของมุกดาหารต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในการดึงความสนใจจากทั้งผู้ประกอบการ และนักลงทุนจากภายนอก นอกจากนี้ในการสนับสนุนการวางแผนการลงทุนของภาคเอกชน รัฐบาลจำเป็นต้องมีบทบาทที่ชัดเจนในระดับชาติ ภาครัฐจะต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการลงทุน ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความร่วมมือระดับอนุภูมิภาค และที่สำคัญที่สุดคือข้อตกลงทวิภาคีกับประเทศ สปป.ลาว ที่จะยอมให้สินค้า การลงทุนและประชาชนผ่านข้ามแดนและต่อไปยังเวียดนาม การปรับปรุงสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นการสร้างจุดแข็งและศักยภาพของเมืองให้มากขึ้น ส่งผลให้การเติบโตของเมืองในอนาคตเป็นไปอย่างมีเสถียรภาพและมีฐานที่มั่นคง

ตารางที่ 5.1 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของมุกดาหาร

จุดแข็ง ของเมือง	<ol style="list-style-type: none"> 1) ที่ตั้งเป็นเสมือนประตูการค้าสู่ประเทศลาว ซึ่งปัจจุบันมีธุรกิจและการค้าต่อเชื่อมกับเมืองใหญ่สะพานนะเขตของลาว 2) ความสำคัญระดับรองคือ เป็นเมืองท่องเที่ยว 3) ไม่มีข้อจำกัดทางด้านที่ดิน ในการขยายตัวทางกายภาพของเมือง 4) ความหลากหลายทางเศรษฐกิจของเมือง
จุดอ่อน ของเมือง	<ol style="list-style-type: none"> 1) ขนาดของเมืองเล็ก และจนถึงปัจจุบันความเติบโตของเมืองยังมีน้อย 2) มีงบประมาณจำกัด 3) โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอที่จะรองรับการเติบโตแบบฉับพลัน
โอกาส จากภายนอก	<ol style="list-style-type: none"> 1) เมื่อสร้างสะพานซึ่งเชื่อมโยงไปสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเวียดนามเสร็จ จะทำให้เกิดโอกาสของการค้าและการลงทุนที่สำคัญมากแก่มุกดาหาร 2) การรวมกลุ่มของอนุภูมิภาค (โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดอัตราภาษีศุลกากรและข้อกีดกันที่มีใช้ภาษีศุลกากรแก่ทั้งสองฝ่าย) จะเสริมบทบาทของเมืองให้เข้มแข็งขึ้น ในฐานะที่เป็นผู้ค้า/ผู้จำหน่ายสินค้าให้กับแขวงต่างๆ ของลาวที่อยู่ใกล้เคียง 3) การเชื่อมโยงไปถึงชายฝั่งทะเลตะวันออกจะส่งเสริมบทบาทการเป็นประตูภูมิภาคมากขึ้น 4) ในอนาคตจะสามารถเชื่อมโยงการขนส่งใน สปป.ลาว ไปยังท่าเรือดานังในเวียดนาม 5) การท่องเที่ยวทั้งในระดับนานาชาติและระดับท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยคาดว่าจะเพิ่มขึ้นและมีความหลากหลาย
อุปสรรค ภายนอก	<ol style="list-style-type: none"> 1) ถนนเชื่อมโยงระดับอนุภูมิภาคกับเวียดนามยังไม่เป็นไปตามแผน 2) ยังไม่มีการกำจัดการกีดกันการค้า เพื่อไปสู่การค้าเสรีในอนุภูมิภาค 3) เส้นทางอื่นๆ ที่เป็นคู่แข่งของมุกดาหารที่จะเชื่อมโยงไปสู่ประเทศลาว เช่น หนองคายที่เมืองเวียงจันทน์

LOCATION MAP

BRIDGE LOCATION MAP

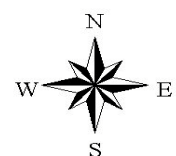
แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

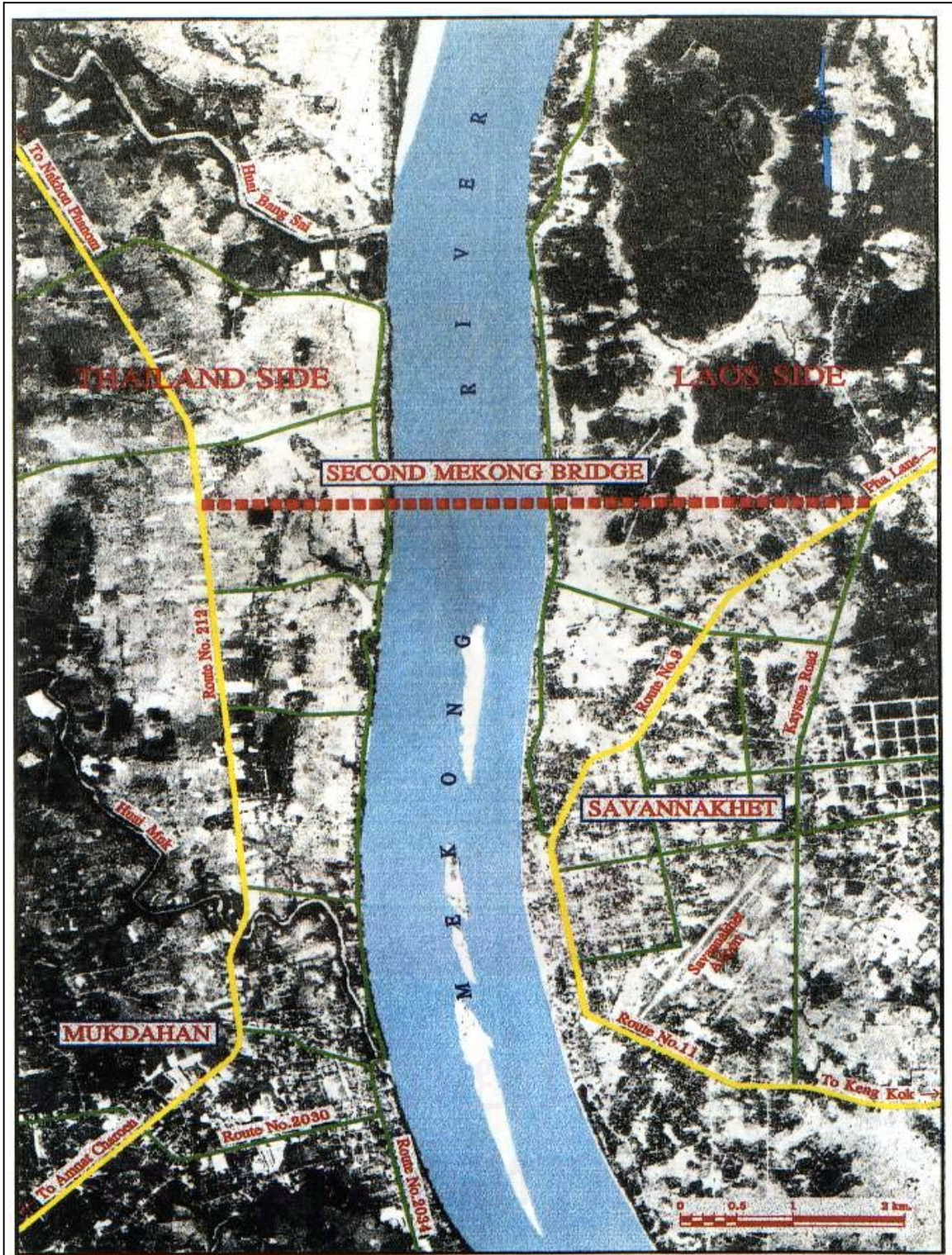
แสดง :
จุดก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง
แห่งที่ 2

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 5.3

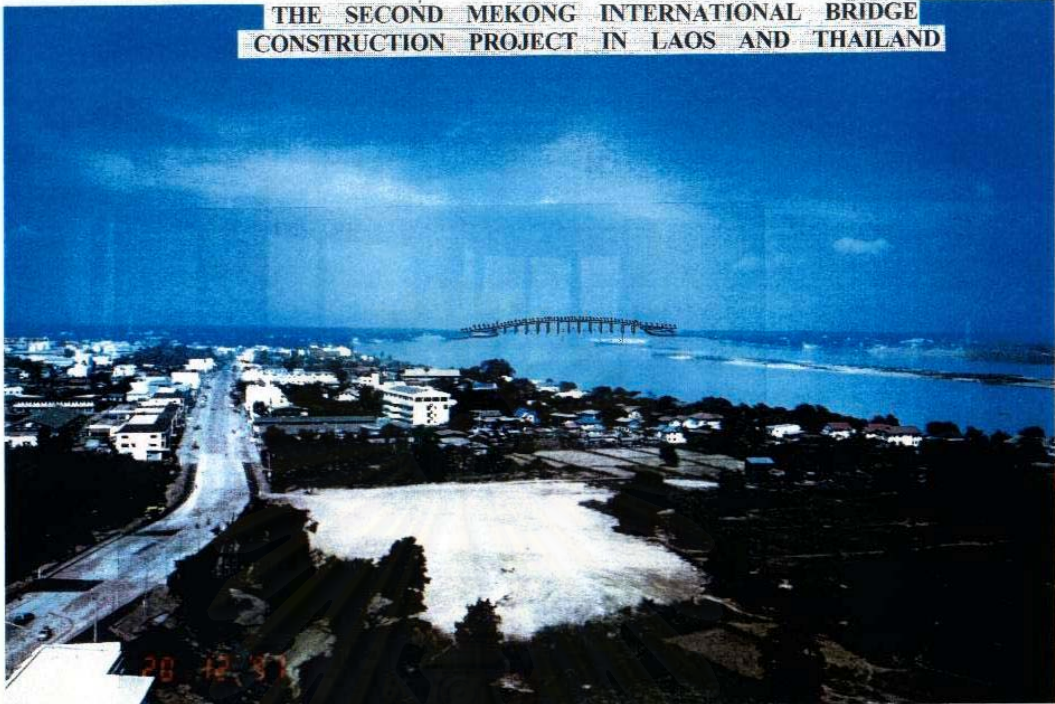

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

<p>แสดง : จุดก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 2</p>	<p>คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> 	<p>แผนที่ 5.4</p>
---	---	---

SAPROF STUDY
FOR
THE SECOND MEKONG INTERNATIONAL BRIDGE
CONSTRUCTION PROJECT IN LAOS AND THAILAND

PERSPECTIVE VIEW (from Mukdahan)

 ไทย ลาว
รูปแบบสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างชาติ มุกดาหาร - สะหวันนะเขต

ภาพที่ 5.1 รูปแบบสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2

5.2 โอกาสและช่องทางการลงทุนใน สปป.ลาว

การที่ สปป.ลาว เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียนทำให้ต้องเร่งพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับสมาชิกประเทศอื่นๆ มีการปรับเปลี่ยนนโยบายรัฐบาลเพื่อให้ประเทศพร้อมสำหรับศตวรรษใหม่ ภายใต้นโยบายดังกล่าว ส่งผลให้ สปป.ลาว มีความพร้อมสำหรับการลงทุนในทุกภาคธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของอาเซียนเมื่อปี 2540 ทำให้ สปป.ลาว มีข้อผูกพันตามกรอบความตกลงต่างๆ ของ อาเซียน รวมทั้งกรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area : AIA)

รัฐบาล สปป.ลาว โดยนายกรัฐมนตรี กำหนดให้มีการก่อตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและร่วมมือด้านการลงทุน (Committee for Investment Management and Cooperation: CIC) ขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานเอกเทศแห่งเดียวที่ทำหน้าที่ดูแลการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้ คณะกรรมการส่งเสริมและร่วมมือด้านการลงทุน (CIC) ได้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Investment Management Cabinet: FIMC) ขึ้น มีหน้าที่ดำเนินงานประจำวันในการจัดการด้านการลงทุนจากต่างประเทศ และให้บริการแบบครบวงจร (One-Stop service) ดังนั้นการลงทุนจากต่างประเทศใน สปป.ลาว จะถูกต้องตามกฎหมาย หลังจากได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะรัฐมนตรีคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศ (FIMC) เท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้ว่านักลงทุนต่างชาติจะได้รับใบอนุญาตการลงทุนของต่างประเทศแล้วก็ตาม บริษัทลงทุนของต่างประเทศดังกล่าวจะยังไม่ถือว่ามี การจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและไม่สามารถเริ่มดำเนินการได้จนกว่าจะทำการจดทะเบียนบริษัท ณ กระทรวงการค้าและท่องเที่ยว (Ministry of Commerce and Tourism) และได้รับใบจดทะเบียนบริษัท (Enterprise Registration Certificate) ตามข้อกำหนดในกฎหมายธุรกิจ (The Business Law) เสร็จสิ้นแล้ว

อุตสาหกรรมที่ไทยมีโอกาสและช่องทางในการเข้าไปลงทุนใน สปป.ลาว จะเป็นอุตสาหกรรมที่ สปป.ลาว สามารถสร้างความได้เปรียบให้กับอุตสาหกรรมต่างๆ ของไทยได้ เช่น การที่ได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ ในการส่งออกไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป และการมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่ต่ำของประเทศ สปป.ลาว เป็นต้น ซึ่งก็ได้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมรองเท้าและชิ้นส่วน อุตสาหกรรมเหล่านี้มีโอกาสและช่องทางในการลงทุนใน สปป.ลาว ได้ ส่วนอุตสาหกรรมที่มีโอกาสและช่องทางในการลงทุนใน สปป. ลาว ปานกลางถึงต่ำ เป็นอุตสาหกรรมที่ สปป.ลาว ไม่สามารถเสนอปัจจัยที่สร้างความได้เปรียบให้แก่อุตสาหกรรมเหล่านั้นได้โดยเฉพาะด้านปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอ รวมทั้งขนาดของตลาดที่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ กล่าวคือ สปป.ลาว ไม่มีการผลิตสินค้าต่างๆ มากนัก ทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม อันเป็นผลมาจากจำนวนประชากรน้อยทำให้ปัจจัยการผลิตประเภทวัตถุดิบ

สำหรับการผลิตในอุตสาหกรรมต่างๆ มีอยู่อย่างจำกัดและไม่เพียงพอ ดังนั้น อุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องการปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบ ไม่มีโอกาสในการเข้าลงทุนในประเทศ สปป.ลาว ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมไก่สดแช่แข็ง อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูป อุตสาหกรรมผักและผลไม้แปรรูป อุตสาหกรรมเซรามิค และอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ส่วนด้านอุตสาหกรรมบริการที่ไทยมีโอกาสและรู้ทางการลงทุนส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจที่มีความต้องการภายในประเทศมาก เช่น ธุรกิจการก่อสร้าง และธุรกิจการโรงแรมและท่องเที่ยว เป็นต้น

5.2.1 นโยบายการลงทุน

นโยบายการลงทุนจำแนกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1) **นโยบายการลงทุนทั่วไป** เป็นข้อกำหนดการลงทุนที่ใช้ปฏิบัติกับนักลงทุนต่างประเทศเท่าเทียมกัน การปฏิวัติภายในประเทศ ปี 2518 ทำให้ระบบเศรษฐกิจของ สปป.ลาว มีความเสรีมากขึ้น มีการเปิดประเทศรับการลงทุนจากต่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ ทำให้อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติสูงถึง 14.3 % ในปี 2522 ทั้งนี้ได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยการลงทุนของต่างประเทศฉบับแรกเมื่อปี 2521 หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวและประกาศใช้ในชื่อ “กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนต่างประเทศ (Law on the Promotion Management of Foreign Investment in the Lao People’s Democratic Republic) เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2537 โดยวัตถุประสงค์หลักของการปรับปรุง คือ เพิ่มความน่าดึงดูดในการลงทุนแก่นักลงทุนต่างชาติ ทั้งนี้ ในรายละเอียดของกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนจากต่างประเทศของ สปป.ลาว กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเข้าลงทุนของนักลงทุนต่างชาติไว้ ดังนี้

- การรับประกันการลงทุน

รัฐบาลลาวให้การรับประกันแก่นักลงทุนต่างชาติว่าทรัพย์สิน การลงทุนของนักลงทุนจะได้รับการปกป้องตามกฎหมายของลาวในการจะไม่ถูกยึด ริบ หรือโอนไปเป็นของรัฐ เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยนักลงทุนจะได้รับค่าตอบแทนคืนโดยเร็วอย่างสมเหตุสมผลและเป็นจริง นอกจากนี้ รัฐบาลลาวได้รับประกันด้วยว่าจะให้อิสระในการดำเนินธุรกิจของนักลงทุนต่างชาติอย่างเต็มที่ โดยไม่เข้าแทรกแซงการดำเนินธุรกิจดังกล่าว

- การถือครองที่ดิน

นักลงทุนต่างชาติไม่มีสิทธิถือครองที่ดินตามกฎหมายที่ดิน (The Land Law) แต่สามารถเช่าที่ดินในประเทศลาวได้รวมทั้งสามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และมีสิทธิโอนสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ที่ดินได้ปรับปรุงและบูรณะสร้างขึ้นในที่ดินดังกล่าวได้โดย

กำหนดให้สามารถเช่าที่ดินได้เป็นระยะเวลาจนถึง 20 ปี (30 ปี เมื่อเช่าที่ดินจากรัฐ) เพื่อการอยู่อาศัยของคนต่างชาติ (Foreign Parties) สามารถเช่าได้นานถึง 50 ปี โดยระยะเวลาที่เช่าที่ดินสามารถขยายออกไปแล้วแต่กรณี ตามความเห็นชอบจากรัฐบาล อย่างไรก็ตามในปี 2542 ประเทศ สปป.ลาว ได้ออกกฎหมายว่าด้วยการวางผังเมือง (The Town Planning Law) โดยมีการกำหนดเขตการใช้ที่ดินเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย (Residential Zones) เขตสำนักงาน (Office Zones) เขตการค้า (commercial Zones) เขตอุตสาหกรรม (industrial Zones) เขตสวนสาธารณะ (Public Park Zones) เป็นต้น ทำให้นักลงทุนต่างชาติต้องคำนึงถึงแหล่งที่ตั้งโครงการลงทุนให้ถูกต้องตามเขตที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าวมากขึ้น

- การจ้างงาน

นักลงทุนต่างชาติต้องให้สิทธิแรงงานลาวก่อนแรงงานชาติอื่น ในการรับสมัครและคัดเลือกเข้าทำงาน และในการจ้างแรงงานลาว นักลงทุนต่างชาติต้องให้การฝึกอบรมแรงงานลาวให้มีคุณภาพสูงขึ้น อย่างไรก็ตามกรณีจำเป็นที่ต้องการแรงงานที่มีฝีมือ และความชำนาญเฉพาะ นักลงทุนต่างชาติสามารถจ้างแรงงานต่างชาติได้ แต่ต้องได้รับการเห็นชอบจากรัฐบาลลาวก่อน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าประเทศ การเดินทาง การอยู่อาศัย และการออกนอกประเทศแก่แรงงานต่างชาติและครอบครัว

2) การลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ นโยบายการลงทุนที่เป็นความตกลงเฉพาะระหว่างประเทศหรือกลุ่มประเทศคู่สัญญา เช่น ความตกลงแบบทวิภาคี ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่แต่ละประเทศกำหนดขึ้นกับคู่สัญญา การพิจารณาการเลือกปฏิบัติต่อประเทศผู้ลงทุนของประเทศลาว เมื่อเปรียบเทียบกับปฏิบัติที่มีให้กับไทย ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน ระบุว่านักลงทุนต่างชาติสามารถลงทุนดำเนินธุรกิจได้ในทุกสาขาที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น เกษตรกรรมและป่าไม้ ภาคการผลิตอุตสาหกรรม พลังงาน ขุดแร่ หัตถกรรม การคมนาคมขนส่ง การก่อสร้าง การท่องเที่ยว การค้าและบริการ ทั้งนี้ นักลงทุนต่างชาติถูกกำหนดให้ต้องมีการวางมาตรการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สุขภาพและความปลอดภัยของคนงานและชุมชนบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งต้องมีโครงการประกันสังคมและสวัสดิการให้แก่คนงานด้วย อย่างไรก็ตาม การลงทุนของนักลงทุนต่างชาติในบางสาขาจะถูกควบคุมและติดตามอย่างใกล้ชิดจากรัฐบาลลาว ซึ่งได้แก่ สาขาการพลังงาน เหมืองแร่ การนำเข้า-การส่งออก การค้า การโทรคมนาคม และด้านสุขภาพ

สาขาการลงทุนที่รัฐบาลลาวห้ามมิให้นักลงทุนต่างชาติลงทุน โดยสงวนไว้สำหรับนักลงทุนลาว ได้แก่ การบริการด้านบัญชี การบริการการท่องเที่ยว ขยายปลึก และทำป่าไม้ สำหรับสาขาการลงทุนที่ทางรัฐบาลลาวจะให้การสนับสนุนมากเป็นพิเศษ ได้แก่ โครงการผลิตกระแสไฟฟ้า อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานจำนวนมาก อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก อุตสาหกรรม

กรรมเกษตร ป่าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เจริญธุรกิจ อุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมบริการ ในส่วนของรูปแบบการลงทุนนักลงทุนต่างชาติ สามารถลงทุนไปประเทศลาว ได้ 2 รูปแบบ คือ

- 1) การร่วมลงทุนระหว่างนักลงทุนต่างชาติและนักลงทุนลาว (Joint Venture)
- 2) การลงทุนของต่างประเทศ 100% (Wholly Foreign – Owned Enterprise)

ทั้งนี้ การลงทุนแบบร่วมทุน นักลงทุนต่างชาติต้องมีสัดส่วนการลงทุนอย่างน้อยที่สุดร้อยละ 30 ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด โดยเงินลงทุนที่อยู่ในรูปเงินตราต่างประเทศต้องคิดเป็นเงินกີบตามอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนการลงทุนในรูปแบบการลงทุนของต่างประเทศ 100% นั้น สามารถลงทุนในการเปิดบริษัทขึ้นใหม่ หรือเปิดสำนักงานสาขาหรือสำนักงานตัวแทนของบริษัท ที่อยู่ในต่างประเทศก็ได้

5.2.2 ปัญหา / อุปสรรคสำหรับการลงทุนใน สปป.ลาว

การลงทุนใน สปป.ลาว ผู้ลงทุนจำเป็นที่จะต้องทราบถึงอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ทั้งในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการลงทุน และการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายนอกระบบ ตลอดจนปัญหาความไม่พร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน เพื่อที่จะได้มีข้อมูลในการเข้าไปลงทุนและเตรียมพร้อมกับปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งจะทำให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ ปัญหาการลงทุนที่เกิดขึ้นหลักๆ มีดังนี้

- ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานยังไม่เพียงพอต่อการใช้ในประเทศ เช่น น้ำประปามีราคาสูงมาก และการสื่อสารโทรคมนาคมต่างๆ ไม่ทั่วถึง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจ
- สภาพเส้นทางการคมนาคมขนส่งภายในประเทศยังไม่มีดี ทำให้การขนส่งสินค้าต้องใช้เวลาช้านาน และสินค้าได้รับความเสียหายและแตกหักง่าย ประกอบกับระบบขนส่งสินค้ายังไม่ดีพอ และขาดแคลนรถขนส่งที่มีมาตรฐาน ทำให้การขนส่งสินค้าไม่ทั่วถึง
- นโยบายของรัฐบาลกับนโยบายของแต่ละแขวงอาจจะไม่สอดคล้องกันได้ในทางปฏิบัติ ทำให้บางครั้งไม่สามารถขออนุมัติในการดำเนินการได้ ทั้งที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลกลาง
- คุณภาพแรงงานต่ำ ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานทำให้การทำล่าช้าและผลิตสินค้าได้น้อย ประกอบกับแรงงานมักจะลาหยุดพร้อมกันในช่วงเทศกาลสำคัญ ทำให้การผลิตและการทำงานไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงและสินค้าขาดตลาด

5.2.3 กลยุทธ์การเข้าไปลงทุนใน สปป.ลาว

5.2.3.1 การลงทุนเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งออก

การลงทุนใน สปป.ลาว ที่เป็นการลงทุนเพื่อมุ่งเน้นการส่งออก ได้แก่ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และอุตสาหกรรมรองเท้าและชิ้นส่วน โดยนักลงทุนมีความต้องการใช้สิทธิพิเศษในการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศของ สปป.ลาว เช่น สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GPS) จากสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป แคนาดา และญี่ปุ่น และการใช้ปัจจัยการผลิตภายใน สปป.ลาว ที่สามารถลดต้นทุนในการผลิตของผู้ลงทุนได้ จากปัจจัยแรงงานซึ่งมีอัตราค่าจ้างต่ำ

5.2.3.1 การลงทุนเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ

เนื่องจากขนาดความต้องการจากจำนวนประชากรเพียง 5 ล้านคน อีกทั้งมีระดับรายได้ต่ำ ดังนั้น การลงทุนเพื่อการตลาดในประเทศจะเป็นการลงทุนในธุรกิจการบริการเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะบริการที่เป็นผลต่อเนื่องจากการเข้าประเทศของคนต่างชาติใน สปป.ลาว ที่มีอัตราการขยายตัวสูงขึ้น ได้แก่ ธุรกิจการโรงแรมและการท่องเที่ยว ธุรกิจโทรคมนาคมขนส่ง และธุรกิจก่อสร้าง

ตั้งแต่เปิดประเทศในปี 2531 จนถึงสิ้นเดือนกันยายน 2543 คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Investment Management Cabinet : FIMC) ของ สปป.ลาว อนุมัติโครงการลงทุนจากต่างประเทศไปแล้วรวม 823 โครงการ เป็นมูลค่าเงินลงทุนรวม 7,094.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ไทยเป็นประเทศที่มีมูลค่าเงินลงทุนสะสมในลาวมากที่สุด รองลงมาคือ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้และมาเลเซีย เป็นต้น กิจกรรมที่นักลงทุนต่างชาติได้รับอนุมัติให้เข้าไปลงทุนในลาวมากที่สุด คือ การผลิตไฟฟ้า รองลงมาคือ โทรคมนาคมและการขนส่ง โรงแรมและการท่องเที่ยว เป็นต้น

5.3 แนวโน้มการขยายตัวของเมืองมุกดาหาร

จากสภาพที่ชุมชนเมืองมุกดาหารมีพื้นที่อยู่ติดกับแขวงสะหวันนะเขต ที่มีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 9 (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) เชื่อมโยงการเดินทางจากประเทศไทยไปสู่ประเทศเวียดนาม ออกสู่ทะเลจีนใต้ ทำให้จังหวัดมุกดาหารโดยเฉพาะพื้นที่ในเขตชุมชนเมืองมุกดาหารกลายเป็นประตูสู่อินโดจีน หรือจุดเชื่อมต่อเชิงด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอินโดจีนกับสหภาพมา โดยผ่านประเทศไทย (East West Corridor) ซึ่งกำหนดบทบาทให้ชุมชนเมืองมุกดาหารเป็นศูนย์กลางทางการค้าปลีก ค้าส่ง และอุตสาหกรรมบริการทางการค้า นอกจากนั้นภายในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองมุกดาหาร ยังถูกกำหนดให้เป็นจุดที่ตั้งโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายถนนของประเทศเข้ากับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 9 (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ใน

อนาคตชุมชนเมืองมุกดาหาร จะกลายเป็นชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อการค้าขายในระดับภูมิภาค และในระดับประเทศอีกแห่งหนึ่ง ต่อไป

แนวโน้มการขยายตัวของเมืองมุกดาหาร มีดังนี้

5.3.1 ด้านกายภาพ

การใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ของเมืองมุกดาหาร มีรูปแบบการขยายตัวไปตามแนวถนนสายสำคัญๆ โดยเฉพาะบริเวณด้านเหนือของเมืองซึ่งได้แก่ ฟากเหนือของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2029 และฟากตะวันออกของทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 212 นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวไปทางด้านตะวันตกของเมืองตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 (ไปอำเภอคำชะอี) ทิศทางการขยายตัวของเมืองโดยพิจารณาจากพื้นที่สิ่งปลูกสร้าง (Built up Area) ประกอบกับการสำรวจตรวจสอบสภาพการเจริญเติบโตของเมืองมุกดาหาร จากแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ การวิเคราะห์จากข้อมูล และการสำรวจภาคสนาม พบว่าเมืองมุกดาหารจะมีทิศทางการขยายตัวออกไปตามแนวถนนสายหลักๆ ดังนี้

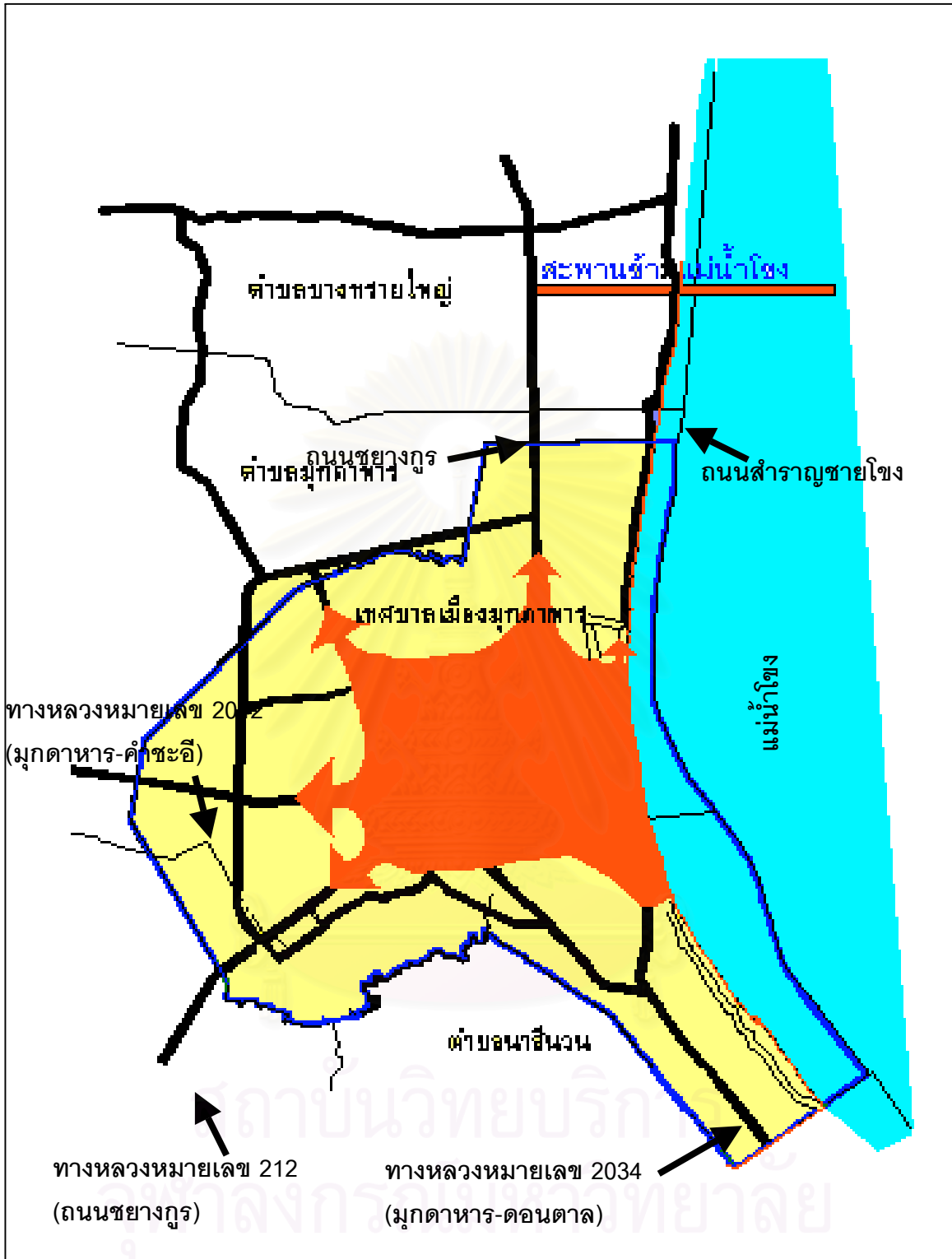
- ทางด้านทิศเหนือ ชุมชนเมืองมีทิศทางการขยายตัวออกไปตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (ถนนชยางกูร) เชื่อมโยงไปยังอำเภอหว้านใหญ่ ซึ่งสภาพปัจจุบันมีการขยายตัวของกิจกรรมอุตสาหกรรม คลังสินค้า สถานีบริการน้ำมัน และโซ่รั้วจำหน่ายรถยนต์เกิดขึ้นบนเส้นทางสายนี้

- ทางด้านทิศใต้ ชุมชนเมืองมีทิศทางการขยายตัวออกไปตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2034 ที่จะเชื่อมโยงไปยังอำเภอดอนตาล พื้นที่บริเวณนี้รองรับการขยายตัวของกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและหมู่บ้านจัดสรรอยู่ในบริเวณตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2034

- ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ชุมชนเมืองมีทิศทางการขยายตัวออกไปตามแนวของถนนลาดแค่น ตัดกับถนนห้วยแคนลงมาทางด้านตอนใต้ จะมีการขยายตัวของการใช้ที่ดินในลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ ในอนาคตจะมีเส้นทางสายเลี่ยงเมืองตัดผ่านอีกเส้นหนึ่ง

- ทางด้านทิศตะวันตก ชุมชนเมืองมีทิศทางการขยายตัวออกไปตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 เชื่อมโยงไปยังอำเภอคำชะอี พื้นที่ที่จะรองรับการขยายตัวของเมืองทั้งประเภทพาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านจัดสรร

- ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ชุมชนเมืองมุกดาหารมีทิศทางการขยายตัวออกไปตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (ถนนชยางกูร) พื้นที่รองรับการขยายตัวของกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทบ้านจัดสรรที่จะเกิดขึ้นไปตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 ช่วงก่อนถึงแขวงทางจังหวัดมุกดาหาร

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร

<p>แสดง : ทิศทางแนวโน้มการขยายตัวของ เมืองมุกดาหาร</p>	<p>คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> 	<p>แผนที่ 5.5</p>
--	--	---

อย่างไรก็ตามพื้นที่ทางทิศใต้ของตัวเมืองจะเป็นพื้นที่น้ำท่วมในช่วงฤดูฝน เนื่องจากเป็นพื้นที่รองรับน้ำจากการไหลหลากของลำห้วยเข้ ก่อนลงสู่แม่น้ำโขง ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้ชุมชนมีการขยายออกไปทางทิศเหนือ และทิศตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ โดยสามารถดูการขยายตัวของย่านการใช้ที่ดินประเภทสำคัญๆ ดังนี้

- 1) ย่านพักอาศัย จะขยายตัวไปทางด้านตะวันตกของชุมชน ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 และ 2042 และถนน รพช.มท 11040 ในลักษณะของบ้านเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่
- 2) ย่านพาณิชยกรรม จะขยายตัวจากบริเวณตลาดอินโดจีน ไปยังชุมชนเมืองใหม่ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 และ 2042 ในรูปแบบของอาคารพาณิชย์กึ่งที่พักอาศัย
- 3) ย่านอุตสาหกรรม จะขยายตัวไปด้านเหนือของชุมชน ตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 จนถึงบริเวณก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ในรูปแบบอุตสาหกรรมบริการ

ผังเมืองรวมมุกดาหาร ฉบับปัจจุบัน (ปรับปรุงครั้งที่ 1) ประกาศตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 327 (พ.ศ. 2540) ครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร มีพื้นที่ประมาณ 35.55 ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้ไม่ครอบคลุมบริเวณที่จะก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งอยู่ทางด้านเหนือของเทศบาลเมืองมุกดาหาร จึงควรมีการปรับผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ขยายขอบเขตพื้นที่วางผังเพิ่มขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมทางเลี้ยวเมือง แนวถนนโครงการของกรมการผังเมือง ซึ่งอยู่ทางด้านใต้และด้านตะวันตก ของเมืองมุกดาหาร (ซึ่งไม่อยู่ในเขตผังเมืองรวมเดิม) และบริเวณก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งจากการศึกษาของสำนักงานผังเมืองจังหวัดมุกดาหารเพื่อจัดทำผังเมืองรวมมุกดาหาร ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 ที่จะประกาศใช้ประมาณเดือนมิถุนายน 2546 ได้กำหนดผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตใหม่ โดยจะครอบคลุมเทศบาลเมืองมุกดาหาร และพื้นที่บางส่วนของตำบลนาสีนวน ตำบลคำอาฮวน ตำบลบางทรายใหญ่ และตำบลมุกดาหาร ซึ่งจะเป็นการขยายเขตพื้นที่วางผังเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 31,144 ไร่ (49.83 ตร.กม) คิดเป็นพื้นที่การวางผังทั้งหมด ประมาณ 53,363 ไร่ (85.38 ตร.กม)

การศึกษาดังกล่าวได้มีแนวความคิดในการวางผังการใช้ที่ดินในอนาคตอีก 20 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2564) ของเมืองมุกดาหารโดยมีการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินจากเดิมบางส่วน ดังนี้

- 1) ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (สีเหลือง) อยู่ในบริเวณที่กำหนดไว้เดิม และเพิ่มในส่วนพื้นที่ที่ขยายเขตผังออกไป มีพื้นที่ประมาณ 4,027 ไร่ (6.444 ตร.กม.)

2) ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (สีส้ม) ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณเดิม มีพื้นที่ประมาณ 557 ไร่ (0.890 ตร.กม.) ซึ่งมีการเพิ่มพื้นที่จากเดิม โดยมีการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยหนาแน่นน้อยบางบริเวณ

3) ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (สีแดง) มีพื้นที่ประมาณ 171 ไร่ (0.273 ตร.กม.) ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณเดิม และมีการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินจากประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (สีเหลือง) บริเวณตลาดอินโดจีน ถนนสำราญชายโขงใต้ ถนนสมุทรศึกษารักษ์ ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีแนวโน้มการขยายตัวของกาใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยมีการปรับเปลี่ยนอาคารเป็นพักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม

4) ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (สีม่วง) กำหนดขึ้นใหม่ ให้มีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม มีพื้นที่ประมาณ 3,454 ไร่ (5.526 ตร.กม.) พื้นที่บริเวณเดิมเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นประเภทชนบทและเกษตรกรรม (สีเขียว) เนื่องจากย้ายไปรวมกับพื้นที่กำหนดขึ้นใหม่บริเวณทางด้านเหนือของฝั่ง ใกล้กับพื้นที่ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ที่ตำบลบางทรายใหญ่

5) ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ (สีม่วงอ่อน) เปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (สีเหลือง)

6) ที่ดินประเภทคลังสินค้า (สีเม็ดมะปราง) อยู่ในบริเวณเดิม มีพื้นที่ 241 ไร่ (0.386 ตร.กม.)

7) ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (สีเขียว) มีพื้นที่ประมาณ 38,189 ไร่ (61.103 ตร.กม.) อยู่ในบริเวณเดิมและกำหนดให้เพิ่มขึ้นใหม่ในพื้นที่ที่ขยายเขตผังออกไป

8) ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (สีเขียวอ่อน) มีพื้นที่ประมาณ 289 ไร่ (0.463 ตร.กม.) ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณเดิมและเพิ่มในพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำโขงที่อยู่ตรงแนวก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ประมาณ 28 ไร่ (0.044 ตร.กม.) เป็นการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับกิจการสาธารณะและกิจกรรมนันทนาการภายในชุมชนเมือง รวมทั้งเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

9) ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา (สีเขียวมะกอก) อยู่ในบริเวณเดิมและเพิ่มในพื้นที่ที่ขยายเขตผังออกไป มีพื้นที่ประมาณ 510 ไร่ (0.816 ตร.กม.) มีโรงเรียนทั้งสิ้น 19 แห่ง

10) ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา (สีเทา) อยู่ในบริเวณเดิม และเพิ่มในพื้นที่ที่ขยายเขตผังออกไป มีพื้นที่ประมาณ 504 ไร่ (0.807 ตร.กม.) มีวัดทั้งหมด 31 แห่ง

11) ที่ดินประเภทสถาบันราชการ (สีน้ำเงิน) อยู่ในบริเวณเดิม และเพิ่มในพื้นที่ที่ขยายเขตผังออกไป มีพื้นที่ประมาณ 1,219 ไร่ (1.951 ตร.กม.)

จากการสำรวจข้อมูลประชากรในเขตผังเมืองรวมเมืองมุกดาหาร ของสำนักผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร(พ.ศ. 2542) พบว่ามีอาคารทั้งหมด 13,375 หลัง มีประชากรประมาณ 43,800 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.3 คนต่อหลัง และมีความหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ 2 คนต่อไร่ สำหรับการคาดการณ์ประชากรในอนาคตจากการคาดประมาณ โดยใช้ฐานข้อมูล พ.ศ. 2544 คิดอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.23 ต่อปี คาดประมาณประชากรในช่วง 20 ปีข้างหน้า คือ ในปี พ.ศ. 2564 พื้นที่ภายในเขตผังเมืองรวมเมืองมุกดาหาร จะมีประชากรประมาณ 74,700 คน

ตารางที่ 5.2 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองมุกดาหาร

พ.ศ. 2544-2564

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2544			ผังปรับปรุง(2564)		
	ไร่	ตร.กม.	ร้อยละ	ไร่	ตร.กม.	ร้อยละ
1. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	2,911	4.657	13.10	4,027	6.444	7.55
2. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	292	0.468	1.32	557	0.890	1.04
3. พาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก	201	0.322	0.90	171	0.273	0.32
4. อุตสาหกรรมและคลังสินค้า	195	0.311	0.88	3,454	5.526	6.47
5. อุตสาหกรรมเฉพาะกิจ	132	0.211	0.59	-	-	-
6. คลังสินค้า	241	0.384	1.08	241	0.386	0.45
7. ชนบทและเกษตรกรรม	14,800	23.681	66.61	38,189	61.103	71.57
8. ที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	338	0.541	1.52	289	0.463	0.54
9. สถาบันการศึกษา	239	0.383	1.08	510	0.816	0.96
10. สถาบันศาสนา	334	0.534	1.50	504	0.807	0.95
11. สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	1,164	1.862	5.24	1,219	1.951	2.29
12. ถนน ซอย ห้วยหนอง คลอง บึง	1,373	2.200	6.19	4,202	6.720	7.86
รวมพื้นที่ทั้งหมด	22,219	35.55	100	53,363	85.38	100

ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร

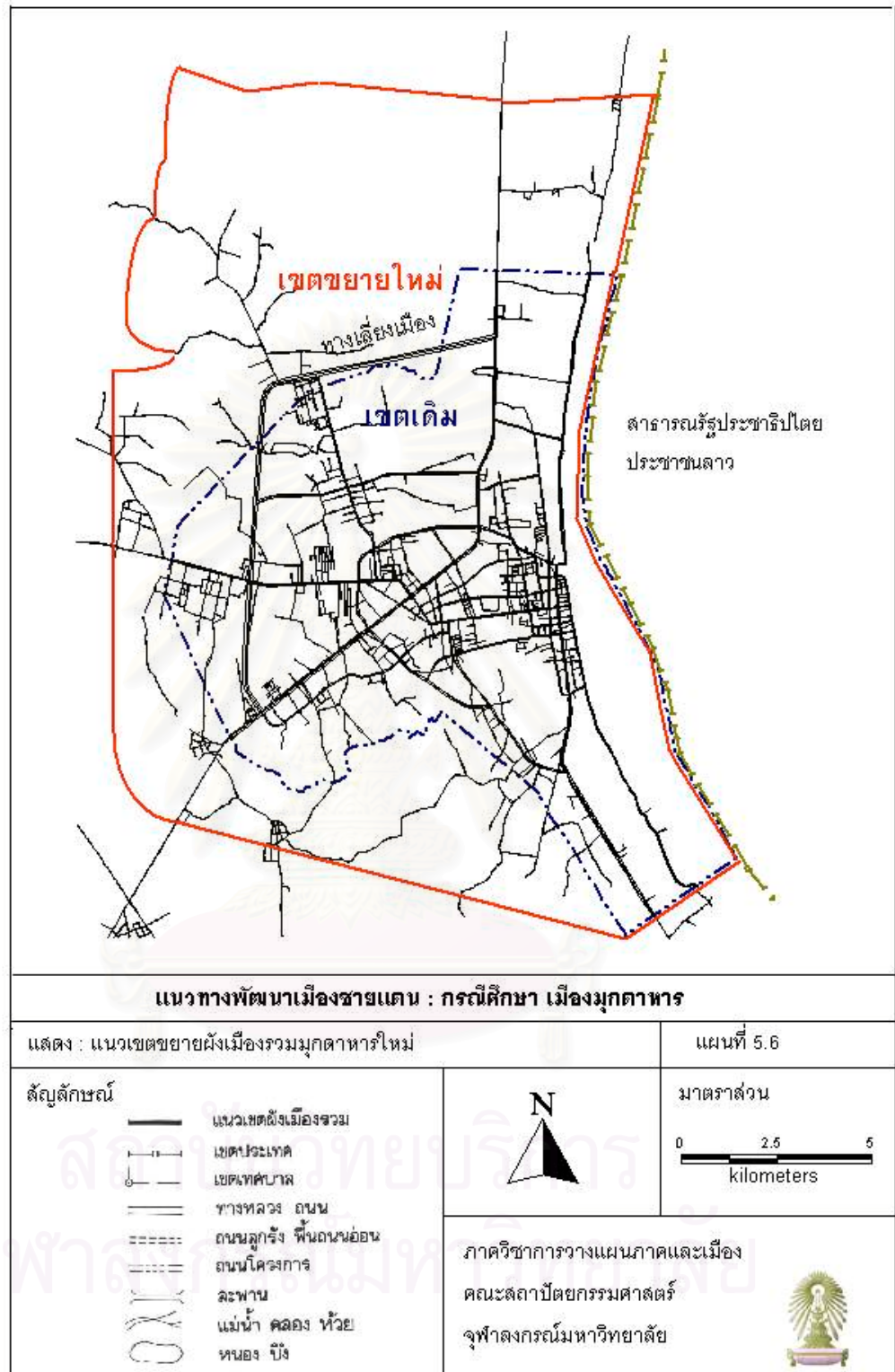
ตารางที่ 5.3 แสดงการประมาณขนาดของประชากรอัตราขั้นสูง (2.32 %) ในอนาคต ภายในเขตผังเมืองรวมเมืองมุกดาหารเมื่อปรับปรุงขยายเขตผัง

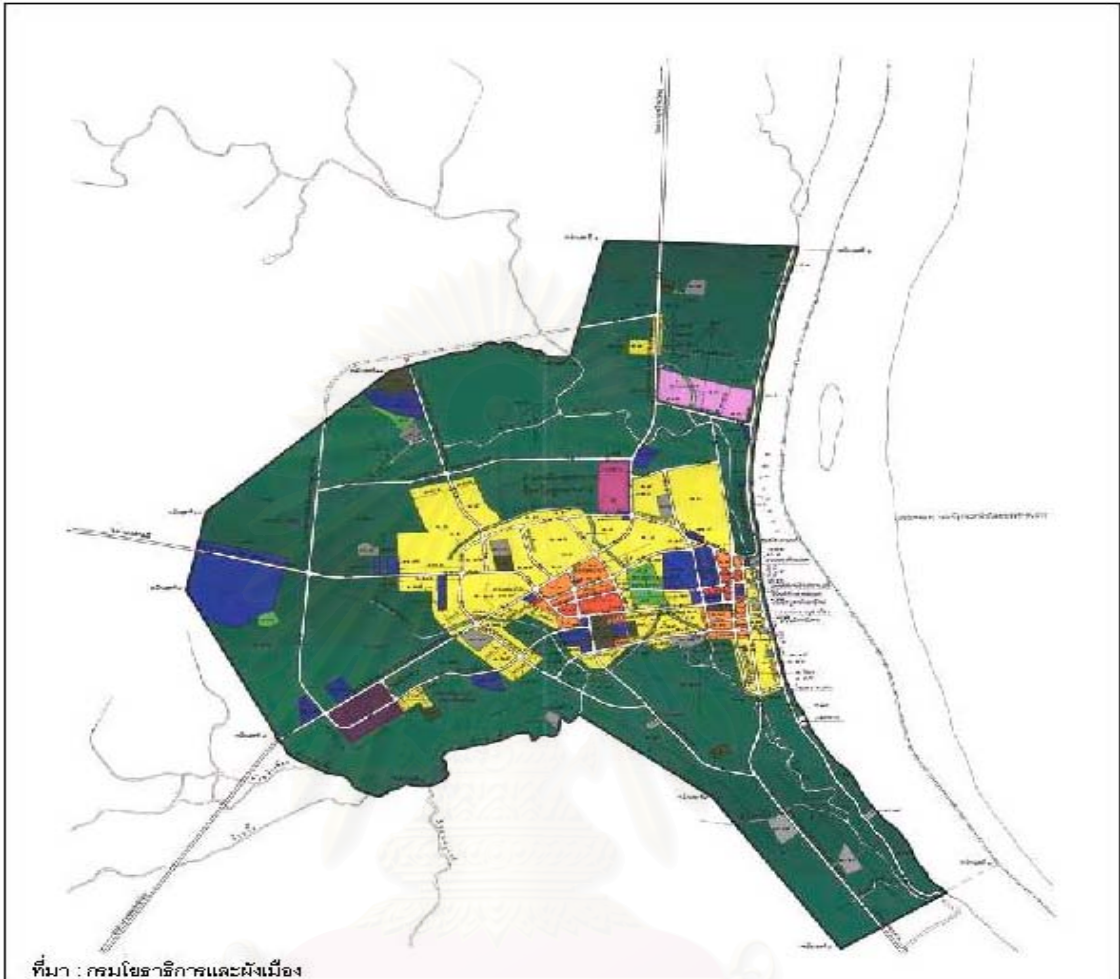
ปี พ.ศ.	เทศบาลเมืองมุกดาหาร		ตำบลบางทรายใหญ่		ตำบลมุกดาหาร		ตำบลคำอาฮวน		ตำบลนาสีนวล		ประชากรในเขตผังเมืองรวม	
	(พ.ท. 35.55 ตร.กม.)		(พ.ท. 22.62 ตร.กม.)		(พ.ท. 15.29 ตร.กม.)		(พ.ท. 5.68 ตร.กม.)		(พ.ท. 6.99 ตร.กม.)		(พ.ท. 85.38 ตร.กม.)	
	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น	ประชากร	ความหนาแน่น
	(คน)	(คน/ตร.กม.)	(คน)	(คน/ตร.กม.)	(คน)	(คน/ตร.กม.)	(คน)	(คน/ตร.กม.)	(คน)	(คน/ตร.กม.)	(คน)	(คน/ตร.กม.)
2544	36,662	1,031	5,669	251	2,010	131	1,528	269	1,096	157	46,965	550
2549	41,171	1,158	6,366	281	2,257	148	1,716	302	1,231	176	52,741	618
2554	46,235	1,301	7,149	316	2,535	166	1,927	339	1,382	198	59,228	694
2559	51,922	1,461	8,029	355	2,847	186	2,164	381	1,552	222	66,514	779
2564	58,308	1,640	9,016	399	3,197	209	2,430	428	1,743	249	74,694	875

การหาค่าประชากรใช้ฐานข้อมูล 10 ปี (2535-2545) อัตราการเติบโตประมาณ ร้อยละ 2.32 คำนวณค่าประชากรในอนาคตโดยวิธี Exponential

ที่มา : สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร

แสดง : ผังเมืองรวมมุกดาหาร (ฉบับปัจจุบัน)

แผนที่ 5.7

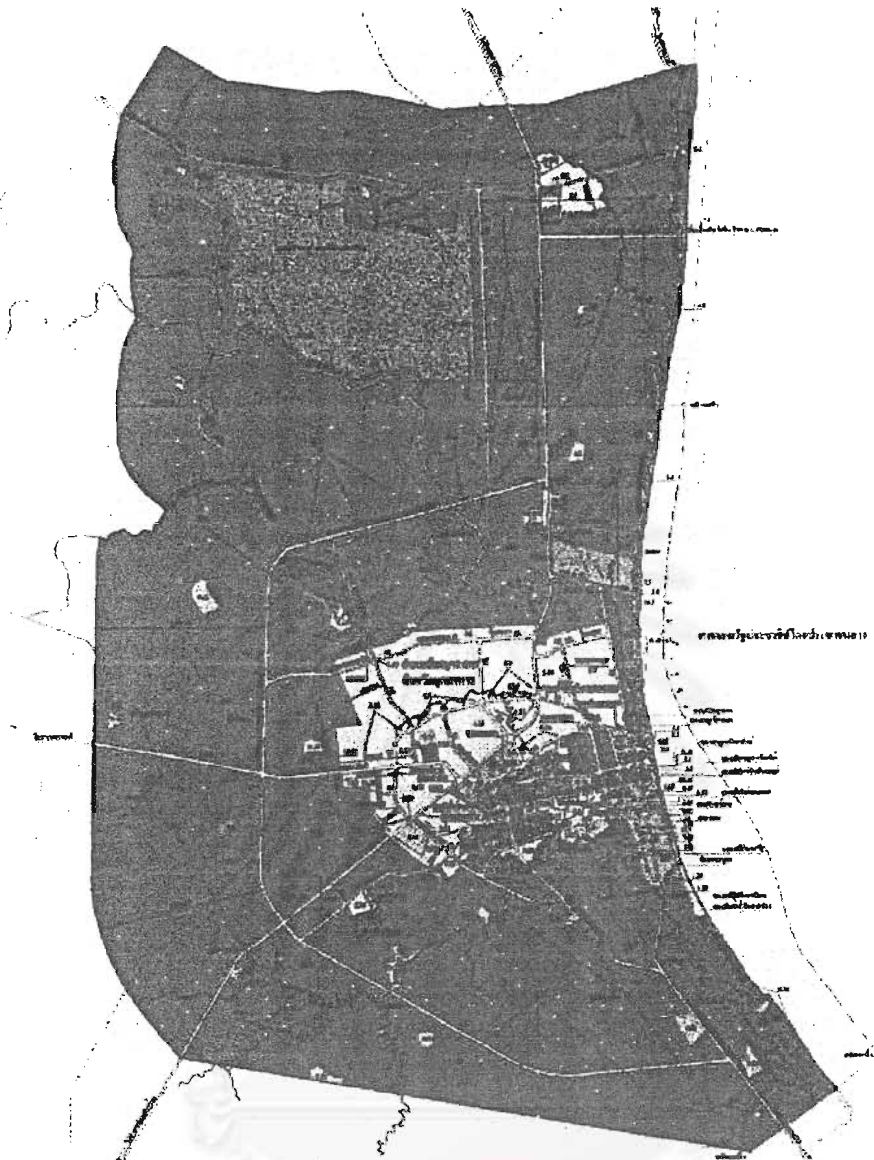
มาตราส่วน

0 2.5 5
kilometers

สัญลักษณ์

เครื่องหมาย

๑ เขตสีเหลือง		ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
๒ เขตสีส้ม		ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
๓ เขตสีแดง		ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
๔ เขตสีม่วง		ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
๕ เขตสีม่วงอ่อน		ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
๖ เขตสีน้ำเงินประจาง		ที่ดินประเภทคลังสินค้า
๗ เขตสีเขียว		ที่ดินประเภทสวนบกและเกษตรกรรม
๘ เขตสีเขียวอ่อน		ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
๙ เขตสีเขียวรกออก		ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
๑๐ เขตสีเทาอ่อน		ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
๑๑ เขตสีน้ำเงิน		ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร

แสดง : ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต

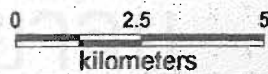
แผนที่ 5.8

สัญลักษณ์

เครื่องหมาย

๑ เขตสีเหลือง		ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
๒ เขตสีส้ม		ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
๓ เขตสีแดง		ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
๔ เขตสีม่วง		ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
๕ เขตสีม่วงอ่อน		ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
๖ เขตสีเมืงมะพร้าว		ที่ดินประเภทคลังสินค้า
๗ เขตสีเขียว		ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
๘ เขตสีเขียวอ่อน		ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
๙ เขตสีเขียวมะกอก		ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
๑๐ เขตสีเทาอ่อน		ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
๑๑ เขตสีน้ำเงิน		ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

มาตราส่วน

5.3.2 ด้านเศรษฐกิจ

แนวโน้มการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหารน่าจะเป็นไปได้ด้วยดี โดยเฉพาะธุรกิจการค้าชายแดนและธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาขาการผลิตของจังหวัดที่มีการขยายตัวอย่างมาก และต่อเนื่อง นอกจากนี้นโยบายความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion Cooperation) และโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 2 มุกดาหาร – สะหวันนะเขต จะเป็นจุดสำคัญที่ทำให้มุกดาหารมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมากในอนาคต

เมื่อพิจารณา สาขาการผลิตอื่นๆ ของมุกดาหาร จะเห็นว่า ในด้านเกษตรกรรม ยังมีข้อจำกัดในพื้นที่เพาะปลูกของจังหวัดมุกดาหารที่มีอยู่น้อย ประกอบกับปัญหาเรื่องที่ดินทำกินของราษฎรที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง จึงทำให้โครงสร้างการผลิตในสาขาเกษตรไม่สามารถพัฒนาไปได้มากนัก คงเป็นเพียงการผลิตเพื่อบริโภคภายใน และเหลือส่งออกในปริมาณที่สมดุลกับความต้องการของตลาดเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้จากรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรจังหวัดมุกดาหารประมาณ 9,313 บาท/คน/ปี ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของจังหวัดเท่ากับ 29,993 บาท/คน/ปี ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในสาขาพาณิชยกรรม มีการพยายามพัฒนาควบคู่ไปกับการค้าชายแดน การบริการและการท่องเที่ยว พร้อมกับการขยายตัวของเศรษฐกิจเมือง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีการขยายตัวที่เพิ่มสูงขึ้น

ในสาขาการบริการและการท่องเที่ยว น่าจะเป็นตัวเด่นในระบบเศรษฐกิจของมุกดาหารในขณะนี้ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และมีการปรับปรุงระบบการท่องเที่ยวให้เป็นธุรกิจท่องเที่ยวสากล เพื่อรองรับการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ในสาขาอุตสาหกรรม ปัจจุบันสาขานี้ยังไม่มีมีการขยายตัวมากนัก การลงทุนในอุตสาหกรรมต่างๆ มีน้อย แต่ในอนาคตเมื่อสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 สำเร็จ การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมจะมีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นควรจะมีการส่งเสริมในด้านนี้ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับการเกษตร เพื่อให้เกิดการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น และเกิดการพัฒนาศรษฐกิจของเมืองมุกดาหาร

5.3.3 ด้านสังคมและประชากร

การเติบโตของเมืองจะทำให้สังคมเมืองเจริญขึ้น ในการเจริญขึ้นนี้มีทั้งในด้านดีเกิดขึ้นของโรงเรียน โรงพยาบาล การพัฒนาบริการทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามในทางกลับกันก็จะมี

การพัฒนาของสังคมอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นไปในรูปแบบของสถานบริการ แหล่งบันเทิง หรือแม้กระทั่งแหล่งเสื่อมโทรมต่างๆ ของเมือง มุกดาหารในปัจจุบันเป็นเมืองเล็กๆ ที่ยังไม่มีสถานบริการประเภทแหล่งบันเทิงเท่าไรนัก แต่ในอนาคตตามนโยบายการพัฒนาเมืองชายแดนของรัฐที่จะทำมีมากมาย มุกดาหารซึ่งถูกกำหนดให้เป็นจุดสำคัญของการพัฒนาแห่งหนึ่งย่อมหนีไม่พ้นรูปแบบของสังคมแบบใหม่ที่จะตามมา ประชากรของเมืองที่จะขยายเติบโตขึ้น ตามคาดการณ์จำนวนประชากรของเมืองมุกดาหารในปี พ.ศ. 2564 จะมีประมาณ 60,000 คน แม้ดูตัวเลขแล้วอาจจะมองว่าไม่มากนัก แต่ที่สำคัญคือการมาในรูปแบบของประชากรแฝงและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่จะหลั่งไหลมาที่เมืองนี้ เพราะตามคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2564 จะมีประมาณ สิบล้านกว่าคน ซึ่งก็เป็นจำนวนไม่น้อยสำหรับเมืองเล็กๆ อย่างนี้ ดังนั้นการเติบโตของสถานบริการ แหล่งบันเทิงต่างๆ ที่จะตามมา การเตรียมวางแผนจัดการในด้านนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ

กล่าวได้ว่าอนาคตอันใกล้นี้ สิ่งที่จะเกิดขึ้นกับเมืองมุกดาหารเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการต่างๆ เพื่อที่จะพัฒนาอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงสำเร็จแล้วจะทำให้มุกดาหารกลายเป็นเมืองหลักชายแดนที่มีบทบาทอย่างมากในด้านการท่องเที่ยวและการค้าชายแดน การเป็นเมืองศูนย์กลางคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงในภูมิภาค ความเจริญเติบโตในด้านต่างๆ ของเมืองจะตามมา ดังนั้นจึงควรมีแนวทางในการรองรับการขยายตัวของเมืองที่จะเกิดขึ้น ในบทที่ 6 ซึ่งเป็นบทสรุปจะเป็นการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเมืองมุกดาหาร ซึ่งสามารถที่จะนำไปใช้กับการพัฒนาเมืองชายแดนที่อื่นๆ ได้ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน

ในบทนี้จะกล่าวถึงผลการศึกษารวบรวมแผนพัฒนาเมืองมุกดาหาร เพื่อให้ทราบประเด็นหลักในการพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต รวมถึงการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนเพื่อให้สามารถรองรับบทบาทและภารกิจของเมืองชายแดนในอนาคต

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาสภาพทั่วไป รวมถึงสภาพการค้าและการท่องเที่ยวของเมืองมุกดาหารทำให้สามารถสรุปผลการศึกษาในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองมุกดาหาร ตลอดจนสภาพทั่วไปของเมืองจะเห็นว่า มุกดาหารเป็นเมืองชายแดนของไทย ซึ่งมีความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ ความมั่นคงของประเทศเมืองหนึ่ง การเติบโตของเมืองนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ และความมั่นคงตามแนวชายแดน รวมทั้งนโยบายระหว่างประเทศที่ดำเนินต่อกันระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การดำเนินนโยบายที่เป็นบวก การส่งเสริม สนับสนุน การค้าระหว่างกัน การลดข้อจำกัดทางนโยบายและการเมืองบางประการ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการพัฒนาเมืองของทั้งสองประเทศเป็นอย่างมาก เพราะประชากรของทั้งสองประเทศก็เดินทางไปมาหาสู่กันและทำธุรกิจการค้ากันต่อเนื่องมาช้านานแล้ว เมื่อใดที่นโยบายระหว่างไทยและ สปป.ลาว เปิดกว้างต่อกันมากเท่าไร ก็จะมีผลให้ทั้งเมืองมุกดาหาร และแขวงสะหวันนะเขตเติบโตขึ้นในอัตราที่สูงขึ้น

2) ประชากรของเมืองมุกดาหาร มีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกับประชากรของ สปป.ลาว เป็นเวลายาวนาน มีการปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบกับภาษาที่ใกล้เคียงกัน ประชาชนของเมืองมุกดาหารส่วนหนึ่งเป็นบุคคลที่ถือ 2 สัญชาติ ทำให้การติดต่อธุรกิจระหว่างกันทำได้ง่าย อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาการลักลอบหนีเข้าเมือง และมักมีประชากรจากแขวงสะหวันนะเขตเข้ามาหางานทำในมุกดาหารเป็นจำนวนมาก และยังพยายามที่จะหาช่องทางแปรเปลี่ยนให้ได้สัญชาติไทยเพื่อที่จะมาทำงานในจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นปัญหาเรื่องการปลอมแปลงบัตรประจำตัวประชาชนจึงเป็นปัญหาใหญ่ของเมืองมุกดาหาร เช่นเดียวกับเมืองชายแดนอื่นๆ ของประเทศไทย

3) โครงสร้างการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่โดยเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ที่ว่างอื่นๆ ประมาณ 80% รองลงมา ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลักษณะของที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ส่วนเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางและหนาแน่นมากจะอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง และสี่แยกเมืองใหม่ ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สถาบันการศึกษา และศาสนาจะกระจายอยู่ทั่วไปในเมือง ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมจะอยู่ทางตอนเหนือของเมือง

4) การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวประชากรของเมืองมุกดาหารนั้น จะมีการกระจุกตัวอยู่ตามแนวถนนสายหลักของเมือง ประชากรส่วนใหญ่จะอยู่กันอย่างหนาแน่นบริเวณศูนย์กลางเมืองเก่า คือ บริเวณถนนสำราญชายโขง ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองแต่เดิม สำหรับในปัจจุบันก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ เนื่องจากมีตลาดอินโดจีนซึ่งเป็นตลาดการค้าชายแดนที่สำคัญของเมืองมุกดาหารตั้งอยู่ นอกจากนั้นการกระจายตัวของประชากรก็ยังเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามแนวถนนสายหลักของเมืองไม่ว่าจะเป็น ถนนพิทักษ์สันติราษฎร์ ถนนวิจิตรสุรการ ถนนสมุทรศักดิ์รักษ์ ถนนพิทักษ์พนมเขต จนถึงสี่แยกเมืองใหม่ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2029) ซึ่งเริ่มมีประชากรมาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น โดยสี่แยกเมืองใหม่นี้จะเป็นย่านศูนย์กลางการค้าแห่งใหม่ของเมือง เนื่องจากมีความเหมาะสมในด้านภูมิศาสตร์ที่ตั้ง ไม่มีปัญหาของการเกิดน้ำท่วมและยังมีพื้นที่ที่ประชากรจะสามารถกระจายตัวออกไปได้ ผิดกับศูนย์กลางเมืองเก่าซึ่งติดกับแม่น้ำโขง ไม่สามารถที่จะขยายพื้นที่ออกไปได้อีก

5) ธุรกิจที่สำคัญ และมีศักยภาพในการเติบโต คือ ธุรกิจการค้าชายแดน และธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาขาการผลิตของจังหวัดที่มีการขยายตัวอย่างมากและต่อเนื่องมาในช่วง 4-5 ปี โดยเฉพาะธุรกิจนำเที่ยวไปยังแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว และตลาดชายสินค้าพื้นเมืองอินโดจีนราคาย่อมเยาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นจุดขายที่ทำให้จังหวัดมุกดาหารเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาที่จังหวัดมุกดาหารเพิ่มมากขึ้นทุกปี เฉลี่ยประมาณวันละ 4,000 (ข้อมูล ปี 2544) โดยเฉพาะในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ ทำให้สภาพเมืองชายแดนที่เงียบเหงากลับกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่คึกคัก กระแสการค้าหมุนสะพัด นำไปสู่การลงทุนในธุรกิจการค้าในรูปแบบต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น การพัฒนาที่ดิน, ศูนย์การค้า, ร้านอาหาร, สถานเริงรมย์ และธุรกิจโรงแรม เป็นต้น ทำให้เขตเมืองพัฒนาขยายตัวอย่างเห็นได้ชัดโดยดูจากการจดทะเบียนธุรกิจการค้า การขออนุญาตเปิดสถานบริการและโรงแรม ตลอดจนการขอเลขที่บ้านที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี

6) จากนโยบายความร่วมมืออนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion – GMS) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ คือ ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า

และประเทศจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) ก่อปรกกับการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 และการปรับปรุงถนนหมายเลข 9 จะทำให้มุกดาหารเป็น “ศูนย์กลางด้านการคมนาคมระหว่างประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง” ในอนาคต ประมาณปี พ.ศ. 2549 และยังคงเป็น “ประตูการค้าสู่อินโดจีน” เป็นเมืองหน้าด่าน การค้าไปยังประเทศลาวและประเทศเวียดนาม ซึ่งเส้นทางนี้จะเป็นการเชื่อมภาคตะวันออกและภาคตะวันตกเข้าด้วยกัน เปรียบเสมือนเป็น “สะพานบก” (Land Bridge) เชื่อมระหว่างประเทศเอเชียใต้ในมหาสมุทรอินเดียกับประเทศ ฟิลิปปินส์ และกลุ่ม APEC ในมหาสมุทรแปซิฟิกทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนถ่ายสินค้า โดยไม่ต้องผ่านแหลมมลายูอีกต่อไป

7) เมืองมุกดาหารมีโอกาสที่จะเป็นศูนย์เชื่อมโยงการพัฒนาอุตสาหกรรมกับจังหวัดใกล้เคียงเพื่อนบ้าน เพื่อสนับสนุนการเปิดสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันโรงงานอุตสาหกรรมในมุกดาหารจะมีไม่มากนัก แต่ก็สามารถที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตการเกษตรในจังหวัด และ/หรือ ภายนอกจังหวัดเป็นวัตถุดิบ เพื่อผลิตสินค้าสู่ตลาดอินโดจีน และตลาดนานาชาติ โดยผ่านทางท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบังตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Program) นอกจากนั้นยังมีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นฐานอุตสาหกรรมหรือเขตเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างเมืองศูนย์กลางความเจริญต่างๆ ภายในภาคอีสาน เช่น ขอนแก่น นครพนม อัญญาเจริญ ุยโสธร ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ตลอดจนเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอินโดจีน ตามแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจของ 6 ประเทศ (6 เหลี่ยมเศรษฐกิจ) เพื่อขยายธุรกิจการค้า และการลงทุนกับตลาดอินโดจีนเพื่อให้เป็น “เมืองท่าแห่งการส่งออก”

6.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหาร

จากแนวความคิดในการพัฒนาประเทศให้ความสำคัญแก่เมืองชายแดนในฐานะเป็นเมืองหน้าด่านในการติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ควรจะได้รับการพัฒนาให้เป็นประตูการค้าเพื่อทำหน้าที่เป็นช่องทางเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านกับพื้นที่ภายในประเทศที่เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านในลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย จึงเป็นผลให้เกิดการกระจายความเจริญและการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสู่พื้นที่ชายแดนมากยิ่งขึ้น

มุกดาหารเป็นพื้นที่ชายแดนแห่งหนึ่ง ในโครงการพัฒนาเมืองชายแดน เป็นเมืองที่มีความใกล้ชิดทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเป็นพื้นที่ที่อยู่ในแนวแกนโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง แนวความคิดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหารนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพในการพัฒนาเมืองมุกดาหารในอนาคต แต่เนื่องจากมุกดาหารเป็นเมืองชายแดนที่อยู่ห่างไกล มีความเติบโตของความเป็น

เมืองไม่สูงเท่าใดนักในช่วงที่ผ่านมา ดังนั้นในการวางแผนทางการพัฒนาอุตสาหกรรม จึงไม่ได้มีวัตถุประสงค์หรือมุ่งหวังว่าจะเกิดการพัฒนารายในเมืองอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว แต่จะมุ่งเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมือง เพื่อก่อให้เกิดดุลยภาพในการพัฒนา ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเชื่อมโยงของระบบโครงข่ายคมนาคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม เพื่อให้เป็นเมืองชายแดนที่มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการรองรับการขยายตัวของการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงรองรับการเติบโตของเมืองที่จะขยายตัวเมื่อสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 สำเร็จ ได้อย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางและเป้าหมายของนโยบายการพัฒนาเมืองชายแดนของรัฐบาลที่ได้วางไว้ การศึกษาในครั้งนี้ จึงได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรม ไว้ดังนี้

6.2.1 แนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองอุตสาหกรรม

การใช้ที่ดินของชุมชนเมืองอุตสาหกรรมควรจะทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน จึงควรกำหนดรูปแบบชุมชนเมืองอุตสาหกรรมเป็นแบบศูนย์กลางเดี่ยวให้มีบทบาทสำคัญในระดับจังหวัด ทั้งทางด้านการบริหารราชการ การพาณิชย์กรรม การคมนาคมขนส่ง และการบริการ โดยมีชุมชนเมืองระดับสองเป็นศูนย์กลางในระดับอำเภอ รองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ประชากร และการบริการจากเมืองอุตสาหกรรม ซึ่งศูนย์กลางเหล่านี้ ได้แก่ เทศบาลตำบล ดอนตาล เทศบาลตำบลนิคมคำสร้อย และเทศบาลตำบลคำชะอี แต่อย่างไรก็ตามอาจจะมีชุมชนในระดับที่ 3 เป็นศูนย์กลางของอำเภอขนาดเล็ก (อำเภอหัวน้ำใหญ่ อำเภอหนองสูง อำเภอดงหลวง) และระดับที่ 4 เป็นศูนย์กลางของตำบล ด้วย

หลักการส่งเสริมการใช้ที่ดินในเมืองอุตสาหกรรม มีดังนี้

- 1) ส่งเสริมย่านพาณิชย์กรรม บริเวณศูนย์กลางเมืองให้เป็นพื้นที่รองรับการขยายตัว ทางด้านธุรกิจการค้า โดยกำหนดให้เป็นเขตพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
- 2) ส่งเสริมพื้นที่รอบย่านพาณิชย์กรรม ให้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง และหนาแน่นน้อย ตามลำดับ
- 3) ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ภายในเขตผังเมืองรวมเมืองอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดโครงข่ายคมนาคม และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ลงในพื้นที่พัฒนา ให้สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองอุตสาหกรรม ในอนาคตข้างหน้า
- 4) อนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง และพัฒนาให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

5) อนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบชุมชน ให้เป็นแหล่งอาหารของเมืองและเป็นแนวกันชน (Buffer Zone) เพื่อป้องกันการขยายตัวของชุมชนเมืองแบบไร้ทิศทาง

6.2.2 การจัดการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ควรปรับปรุง ดังนี้

6.2.2.1 การปรับปรุงตลาดอินโดจีน

สภาพปัจจุบันตลาดอินโดจีนเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดในเมืองมุกดาหารซึ่งตั้งอยู่ตามแนวถนนสำราญชายโขงใต้ มีพื้นที่ประมาณ 1200 ตร.ม โดยในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวมาเลือกซื้อสินค้าที่ตลาดเป็นจำนวนมาก สินค้าที่ขายส่วนใหญ่เป็นพวกเครื่องอุปโภค - บริโภค เครื่องประดับ เสื้อผ้า และผ้าพื้นเมือง เป็นต้น ผู้ค้า-ขายมีทั้งที่อยู่ตามอาคารพาณิชย์และหาบเร่แผงลอย ซึ่งมีจำนวนผู้ค้ากว่าสองร้อยราย นอกจากการค้าขายแล้วบริเวณหน้าตลาดอินโดจีน คือ ริมฝั่งแม่น้ำโขง ยังสามารถใช้เป็นสถานที่แข่งขันกีฬาทางน้ำ เช่น การแข่งขันเรือพาย หรือเทศกาลไหลเรือไฟ ในช่วงเทศกาลดังกล่าวจะมีผู้ชมจำนวนมากมาชมการแข่งขัน โดยใช้พื้นที่ทางเดินริมแม่น้ำโขง ซึ่งจะไม่สะดวกเนื่องจากพื้นที่คับแคบ การชมการแข่งขันไม่ชัดเจน ประกอบกับการให้บริการในด้านต่างๆ สถานที่จอดรถไม่เพียงพอและไม่ลานจอดรถโดยเฉพาะ ความสะอาดของตลาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยยังไม่พอเพียงต่อจำนวนนักท่องเที่ยว เนื่องจากสถานที่ตั้งของตลาดอินโดจีนถูกจำกัดด้วยแม่น้ำโขง ทำให้ยากแก่การขยายตัวของตลาด จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดอย่างมาก โดยเฉพาะช่วงวันหยุด และช่วงเทศกาลต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

ดังนั้นการพัฒนาปรับปรุงตลาดอินโดจีน จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนเพื่อเพิ่มพูนกิจการค้า และส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในเมืองมุกดาหาร สิ่งที่เหมาะสมจะดำเนินการคือ การก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่ง และอ้อมจันทน์ชมการแข่งขันเรือ ตลิ่งแม่น้ำโขง ตลาดจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเลือกซื้อสินค้า ชุมชขายสินค้าเพิ่มเติมริมตลิ่งแม่น้ำโขง และห้องน้ำสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวก และเพิ่มความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งคาดว่าจะสามารถทำให้รองรับจำนวนนักท่องเที่ยวและเพิ่มจำนวนร้านค้าได้มากขึ้น

6.2.2.2 การปรับปรุงท่าเรือ (ท่าข้าม)

ท่าเรือของเทศบาลเมืองมุกดาหาร ตั้งอยู่ที่บ้านศรีมงคล บริเวณปลายสุดของถนนสองนางสถิติย์ ใกล้กับตลาดอินโดจีน ในปัจจุบันท่าเรือเป็นอาคารชั้นเดียว ขนาด 10x15 เมตร ภายในอาคารประกอบด้วยสำนักงานด้านศุลกากร ที่พักผู้โดยสารและสำนักงานบริษัทท่องเที่ยว

บริเวณท่าเทียบเรือเป็นบันไดคอนกรีต กว้าง 1.5 เมตร สูงประมาณ 15 เมตร บริเวณปลายบันได มีโป๊ะสำหรับเทียบเรือขนาด 3 x 5 เมตร จากการสำรวจภาคสนามพบว่าท่าเรือของเทศบาลเมืองมุกดาหารมีสภาพคับแคบ และไม่สะดวกต่อการให้บริการของผู้มาติดต่อราชการ อีกทั้งอาคารท่าเรือและโป๊ะเทียบเรือที่ทรุดโทรมไม่ปลอดภัยและมีขนาดเล็ก ทั้งนี้นอกจากมีผู้โดยสารใช้บริการแล้วยังมีสินค้าที่นำเข้า – ออก ของพ่อค้า แม่ค้าที่ผ่านไปมา โดยอาศัยเรือโดยสารผ่านทางท่าเรือเป็นประจำ ซึ่งบันไดลงเรือนี้มีขนาดแคบ ไม่พอเพียงและไม่สะดวกในการขึ้น – ลง เรือ อีกทั้งโป๊ะสำหรับเทียบเรือมีขนาดเล็กสามารถเทียบเรือได้เพียงครั้งละลำ นอกจากนี้ในส่วนของเรือข้ามฟากมีลักษณะคล้ายเรือด่วนที่แล่นอยู่ตามแม่น้ำ คลองต่างๆ ในกรุงเทพฯ คือ จุดนี้ได้ครั้งละประมาณ 150-160 คน จำนวนเที่ยวเรือที่วิ่งไป-กลับต่อวันประมาณ 11 เที่ยว

ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันของท่าข้ามเทศบาลเมืองมุกดาหาร ซึ่งมีสภาพทรุดโทรม คับแคบ และไม่ปลอดภัยต่อผู้ใช้บริการ มีความจำเป็นต้องปรับปรุงท่าเรือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทางของนักท่องเที่ยว และพ่อค้า – แม่ค้า ประชาชนโดยทั่วไป และเพื่อส่งเสริมการค้าขายระหว่างประเทศในลำน้ำโขง โดยขยายและปรับปรุงอาคารสำนักงานต่างๆ และท่าเทียบเรือเพิ่มขึ้น ซึ่งอาคารท่าเทียบเรือใหม่จะดำเนินการก่อสร้างติดกับอาคารเก่าให้เป็นอาคารร้านค้าของที่ระลึก เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยต่อผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ต้องมีอาคารจอดรถให้สะดวกสำหรับผู้เดินทาง และสภาพโป๊ะเรือจะต้องได้มาตรฐานของกรมเจ้าท่า พ.ศ. 2540 ดังนี้

- 1) โป๊ะเทียบเรือต้องมีสะพานทางเดินระหว่างบนบกกับโป๊ะเทียบเรือ โดยแยกเป็นทางขึ้น 1 ช่อง ทางลง 1 ช่อง พร้อมวางกันด้านข้างและกันกลางระหว่างทางขึ้น – ลง ด้วย
- 2) โป๊ะเทียบเรือต้องมีพุกผูกเรือที่แข็งแรงสำหรับผูกเรือหัว - ท้าย
- 3) โป๊ะเทียบเรือต้องมีเสาปัก และอุปกรณ์ยึดโป๊ะกับเสา เพื่อมิให้ตัวโป๊ะเทียบเรือเลื่อนไปมา
- 4) หน้าโป๊ะเทียบเรือต้องมีอุปกรณ์กันเรือกระทบโป๊ะเทียบเรือ
- 5) ต้องมีแสงสว่างให้เห็นทั่วโป๊ะ ตลอดจนสะพานทางเดินขึ้น - ลง
- 6) โป๊ะรับส่งผู้โดยสารทุกแห่ง ต้องเขียนป้ายแสดงจำนวนคนโดยสารที่โป๊ะสามารถรับน้ำหนักได้ให้ชัดเจน
- 7) ต้องจัดให้มีเครื่องช่วยชีวิต เช่น ห่วงชูชีพ แพชูชีพ ให้มีจำนวนพอสมควร และแขวนหรือวางไว้ในที่สามารถหยิบฉวยได้ง่าย

8) บนโป๊ะต้องมีราวจับ ให้ผู้โดยสารจับยึดทรงตัวในระหว่างอยู่บนโป๊ะหรือลงเรือขึ้นเรือ

9) พื้นโป๊ะต้องเป็นพื้นที่เรียบไม่มีสิ่งกีดขวาง

6.2.2.3 ทำแพขนานยนต์

เป็นท่าเทียบเรือเพื่อการขนส่งสินค้าระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ตั้งอยู่บ้านนาโปกลาง ตำบลมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหารบริเวณจุดบรรจบของถนนสำราญชายโขงกับถนนท่าเรือ ห่างจากตัวเมืองมุกดาหารไปทางทิศเหนือประมาณ 2 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นถนนคอนกรีต กว้างประมาณ 6 เมตร สร้างเป็นทางลาดขึ้นลงไปริมตลิ่งของแม่น้ำโขง แพขนานยนต์นี้เป็นของผู้ประกอบการชาวไทย ซึ่งจำนวนเที่ยวการขนส่งสินค้าประมาณ 12 เที่ยวต่อวัน (ไปและกลับ) สินค้าที่ขนส่งจะเป็นพวกเครื่องอุปโภค-บริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้า อะไหล่รถยนต์ น้ำมัน อย่างไรก็ตามในอนาคตถ้ามีการก่อสร้างสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ขึ้นมาจะทำให้แพขนานยนต์ลดบทบาทในการขนส่งสินค้าลงเพราะการขนส่งสินค้าทางบกจะทำได้สะดวกกว่าและสามารถเชื่อมโยงไปถึงท่าเรือดานังประเทศเวียดนามได้

ข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันยังขาดที่จอดรถบรรทุกสินค้า ขณะตรวจผ่านด่านศุลกากรเพื่อขนส่งไปยังเมืองคันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว จึงควรจัดหาที่จอดรถขนส่งสินค้าให้เป็นระเบียบ

6.2.2.4 การจัดการมูลฝอย

สภาพปัจจุบันการเก็บขยะมูลฝอยในเขตเมืองมุกดาหาร ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองมุกดาหาร ปริมาณขยะมูลฝอยปัจจุบันมีประมาณ 30 ตันต่อวัน จำนวนรถเก็บขยะ 8 คัน การจัดการเก็บขยะใช้วิธีฝังกลบ โดยการเทกองบนพื้น (Open Dumping) แล้วขุดหลุมฝังเป็นคราวๆ ไป โดยขุดร่องลึกประมาณ 2 เมตร รวมทั้งมีการจุดไฟเผากลางแจ้ง (Open Burring) ที่ทิ้งขยะอยู่บริเวณตำบลมุกดาหาร มีเนื้อที่ประมาณ 45 ไร่ ใช้ไปแล้วประมาณ 18 ไร่ เหลือที่ดินกำจัดขยะได้อีก ประมาณ 27 ไร่

ในปี พ.ศ. 2564 คาดว่าภายในเขตเมืองมุกดาหารจะมีประชากรประมาณ 74,700 คน ปริมาณขยะมูลฝอยจะมีประมาณวันละ 60 ตัน ฉะนั้นระบบการเก็บขยะมูลฝอย จึงจำเป็นมากและเพื่อลดปัญหาที่จะมีขึ้นในอนาคตสมควรดำเนินการ ดังนี้

1) การเตรียมพื้นที่สำหรับการจัดการกำจัดขยะมูลฝอย ท้องถิ่นควรเตรียมสถานที่กำจัดขยะเพื่อให้เหมาะสมกับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นและอยู่ห่างจากตัวเมืองพอสมควร โดยคำนึงถึงทิศทางลม เพื่อป้องกันกลิ่นอันน่ารังเกียจ

2) วิธีการจัดการกับขยะควรเป็นวิธีที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ซึ่งอาจเป็นการใช้เตาเผาขยะ

3) เพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณของขยะมูลฝอยที่จะเพิ่มขึ้น ต้องมีรถขยะบรรทุกได้คันละ 2 ตัน ประมาณ 15 คัน (ในปี พ.ศ. 2564) โดยให้รถแต่ละคันทำงานเก็บขยะอย่างน้อยวันละ 2 เที่ยว

6.2.2.5 การประปา

ปัจจุบันโรงสูบน้ำสำหรับในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร มีโรงสูบน้ำ 1 โรง อยู่บริเวณบ้านนาโป ตำบลมุกดาหาร และมีโรงกรองน้ำ 3 แห่ง ผลิตน้ำประปาได้วันละ 1,500 ลูกบาศก์เมตร อาศัยแหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำโขง ปริมาณน้ำดิบเพียงพอต่อการผลิต แต่มีปัญหาในเรื่องคุณภาพของน้ำดิบซึ่งมีการตกตะกอนสูง ทำให้บางช่วงน้ำจะมีสีแดงสนิม และการจ่ายน้ำยังไม่ครอบคลุมทั้งเทศบาลบริเวณรอบเขตเทศบาลยังไม่มีน้ำประปาใช้ ซึ่งจากสถิติการใช้น้ำประปาปี พ.ศ. 2543 จำนวนผู้ใช้น้ำ 8,626 ราย (แต่มีจำนวนประชากรในเขตเทศบาลจำนวน 35,285 คน) เฉลี่ยปริมาณน้ำใช้ประมาณ 200 ลิตรต่อคนต่อวัน

ข้อเสนอแนะ

เป้าหมายประชากรในเขตผังเมืองรวมมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2564 จากการคาดคะเนจำนวนประชากรของกรมการผังเมือง คาดว่าจะมีประชากรประมาณ 74,700 คน ดังนั้นเพื่อการบริการประปาให้เพียงพอ และรองรับการขยายตัวของเมืองและประชากรในอนาคต จึงควรเตรียมการเพิ่มกำลังผลิตน้ำประปาไว้ไม่น้อยกว่า 22,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน รวมถึงการวางระบบท่อส่งน้ำให้มีขนาดและเส้นทางเหมาะสมสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและโครงการระบบถนนในอนาคต ซึ่งสำหรับระบบน้ำประปานั้น ได้มีการก่อสร้างระบบประปาโครงข่ายประปาในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารใหม่ เพื่อเพิ่มกำลังการผลิตให้เพียงพอแก่ความต้องการ ซึ่งระบบที่พัฒนาแล้วสามารถผลิตน้ำประปาได้ 2,000 ลูกบาศก์เมตร/ ชั่วโมง หรือประมาณ 48,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน ซึ่งจะเพียงพอกับความต้องการและสามารถรองรับการขยายตัวของเขตเมืองได้เป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปี งบประมาณการก่อสร้าง 85 ล้านบาท (ที่มา : แผนพัฒนาเทศบาลเมืองมุกดาหาร ปี 2544) แหล่งน้ำดิบ คือ แม่น้ำโขง ดังนั้น เรื่องน้ำประปาเพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการอุตสาหกรรมจึงไม่มีปัญหาแต่อย่างไร

6.2.2.6 การระบายน้ำและการบำบัดน้ำเสีย

ระบบระบายน้ำในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ปัจจุบันเป็นแบบระบบรวมน้ำฝน และน้ำเสียจากอาคารบ้านเรือนจะไหลลงสู่ท่อระบายน้ำเดียวกัน สภาพการระบายน้ำโดยทั่วไป ส่วนใหญ่อยู่บริเวณชุมชนเมืองจุดทิ้งระบายน้ำไหลลงสู่รางหรือท่อระบายน้ำแล้วไหลลงคูคลองต่างๆ ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่รวมทั้งไหลลงสู่แม่น้ำโขง (ขณะนี้เทศบาลเมืองมุกดาหารยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียศูนย์กลางหรือระบบบำบัดน้ำเสียรวมสำหรับชุมชนซึ่งอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำเหล่านั้น)

ข้อเสนอแนะ

- 1) น้ำเสียจากอาคารบ้านเรือนที่ระบายลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ ต้องมีวิธีการกำจัดดักจับวัสดุขนาดใหญ่ ขยะมูลฝอย เป็นต้น เพื่อป้องกันการอุดตัน
- 2) กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อควบคุมการถมดินก่อนการปลูกสร้างอาคารในกรณีเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำเพื่อป้องกันการระบายน้ำที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากพื้นที่บางส่วนถูกปิดล้อมจะกลายเป็นที่ลุ่มน้ำขัง ไม่สามารถระบายน้ำออกจากพื้นที่ได้
- 3) การลงหลักปักแนวเขตลำห้วย หนอง ร่องน้ำสาธารณะประโยชน์ให้เห็นเด่นชัด เพื่อป้องกันการรुकล้ำ และออกข้อกำหนดให้ถอยร่นแนวอาคารจากริมน้ำสาธารณะ ไม่น้อยกว่าข้างละ 6.00 – 8.00 เมตร เพื่อสะดวกแก่การบำรุงรักษาสภาพทางน้ำได้อย่างทั่วถึง
- 4) สำหรับน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ต้องใช้บทบาททางด้านผังเมืองเข้าไปแก้ไขปัญหา นั่น โดยการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่จะเป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียและระบบเส้นทางคมนาคมที่จะสามารถวางระบบระบายน้ำให้สอดคล้องกันได้ ส่วนการควบคุมดูแลในเรื่องการทิ้งน้ำเสียและคุณภาพของน้ำที่โรงงานอุตสาหกรรมเป็นเรื่องในรายละเอียดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5) การเลือกสถานที่สำหรับสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เพราะมีกลิ่นที่จะรบกวนชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องที่จะสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากมีขนาดใหญ่ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาในรายละเอียดของโครงการก่อสร้าง เพื่อที่จะสามารถพิจารณาตัดสินใจเลือกสถานที่และวิธีการบำบัดน้ำเสียได้เหมาะสม

6.2.3 ด้านเศรษฐกิจ

เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งและโอกาสทางเศรษฐกิจของพื้นที่และรายได้ของประชากร ควรมีการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจตามศักยภาพของเมืองโดยมุ่งเน้นส่งเสริมในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งเป็นฐานการผลิตหลักของจังหวัดในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น ข้าว มัน ลำปะหูลัง อ้อย ปอ ถั่วลิสง เป็นต้น นำวัสดุดิบเหล่านี้มาแปรรูปและพัฒนาไปสู่การใช้เทคโนโลยีที่

สูงขึ้นเพื่อผลิต โดยแปรรูปสินค้าเกษตรในเชิงอุตสาหกรรม อันจะเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น ควบคู่ไปกับการส่งเสริมในอุตสาหกรรมแขนงอื่น ๆ ที่ใช้แรงงานฝีมือระดับกลาง และที่เชื่อมโยงกับอินโดจีน เช่น อุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมอ้อยน้ำตาล อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมวิศวกรรม(เครื่องจักรกลการเกษตร อุปกรณ์การขนส่ง อุปกรณ์การผลิตในโรงงาน) อุตสาหกรรมพลาสติก เป็นต้น และมีการส่งเสริมให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยี ขั้นสูงต่อไป อาทิ เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น นอกจากนี้การพัฒนาส่งเสริมในด้านการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกแล้ว ในเรื่องบริการก็เป็นสิ่งจำเป็นทั้งด้านการขนส่งสินค้า การค้าส่งและค้าปลีก เพราะเมื่อเมืองมุกดาหารกลายเป็นประตูสู่อินโดจีนจะทำให้เป็นจุดของการแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของภูมิภาค ดังนั้นจึงควรมีมาตรการส่งเสริมในด้านนี้ เช่น การลดภาษีแก่สินค้าบางประเภท ส่งเสริมให้มีตลาดกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนสินค้า จัดตั้งกองทุนสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อย จัดให้มีพื้นที่สำหรับคลังเก็บสินค้า และที่จอดรถบรรทุก เป็นต้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการร่วมลงทุนกับภาครัฐ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการจัดสร้างปัจจัยพื้นฐาน และควรมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อลดข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อย่างไรก็ตามในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จะต้องสอดคล้องและเกื้อหนุนให้เกิดพัฒนาในเขตชนบทรอบนอกควบคู่ไปกับการพัฒนาในเขตเมือง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันกับ แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว ในลักษณะของ “เมืองคู่แฝด”

แต่ทั้งนี้ในการแข่งขันกับต่างประเทศ ปัญหาความไม่แน่นอน และความยุ่งยากของ กฎหมายระเบียบข้อบังคับ และวิถีปฏิบัติในกลุ่มประเทศอินโดจีนเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเมื่อเริ่มมีการเปิดประเทศของกลุ่มอินโดจีน ได้ก่อให้เกิดการค้าขายตามแนวชายแดนเป็นอันดับแรก ประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือประเทศไทยซึ่งนักธุรกิจไทยที่ไปทำการค้ากับอินโดจีน จะประสบปัญหานี้แทบทุกราย นำมาซึ่งความไม่มั่นใจ ในการขยายการค้าไปสู่การลงทุนในอุตสาหกรรมซึ่งสิ่งนี้จะต้องอาศัยระยะเวลาและเงินงบประมาณจำนวนมากในการพัฒนาความไม่พร้อมของระบบเศรษฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มประเทศอินโดจีนที่จะเอื้อต่อการลงทุน ในอุตสาหกรรมซึ่งสิ่งนั้นจะต้องอาศัยระยะเวลาและเงินงบประมาณจำนวนมากในการพัฒนาความรุนแรงของปัญหาเงินเฟ้อในกลุ่มประเทศอินโดจีนซึ่งจะมีผลกระทบอย่างมากต่อมูลค่าผลตอบแทนการลงทุนในอนาคต โดยเฉพาะการลงทุนในอุตสาหกรรมซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการคืนทุนความหวาดระแวง ในเรื่องของความได้เปรียบ เสียเปรียบระหว่างกัน อันเนื่องมาจากปัญหาตามแนวชายแดนในอดีตที่ผ่านมานอกจากนี้ประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงประการหนึ่ง ที่จะมีผลกระทบต่อประเทศไทยก็คือ ในปัจจุบันประเทศที่ด้อยพัฒนาและที่กำลังพัฒนาต่างแข่งขันกันในการดึงดูดการลงทุนจาก

ต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ ซึ่งก็รวมถึงกลุ่มประเทศอินโดจีนด้วย โดยประเทศที่ได้รับความสนใจลงทุนมากที่สุดในช่วงนี้ คือประเทศเวียดนาม ในขณะที่ประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการไหลบ่าเข้าของการลงทุนจากต่างประเทศเป็นหลายระลอก และมีปริมาณที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ด้วยกัน แต่การกระจายของการลงทุนยังคงกระจุกอยู่ที่ส่วนกลางประเทศเป็นส่วนใหญ่ซึ่งไม่ก่อประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนซึ่งเป็นชุมทาง ของการเชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน ทำให้ดูเหมือนว่าภาครัฐมิได้ให้ความสำคัญที่จะพัฒนาการค้า กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมดังนั้น ยุทธศาสตร์ในการแข่งขันกับต่างประเทศ จึงต้องประสานหลักการในการพัฒนาศักยภาพ ในการพึ่งพาตนเองควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศในอินโดจีน มิฉะนั้น ประเทศไทยจะเป็นเพียงทางผ่านของเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้

เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล รัฐบาลจะต้องกำหนดนโยบายความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอินโดจีน และเร่งส่งเสริมการลงทุนแก่นักลงทุนไทยอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและเด่นชัดเพื่อสร้างให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้และเป็นที่ยอมรับในกลุ่มประเทศอินโดจีนภายใต้หลักการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันโดยเสมอภาค และในขณะที่กลุ่มอินโดจีนยังมีปัญหาที่จะต้องพัฒนาระบบและโครงสร้างพื้นฐานของตนเองอยู่ประเทศไทยจะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อเสริมศักยภาพการลงทุน ในเขตพื้นที่จังหวัดตามแนวชายแดนที่มีความเหมาะสมทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงสู่อินโดจีนและตลาดโลก โดยเฉพาะการให้ความสำคัญและเร่งรัดพัฒนาในพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพ และจะมีผลต่อน้ำหนัก หรือความสำคัญของประเทศไทยในฐานะศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ในอนาคต

6.2.4 ด้านการท่องเที่ยว

บทบาทด้านการท่องเที่ยวเป็นอีกบทบาทที่มีความสำคัญต่อมุกดาหารโดยเฉพาะการท่องเที่ยวตลาดการค้าชายแดน (ตลาดอินโดจีน) ประกอบกับจังหวัดมุกดาหารมีความพร้อมของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคน้ำโขงได้อีกด้วย การขยายฐานการท่องเที่ยวให้กว้างขึ้นโดยการจัดโครงการขยายการท่องเที่ยวที่น่าสนใจเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในจังหวัดกับจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่าง ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้านจะเป็นการช่วยเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของมุกดาหารมากขึ้น เนื่องจากเป็นการสร้างโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่นักท่องเที่ยวจะพักค้างแรมในจังหวัดมุกดาหารยาวนานมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการสร้างงานจากกิจ

กรรมการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้เมืองมุกดาหารเกิดรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากรายได้หลักเดิม

จึงควรมีการปรับปรุงด้านการท่องเที่ยวของเมืองมุกดาหาร ดังนี้

- ควรปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี น่าสนใจเข้าไปท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาสมดุลธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน
- ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน
- จัดหาสินค้าของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง และให้มีการจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวโดยมีการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าตามรายการ
- จัดระบบรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
- สนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนของเอกชน ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น สถานที่พักผ่อน ร้านอาหาร ธุรกิจการนำเที่ยว และบริการสินค้านานาการต่างๆ
- ฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่น ให้มีส่วนช่วยในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวด้วยบริการที่ประทับใจ
- จัดให้มีป้ายบอกเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของจังหวัด ตามถนนทางหลวงสายต่างๆ ในพื้นที่จังหวัด

6.2.5 ด้านการคมนาคมและขนส่ง

การคมนาคมในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ส่วนใหญ่การจราจรไม่ติดขัด เนื่องจากปริมาณน้อย แต่มีบางจุดที่มีการจราจรติดขัดในช่วงโมงเร่งด่วน ดังนี้

- ถนนพิทักษ์พนมเขต เนื่องจากมีสถานศึกษาหลายแห่งตั้งอยู่ตามแนวถนนสายนี้ ประกอบกับมีทางแยกหลายแห่งที่มีสัญญาณไฟจราจรที่ไม่สัมพันธ์กับปริมาณการจราจร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2034 ช่วงตั้งแต่หลักกิโลเมตรศูนย์ ไปจนถึงแยกถนนพิทักษ์พนมเขต แนวถนนดังกล่าวมีลักษณะเป็นคอคอด และมีรถจอดบนไหล่ทางเป็นจำนวนมากเพราะอยู่ใกล้กับบริเวณตลาดอินโดจีน
- ถนนสองนางสถิตย์ ตั้งแต่สี่แยกศาลากลางไปถึงด่านตรวจคนเข้าเมือง เนื่องจากถนนมีผิวการจราจรคับแคบ และมีรถจอดบนไหล่ทางเป็นจำนวนมาก

การจัดการด้านระบบคมนาคมและขนส่งในอนาคต เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาปัญหาการจราจร โดยควรจะมีส่วนสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต เพื่อให้มีการพัฒนาและเกิดการกระจายตัวของประชากร ช่วยให้เกิดความสะดวกสบายสามารถเดินทางติดต่อ

กันได้อย่างรวดเร็วรวมไปถึงการขนส่งสินค้าเพื่อกิจการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและธุรกิจทุกประเภท สำหรับข้อเสนอแนะระบบคมนาคมและขนส่ง มีดังนี้

6.2.5.1 การพัฒนาและจัดระบบจราจร

ระยะสั้น 5 ปี (พ.ศ. 2544 – 2549)

- 1) ปรับปรุงวงเวียนบริเวณสี่แยกระหว่าง ถนนพิทักษ์สันติราษฎร์กับ ถนนพิทักษ์พนมเขตเพื่อให้เกิดการไหลเวียนของการจราจรได้ดีขึ้นและเพิ่มสัญญาณไฟจราจร
- 2) ปรับปรุงสภาพคอขวดของช่วงถนน เช่น ช่วงถนนระหว่างร้านไทคุณกับศูนย์ซ่อมรถยนต์ฮอนด้า
- 3) ปรับปรุงสี่แยกเมืองใหม่
- 4) ปรับปรุงสี่แยกศาลากลาง ถนนสองนางสถิตย์ตัดกับ ถนนวิวิธสุการ เนื่องจากไม่มีสัญญาณไฟจราจรและสภาพถนนชำรุด
- 5) จัดให้มีบริเวณจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น บริเวณตลาดอินโดจีน
- 6) มาตรการจำกัดพื้นที่จอดรถบริเวณทางแยก

6.2.5.2 แผนงานด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม

ระยะสั้น 5 ปี (พ.ศ. 2544 – 2549)

- 1) มาตรการแก้ไขจุดอันตรายจากอุบัติเหตุจราจร โดยการเพิ่มทางม้าลายหรือสะพานลอย
- 2) ปรับปรุงระบบสัญญาณไฟควบคุม ณ ทางแยก ที่ไม่ได้เปิดใช้ให้เป็นสัญญาณไฟกะพริบ
- 3) ปรับปรุงทางม้าลาย จัดอบรมอาสาสมัครจราจรเพื่อช่วยโบกให้รถหยุด เช่น หน้าโรงเรียนมุกดาหาร เป็นต้น
- 4) จัดหาอุปกรณ์เพื่อช่วยตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎจราจรขณะขับชี่ยานพาหนะให้เพียงพอ
- 5) จัดหาเครื่องตรวจวัดเสียง เครื่องตรวจวัดควันดำ เครื่องมือตรวจวัดมลพิษทางอากาศ
- 6) พัฒนาจัดเก็บข้อมูลอุบัติเหตุที่ได้มาตรฐาน
- 7) ก่อสร้างเกาะพักรถกลางถนน สำหรับให้คนข้ามถนนหลบอันตรายบริเวณหน้าโรงเรียนเทคโนโลยีมุกดาหาร

6.2.5.3 แผนงานพัฒนาโครงข่ายถนน

ระยะปานกลาง 10 ปี (พ.ศ. 2544 – 2554)

1) ปรับปรุง ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (ถนนชยางกูร) เพราะถนนเส้นนี้เปรียบเสมือนเป็นถนนสายประธานของเมือง ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนสำคัญๆ ภายในจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดใกล้เคียง คือ นครพนม และอุบลราชธานี ดังนั้นควรจะมีการปรับปรุงถนนสายนี้ให้สามารถรองรับปริมาณการจราจรได้เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนให้มีการปรับปรุงสภาพถนน เพราะจากการสำรวจภาคสนามพบว่าถนนสายนี้สภาพถนนขรุขระ ไม่เหมาะต่อการขับขี โดยเฉพาะช่วงที่ต่อเชื่อมกับจังหวัดใกล้เคียงไม่สามารถขับขีในอัตราที่สูงได้ ประกอบกับไหล่ทางของถนนมีความกว้างไม่มากนัก

2) ปรับปรุง ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 เพราะเป็นถนนที่ใช้ในการเดินทางจากเมืองมุกดาหารไปจังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดขอนแก่น (เส้นทางนี้ ถือได้ว่าเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจ ที่ถูกกำหนดให้เป็นแนวเส้นทาง East West Corridor ที่ใช้เชื่อมโยงกลุ่มประเทศอินโดจีนกับประเทศสหภาพพม่า โดยผ่านทางประเทศไทย) เส้นทางดังกล่าวถือได้ว่าเป็นเส้นทางสายหลักในการเดินทางจากเมืองมุกดาหารไปยังจังหวัดข้างเคียง แต่ในปัจจุบันมีสภาพผิวจราจรชำรุด คับแคบ ไม่เหมาะสมต่อการเดินทางที่มีทั้งความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย ในการเดินทาง ทำให้การเดินทางโดยรถยนต์มีความล่าช้า ลักษณะนี้ จึงถือได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบทบาทของจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการค้าส่ง การค้าปลีก การบริการ และการท่องเที่ยวในระดับชุมชนเมืองชายแดน หรือความเป็นประตูสู่อินโดจีน จึงควรมีนโยบายในการที่จะปรับปรุงซ่อมแซมผิวจราจรและขยายถนนเพื่อที่จะสามารถรองรับปริมาณการจราจรได้อย่างพอเพียง

ระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2544 – 2564)

ก่อสร้างทางเลียบเมืองโดยให้ก่อสร้างต่อจากทางเลียบเมืองที่มีอยู่แล้วให้ครบวงรอบ เพื่อแก้ไขปัญหาการจราจรภายในตัวเมืองมุกดาหาร

6.2.5.3 แผนงานพัฒนาระบบขนส่งแบบยั่งยืน

ระยะสั้น 5 ปี (พ.ศ. 2544 – 2549)

1) ปรับปรุงถนนสำราญชายโขงใต้ บริเวณตลาดอินโดจีนให้เป็นถนนคนเดินเท้า และคนขี่จักรยาน

2) โครงการปรับปรุงทางเท้าให้เป็นระเบียบต่อเชื่อมอย่างต่อเนื่องกันเพื่อให้คนเดินเท้าและคนขี่จักรยานสามารถเข้าร่วมกันได้

3) ปรับปรุงการให้บริการของรถประจำทางให้สามารถรองรับการเดินทางและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

4) จัดให้มีระบบรถรับส่งนักเรียนที่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของกรมการขนส่งทางบกในเมืองมุกดาหาร

6.2.5.4 แผนงานปรับปรุง/จัดห/บำรุงรักษาอุปกรณ์และระบบจราจร

ระยะสั้น 5 ปี (พ.ศ. 2544 – 2549)

ติดตั้ง/ปรับปรุงป้ายเตือน ป้ายแนะนำและป้ายบังคับจราจรต่างๆ ให้ได้มาตรฐานและตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมทางด้านวิศวกรรม

ระยะสั้น 5 ปี – ระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2544 – 2564)

1) ซ่อมบำรุง/ปรับปรุงเครื่องหมายจราจรบนผิวทางและขอบคันหินให้ใช้งานได้
 อย่างดีและสม่ำเสมอ

2) บำรุงรักษาสัญญาณไฟจราจรให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.5.5 แผนงานพัฒนาความรู้ ให้ศึกษาประชาสัมพันธ์และรณรงค์ด้านการจราจร

ระยะสั้น 5 ปี (พ.ศ. 2544 – 2549)

1) รณรงค์สวมหมวกกันน็อกแก่ส่วนราชการ โรงเรียน สถานศึกษา และหน่วยงานเอกชนและประชาชนทั่วไป

2) รณรงค์เมาแล้วไม่ขับ ให้แก่หน่วยงาน ส่วนราชการ เอกชนและประชาชนทั่วไป

ระยะสั้น 5 ปี – ระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2544 – 2564)

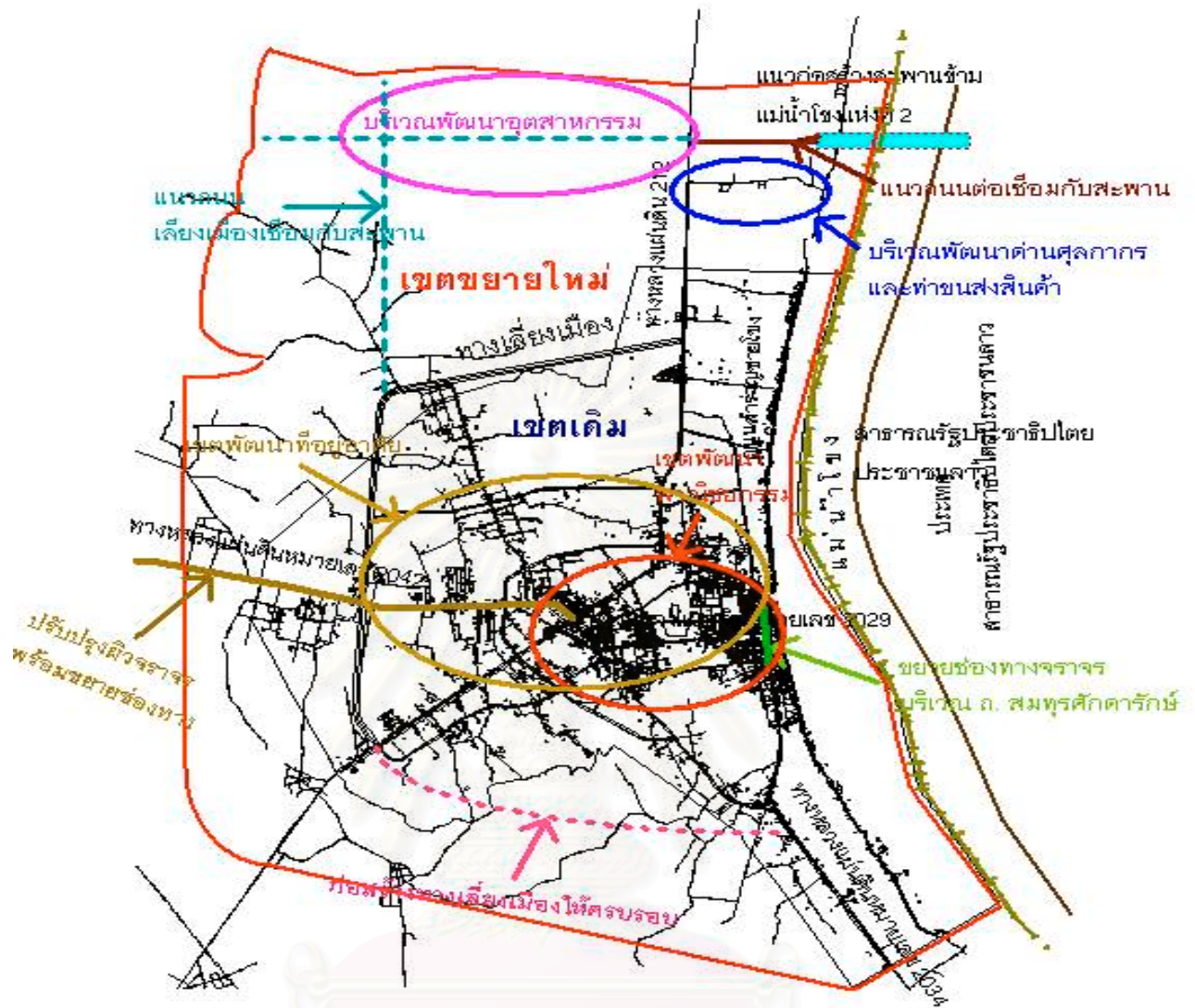
กวดขันในการตรวจสอบผู้ฝ่าฝืน พรบ. จราจรกฎหมายหมวกนิรภัย เข็มขัดนิรภัย การดื่มแอลกอฮอล์ การเสพยาบ้า

6.2.6 การจัดทำแผนพัฒนาเมืองมุกดาหาร

จากข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหารในด้านต่างๆ นั้น สามารถนำมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาเมืองในระยะสั้น 5 ปี และระยะยาว 20 ปี เพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาตามตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 แผนงาน / โครงการ พัฒนาเมืองมุกดาหาร (ต่อ)

ลำดับที่	แผนงาน / โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	ปี พ.ศ. 25...																			
			45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64
4.	<u>ด้านการท่องเที่ยว</u>																					
	- การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	กรมป่าไม้, เทศบาลเมืองฯ			—	—						—	—			—	—					—
	- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก	เทศบาลเมืองฯ, สำนักงานจังหวัด		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	- การจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง / ของที่ระลึก	เทศบาลเมืองฯ			—	—	—															
	- การจัดระบบรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	ตำรวจภูธร จังหวัด		—	—	—																
	- การส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับการท่องเที่ยว	พาณิชย์จังหวัด			—	—	—	—	—	—	—											
	- จัดทำป้ายบอกเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว	กรมทางหลวง		—	—	—	—															
	- การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในภูมิภาค	ททท.						—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
	- การฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	"				—	—					—	—			—	—			—	—	
	<u>ด้านการคมนาคม</u>																					
- การปรับปรุงระบบจราจรภายในเมือง	สกอ. เมืองฯ		—	—	—	—																
- การพัฒนาโครงข่ายถนนและทางเลี่ยงเมืองต่อเชื่อม สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2	กรมโยธาธิการ และผังเมือง		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร

แสดง : ชื่อเส้นอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองมุกดาหาร

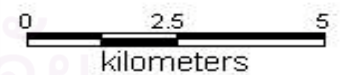
แผนที่ 6.1

สัญลักษณ์

- แนวเขตผังเมืองรวม
- เขตประเทศ
- เขตเทศบาล
- ทางหลวง ถนน
- ==== ถนนลูกรัง พื้นถนนอ่อน
- ==== ถนนโครงการ
- สะพาน
- แม่น้ำ คลอง ห้วย
- หนอง บึง

มาตราส่วน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดทำวิจัยต่อไป

วิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษาเมืองมุกดาหาร” เป็นการศึกษาในระดับเมือง โดยมีการเสนอแนะแนวทางการวางผังและวางแผนของเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามยังออกมาในลักษณะภาพรวมกว้างๆ ของเมือง และบางโครงการที่ได้วางแผนไว้ยังดำเนินการไม่เสร็จสมบูรณ์ เช่น โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 2 โครงการถนน 4 ช่องจราจรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกสู่ภาคตะวันตก (East West Corridor) ดังนั้นอาจจะทำการศึกษาเมื่อโครงการต่างๆ เหล่านี้ก่อสร้างเสร็จแล้ว ซึ่งอาจเป็นดำเนินการศึกษาดังนี้

- 1) ประเมินผลกระทบของโครงการที่เกิดขึ้นกับเมือง
- 2) ในระดับภาคอาจศึกษาถึงการเชื่อมโยงระหว่างเมืองต่างๆ ในอนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาโครงข่ายพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (มุกดาหาร – สกลนคร – นครพนม - กาฬสินธุ์) เพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอินโดจีน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการประสานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน, สำนักงาน. โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (กัมพูชา – ลาว – พม่า – เวียดนาม- มณฑลยูนนาน). กรุงเทพฯ, 2541
- คณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก, สำนักงาน. โครงการศึกษาการจัดทำแผนแม่บทด้านการจราจรและขนส่งเมืองภูมิภาค จังหวัดมุกดาหาร : กรุงเทพฯ, 2543
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวคิดการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางและตอนล่าง 9 จังหวัด ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8, กรุงเทพฯ, 2540
- จังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. บรรยายสรุปจังหวัดมุกดาหาร. มุกดาหาร, สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2544
- เจษฎา สุวดี. แนวทางการพัฒนาเมืองหนองคายเพื่อรองรับผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537
- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. ภูมิศาสตร์เมือง. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2537
- ชัญญา พจนธารี. แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษาห้วยโก๋น จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542
- ชำนาญ พินศรี. แนวทางการพัฒนาชุมชนชายแดนเมืองมุกดาหารเพื่อรองรับผลจากสะพานมิตรภาพ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541
- ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา, กรุงเทพฯ, 2541
- เทศบาลเมืองมุกดาหาร. แผนพัฒนาเทศบาลเมืองมุกดาหาร ประจำปี 2545. มุกดาหาร, 2545
- บังเอิญ เจริญสุข. การศึกษาเพื่อวางนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองนครพนม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532

- ผังเมือง, กรม, กระทรวงมหาดไทย. ผังเมืองรวมเมืองมุกดาหาร (ปรับปรุงครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : กรมการผังเมือง, 2533
- ผังเมือง, กรม, กระทรวงมหาดไทย. เอกสารประกอบการประชุมคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมเมืองมุกดาหาร. กรุงเทพฯ, กรมการผังเมือง, 2544
- พลเดช ยืนประทีป. 2020 พิษณุโลก วิทยาลัยศรัทธาและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์อินโดจีน, พิษณุโลก, 2541
- พอล คอนซัลแตนท์ จำกัด, บริษัท. โครงการพัฒนาเมืองชายแดน. กรุงเทพฯ, 2541
- พาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. ข้อมูลการค้าจังหวัดมุกดาหารปี 2544. มุกดาหาร, 2544
- พาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร. มุกดาหาร, 2545
- มหาดไทย, กระทรวง. การพัฒนาจังหวัดบริเวณพื้นที่หกเหลี่ยมเศรษฐกิจในบทบาทของกระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ, 2539
- โยธาธิการ, กรม. การศึกษาคความเหมาะสมโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองชายแดน กลุ่มพื้นที่ 2. กรุงเทพฯ, 2541
- วาริน สุขเสมอ. การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กรณีศึกษากลกระทบของชุมชนการค้าชายแดนไทย – กัมพูชา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537
- เศรษฐกิจอุตสาหกรรม, สำนักงาน. โครงการศึกษาแนวทางความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมระหว่างไทย – สปป.ลาว – เวียดนาม ตามแนวนโยบายเลข 9 (มุกดาหาร – สะหวันนะเขต – กวาดรี – ดานัง), กรุงเทพฯ : กรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย, 2540
- สถิติจังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. สมุดรายงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร ปี 2543. มุกดาหาร, 2543
- สถิติจังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. สมุดรายงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร ปี 2544. มุกดาหาร, 2544
- สาโรช ศักดิ์มาตย์. นโยบายการพัฒนาจังหวัดชายแดนในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2541
- เสาวคนธ์ สุดสวาท, สังคมวิทยาชนชน, กรุงเทพฯ, 2524
- สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร กระทรวงมหาดไทย. สถิติการท่องเที่ยว และสถิติการพักผ่อนจังหวัดมุกดาหาร ปี 2544. มุกดาหาร, 2544

สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร กระทรวงมหาดไทย. ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและผลกระทบที่ได้รับจากโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างประเทศมุกดาหาร-สะหวันนะเขต.

มุกดาหาร, 2544

สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร กระทรวงมหาดไทย. แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร 5 ปี (พ.ศ.2545-2549).

มุกดาหาร, 2545

อัญชฎา หรินทรเวช. แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย.

วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541

อำเภอเมืองมุกดาหาร. แผนพัฒนาอำเภอ 5 ปี (พ.ศ. 2545 – 2549). มุกดาหาร, 2545

ภาษาอังกฤษ

Hillery, George A. Definitions of Community : Areas of Agreement, Rural Sociology, 20 (June), 1955

John Fridmann, Regional development policy : A Case Study of Venezuela : M.I.T press, 1966

Mpcrd project term, Method of comprehensive regional development : Consolidation of unread experiences, Draft report , 1977

Poplin, Dennis E. Communities : A survey of Theories and Method of Research. New York : Macmillan, 1972

Raj, Bala, and Gopal, Krishan. Urbanization in a border Region : A Case Study of India's Border Districts Adjoining Parkistan, 1981

The Overseas Economic Cooperation Fund. The Thai – Lao Second Mekong International Bridge Construction Project. Japan, 1998

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววลัยลักษณ์ พุกษาทร เกิดเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้าศึกษาระดับปริญญาโทภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2542 ปัจจุบันรับราชการที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย